

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

วิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง : กรณีศึกษา
บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม
จังหวัดเชียงใหม่

WAY OF LIFE AND CHANGES OF HMONG ETHNIC GROUP :
A CASE STUDY OF BAN MAE SA MAI, PONGYANG
SUB-DISTRICT, MAERIM DISTRICT,
CHIANGMAI PROVINCE

GAO JINGJING

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
พ.ศ. 2564

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง : กรณีศึกษา บ้านแม่สาใหม่

ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

WAY OF LIFE AND CHANGES OF HMONG ETHNIC GROUP : A CASE STUDY
OF BAN MAE SA MAI, PONGYANG SUB-DISTRICT,
MAERIM DISTRICT, CHIANGMAI PROVINCE

GAO JINGJING

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

เมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2564

รองศาสตราจารย์ ดร.มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์
ประธานกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

อาจารย์ ดร.อิมธิรา อ่อนคำ
อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ ดร.พิชรินทร์ บุรณะกร
กรรมการ

อาจารย์ ดร.พิชรินทร์ บุรณะกร
ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

อาจารย์ ดร.อิมธิรา อ่อนคำ
กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิก สุนทรชัย
คณบดีคณะศิลปศาสตร์

วิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง : กรณีศึกษา บ้านแม่สาใหม่
ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

GAO JINGJING 626051

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: อิมธิรา อ่อนคำ, ประ.ด.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลทั้งจากเอกสารและการลงภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวม้งบ้านแม่สาใหม่ รวมทั้งสิ้น 40 คน และนำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่แบ่งเป็น 1) ด้านวิถีชีวิต ชาวม้งกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ยังคงมีวิถีชีวิตตามแบบบรรพบุรุษของตนเองเช่น อาหารการกิน การแต่งกาย เป็นต้น แต่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนไปบ้างตามสังคมไทย 2) ด้านวัฒนธรรม ชาวม้งยังคงสืบทอดและรักษาวัฒนธรรมของตนเอง คือ ด้านศิลปะบนผืนผ้าเครื่องแต่งกาย เช่น การทอผ้าใยกล้วยและการปักผ้าม้ง ด้านความเชื่อและพิธีกรรม เช่น ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ศาลประจำหมู่บ้าน และด้านภูมิปัญญา คือ ปัจจุบันชาวม้งยังคงทำเครื่องเงิน ดีมีด และทำเครื่องแต่งกายม้งสำหรับการนำมาใช้สอย 3) ด้านประเพณี พวกเขายังคงปฏิบัติตามประเพณีชีวิต เช่น ประเพณีการเกิด การแต่งงาน การไหว้ผีบรรพบุรุษ และประเพณีที่เกี่ยวกับการตาย ประเพณีสังคม เช่น ประเพณีปีใหม่ม้ง ประเพณีกินข้าวใหม่ ซึ่งยังคงปฏิบัติจนปัจจุบัน 4) การสืบทอดวิถีชีวิตจาก ครอบครัว ชุมชน ภาครัฐและสมาคม ที่ทำให้ชาวบ้านยังคงรักษาแบบแผนการดำรงชีวิตได้อย่างเข้มแข็ง การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตเกิดจาก 1) การพัฒนาจากภาครัฐ ระบบการศึกษา การประกอบอาชีพและเทคโนโลยี จึงทำให้พวกเขาเกิดการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตอย่างรวดเร็ว 2) การผสมกลมกลืนพบว่า การรับนโยบายภาครัฐ การศึกษา การประกอบอาชีพ การแต่งงานและการย้ายถิ่นร่วมกับคนไทยจึงทำให้ชีวิตของชาวม้งเกิดการผสมกลมกลืนกับคนไทยมากขึ้น 3) บทบาทที่มีต่อสังคมไทย คือ ด้านเกษตรกรรมและด้านหัตถกรรม ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านยังคงปฏิบัติเป็นอาชีพหลักและมีการส่งออกไปจำหน่ายยังนอกพื้นที่ด้วย และการพัฒนาพื้นที่จนกลายเป็นการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของชาวบ้านจึงทำให้หมู่บ้านได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงนิเวศที่มีคุณค่าอีกพื้นที่หนึ่งในประเทศไทย

คำสำคัญ: กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง วิถีชีวิต การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต

WAY OF LIFE AND CHANGES OF HMONG ETHNIC GROUP : A CASE STUDY
OF BAN MAE SA MAI, PONGYANG SUB-DISTRICT,
MAERIM DISTRICT, CHIANGMAI PROVINCE

GAO JINGJING 626051

MASTER OF ARTS (COMMUNICATIVE THAI AS A SECOND LANGUAGE)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: IMTHIRA ONKAM, Ph.D.

ABSTRACT

This research aims to study the way of life and changes of Hmong ethnic group in Ban Mae Sa Mai, Pongyang sub-district, Maerim District, Chiangmai province. The researcher collects data in both documentation and field study by depth-interview with 40 Hmongs in Ban Mae Sa Mai. The research is presented in descriptive analysis.

The research finds that the way of life of Hmong in Ban Mae Sa Mai can be divided into 1) Way of life, Hmong still have their ancestral lifestyle like eating, dressing, etc. But nowadays it has changed somewhat according to Thai society. 2) Culture, Hmong inherits their culture, i.e. the art on fabrics like hemp weaving and Hmong embroidery. The beliefs and ceremonies like the belief on ancestor ghost and village court. Their wisdom is that Hmong are still making silverware, forging knives and Hmong costumes for their use. 3) Traditions, they still follow life traditions like the tradition of birth, marriage, worshipping ancestors and death, social traditions like Hmong New Year and Eating New Rice which inherits until present. 4) Inheritance of lifestyle from family, community, government and association allows Hmong to maintain own lifestyle. Secondly, changes of way of life is due to following. 1) Government, education, occupation and technology make a quick change in lifestyle. 2) Blending, it was found that Government policy, education, occupation, marriage and migration with Thai and have made the life more harmonious with the Thai people. 3) Their role is in agriculture and handicrafts. Hmong keep as their main occupation and have been exported to outside the area. Moreover, with cooperation of Hmong, the village has been developed to be a cultural and ecological tourism community destinations in Thailand.

Keywords: Hmong Ethnic Group, way of life, change of way of life

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทย เป็นภาษาที่สอง มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง “วิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง : กรณีศึกษา บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่”

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ประสบความสำเร็จได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ คือ อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง และอาจารย์ ดร.อิมธิรา อ่อนคำ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา และตรวจทานแก้ไขวิทยานิพนธ์นี้จนสำเร็จอย่างสมบูรณ์ ขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือแนะนำจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ประสบความสำเร็จด้วยดี

ขอขอบพระคุณ บิดา มารดา และ LI MINGZE ที่เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ประสบความสำเร็จในที่สุด

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์นี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทย

GAO JINGJING

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ	5
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย	6
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต	9
2.1.1 ความหมายของวิถีชีวิต	9
2.1.2 การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต	10
2.1.3 แนวการศึกษาวิถีชีวิต	11
2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์	12
2.2.1 ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์	12
2.2.2 การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์	13
2.2.3 แนวการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์	15
2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง	16
2.3.1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง	16
2.3.2 ประเภทและลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง	18
2.3.3 การอพยพและการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทย	20

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.4 ความรู้ทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัด เชียงใหม่	22
2.4.1 ประวัติความเป็นมา	22
2.4.2 ที่ตั้งและอาณาเขต	23
2.4.3 ลักษณะทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม	24
2.4.4 สภาพสังคม	24
2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	25
2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ทางภาคเหนือของ ประเทศไทย	26
2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ในสังคมไทย	28
2.5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ในสังคมไทย	32
บทที่ 3 วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัด เชียงใหม่	
3.1 วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่	37
3.1.1 ภาษา	38
3.1.2 การแต่งกาย	41
3.1.3 ที่อยู่อาศัย	46
3.1.4 อาหารการกิน	54
3.1.5 การนับถือศาสนา	58
3.1.6 การประกอบอาชีพ	62
3.1.7 การรักษาโรค	69
3.1.8 การศึกษา	73
3.2 วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่	76
3.2.1 ศิลปะบนผืนผ้าเครื่องแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง	77
3.2.2 ความเชื่อและพิธีกรรม	91
3.2.3 ภูมิปัญญาของชาวบ้าน	98

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3 ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่	104
3.3.1 ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต	105
3.3.2 ประเพณีเกี่ยวกับสังคม	115
3.4 การสืบทอดวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่	121
3.4.1 สมาชิกครอบครัว	121
3.4.2 ความร่วมมือของชุมชน	126
3.4.3 การสนับสนุนจากภาครัฐและสมาคม	129
บทที่ 4 การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่	
4.1 การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่	135
4.1.1 การพัฒนาจากภาครัฐ	135
4.1.2 การศึกษาและการประกอบอาชีพ	146
4.1.3 การพัฒนาของเทคโนโลยี	153
4.2 การผสมกลมกลืนของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ในสังคมไทย	157
4.2.1 นโยบายภาครัฐ	158
4.2.2 การศึกษา	160
4.2.3 การประกอบอาชีพ	162
4.2.4 การแต่งงานและการย้ายถิ่น	163
4.3 บทบาทของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ในสังคมไทย	166
4.3.1 ด้านเกษตรกรรม	166
4.3.2 ด้านหัตถกรรม	170
4.3.3 ด้านการท่องเที่ยวชุมชน	174
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	179
5.2 อภิปรายผล	192
5.3 ข้อเสนอแนะ	194
บรรณานุกรม	195

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก เอกสารรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย	203
ภาคผนวก ข คำถามสัมภาษณ์	204
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	207
ประวัติผู้เขียน	209

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างสำหรับงานวิจัย	5

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า	
1	แผนที่ของตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่	23
2	ตัวอย่างอักษรลาตินที่ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้นำมาใช้แทนตัวอักษรภาษาม้ง	39
3	การแต่งกายของผู้ชายและผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ม้งดำ	41
4	การแต่งกายของชาวบ้านแม่สาใหม่ในปัจจุบัน	42
5	ลักษณะการแต่งกายแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้งของชาวบ้านแม่สาใหม่	44
6	ชุดกลุ่มชาติพันธุ์ม้งแบบรูปทรงใหม่ที่ชาวบ้านแต่งในประเพณีปีใหม่ม้ง	45
7	ผ้าปักม้งที่มีลวดลายดั้งเดิมผสมผสานกับลวดลายที่ประยุกต์ขึ้นมาใหม่	45
8	ภาพถ่ายทางอากาศของบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่	47
9	บ้านไม้แบบอดีตของชาวบ้านแม่สาใหม่	50
10	บ้านปูนแบบปัจจุบันของชาวบ้านแม่สาใหม่	51
11	เตาไฟเล็ก	52
12	เสาหลักของบ้าน	52
13	เตาไฟใหญ่	53
14	ฟักทองต้มจืด	56
15	ไถ่ต้นสมุนไพรสูตรม้ง	56
16	ข้าวโบราณที่ทำจากข้าวโพดของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง	56
17	ถั่วแขกต้มจืด	57
18	คริสตจักรเซเว่นธ์เดย์แอ๊ดเวนตีสมแม่สาใหม่	59
19	วัดพระมารดาอนิจจาอนุเคราะห์	59
20	คริสตจักรแม่सान้อย	60
21	อาศรมธรรมจาริกในบ้านแม่สาใหม่	60
22	พื้นที่เพาะปลูกแบบขั้นบันไดในหมู่บ้าน	63
23	ฟักแม้วที่ชาวบ้านปลูกเอง	64
24	ชาวบ้านที่กำลังขายมะเขือเทศที่ปลูกเอง	64
25	ต้นอะโวคาโดในบ้านแม่สาใหม่	64
26	ต้นลูกพลับในบ้านแม่สาใหม่	65
27	ชาวบ้านที่กำลังขนผักนำไปขาย	65
28	ชาวบ้านที่กำลังเย็บเครื่องแต่งกายม้งในบ้านแม่สาใหม่	65

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า	
29	ร้านขายของชำภายในบ้านแม่สาใหม่	66
30	หิ้งบูชาผีภายในบ้านของหมอผีที่บ้านแม่สาใหม่	71
31	อุปกรณ์ที่ใช้ในระหว่างการดำเนินพิธีกรรมด้านการรักษาโรค	71
32	โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 ในบ้านแม่สาใหม่	74
33	ลักษณะของห้องเรียนภายในโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7	75
34	ครูประจำโรงเรียนที่กำลังสอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่	75
35	ต้นกล้วยงที่ชาวบ้านแม่สาใหม่นำมาตากแดด	78
36	ผ้าจากใยกล้วยง	79
37	เสื้อที่ทำจากใยกล้วยงของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่	79
38	เสื้อผ้าม้งที่ผลิตจากผ้ากำมะหยี่	81
39	หมวกที่ทำจากผ้าใยกล้วยง	81
40	ลายหอยแปดเข็ม	82
41	ลายหอยสี่ด้าน	82
42	ลวดลายผีเสื้อ	82
43	ผ้าปักลายม้งที่ชาวบ้านจะนำมาทำเป็นชุดม้ง	83
44	ผู้หญิงม้งที่กำลังปักลวดลายบนผืนผ้า	84
45	สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี ทรงฉลองพระองค์ชุดที่ตกแต่งด้วยลวดลายปักของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง	85
46	สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี ทรงฉลองพระองค์ชุดที่ประดับด้วยลวดลายกันหอยของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง	86
47	การเขียนผ้าลายขี้ผึ้งด้วยเหล้าจ้ง	87
48	การเขียนผ้าลายขี้ผึ้งด้วยอุปกรณ์แบบสมัยใหม่	88
49	เทียนหรือขี้ผึ้งที่ใช้สำหรับวาดลวดลาย	88
50	ขั้นตอนการย้อมผ้าเขียนเทียน	89
51	ผ้าเขียนเทียนลายขี้ผึ้ง	89
52	ชุดกระโปรงของสาวม้งที่ทำจากผ้าเขียนเทียนลายขี้ผึ้ง	90
53	หิ้งบูชาผีบรรพบุรุษ	93
54	ป่าดงเข็ง	95

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า	
55	พิธีกรรมการไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน	95
56	ชาวบ้านที่กำลังประกอบเครื่องประดับเงิน	99
57	แหวนเงินลายม้ง	99
58	สร้อยคอเงิน	100
59	เหล็กและเตาไฟที่ใช้แปรรูปเป็นมิด	101
60	มิดที่ผลิตจากชาวบ้าน	102
61	รองเท้าเด็กที่ทำจากผ้าปักด้วยลวดลายแบบม้ง	103
62	การผูกข้อมือให้กับเด็กที่เกิดใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง	105
63	การแต่งกายของเจ้าบ่าวและเจ้าสาวของชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง	108
64	เจ้าบ่าวกำลังจะไหว้ผู้ใหญ่ของฝ่ายเจ้าสาว	109
65	การเชิญแขกที่มาในงานแต่งงานร่วมทานอาหารม้งด้วยกัน	109
66	หิ้งบูชาผี (ด้านซ้าย) ภายในบ้านของชาวม้งบ้านแม่สาใหม่	111
67	ชาวม้งบ้านแม่สาใหม่กำลังจัดโต๊ะอาหารเพื่อไหว้ผีบรรพบุรุษ	111
68	กลุ่มเป่าแคนที่เชิญในงานศพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง	114
69	พิธีฝังศพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง	114
70	กิจกรรมการโยนลูกช่วงในงานประเพณีปีใหม่ม้งที่บ้านแม่สาใหม่	117
71	กิจกรรมการแข่งขันหน้าไม้ในงานประเพณีปีใหม่ม้งที่บ้านแม่สาใหม่	117
72	กิจกรรมการแข่งขันรถไม้ในงานประเพณีปีใหม่ม้งที่บ้านแม่สาใหม่	117
73	ประเพณีปีใหม่ม้งรวมเครือข่าย 12 หมู่บ้านแห่งปีพ.ศ. 2562 ที่บ้านแม่สาใหม่	118
74	ภาพที่ระลึกของครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ที่แต่งชุดกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง	123
75	ผู้หญิงม้งบ้านแม่สาใหม่กำลังสอนลูกสาวทำเส้นใยกัญชง	124
76	สถานที่เย็บผ้าสำหรับผู้หญิงม้งในบ้านแม่สาใหม่	128
77	อดีตผู้ใหญ่บ้านสอนวิถีชีวิตแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้งให้เด็กของบ้านแม่สาใหม่	132
78	ปราชญ์ชาวบ้านที่กำลังสอนวิธีการทำผ้าเขียนเทียนลายซึ้งให้เด็กในบ้านแม่สาใหม่	132
79	ชาวม้งบ้านแม่สาใหม่ถวายดอกดาวเรืองแด่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9)	136
80	ผู้นำหมู่บ้านแม่สาใหม่เข้ารับพระราชทานพันธุ์ลูกสุกรจากพระบาทสมเด็จพระ บรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9)	136

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
81 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (สมเด็จพระย่า) เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 บ้านแม่สาใหม่เมื่อวันที่ 5 เดือนพฤศจิกายน พุทธศักราช 2514	137
82 ตำรวจตระเวนชายแดนกับนักเรียนในโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 บ้านแม่สาใหม่	138
83 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) ทรงพระราชดำเนินขึ้นเขาไปยังบ้านแม่สาใหม่	139
84 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) ทอดพระเนตรไร่ฝิ่นของนายแก้ว แซ่หาง ชาวบ้านแม่สาใหม่	139
85 ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่	140
86 อ่างเก็บน้ำที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) มีพระราชดำริให้กรมชลประทานเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้าง	140
87 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) ทอดพระเนตรระบบการทำงานของเครื่องสีข้าวที่โรงสีข้าวบ้านแม่สาใหม่	141
88 อาคารโรงสีข้าวไฟฟ้าพลังน้ำบ้านแม่สาใหม่	141
89 สายธารห้วยแม่สาหล่อเลี้ยงหล่อเลี้ยงพืชผลแก่ชาวม้งบ้านแม่สา	142
90 องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่	142
91 เจ้าของร้านขายผ้าเขียนเทียนลายขี้ผึ้งนำสินค้าจำหน่ายที่ห้างสรรพสินค้า	149
92 ผลงานการออกแบบชุดผ้าเขียนเทียนลายขี้ผึ้งของชาวบ้าน	150
93 โคมสเดย์ในบ้านแม่สาใหม่	152
94 ลักษณะบ้านพักของภายในโคมสเดย์ของบ้านแม่สาใหม่	152
95 เฟซบุ๊ก (Facebook) ของบ้านแม่สาใหม่	154
96 เว็บไซต์ที่แนะนำการท่องเที่ยวของบ้านแม่สาใหม่	155
97 เฟซบุ๊ก (Facebook) ของเจ้าของร้านขายผ้าเขียนเทียนลายขี้ผึ้ง	155
98 เฟซบุ๊ก (Facebook) ของเจ้าของเปิดโคมสเดย์ของบ้านแม่สาใหม่	156
99 ข้าวโพดหวานที่ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้ปลูกไว้เพื่อเอาไปขาย	168
100 มะเขือเทศที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่ได้แนะนำให้ชาวบ้านปลูก	168

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
101 ตัวอย่างผักกาดขาวที่ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้นำมาให้ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่ ตรวจสอบคุณภาพ	169
102 พริกหวานที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่จะนำส่งออกไปขายที่จุดค้าขายต่าง ๆ ในประเทศไทย	169
103 ผ้าเขียนเทียนลายซีฟิ่งที่ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้นำมาขาย	171
104 สินค้าที่ชาวบ้านแม่สาใหม่ผลิตจากผ้าเขียนเทียนลายซีฟิ่ง	171
105 เครื่องประดับที่ชาวบ้านได้ทำมาเพื่อถวายรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระราชินีในรัชกาล 102 ที่ 9 รวมถึงพระบรมวงศานุวงศ์	173
106 เครื่องประดับที่ชาวบ้านได้ทำมาเพื่อถวายรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระราชินีในรัชกาล ที่ 9 รวมถึงพระบรมวงศานุวงศ์	173
107 สินค้าเครื่องประดับเงินที่ชาวบ้านแม่สาใหม่ผลิตขึ้นมา	173
108 ผู้วิจัยกับแม่บ้านที่ดูแลศูนย์ผลิตภัณฑท์ชุมชนบ้านแม่สา	175
109 ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านชนเผ่าม้งบ้านแม่สาใหม่	175
110 ดอยผากลอง	175
111 ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่	176
112 โทมสเตยในบ้านแม่สาใหม่	176

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กลุ่มชาติพันธุ์เป็นกลุ่มคนที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะมีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองทั้งทางด้านกายภาพและทางด้านวัฒนธรรม จึงทำให้การดำรงชีวิตในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้น จึงทำให้กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่าง ๆ ได้พยายามสืบทอดความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองไว้อย่างต่อเนื่อง และบางกลุ่มสามารถรักษาวินัยชีวิตแบบดั้งเดิมของตนไว้อย่างเหนียวแน่น แต่บางกลุ่มก็กำลังถูกจางหายไปอย่างรวดเร็ว (เรณู เหมือนจันทร์เชย, 2557, น. 63) ซึ่งปัญหานี้ได้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในภาวะสังคมสมัยใหม่ และการพัฒนาของภาครัฐและเอกชน รวมถึงความเจริญก้าวหน้าของระบบสาธารณูปโภคและเทคโนโลยี เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงของสิ่งเหล่านี้จึงส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ (พิมพ์ปฏิมาน เรศศิริกุล, 2559, น. 19)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ได้กระจายกระจายอยู่ในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย โดยมีจำนวน 56 กลุ่มชาติพันธุ์ได้ตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ใน 67 จังหวัดของประเทศไทย และมีประชากรรวมประมาณ 6,100,000 คน ซึ่งแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ได้ถูกจำแนกตามลักษณะของที่ตั้งถิ่นฐานโดยสามารถจำแนกเป็น 4 ลักษณะ คือ 1) กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงหรือ “ชนชาวเขา” มีจำนวน 13 กลุ่ม 2) กลุ่มชาติพันธุ์ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ราบมีจำนวน 38 กลุ่ม 3) กลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานในทะเลหรือ “ชาวเล” มีจำนวน 3 กลุ่ม 4) กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในป่ามีจำนวน 2 กลุ่ม (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2558, น. 3) กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ได้ตั้งถิ่นฐานและดำเนินชีวิตในเขตพื้นที่ของประเทศไทย และในขณะเดียวกันพวกเขายังสามารถนำวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่หลากหลายของตนเองเข้ามาในสังคมไทย ถึงแม้ว่าในประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ และแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะมีความแตกต่างในด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ลักษณะนิสัยของแต่ละบุคคล แต่พวกเขาก็ยังคงสามารถใช้ชีวิตอยู่ในแผ่นดินไทยด้วยฐานะพลเมืองไทยอย่างสงบสุขได้ แต่การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์นั้นจึงทำให้วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อยู่ใ้ในสังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย แม้แต่กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยปัจจัยสี่ วิถีชีวิตของพวกเขาก็ยังถูกเปลี่ยนแปลงไปในช่วงทศวรรษนี้ โดยเกิดจากการผสมกลมกลืนในสังคมไทย และการพัฒนาของสังคมและเศรษฐกิจ เป็นต้น (ประสิทธิ์ ลีปรีชา, 2548, น. 1)

ทางภาคเหนือของประเทศไทยมีจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่บนพื้นที่สูงหลากหลายกลุ่ม โดยเฉพาะในจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนกลุ่มชาวเขาในเขตพื้นที่ภูเขาอย่างสลับซับซ้อน ซึ่งกินพื้นที่มากกว่า 2 ใน 3 ของพื้นที่จังหวัด และส่วนใหญ่เป็นชาวเขาที่มาจากตอนใต้ของประเทศจีน ประเทศลาว และประเทศพม่า อาทิ กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เมี่ยน ละหู่ ลีซู อาข่า และปะหล่อง โดยมีบางกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงดำรงชีพแบบดั้งเดิมจนถึงปัจจุบัน แต่ก็มีบางกลุ่มได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการดำรงชีพจากอดีต (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542, น. 10) ซึ่งในจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ทางภาคเหนือนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้กระจัดกระจายตั้งถิ่นฐานอยู่ในแต่ละประเทศ โดยมีชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์นี้ว่า ม้ง หม้ง มอ้ง หรือเมี้ยว เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประวัติอันยาวนานและซับซ้อน พวกเขาได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกมาหลายยุคสมัย

นักวิชาการได้สันนิษฐานว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้อพยพจากที่ราบสูงอย่างธิเบต ไชปีเรีย และมองโกเลีย ต่อมาได้อพยพและตั้งถิ่นฐานหลักในประเทศจีน เมื่อ 3,000 ปีที่แล้วกษัตริย์จีนในราชวงศ์เหม็งได้ปราบปรามและอยากให้พวกเขาอพยพจำนวนมากและยอมรับวัฒนธรรมจีน แต่ด้วยจิตใจที่เข้มแข็งและความกล้าหาญของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บางกลุ่มจึงพากันอพยพลงไปยังทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศจีน และยังมีจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอพยพข้ามประเทศ จนได้บุกเบิกตั้งถิ่นฐานใหม่ที่ภูเขาสูงในเขตพื้นที่ของประเทศเวียดนาม ประเทศลาว และประเทศไทยตามลำดับ (ลีศึกฤทธิ์เนติกุล, 2540, น. 5) หลังจากได้เผชิญกับการอพยพหลายครั้ง ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้กระจัดกระจายตั้งถิ่นฐานอยู่หลายทิศหลายทางของโลกใบนี้ เนื่องจากพวกเขาได้รับอิทธิพลจากสังคมที่อยู่อาศัย กลุ่มที่อาศัยอยู่ในแต่ละสังคมจึงย่อมมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน และการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมใดสังคมหนึ่งยังจำเป็นต้องปรับตัววิถีชีวิต เพื่อให้เหมาะกับการอยู่และการเข้าร่วมกับสังคม ดังเช่น กลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่อยู่ในประเทศไทย เมื่อจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้อพยพเข้ามาในประเทศไทย พวกเขาจึงได้ตั้งถิ่นฐานอยู่บนพื้นที่สูงในภาคเหนือของประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย พะเยา น่าน แม่ฮ่องสอน แพร่ ลำปาง กำแพงเพชร เลย และตาก ซึ่งมีจำนวนประชากรม้งในประเทศไทยทั้งสิ้นประมาณ 151,080 คน (วาทีณี คุ่มแสง, 2553, น. 2) หลังจากพวกเขาได้บุกเบิกตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย จึงได้นำวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอันหลากหลายของตนเองเข้ามาในสังคมไทย เพื่อให้เกิดความสุขและความพึงพอใจในการดำรงชีวิตในสังคมไทย แต่ยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงทำให้พวกเขาต้องยอมรับสิ่งใหม่ ๆ และวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยจึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคมอย่างมาก

จังหวัดเชียงใหม่เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่กลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้เข้ามาตั้งถิ่นฐาน และเป็นจังหวัดที่มีจำนวนหมู่บ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมากที่สุดในประเทศไทย โดยมีหมู่บ้านม้งรวมทั้งสิ้น

64 หมู่บ้าน และมีจำนวนประชากรชาติพันธุ์ม้งรวมประมาณ 14,900 คน ซึ่งพวกเขาส่วนใหญ่ได้ตั้งถิ่นฐานและสร้างบ้านเรือนอยู่บนภูเขาสูงในจังหวัดเชียงใหม่ (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542, น. 5420) ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาบ้านแม่สาใหม่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 6 ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยชุมชนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มม้งสายและกลุ่มม้งขาวของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,163 คน เป็นหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่มีขนาดใหญ่ในภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งมีการตั้งถิ่นฐานในแถบนี้มานานกว่า 170 ปี ในอดีตชาวบ้านอาศัยอยู่ที่บ้านแม่สาเก่า แล้วย้ายมาตั้งหมู่บ้านที่บ้านแม่สาใหม่ในปัจจุบัน (ชยดี ผลชวนปัญญา, 2543, น. 2) กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่มีวิถีการดำเนินชีวิตที่มีลักษณะเป็นของตนเอง เพราะพวกเขาได้สืบทอดและรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของตนเองจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้ว่าชุมชนแม่สาใหม่ได้พยายามรักษาวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของตนไว้ แต่การใช้ชีวิตที่อยู่ร่วมในสังคมไทยและการพัฒนาของสังคม ย่อมทำให้วิถีชีวิตของพวกเขาเกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งสามารถเห็นได้จากด้านภาษา ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน การแต่งกาย และการศึกษา เป็นต้น เพราะวิถีชีวิตของพวกเขาได้ถูกผสมกลมกลืนไปกับสังคมไทยและได้เกิดการพัฒนาตามยุคสมัย นอกจากนี้ การใช้ชีวิตอยู่ในสังคมไทยของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ ยังได้สร้างประโยชน์และช่วยในการพัฒนาของสังคมไทย ดังนั้น กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ จึงมีความสำคัญในด้านต่าง ๆ ต่อสังคมไทย

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่ศึกษาสาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จึงสนใจศึกษางานวิจัยเรื่องวิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง : กรณีศึกษา บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ได้ความรู้และความเข้าใจกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ และยังให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษางานวิจัยวิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง : กรณีศึกษา บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้มี 2 แนวคิด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.3.1 แนวคิดที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต

วิถีชีวิต หมายถึง แบบแผนการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยได้รวมถึงปัจจัยสี่ที่มนุษย์พึงพาอาศัย ได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค และยังสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ในทางด้านชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งแบบแผนการดำรงชีวิตนี้ได้มีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมและสังคมที่ต่างกัน โดยเป็นแบบแผนที่มีวิถีชีวิตที่มีความเจริญและสงบสุข

1.3.2 แนวคิดที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต

วิถีชีวิตของคนในสังคมนั้นย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย และได้รับอิทธิพลจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งปัจจัยสี่ เพราะคนในสังคมจำเป็นต้องเรียนรู้และปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับสิ่งใหม่ ๆ และเพื่ออยู่รอดในสังคม ดังนั้น วิถีชีวิตของคนในสังคมจึงมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1.4.1 ประชากร

ประชากร คือ กลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่อาศัยอยู่ในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยตำบลโป่งแยงมีหมู่บ้านจำนวนทั้งสิ้น 10 หมู่บ้าน และบ้านแม่สาใหม่ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ของตำบลโป่งแยง ซึ่งมีประชากรม้งอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาที่บ้านแม่สาใหม่ เนื่องจากหมู่บ้านแห่งนี้เป็นที่ตั้งของโรงเรียนสอนภาษาไทยที่ก่อตั้งโดยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และเป็นหมู่บ้านที่เป็นส่วนหนึ่งในการผลิตสินค้าชุมชนรูปแบบต่าง ๆ เพื่อไปจำหน่ายในโครงการหลวง อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เชิงวัฒนธรรมชุมชนและเชิงระบบนิเวศ ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานแม่สาใหม่ ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ศูนย์ผลิตภัณฑชุมชน และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ป่าดงเข่งที่คอยปกป้องรักษาหมู่บ้าน เป็นต้น

1.4.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่อาศัยอยู่ในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง 2 แบบ คือ การคัดเลือกตัวอย่างแบบ

เจาะจง (Purposive Sample) และการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sample) โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 40 คน ดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างสำหรับงานวิจัย

ลำดับ	กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)	วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
1.	เจ้าหน้าที่ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	2	แบบเจาะจง
2.	ปราชญ์ชาวบ้าน	2	แบบเจาะจง
3.	ผู้ที่ประกอบพิธีด้านความเชื่อ	1	แบบเจาะจง
4.	พระสงฆ์, บาทหลวง	2	แบบเจาะจง
5.	ครูในโรงเรียนหมู่บ้าน	1	แบบเจาะจง
6.	ชาวบ้าน(กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง)	32	แบบบังเอิญ
รวม		40 คน	

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลคือ ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) และใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indept Interview) โดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจนได้ข้อมูลที่อิ่มตัว และตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ มีคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง มีนิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

1. **วิถีชีวิต** หมายถึง วิธีการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยประกอบไปด้วยที่อยู่อาศัย อาหารการกิน การแต่งกาย การรักษาโรค การประกอบอาชีพ ประเพณี และความเชื่อ เป็นต้น

2. **กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง** หมายถึง ลูกหลานของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่อพยพจากประเทศจีนมายังประเทศไทย ปัจจุบันได้ตั้งถิ่นฐานและอาศัยอยู่ที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชาวเขาที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์อย่างเด่นชัด

3. **การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต** หมายถึง วิธีการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ได้มีความแตกต่างจากอดีต ซึ่งได้เกิดจาก

ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน โดยสามารถเห็นความแตกต่างจากด้านที่อยู่อาศัย อาหารการกิน การแต่งกาย การรักษาโรค การประกอบอาชีพ และการศึกษา เป็นต้น

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต และวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในสังคมไทย
2. ศึกษาประวัติและความเป็นมาของบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เลือกกลุ่มประชากรและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
3. สร้างเครื่องมือวิจัยด้วยการตั้งคำถามที่จะไปสัมภาษณ์ โดยครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยทั้ง 2 ข้อ และให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ
4. ปรับแก้ไขเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะ และนำไปเก็บข้อมูลภาคสนามกับกลุ่มตัวอย่างในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
5. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในด้าน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และการสืบทอดของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
6. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในด้านการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต การผสมกลมกลืนในสังคมไทย และบทบาทที่มีต่อสังคมไทยของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
7. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ คาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้

1. ทำให้มีความรู้ความเข้าใจวิถีชีวิต วัฒนธรรม และการสืบทอดวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
2. ทำให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต การผสมกลมกลืน และบทบาทที่มีต่อสังคมไทยของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
3. งานวิจัยเล่มนี้สามารถเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้เป็นที่รู้จักของสังคมภายนอก ทั้งนี้ เพื่อเป็นการช่วยส่งเสริมและพัฒนา

การท่องเที่ยวของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในหมู่บ้านแม่สาใหม่ เพื่อเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งให้คงอยู่ต่อไปได้

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่องวิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง : กรณีศึกษาบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

- 2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต
 - 2.1.1 ความหมายของวิถีชีวิต
 - 2.1.2 การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต
 - 2.1.3 แนวการศึกษาวิถีชีวิต
- 2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์
 - 2.2.1 ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์
 - 2.2.2 การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์
 - 2.2.3 แนวการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์
- 2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง
 - 2.3.1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง
 - 2.3.2 ประเภทและลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง
 - 2.3.3 การอพยพและการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทย
- 2.4 ความรู้ทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
 - 2.4.1 ประวัติความเป็นมา
 - 2.4.2 ที่ตั้งและอาณาเขต
 - 2.4.3 ลักษณะทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม
 - 2.4.4 สภาพสังคม
- 2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย
 - 2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในสังคมไทย
 - 2.5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในสังคมไทย

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต

วิถีชีวิตเป็นสิ่งที่สามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ ในการศึกษาเรื่อง วิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง : กรณีศึกษาบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาสาระความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต และได้พบว่าม้งนักวิชาการที่ได้แสดงแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความหมาย การเปลี่ยนแปลง และแนวการศึกษาที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต โดยมีสาระสรุปไว้ดังนี้

2.1.1 ความหมายของวิถีชีวิต

แต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลย่อมมีวิถีชีวิตเป็นของตนเอง ซึ่งวิถีชีวิตมีลักษณะแตกต่างกันไป อีกทั้งยังเป็นตัวที่กำหนดชีวิตของมนุษย์ในสังคม โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของวิถีชีวิตดังนี้

วัลย์ลดา เหมหมาด (2559, น. 9) ได้ให้ความหมายของวิถีชีวิตว่า เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ โดยจะสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ในด้านค่านิยม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศีลธรรม และคุณธรรม จนกระทั่งได้กลายเป็นแบบแผนและกฎเกณฑ์ที่ปฏิบัติร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

สุทธิวรรณ ปัญญาดี (2557, น. 6) อธิบายถึงความหมายของวิถีชีวิตว่า เป็นแบบแผนของการดำเนินชีวิตทั้งทางด้านชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และแบบแผนดังกล่าวอาจมีความแตกต่างตามสภาพแวดล้อมและสังคมที่ต่างกัน ส่วนเป้าหมายของการดำเนินชีวิตนั้น ๆ เป็นเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

ชนิษฐา นาคะ (2542, น. 7) ได้กล่าวว่า วิถีชีวิตเป็นมุมมองมิติกว้าง และได้สัมพันธ์กันกับประสบการณ์การเรียนรู้ทางสังคม (Socialization) ในชีวิตของมนุษย์ที่เรียงลำดับตั้งแต่สิ่งที่จำเป็นสำหรับชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย และยังเกี่ยวข้องกับบริบททางกายภาพ สังคม วัฒนธรรม และปรัชญาในการดำเนินชีวิต

สดใส สร้างโครก (2541, น. 13) ได้กล่าวว่า วิถีชีวิต หมายถึง ความเป็นไปในการดำรงชีวิตประจำวันของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในทั้งด้าน ชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ วัตถุประสงค์ต่าง ๆ รวมถึงเรื่องความเชื่อ ความรู้ ความคิด และอุดมคติ

สรุปได้ว่า วิถีชีวิต หมายถึง วิธีการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยได้สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ในทางด้าน ชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ เป็นต้น และการดำเนินชีวิตนั้นได้มีความแตกต่างการไปตามสภาพแวดล้อมและสังคมที่ต่างกัน ซึ่งยังเป็นแบบแผนที่มุ่งสู่ชีวิตที่มีความเจริญและสงบสุข

2.1.2 การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต

วิถีชีวิตมีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม และยังเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง จึงสามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งได้มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตไว้ดังนี้

สุขศิริ บุญเรือง (2546, น. 11) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตว่า วิถีชีวิตของคนในสังคมนั้นย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย และยังขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ทุกคนจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับสิ่งใหม่ ๆ และเพื่ออยู่รอดในสังคมนั้น โดยจะมีการเปลี่ยนแปลงของการดำรงชีวิตในด้าน คติธรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี รวมทั้งปัจจัยสี่

วรเชษฐ์ รุ่งหล้า (2560, น. 2) ได้อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตว่า การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ในด้านต่าง ๆ ของประชาชน ทำให้คนในสังคมมีชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม โดยมีการนำเอาเทคโนโลยีวิทยาการใหม่ ๆ เผยแพร่สู่สังคม รวมถึงด้านวัฒนธรรมด้วย จึงส่งผลให้คนในสังคมได้มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ปรับเปลี่ยนการดำรงชีวิต และยังทำให้วัฒนธรรมในสังคมนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย

นันทพร ศรีสุทธะ (2544, น. 8) ได้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตว่า การศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้น สิ่งหนึ่งที่ต้องตระหนักเสมอคือ ให้เข้าใจ วัฒนธรรมและวิถีการดำรงชีวิตของบุคคลนั้นก่อน คำว่า “วิถีชีวิต” เป็นการแสดงถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของบุคคล และเป็นนิสัยที่สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติและวัฒนธรรมของบุคคล ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคลในเรื่องที่อยู่อาศัย ลักษณะครอบครัว ขนบธรรมเนียมประเพณี และการดูแลสุขภาพ เป็นต้น และวิถีชีวิตนั้นย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยจะได้รับอิทธิพลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความแตกต่างของรายได้ การศึกษา อาชีพ ความเชื่อของบุคคล และยังเป็นตัวกำหนดที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างของกิจกรรมในชีวิตประจำวัน

สภาพวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หรือที่เรียกว่า “พลวัต” (Dynamic) ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต และการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตนั้นมีสาเหตุจากปัจจัยต่าง ๆ ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ในสังคมกำลังเริ่มละทิ้งวิถีชีวิตแบบเดิมของตนเอง เพราะนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เข้ามาอำนวยความสะดวกในชีวิต และทำให้การดำเนินชีวิตง่ายขึ้น จนละทิ้งวัฒนธรรม ประเพณี ที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ และก่อให้เกิดการห่างเหินวิถีชีวิตแบบเดิม ๆ จากคนรุ่นก่อนสู่คนรุ่นใหม่ ซึ่งยากที่จะเรียนรู้เหมือนในอดีต (พระมงคโล, 2550, น. 59)

วราชษฐ์ รุ่งหล้า (2560, น. 34) ยังได้กล่าวว่า ประชาชนไทยในอดีตส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร ซึ่งมีวิถีชีวิตที่อยู่กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่หลังจากบ้านเมืองมีการเปลี่ยนแปลง และได้มีประชากรเพิ่มมากขึ้น วิถีชีวิตของพลเมืองจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ คนในสังคมจึงต้องต่อสู้และแข่งขันกันอย่างรุนแรงและยากลำบาก พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) พระองค์ทรงเห็นถึงความเดือดร้อนของประชาชนในประเทศ จึงได้ช่วยเหลือชาวไทยให้พ้นทุกข์ภัยดังกล่าว และทำให้ประชาชนมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น โดยทรงมีพระราชดำริให้ประชาชนชาวไทยดำรงชีวิตโดยยึดหลักตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีพ

สรุปได้ว่า วิถีชีวิตย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ซึ่งสิ่งที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดจากทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน นั่นก็คือ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลให้คนในสังคมจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดในสังคมนั้น ๆ ดังนั้น วิถีชีวิตของคนในสังคมจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยจะเปลี่ยนแปลงในด้านที่อยู่อาศัย อาหารการกิน เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค เป็นต้น

2.1.3 แนวการศึกษาวิถีชีวิต

มนุษย์แต่ละคนที่อยู่ในสังคมนั้นมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันไป โดยสามารถเห็นได้จากด้านภาษา ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน และการแต่งกาย เป็นต้น การศึกษาวิถีชีวิตของกลุ่มบุคคลใดกลุ่มหนึ่งจึงจำเป็นต้องกำหนดแนวการศึกษาที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต ดังนั้น ในการศึกษาเรื่อง วิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง : กรณีศึกษาบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการศึกษาวิถีชีวิต โดยมีสาระสำคัญดังนี้

เกศยา โอสธานุเคราะห์ (2544, น. 15-17) ได้ให้คำแนะนำที่เกี่ยวกับการศึกษาวิถีชีวิตว่า การศึกษาวิถีชีวิตของคนในสังคม ที่แสดงในการประกอบกิจกรรมเพื่อการอยู่รอด การพักผ่อน และหลักเกณฑ์ในการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะวิถีชีวิตจะเป็นอย่างไร นอกจากต้องรับรู้แนวทางปฏิบัติในแนวทางหนึ่งๆ ที่เลือกแล้ว ยังขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของบุคคลนั้น ๆ ด้วย

สดใส สร้างไศรภ (2541, น. 14) ได้อธิบายแนวการศึกษาวิถีชีวิตว่า การศึกษาวิถีชีวิตจำเป็นต้องศึกษาสังคมนั้นก่อน โดยสามารถใช้แนวการศึกษาสังคม 2 แนวทาง คือ ศึกษาสังคมแบบภาพกว้างและศึกษาสังคมโดยเรียนรู้ กับศึกษาเรื่องราวของวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งยังรวมถึงสถาบันครอบครัว สาธารณสุข การศึกษา ศาสนาความเชื่อ ความสมัครสมานกลมเกลียว และสัมพันธภาพในชุมชน

สุนันพิชญา แสนประเสริฐ (2540, น. 20) ได้กล่าวว่า ในการศึกษาวิถีชีวิตสามารถมองวิถีชีวิตในแง่องค์ประกอบ โดยสามารถแบ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน คือ

1. วิธีชีวิตที่แสดงให้เห็นถึงวัตถุ หมายถึง เครื่องใช้ เครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งได้มาจาก ธรรมชาติ การสืบทอด หรือประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ และได้เกิดขึ้นเมื่อมนุษย์อาศัยความรู้ความสามารถ และมีมือความชำนาญในการประดิษฐ์ค้นคิดขึ้นมา

2. วิธีชีวิตที่ไม่ได้แสดงให้เห็นถึงวัตถุ โดยสามารถแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งเป็นความคิด ทักษะคติ ความเชื่อ และค่านิยมในสังคม ซึ่งอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์ หรือเป็นคุณธรรมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ ตลอดจนส่วนที่เป็นแนวคิด สติปัญญา และลักษณะนิสัย และส่วนที่สองเป็นวิถีในการดำเนินชีวิต ซึ่งได้รวมถึงวิถีความเป็นอยู่ วิธีการกิน การแต่งกาย การสื่อความ และการแสวงหาความสุขทางจิตใจ เป็นต้น

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับแนวการศึกษาวิถีชีวิต สรุปได้ว่า การศึกษาวิถีชีวิตของบุคคลใดบุคคลหนึ่งจำเป็นต้องศึกษาสภาพสังคมก่อน โดยจะต้องทำความเข้าใจสภาพสังคมทั้งภาพรวมและภาพย่อย และยังสามารถศึกษาตามองค์ประกอบของวิถีชีวิตของผู้ที่จะศึกษา นอกจากนี้ ระหว่างการศึกษาวิถีชีวิตของบุคคลใดคนหนึ่งยังควรนึกถึงบุคลิกภาพของบุคคลนั้นอีกด้วย

2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มย่อมมีความหลากหลายทางเอกลักษณ์วิถีชีวิตและวัฒนธรรม โดยสามารถเห็นได้จากภาษา ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน การแต่งกาย ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมสามารถทำให้กลุ่มชาติพันธุ์นั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ดังนั้น ในการศึกษาเรื่อง วิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์นี้ : กรณีศึกษา บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความหมาย การเปลี่ยนแปลง และแนวทางการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีนักวิชาการได้ให้สาระสำคัญไว้ดังนี้

2.2.1 ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์

นักวิชาการได้ให้ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ดังนี้

คำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” หมายถึง กลุ่มคนที่มีจุดกำเนิดของบรรพบุรุษร่วมกัน มีภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกัน ตลอดจนมีความรู้สึกในเผ่าพันธุ์เดียวกัน ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ คือ การสร้างตัวตนให้มีลักษณะเฉพาะในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง ได้แก่ เครื่องแต่งกาย ภาษา การอยู่ร่วมในสังคมเดียวกัน หรือการมีลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมบางอย่าง เป็นต้น (นักรบ นาคสุวรรณ, 2556, น. 92)

อเนก รักเงิน (2553, น. 7) ได้ให้ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ว่า คือ กลุ่มสมาชิกที่สืบสายโลหิตมาร่วมกัน โดยมีลักษณะทางกายภาพหรือขนบธรรมเนียมที่คล้ายคลึงกัน หรืออาจเกิดขึ้นจากความทรงจำในช่วงเวลาใดช่วงเวลานึง หรือช่วงเวลาของการอพยพ

บุญยงค์ เกศเทศ (2551, น. 32) ได้กล่าวถึงความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ว่า เป็นกลุ่มคนที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีและภาษาเดียวกัน ความเป็นเผ่าพันธุ์เดียวกัน กลุ่มชาติพันธุ์สามารถจำแนกเป็นกลุ่มหรือเผ่า เช่น กลุ่มคนไทย คนเผ่าไท คนจีน คนอินเดีย คนลาว คนเขมร คนกะเหรี่ยง เป็นต้น ปัจจัยสำคัญในการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ คือ ความสำนึกของคนในกลุ่มนั้นว่าเป็นชาติพันธุ์ใด โดยมีปัจจัยทางด้านภาษา ลักษณะขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดที่สำคัญ

งามพิศ สัตย์สงวน (2543, น. 32) ได้อธิบายความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ว่า เป็นกลุ่มที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่เป็นสายเลือดเดียวกัน และยังรวมทั้งลักษณะทางชีวภาพและรูปร่างและทางวัฒนธรรม ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือด และวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ผูกพันให้คนในกลุ่มเดียวกันมีความใกล้ชิดกัน และหากผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์นั้นนับถือศาสนาเดียวกันก็จะยิ่งรู้สึกผูกพันกันมากขึ้น กลุ่มชาติพันธุ์มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม และเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมย่อย กลุ่มชาติพันธุ์ จึงเป็นกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมย่อยร่วมกัน คือ มีความคิด ค่านิยม ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา และวัฒนธรรมอื่น ๆ ร่วมกัน กลุ่มชาติพันธุ์จะมีวัฒนธรรมที่ต่างกันจากวัฒนธรรมใหญ่ และมักจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการอพยพมาจากประเทศอื่น ๆ เมื่อมีกลุ่มชาติพันธุ์ใดอพยพเข้ามาอยู่อาศัยในสังคมใหม่ พวกเขาจะมีความสำนึกในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างสูง โดยเฉพาะกลุ่มอพยพรุ่นแรก ๆ มักจะยากที่จะปรับตัวเพื่อเข้าถึงสังคม แต่เมื่อเวลาผ่านไป รุ่นลูกหลานอาจจำเป็นต้องยอมรับวัฒนธรรมใหญ่ และอาจจะลืมอัตลักษณ์ดั้งเดิมได้โดยขาดการสืบทอด

สรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนที่สืบทอดจากบรรพบุรุษที่มีสายเลือดเดียวกัน และมีความรู้สึกในเผ่าพันธุ์เดียวกัน ซึ่งคนในกลุ่มชาติพันธุ์นั้นมีภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความคิด ค่านิยม และวัฒนธรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

2.2.2 การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์เป็นกลุ่มคนที่มีเอกลักษณ์ทางด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่สืบทอดจากบรรพบุรุษตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่การอพยพและการดำรงชีวิตในสังคมใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ ทำให้พวกเขาเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ และต้องปรับตัวเพื่ออยู่รอดในสังคมที่อยู่อาศัย โดยมีนักวิชาการได้ให้แนวคิดที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ดังนี้

พิมพ์ปฏิมา นเรศศิริกุล (2559, น. 19-20) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ว่า กลุ่มชาติพันธุ์มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสังคม โดยทั่วไปการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์มักเกิดขึ้นจากปัจจัยต่าง ๆ และเป็นการปรับตัวที่ไม่ได้เกิดขึ้นในระยะเวลาอันสั้น แต่เป็นค่อย ๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์จึงไม่ได้เปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน แต่ในภาวะสังคมสมัยใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างสูง ประกอบกับกระแส

การพัฒนาของภาครัฐและเอกชน รวมถึงความเจริญก้าวหน้าของระบบสาธารณูปโภค และเทคโนโลยีต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้จึงส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงในการดำรงอยู่ เพราะพวกเขาจำเป็นต้องปรับรูปแบบการดำรงชีวิตตามความเจริญของสังคม เพื่อความอยู่รอด และยิ่งเพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์สามารถอยู่ร่วมกับกลุ่มอื่น ๆ ได้อย่างไม่แปลกแยก

การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นเกิดจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ได้แก่ การเพิ่มจำนวนของประชากรอย่างรวดเร็ว ทรัพยากรความอุดมสมบูรณ์ลดน้อยลง การพัฒนาของภาครัฐ และบทบาทของสื่อ เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ในขณะเดียวกัน การพัฒนาที่ไม่สมดุลกันระหว่างสิ่งที่มีอยู่เดิมและสิ่งที่เข้ามาใหม่ทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ก็มักส่งผลให้สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หลายกลุ่มชาติพันธุ์จึงสูญหายไปหรือผสมกลมกลืนไปกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ โดยไม่รู้ตัว และภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นกระบวนการหนึ่งที่จะทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ดำรงอยู่ได้ (วิลาศ โภธิสาร, 2551)

สรณา อนุสรณ์ทรงกูร (2550, น. 25) ได้อธิบายการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างคนต่างกลุ่มชาติพันธุ์ โดยคนที่มีจำนวนน้อยกว่ามักจะนำวัฒนธรรมหลักของคนกลุ่มใหญ่มาใช้ และยังผสมผสานกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองและนำไปปฏิบัติ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับกลุ่มชาติพันธุ์นั้นเป็นเพราะต้องปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสังคมใหม่ ไม่เช่นนั้นอาจส่งผลกระทบต่อ การดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ได้ ส่วนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์นั้น มักเป็นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นก่อนการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ

ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ (2547, น. 38-40) ได้อธิบายการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวคิดของโฮรวีทซ์ (Horowitz) ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงได้ อาจจะขยายใหญ่ขึ้นหรือหดตัวเล็กลง เพราะความเป็นสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นเรื่องของการกำหนดความหมายทางสังคม บุคคลที่มีอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนเอง และเป็นที่ยอมรับของกลุ่มอื่นในระยะยาว กลุ่มชาติพันธุ์นั้นอาจเปลี่ยนพรมแดนชาติพันธุ์ ซึ่งมักจะเป็นไปอย่างช้า ๆ แต่บางกลุ่มอาจเจตนาที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

พรชัย ตรีภูวราพันธ์ (2545, น. 20) ได้แสดงทัศนะที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ว่า ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นในทุกกลุ่มชาติพันธุ์ นับตั้งแต่การกำเนิดชุมชนมนุษย์ และจะดำเนินไปพร้อมกับสำนักในการดำรงชาติพันธุ์ ทั้งนี้แม้กลุ่มชาติพันธุ์ใดจะเปลี่ยนแปลงไปจากบรรพบุรุษ ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์นั้นก็ไม่ได้สูญหายไป สิ่งที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ สามารถดำรงอยู่ได้นั้นมิใช่ความเคร่งครัดในการรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของบรรพบุรุษ แต่เป็นการถ่ายทอดสำนักของการเป็นสมาชิก กลุ่มผู้ร่วมประสบการณ์ใน

การพัฒนาและผลักดันกลุ่มชาติพันธุ์ของตนให้ก้าวไปสู่อนาคต สิ่งเหล่านี้คืออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถ่ายทอดจากยุคหนึ่งไปสู่อีกยุคหนึ่ง

สรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์สามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัว ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดจากทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ได้แก่ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาของภาครัฐและเอกชน และการเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ของสังคม รวมถึงความเจริญก้าวหน้าของระบบสาธารณูปโภค และเทคโนโลยีต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ นี้ทำให้คนในกลุ่มชาติพันธุ์จำเป็นต้องปรับตัวและยอมรับวัฒนธรรมของคนกลุ่มใหญ่ในสังคมที่อยู่อาศัย เพื่ออยู่รอดและดำรงชีวิตต่อกับชาติพันธุ์อื่น ๆ ในสังคมสมัยใหม่นี้

2.2.3 แนวการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์

ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ยังถือเป็นกลุ่มคนที่ได้รับความสนใจจากสังคมภายนอก เนื่องจากแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีเอกลักษณ์ทางด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นของตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจจากสังคม จึงมีนักวิชาการได้ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไว้อย่างมาก โดยให้แนวทางการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไว้ดังนี้

นภาพร อัคระรังสีกุล (2562, น. 956) ได้กล่าวว่า ถึงแม้ว่าคนรุ่นใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งได้รับการอบรมสั่งสอนจากคนรุ่นก่อนหรือผู้สูงอายุในครอบครัว แต่ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในกลุ่มชาติพันธุ์นั้นได้ เนื่องจากพวกเขาได้เข้ามาในสังคมใหม่ จำเป็นต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ แต่อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ เราควรให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างจริงจัง เพราะในประเทศไทยยังมีกลุ่มชาติพันธุ์อีกเป็นจำนวนมากที่ด้อยโอกาสถูกเอารัดเอาเปรียบ และได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาของภาครัฐและกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ ซึ่งแม้จะมีทั้งด้านบวกและด้านลบ แต่ทั้งสองด้านล้วนส่งผลต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

ประสิทธิ์ ลิปรีชา (2557, น. 238) ได้ให้แนวทางการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ว่า การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์สามารถเน้นที่กลุ่มชาติพันธุ์ในฐานะเป็นกลุ่มทางวัฒนธรรมที่ร่วมบรรพบุรุษหรือมีประวัติศาสตร์ร่วมกันมายาวนาน แม้จะมีการศึกษากลุ่มวัฒนธรรมใหม่ในสังคมปัจจุบันอยู่มาก อย่างกลุ่มคนเพศที่สาม กลุ่มลัทธิความเชื่อ กลุ่มคนพิการแรงงานข้ามชาติ และกลุ่มทางวัฒนธรรมเฉพาะอื่น ๆ ในสังคม แต่ยังไม่ได้ถูกเชื่อมโยงหรือให้ความสำคัญว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์

พินสุตา วงศ์อนันต์ (2554, น.15) ได้ให้ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ว่า สามารถใช้วิธีศึกษาเชิงคุณภาพ และศึกษาแบบเฉพาะกรณี โดยสามารถศึกษาเฉพาะเจาะจงในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง นอกจากนี้ ระหว่างการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะในเรื่องการสื่อสารระหว่างผู้ศึกษากับผู้ให้ข้อมูลหลัก บางคนอาจไม่สามารถใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้ เราจึงควรอาศัยบุคคลในชุมชนเป็นสื่อกลาง (ล่าม) ซึ่งอาจจะทำให้ข้อมูลในการศึกษามีความคาดเคลื่อนได้

อาภรณ์ อุกฤษณ์ (2554, น. 23) ได้กล่าวว่า การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์สามารถศึกษาตามแนวคิดด้านชาติพันธุ์วิทยา (ethnology) ซึ่งเป็นการศึกษาวัฒนธรรมของกลุ่มมนุษยชาติที่เรียกว่า มานุษยวิทยาวัฒนธรรม อันเป็นวิธีการของนักมานุษยวิทยาที่ต้องการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มคนหรือกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง รวมถึงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ และการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ยังสามารถศึกษาเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรม (cross-cultural comparison) เพื่อทำความเข้าใจสังคมวัฒนธรรมในองค์รวม โดยอาศัยมุมมองด้านการแพร่กระจายของวัฒนธรรมและความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ตลอดจนการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนในรูปของระบบเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ระบบครอบครัว เครือญาติ ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม เป็นต้น

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ สรุปได้ว่า ในการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์เราควรศึกษาเป็นกลุ่มทางวัฒนธรรมที่รวมบรรพบุรุษหรือมีประวัติศาสตร์ร่วมกันมายาวนาน สามารถศึกษาตามแนวคิดด้านชาติพันธุ์วิทยาหรือการศึกษาเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรม ระหว่างการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ยังสามารถศึกษาเฉพาะเจาะจงในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง โดยใช้วิธีศึกษาเชิงคุณภาพและแบบเฉพาะกรณี และควรให้ความสำคัญและความเท่าเทียมกับคนในกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ

2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประวัติอันยาวนาน และได้ผ่านการอพยพมาหลายครั้ง ในปัจจุบันจึงมีจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ตั้งถิ่นฐานและดำรงชีวิตอยู่ในแผ่นดินของประเทศไทยในการศึกษาเรื่อง วิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง : กรณีศึกษาบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยจึงต้องศึกษาประวัติความเป็นมา ประเภท ลักษณะ และการตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

2.3.1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเคยผ่านการอพยพมาหลายครั้ง ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นจึงมีความซับซ้อน ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งไว้ดังนี้

จางันค์ ปัญญาแก้ว (2560, น. 7) ได้กล่าวว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีประวัติและความเป็นมาที่ยิ่งใหญ่ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความกล้าหาญ ชอบความสงบและยุติธรรม เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเฉลียวฉลาดและความสามัคคี ในสมัยก่อน พวกเขาได้ตั้งถิ่นฐานอยู่แถวภาคเหนือของประเทศจีน แถบมองโกเลีย ธิเบตและไซบีเรีย ต่อมาได้อพยพเข้าสู่ภาคใต้ของประเทศจีน จนกระทั่ง

ถูกราชวงศ์แมนจูปราบปราม จึงทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบางส่วนต้องอพยพเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ดารณี พลอยจั่น (2559, น. 9) ได้อธิบายชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งหรือแม้ว นิยมเรียกตนเองว่า “หม้ง” หรือ “ม้ง, ม้อง” แปลว่า อีสรชน ส่วนคำว่า “แม้ว” เป็นคำที่ใช้กันทั่วไปในภาษาไทย ลาว เวียดนาม ส่วนคนจีนมักเรียกกลุ่มชาติพันธุ์นี้ว่า “เมี้ยว” แปลว่า “คนเถื่อน” แต่ชาวเขาเผ่านี้รู้สึกเป็นคำที่ดูถูก จึงต้องการให้เรียกว่า “ม้ง”

เชมณัฏฐ์ ทรัพย์เกษมชัย (2556, น. 19) กล่าวว่า จากประวัติศาสตร์ยุคตำนานที่กล่าวย้อนไปราว 4,000 ปีให้ข้อมูลว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์อันเก่าแก่ที่สุดกลุ่มหนึ่งในจีนสมัยโบราณ โดยมีถิ่นฐานดั้งเดิมกระจายตัวอยู่ทางตอนล่างของลุ่มแม่น้ำเหลืองในเขตมณฑลซานตง (山东省) ไปจนถึงทางตะวันออกของมณฑลเหอหนาน (河南省) จนถึงทางตอนเหนือของมณฑลเจียงซู (江苏省) เมื่อประมาณ 5,000 ปีมาแล้วพื้นที่ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์อี่ ซึ่งประกอบด้วยตระกูลเฟิง ตระกูลอิ่ง และตระกูลเหยียนจู ทั้งนี้กล่าวกันว่า กลุ่มชาติพันธุ์อี่ได้แบ่งออกเป็น 9 สาย และมีบรรพบุรุษผู้เป็นผู้นำชื่อ “ซีเย่ว (蚩尤)” ในภาษาจีน ซึ่งมีชื่อเขียนในภาษาม้งว่า “Txiv Yawg” ซึ่งอ่านออกเสียงว่า “ชยเย่ว” ว่าเป็นผู้นำที่ได้รับความศรัทธาอย่างสูงจากบรรดาผู้คนชาติพันธุ์ภายใต้ปกครองของเขา ตามตำนานกล่าวว่าเขามีพี่น้อง 81 คน จึงอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ของซีเย่วประกอบด้วย 81 ตระกูล หรือ 81 กลุ่มชาติพันธุ์อยู่ภายใต้การปกครองของเขานั่นเอง ซึ่งในที่นี้กลุ่มชาติพันธุ์เหมียวหรือกลุ่มชาติพันธุ์ม้งคงเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ภายใต้การปกครองของเขา จึงนับเอาซีเย่วเป็นผู้นำทางวัฒนธรรม (Cultural Hero) ในวัฒนธรรมของตน

เต็งเม็ง อย่างลือชัย (2550, น. 97) ได้กล่าวว่า “กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างยาวนาน และเคยมีข้อสันนิษฐานที่เกี่ยวกับแหล่งต้นกำเนิดดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอยู่หลายสมมติฐานคือ 1) กลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศจีนมาแต่เดิม 2) กลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้เคลื่อนย้ายมาจากทางอาหรับหรือเอเชียกลาง 3) กลุ่มชาติพันธุ์ม้งอาจเป็นชาติพันธุ์เดียวกับมองโกลเลีย อย่างไรก็ตาม หลักฐานดังกล่าวยังไม่สามารถบ่งชี้ได้อย่างแน่ชัด และยังคงเหมือนว่าประวัติศาสตร์ยุคเก่าแก่ที่ถูกรวบรวมขึ้นจากความจริงจำและเอกสารที่กระจัดกระจาย ซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะมีอคติบางประการแฝงอยู่ด้วย เพราะเนื่องจากเป็นประวัติศาสตร์ที่ไม่มีผู้ใดอยากกล่าวถึง

ประสิทธิ์ ลีปริชา (2548, น. 6) ได้กล่าวถึงข้อมูลที่สัมภาษณ์ผู้อาวุโสที่เป็นคนกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งได้สอดคล้องกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของประเทศจีนว่า บรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้อพยพมาจากชายฝั่งทะเลทางด้านตะวันออกของประเทศจีน หรือบริเวณทะเลเหลือง โดยค่อย ๆ เคลื่อนย้ายตามแม่น้ำฮวงเหอ (แม่น้ำเหลือง หรือ Dej Dag) เข้ามาสู่บริเวณที่ปัจจุบัน

เป็นภาคกลางของประเทศจีน เมื่อต้องเผชิญหน้ากับกลุ่มชาติพันธุ์มองโกลที่อพยพลงมาจากรันลำนํ้าเหลืองและลำนํ้าแยงซีเกียง (Dej Ntev) บรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจึงอพยพมุ่งหน้าลงทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน จากนั้น กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบางส่วนได้อพยพเข้าสู่ดินแดนของประเทศเวียดนาม พม่า ลาว และไทยตั้งถิ่นฐาน ที่หล้าเส่ง แซ่ลี (Larees Lis) อายุ 77 ปี บ้านห้วยหาน ตำบลทับเต่า อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย กล่าวถึงการเดินทางผ่านพื้นที่ต่าง ๆ ว่า “อพยพผ่านพื้นที่ กัว ตึง (Kua Toob-กวางตุง) และ กัว ซิ (Kua Xib-กวางสี) จากนั้นจึงข้ามเตี๋ยยะ (Dej Liab-แม่น้ำแดง) กับ เตี๋ย จั๊วะ (Dej Nisuab-แม่น้ำเขียว) แล้วจึงมาถึงดินแดนภาคเหนือของประเทศเวียดนามเมื่อก่อนเรียกกันว่า “พะว่า” (Pharm Vaj) นะ”

สมัย สุทธิธรรม (2542, น. 7-8) ได้กล่าวว่า ในประวัติศาสตร์ของประเทศจีนได้เขียนถึงประวัติของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ในช่วงแรกราวสองพันกว่าปี ก่อนคริสต์ศักราชราว 200 ปี ได้เกิดสงครามระหว่างประเทศจีนกับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จนถึงสมัยจักรพรรดิฉินซีฮ่องเต้ กลุ่มชาติพันธุ์ม้งถูกปราบปราม ส่วนหนึ่งจึงตกอยู่ใต้อำนาจของรัฐบาลจีนและยังต้องยอมรับวัฒนธรรมของจีน แต่มีกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบางส่วนไม่ยอมจำนน จึงอพยพหนีไปอยู่ตามภูเขา พวกเขาได้ถอยเข้าสู่ทิศตะวันตกแควมณฑลเสฉวนและสู่ทางทิศใต้แควมณฑลยูนนาน ในสมัยนั้นชาวจีนจึงเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ม้งว่าพวกอนารยชนแห่งขุนเขา ซึ่งมีความหมายว่า ป่าเถื่อนทางใต้ ในช่วงต่อมา กลุ่มชาติพันธุ์ม้งจึงเจียบหายไปจากสังคม ในช่วงสุดท้ายราวคริสต์ศักราช 1200 กลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้ถูกเรียกในนามของกลุ่มชนชาติพันธุ์ใหม่ ซึ่งระบุถึงชนพื้นเมืองดั้งเดิม 5 พวก เป็นที่รู้จักกันในชื่อของชนป่าเถื่อนแห่งแม่น้ำ 5 สาย นั่นเอง คือ ม้ง เย้า จั๊วะ (ชาวไต) ลาวและพวกแซ่-ลาว

จากข้อมูลดังกล่าวที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง สรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประวัติอันยาวนานกว่าหลายพันปี แต่เนื่องจากไม่มีเอกสารใดที่สามารถให้หลักฐานที่เกี่ยวกับถิ่นกำเนิดของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอย่างชัดเจน ในปัจจุบันจึงเพียงทราบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้ตั้งถิ่นฐานหลักในสาธารณรัฐประชาชนจีนมาอย่างยาวนาน ต่อมาเนื่องจากถูกทหารจีนและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นข่มขู่ กลุ่มชาติพันธุ์ม้งจึงอพยพไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในบริเวณประเทศทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจึงกระจัดกระจายและดำรงชีวิตแบบร่วมกันในแต่ละประเทศ

2.3.2 ประเภทและลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนประชากรมาก และยังมีลักษณะที่แตกต่างกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นอย่างเด่นชัด โดยมีนักวิชาการได้ให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเภทและลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งไว้ดังนี้

ดารณี พลอยจัน (2559, น. 10) ได้กล่าวถึงประเภทของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งว่า ได้ถูกแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ม้งดำ ม้งขาว ม้งน้ำเงิน ม้งลาย และม้งป้อ แต่สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งใน

ประเทศไทยได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ ม้งดำ (ม้งลาย ม้งน้ำเงิน) กับม้งขาว และความแตกต่างของทั้งสองกลุ่มนี้สามารถดูจากลักษณะของการแต่งกายและภาษา ส่วนด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มอาจมีความแตกต่างตามสภาพแวดล้อมและสังคมที่อยู่บ้าง

จันทร์ศิริ วาทหงส์, สมเกียรติ วรรณสิริวิไล และ สุวิทย์ อินทอง (2546, น. 4) ได้กล่าวว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยมีด้วยกันอยู่ 3 กลุ่ม คือ 1) ตั้งเตอะหรือม้งขาว 2) ม้งเขียวหรือม้งลาย 3) ม้งกัวมะบา

สมัย สุทธิธรรม (2542, น. 10-11) ได้อธิบายว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งโดยทั่วไปจะแบ่งเป็น 5 กลุ่ม คือ ม้งดำ ม้งขาว ม้งน้ำเงิน ม้งลายและม้งป้อ สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยได้ถูกแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ ม้งน้ำเงิน ม้งขาว และม้งกัวมะบา แต่เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ม้งกัวมะบามีอยู่ในจังหวัดน่านจังหวัดเดียว ซึ่งกำลังถูกกลืนโดยกลุ่มชาติพันธุ์ม้งน้ำเงิน ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยจึงสามารถแบ่งเป็นเพียง 2 กลุ่มเท่านั้น ได้แก่ ม้งน้ำเงิน กับ ม้งขาว

นอกจากนี้สมัย สุทธิธรรม (2542, น. 13-15) ยังได้อธิบายถึงกลุ่มย่อยของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งว่า จากหลักฐานในสมัยราชวงศ์หยวน กลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้ถูกแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ หลายกลุ่ม เช่น ม้งดอก (ฮวาม้ง) ม้งขาว (ไปม้ง) ม้งน้ำเงิน (ชิงม้ง) ต่อมาได้มีม้งดำ (โฮม้ง) และม้งแดง (หุงม้ง) เข้ามาอีก ซึ่งทั้งหมดนี้ได้แบ่งตามลักษณะการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งแต่ละกลุ่ม ส่วนการเรียกชื่อกลุ่มย่อยของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในภาษาจีนได้มีผู้เรียกชื่อได้ถึง 53 ชื่อ หรือมากกว่านั้น แต่สำหรับการเรียกชื่อแบ่งกลุ่มของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยมีการแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อยเท่านั้นคือ ม้ง (น) จิว ซึ่งเป็นชื่อที่พวกเขาเรียกตนเอง อาจแปลได้ว่า ม้งเขียวหรือม้งน้ำเงิน ได้แก่ ม้งดำ ม้ง ดอก ม้งลาย หรือ ฮม้งเหล่งฮ์ ซึ่งกลุ่มม้งลายนี้ มีประชากรมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ อีกกลุ่มหนึ่งเรียกตนเองว่า ฮม้งเต้อ โดยมีเสียงอักษร ฮ นำแปลว่า ม้งขาว ประชากรม้งขาวในประเทศไทยจะมีน้อยกว่าม้งลายหรือม้งน้ำเงิน ส่วนม้งกัว (ม) บ้า ในประเทศไทยถูกกลืนไปเป็นม้งน้ำเงินแล้ว กลุ่มนี้จะมีชื่อเรียกในภาษาม้งว่า ฮม้งกัว (ม) บ้า ซึ่งแปลว่าแขนปล้อง

วิชชุพงษ์ ศวรรศาสตร์กุล และณัฐกร หิรัญโท (2561, น. 96) ได้กล่าวว่า ในอดีตกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจะสร้างบ้านตามแหล่งธรรมชาติหรือตามภูเขา ชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจึงดูเรียบง่าย ไม่ยุ่งยาก และกลุ่มชาติพันธุ์ม้งยังเป็นชนชาติพันธุ์หนึ่งที่มีเรื่องราวด้านวัฒนธรรมซึ่งมีความสำคัญต่อกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอย่างมาก วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จึงได้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวม้งในแต่ละยุคแต่ละสมัยที่ได้สร้างขึ้นมาจากปัญญาของตนเอง

สมัย สุทธิธรรม (2542, น. 32-36) ได้กล่าวถึงลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งว่า เป็นชาวเขาที่รักความเป็นอิสระ และนิสัยนี้เป็นลักษณะอันเด่นชัดที่ได้แสดงให้เห็นในประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เพราะพวกเขาพยายามหลีกเลี่ยงการถูกกดขี่จากรัฐบาลจีน จึงทำให้พวกเขาต้องอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่อย่างลำบาก แต่กลุ่มชาติพันธุ์ม้งถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเฉลียวฉลาด

กว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทย เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีลักษณะนิสัยที่ไม่ค่อยวางใจคนแปลกหน้า แต่เมื่อแน่ใจและวางใจกับผู้ใดแล้ว พวกเขามักจะเปิดเผยจริงใจและซื่อสัตย์มากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของการค้าขาย นอกจากนี้ กลุ่มชาติพันธุ์ม้งยังมีความละเอียดอ่อน เช่น ในเรื่องของการรักษาหน้า รักษาชื่อเสียง หากมีการเสียหน้า หรือรู้สึกอับอายอย่างมาก หม่อมสาวกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบางคนจะใช้วิธีกินฝิ่นจนตาย ส่วนลักษณะรูปร่างของคนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจะมีรูปร่างท่าทางการพูดจาที่คล้ายกับคนจีน แต่อาจมีสีผิวที่คล้ำกว่าคนจีน สำหรับผู้ชายกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจะมีรูปร่างสูงกว่าผู้หญิงเล็กน้อย ผู้หญิงบางคนจะมีรูปร่างหน้าตาที่สวยงามอย่างคนจีน แต่พวกกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมักจะมีนิสัยที่ซื่อายและชอบหลบหนีคนแปลกหน้าที่เข้ามาในหมู่บ้าน

จากข้อมูลดังกล่าวที่เกี่ยวกับประเพณีและลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง สรุปได้ว่าโดยทั่วไปกลุ่มชาติพันธุ์ม้งสามารถแบ่งเป็น 5 ประเภทใหญ่ คือ ม้งแดง ม้งดำ ม้งขาว ม้งเขียว และม้งลาย ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยได้ถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ ม้งดำ (ม้งลาย ม้งน้ำเงิน) กับ ม้งขาว ซึ่งสามารถแบ่งประเภทตามลักษณะการแต่งกายและการเรียกชื่อ ส่วนลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจะเห็นได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์ของตน ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ โดยสามารถเห็นได้จากด้านรูปร่างหน้าตา นิสัย วิถีชีวิต และวัฒนธรรม

2.3.3 การอพยพและการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทย

หลังจากกลุ่มชาติพันธุ์ม้งถูกรัฐบาลจีนในอดีตปราบปรามและถูกกลุ่มชาติพันธุ์อื่นกดขี่ จึงมีจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอพยพเข้าสู่ประเทศไทย และยังคงบุกเบิกตั้งถิ่นฐานใหม่ในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย โดยมีนักวิชาการได้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวกับการอพยพและการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยไว้ดังนี้

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (2555, น. 1) กล่าวว่า จากการรวบรวมตัวเลขประชากร “ม้ง” ของสถาบันวิจัยชาวเขา ในช่วงปี พ.ศ. 2530-2531 มีกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอาศัยอยู่ในจังหวัดกำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก น่าน พะเยา พิษณุโลก เพชรบูรณ์ แม่ฮ่องสอน แพร่ ตาก ลำปาง เลย และสุโขทัย ประชากร 83,969 คน จากการสำรวจครั้งล่าสุดของกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ปี พ.ศ. 2545 มีจำนวนประชากรม้ง รวมทั้งสิ้น 153,955 คน

อัญชลี น่วมมี (2554, น. 12) ได้กล่าวถึงการอพยพและการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้เข้าสู่ประเทศไทยราวปี พ.ศ. 2393 โดยเข้ามาในประเทศไทยได้ 3 จุดใหญ่ ๆ คือจุดแรก อยู่ในบริเวณแนวเมืองคายน-ห้วยทราย-เชียงของ ทางทิศเหนือสุด และเป็นจุดที่เข้ามามากที่สุด กลุ่มชาติพันธุ์ม้งกลุ่มนี้ได้เดินขึ้นไปตามพรมแดนพม่าแล้วมุ่งไปทางทิศใต้สู่จังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน จุดที่สอง อยู่ในบริเวณแนวสายบุรี-ปัว ทางทิศใต้ลงไป กลุ่มชาติพันธุ์ม้งกลุ่มนี้ได้เดินมุ่งลงไปทางทิศใต้ตามแนวพรมแดนของประเทศลาว แล้วไปสมทบรวมกับผู้อพยพกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ค่อย ๆ แทรกซึมเข้าไปในเขตอำเภอทุ่งช้างอำเภอบัว จังหวัดน่าน

จังหวัดแพร่จนกระทั่งถึงเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ จุดที่สาม อยู่ในแนวภูเขาคาย-เลย ไกล่เวียงจันทร์ เป็นจุดที่เข้ามาน้อยที่สุด ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยมีจำนวนประชากรประมาณ 154,000 คน ประมาณ 253 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามภูเขาสูงหรือที่ราบเชิงเขาในเขตพื้นที่ จังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน แพร่ ลำปาง กำแพงเพชร เลย พิษณุโลก เพชรบูรณ์ สุโขทัย และตาก

จันทร์ศิริ วาทหงส์, สมเกียรติ วรรณศิริวิไล และสุวิท อินทอง (2546, น. 4) ได้กล่าวถึง เส้นทาง การอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งเริ่มอพยพมาจากทิศใต้ของ ประเทศจีนเข้าสู่ประเทศไทยราวปี พ.ศ. 2387-2417 ราวสองร้อยกว่าปีที่แล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้ เข้ามาทางเวียดนาม ที่เมืองหนองเฮด ทางประเทศลาว ที่เมืองซำเหนือ และกลุ่มสุดท้ายผ่านลาวไปยัง พม่าแล้วเข้ามาในประเทศไทย ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้อพยพเข้าสู่ประเทศไทยเป็น 3 เส้นทาง คือ 1) บริเวณไชยบุรี อำเภอบัว จังหวัดน่าน ดอยผาจิ ผาซ่าง อำเภอบง จังหวัดพะเยา บางส่วนลงมาทาง ใต้ที่จังหวัดแพร่ พิษณุโลก เพชรบูรณ์ กำแพงเพชรและตาก 2) บริเวณห้วยทราย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายเป็นจุดที่ม้งเข้ามามากที่สุด 3) บริเวณภูคา นาแห้ว และด่านซ้าย จังหวัดเลย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544, น. 28) ได้พูดถึง การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทย ได้กระจายตั้งถิ่นฐานที่ 14 จังหวัด ส่วนใหญ่จะเป็นจังหวัดภาคเหนือ มีบางกลุ่มอยู่ในจังหวัด ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย คือ เชียงราย แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำปาง พะเยา แพร่ น่าน ตาก กำแพงเพชร สุโขทัย พิษณุโลก เพชรบูรณ์ เลย และสระบุรี

สมัย สุทธิธรรม (2542, น. 10-11) ยังได้กล่าวว่า จากปีพุทธศักราช 2400 เริ่มมีกลุ่ม ชาติพันธุ์ม้งพากันอพยพตั้งถิ่นฐานตามภูเขาสูงและที่ราบเชิงเขา โดยตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ของจังหวัด เชียงราย เชียงใหม่ พิษณุโลก เพชรบูรณ์ ตาก ฯลฯ โดยมีประชากรม้งจำนวนราว 50,000 คน ที่ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ได้เข้ามาในประเทศไทยเป็นครั้งแรก และหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ต่อมาจึง มีกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้อพยพเข้ามาอยู่ในหลายพื้นที่ของประเทศไทยมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีสถิติจำนวน ประชากรม้งในประเทศไทยเมื่อปีพุทธศักราช 2526 มีจำนวนถึง 62,741 คนกระจายอยู่ตามพื้นที่สูง ใน 14 จังหวัดของภาคเหนือ ได้แก่ พะเยา เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน แพร่ น่าน ลำปาง สุโขทัย กำแพงเพชร ตาก พิษณุโลก เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ และเลย

จากข้อมูลดังกล่าวที่เกี่ยวกับการอพยพและการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งใน ประเทศไทย สรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้เข้ามาถึงประเทศไทยราวปี พ.ศ. 2400 และเส้นทางที่ อพยพเข้าสู่ประเทศไทยมีอยู่ 3 เส้นทาง คือ ทางบริเวณไชยบุรี ทางบริเวณห้วยทรายกับทางบริเวณ ภูคา จนได้ตั้งถิ่นฐานที่ 14 จังหวัดของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก น่าน พะเยา พิษณุโลก เพชรบูรณ์ แม่ฮ่องสอน แพร่ ตาก ลำปาง เลยและสุโขทัย

2.4 ความรู้ทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

2.4.1 ประวัติความเป็นมา

จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองเก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานถึง 700 กว่าปี เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่มากที่สุดในภาคเหนือของประเทศไทย โดยมีอำเภอจำนวนทั้งสิ้น 24 อำเภอ ส่วนทิศเหนือของเชียงใหม่ได้ติดกับรัฐฉานของสหภาพพม่า จังหวัดเชียงใหม่จึงเป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยส่วนใหญ่กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่เป็นกลุ่มที่อพยพจากประเทศจีน ประเทศพม่า และประเทศลาว เป็นต้น เช่น จีนยูนนาน ม้ง เมี่ยน ละหู่ ลีซู และอาข่า ฯลฯ ในจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่นี้ กลุ่มชาติพันธุ์ม้งถือว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน และยังเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้ตั้งถิ่นฐานในเขตพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่อย่างเป็นทางการเป็นจำนวนมาก โดยมีหมู่บ้านที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจำนวนทั้งสิ้น 64 หมู่บ้าน และมีจำนวนประชากรม้งประมาณ 14,911 คน ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมากที่สุดในประเทศไทย (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542)

อำเภอแมริม เป็นอำเภอหนึ่งในจำนวน 22 อำเภอ กับ 2 กิ่งอำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ และยังเป็นอำเภอที่มีประชากรม้งอาศัยอยู่จำนวนมาก และได้ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองเชียงใหม่ไปทางทิศเหนือ ระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร พื้นที่ในอำเภอรวมแล้วมีประมาณ 443.634 ตารางกิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2439 อำเภอแมริมมีฐานะเป็นแขวงเรียกว่า “แขวงสะลงง” ที่ทำการแขวงตั้งอยู่ที่บ้านสะลงงนอก หมู่ที่ 3 ตำบลสะลงง ต่อมาย้ายที่ทำการแขวงมายังบ้านช่วงเปา โดยเปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “แขวงช่วงเปา” และในปี พ.ศ. 2450 แขวงช่วงเปาได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอ พร้อมเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “อำเภอแมริม” โดยปัจจุบันได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 ตำบล 85 หมู่บ้าน (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542, น. 5359)

ตำบลโป่งแยง เป็นหนึ่งในตำบลของอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ และเป็นอำเภอที่มีประชากรม้งจำนวนมาก แต่เดิมมีฐานะเป็นหมู่บ้านขึ้นอยู่กับอำเภอสะเมิง ต่อมายกฐานะเป็นตำบลเมื่อปี พ.ศ. 2469 และตั้งชื่อว่า “ตำบลโป่งแยง” ซึ่งการตั้งชื่อว่า “โป่งแยง” เพราะคำว่า “แยง” แปลความหมายว่า “มาตุ” เนื่องจากสถานที่ตั้งของตำบลหมู่บ้านมีทิวทัศน์เป็นป่าเขาสวยงามตามธรรมชาติ มีป่าไม้สมบูรณ์ และมีอากาศหนาวเย็นสบายตลอดปี ปัจจุบันในตำบลโป่งแยงมีหมู่บ้านจำนวนทั้งสิ้น 10 หมู่บ้าน ซึ่งในจำนวน 10 หมู่บ้านนี้มีหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจำนวน 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านแม่สาใหม่ (หมู่ที่ 6) บ้านบวกจัน (หมู่ที่ 7) บ้านบวกเตย (หมู่ที่ 8) บ้านผานกกก (หมู่ที่ 9) และบ้านแม่สาน้อย (หมู่ที่ 10) (องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง, 2552) ดังภาพที่ 1 แผนที่ของตำบลโป่งแยงต่อไปนี้

30 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งสิ้น 52.20 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 32,625 ไร่ (องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง, 2552)

ส่วนบ้านแม่สาใหม่ ได้ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 6 ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย ได้ตั้งอยู่บริเวณหุบเขาใกล้ลำห้วยสายเล็ก ๆ มีภูเขาล้อมรอบ ทิศเหนือติดกับบ้านโป่งแยงนอก หมู่ที่ 2 ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ติดกับบ้านห้วยแม่ณาไทร ตำบลบ้านปาง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออกติดกับเขตบ้านแม่เมะ ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตกติดกับเขตบ้านผานกกก และบ้านห้วยม่วง ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ (พิรานันท์ จันทาพูน, 2558, น. 14)

2.4.3 ลักษณะทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม

ตำบลโป่งแยงมีสภาพทางกายภาพทั่วไปเป็นภูเขา บางส่วนเป็นที่ราบเชิงเขาและที่ราบพื้นที่บางส่วนอยู่ในความรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยและแม่สา เป็นพื้นที่ป่าไม้ ประมาณ 71.92 % และเป็นพื้นที่ราบเพาะปลูกประมาณ 23.10 % พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม เนื่องจากมีสภาพอากาศที่หนาวเย็น ซึ่งผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ลิ้นจี่ พริกหวาน ชาโยเด่ (ฟักแม้ว) ดอกกุหลาบ ดอกเบญจมาศ สตรอเบอรี่ หอมหัวใหญ่ ค่ะน้าฮ่องก มะเขือเทศ สลัดแก้ว ลักษณะภูมิอากาศที่หนาวเย็นนี้มีความเหมาะสมในการส่งเสริมอาชีพ และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร (องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง, 2552)

ส่วนบ้านแม่สาใหม่ตั้งอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 900 เมตร ยอดเขาที่สูงที่สุดในหมู่บ้านสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1,400 เมตร สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่จะลาดชันและมีที่ราบน้อยมาก พื้นที่เพาะปลูกอยู่ตามไหล่เขา สภาพป่าเป็นป่าดิบเขาเป็นส่วนใหญ่ และมีป่ากึ่งเบญจพรรณบางพื้นที่ มีบางพื้นที่เท่านั้นที่เป็นป่าดิบชื้น สภาพดินโดยทั่วไปเป็นดินร่วนปนทราย ส่วนมากจะมีสภาพเป็นกรด แต่บริเวณหุบเขาดินค่อนข้างสมบูรณ์ มีลำห้วยแม่สาน้อย ไหลผ่านพื้นที่ มีอ่างเก็บน้ำ 1 แห่ง ขนาด 600 ลบ.ม. มีระบบท่อส่งน้ำจัดสร้างโดยกรมชลประทาน กระจายเกือบทั่วพื้นที่ สภาพภูมิอากาศในฤดูฝนมีฝนตกชุก ฤดูร้อนอากาศค่อนข้างร้อน และฤดูหนาวค่อนข้างหนาวจัดเนื่องจากพื้นที่ตัวหมู่บ้านอยู่กลางหุบเขา อุณหภูมิเฉลี่ย 22 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด 27 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุด 20 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,059 มิลลิเมตร/ปี บรรยากาศตอนเช้าตรู่เย็นสบาย จะเห็นหมอกเป็นทางยาวสลับกับแนวเขา (วินิตรา ลีละพัฒนา และคณะ, 2554, น. 37)

2.4.4 สภาพสังคม

ในพื้นที่ตำบลโป่งแยงมีประชากรอาศัยอย่างหนาแน่น โดยมีสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลชุมชน ซึ่งตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 1 บ้านโป่งแยงใน ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ (องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง, 2552)

ในบ้านแม่สาใหม่มีโรงเรียนแห่งหนึ่ง คือ โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2513 ได้รับพระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จำนวน 50,000 บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน) เพื่อเป็นทุนในการก่อสร้างอาคารเรียนให้กับกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33 ค่ายดาราธรรมิ และได้รับพระราชทานนามว่า “โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7” เปิดทำการสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2513 วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2548 เปิดขยายการศึกษาภาคบังคับ 9 ปีถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7, 2552)

ที่บ้านแม่สาใหม่มีศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่แห่งหนึ่ง เมื่อปี พ.ศ. 2512 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จลงบนไร่ฝิ่นที่กำลังออกดอกบานสะพรั่ง และเสด็จพระราชดำเนินไปยังหมู่บ้านแม่สาใหม่ ทอดพระเนตรเห็นสัตว์เลี้ยงที่สำคัญต่อการดำรงชีพ ตามวิถีชีวิตและพิธีกรรมของชาวเขา คือสุกรพันธุ์พื้นเมือง ตัวเล็ก พุงลากดิน จึงพระราชทานลูกสุกรตัวผู้พันธุ์ดีพร้อมพันธุ์พืชอาหารสัตว์ เพื่อเพาะปลูก ในปี พ.ศ. 2517 ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่ได้เริ่มต้นดำเนินงานร่วมกับสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ (มหาวิทยาลัยแม่โจ้) ทดลองวิจัยและผลิตเมล็ดพันธุ์พืชเมืองหนาว ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 ได้ทำการส่งเสริมอาชีพให้แก่เกษตรกรชาวเขา เพื่อให้มีรายได้ทดแทนการปลูกฝิ่น และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเอง ตลอดจนการฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้มีความอุดมสมบูรณ์ (มูลนิธิโครงการหลวง, 2555)

ในบ้านแม่สาใหม่มีศาสนสถาน 4 แห่ง ได้แก่ คริสตจักร 3 แห่ง และสำนักสงฆ์ 1 แห่ง และที่หมู่บ้านนอกจากมีศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่แล้วยังมีสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวง โรงเรียนไฟฟ้าพลังงานน้ำ พิพิธภัณฑสถานชุมชน และศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านชนเผ่าม้งบ้านแม่สาใหม่อีกด้วย (ประสิทธิ์ ลีปรีชา และอภิชัย วาณิชประดิษฐ์, 2550)

2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย และยังเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์ทางด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม แต่หลังจากพวกเขาได้ดำรงชีวิตในสังคมไทย จึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ดังนั้น เพื่อศึกษาเรื่อง วิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง : กรณีศึกษา บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย วิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในสังคมไทย เพื่อนำมาใช้เป็นประโยชน์ของงานวิจัยครั้งนี้ โดยได้สรุปไว้ดังนี้

2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย

มีหลายกลุ่มชาติพันธุ์ได้ตั้งถิ่นฐานและดำรงชีวิตอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ดังนี้

สม จะเปา (2560) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์คะฉิ่น บ้านใหม่สามัคคี ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของชาติพันธุ์คะฉิ่น บ้านใหม่สามัคคี ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ขอบเขตการวิจัยคือ ศึกษาชนเผ่าคะฉิ่น รวม 100 ครัวเรือน และจำนวนประชากร 900 คนที่อยู่ภายใต้การดำเนินงานของโครงการหลวงหนองเขียว บ้านใหม่สามัคคี สำหรับผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาจำนวน 15 คน โดยผู้วิจัยเลือกจากผู้รู้ในท้องถิ่นและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่ สังเกตสภาพชีวิตของชุมชน การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า ชาวคะฉิ่นมีความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีแบบดั้งเดิมที่ได้เชื่อถือกันมายุคต่อยุคจนถึงปัจจุบัน ภายหลังได้รับการยอมรับการเป็นชนเผ่า ชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนค่อย ๆ พัฒนาขึ้นมาตามลำดับ วัฒนธรรมและประเพณีของชนชาติพันธุ์คะฉิ่นได้เปลี่ยนแปลงไปตามสังคมที่เปิดกว้าง เช่น ด้านวัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกาย และภาษา แต่อย่างไรก็ตามยังมีบางส่วนที่ยังไม่สามารถยอมรับตามกฎหมาย มีบางคนส่งเสริมลูกหลานให้มีการศึกษาอย่างดี แต่บางคนไม่มีโอกาสให้ลูกหลานได้รับการศึกษา จึงคล้อยตามกระแสค่านิยม แตกต่างกันในความรู้ ความเข้าใจกันอย่างมาก แต่ประชาชนชาวคะฉิ่นก็มีความสุขในความเป็นอยู่ในชีวิตปัจจุบันเป็นอย่างดี

LI HOUJIE (2560) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การเปรียบเทียบวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮานีของสาธารณรัฐประชาชนจีนในด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกาย มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่าประเทศไทยและชนเผ่าฮานีของสาธารณรัฐประชาชนจีน และเพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างทางด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกายของชนเผ่าอาข่าประเทศไทยและชนเผ่าฮานีของสาธารณรัฐประชาชนจีน ขอบเขตการวิจัยคือ การคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จากผู้สูงอายุ 50 ปีขึ้นไป ได้แก่ ชนเผ่าอาข่า ในหมู่บ้านปากกล้วย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย จำนวน 20 คน และชนเผ่าฮานี ในหมู่บ้านเจียหยิน (甲寅 JIA YIN) อำเภอหงเหอ เขตปกครองตนเองหงเหอ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 20 คน ผลการวิจัยพบว่า ชนเผ่าอาข่าในประเทศไทยมีความเชื่อ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ ความเชื่อศาสนา และความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม ส่วนชนเผ่าฮานีในสาธารณรัฐประชาชนจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติ ความเชื่อจิตวิญญาณและเทพเจ้า และความเชื่อบรรพบุรุษ การแต่งกายชนเผ่าอาข่าในประเทศไทย

มีการแต่งกายคือ อู๋โล้วอาซ่า โลมีอาซ่า และผาหมืออาซ่า การแต่งกายของชนเผ่าอาซ่าแต่ละแบบ ไม่มีความแตกต่างกันมาก ส่วนชนเผ่าฮาหนีในสาธารณรัฐประชาชนจีนเสื้อผ้าที่นำมาสวมใส่จะ เกิดจากการทอขึ้นใช้เอง ส่วนวัฒนธรรมทั้งสองถิ่นฐานมีความคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่

ZHU WANYING (2560) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมชนเผ่า ลีซอ : กรณีศึกษาชนเผ่าลีซอจังหวัดเชียงใหม่ประเทศไทยและชนเผ่าลีซอเขตปกครองตนเองนุ่เจียง สาธารณรัฐประชาชนจีน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง ทางวัฒนธรรมของชนเผ่าลีซอในประเทศไทยและวัฒนธรรมของชนเผ่าลีซอในสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยศึกษาเอกสารข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ชาวลีซอไทยและจีน แล้วนำผล การวิเคราะห์เรียบเรียงด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ขอบเขตการวิจัยคือ ชนเผ่าลีซอจำนวน 10 คนที่ มีอายุ 60 ขึ้นไปของหมู่บ้านขุนแจ และชนเผ่าลีซอจำนวน 10 คนที่มีอายุ 60 ขึ้นไปของหมู่บ้าน ตงฟางหง ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมของชนเผ่าลีซอในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน มีความเหมือนและความแตกต่างในด้านอาหารการกิน การแต่งกาย ความเชื่อ และประเพณี โดย ชาวลีซอไทยกับชาวลีซอจีนนิยมรับประทานโจ๊กข้าวโพด ขนมข้าวเหนียว ขนมข้าวโพด เป็นต้น ส่วนความแตกต่างในด้านอาหารการกิน ได้แก่ ชาวลีซอไทยนิยมรับประทานเนื้อหมูดิบสับน้ำข้าวโพด แต่ชาวลีซอจีนไม่นิยมรับประทาน ด้านการแต่งกาย พบว่า ผู้หญิงชนเผ่าลีซอไทยนิยมใส่เสื้อตัวยาว และกางเกงขาสั้นเพื่อทำงานสะดวก แต่ผู้หญิงชนเผ่าลีซอจีนนิยมใส่เสื้อแบบสั้นและกระโปรงยาว เพื่อ ความอบอุ่น ส่วนในด้านความเชื่อ สามารถแบ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษและความเชื่อเกี่ยวกับ ศาสนาคริสต์ ด้านประเพณี ชาวลีซอมีความเชื่อที่เกี่ยวกับบรรพบุรุษ โดยสองที่มีทั้งความเหมือนและ ความแตกต่าง เช่น ชาวลีซอไทยและจีนห้ามก้าวข้ามที่ตั้ง 3 ขา เป็นต้น ในงานศพชาวลีซอไทยผสม ขี้หมูกับเขม่าได้หม้อมาถูหน้าและตัวของลูกหลาน แต่ชาวลีซอจีนไม่ทำกัน เป็นต้น แต่ประเพณี ของการนับถือศาสนาคริสต์ไม่มีความแตกต่าง

สุภลักษณ์ เรือนชมภู (2551) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับวิถีชีวิตชนเผ่า ปะหล่อง บ้านนอแล อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของชนเผ่าปะหล่อง บ้านนอแล รวมทั้งความสอดคล้องของ วิถีชีวิตชนเผ่าปะหล่อง บ้านนอแล กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขอบเขตการวิจัย คือ ศึกษากับ หัวหน้าครัวเรือนทุกครัวเรือนจำนวน 145 ครัวเรือน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน การสนทนาพูดคุย และการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า ในด้านสังคม ปะหล่องบ้านนอแลส่วนใหญ่มีรูปแบบครอบครัว เป็นครอบครัวเดี่ยว มีลักษณะเป็นเครือญาติกัน และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานรัฐ องค์กร และหมู่บ้านอื่น ๆ ด้านวัฒนธรรม พบว่า ปะหล่องบ้านนอแลนับถือศาสนาพุทธควบคู่กับความเชื่อ เรื่องผี และมีความเชื่อเรื่องการกำเนิดของชนเผ่าปะหล่อง ปะหล่องบ้านนอแลมีความสัมพันธ์กับ

ธรรมชาติ จึงก่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ปะหล่องบ้านนอแล มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบพันธะสัญญา กับสถานีเกษตรหลวงอ่างขางเป็นส่วนใหญ่ มีอาชีพเสริมเป็นการรับจ้างหน่วยงานรัฐ การทอผ้า และหัตถกรรม มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคและพิธีกรรม ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า บ้านนอแลมีสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขา มีพื้นที่สำหรับใช้ทำการเพาะปลูกอยู่ตามไหล่เขา การตั้งถิ่นฐานมีการสร้างบ้านอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ผลการศึกษาความสอดคล้องวิถีชีวิตกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ปะหล่องบ้านนอแลมีวิถีชีวิตด้านสังคมและด้านวัฒนธรรมสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับมาก มีวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจและด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับปานกลาง

ทบ สนวนสัตย์ (2549) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การดำรงชีวิตของชาวอาข่าที่อาศัยในเขตเมืองเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุการอพยพและวิถีในการดำรงชีวิตของชาวอาข่าที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเมืองเชียงราย ขอบเขตการวิจัยคือ จัดเก็บข้อมูลจากชาวอาข่าจำนวน 132 ครอบครัว จากชุมชนในเขตเมืองเชียงรายจำนวน 10 ชุมชน โดยการใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกต รวมทั้งการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงาน และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับชาวอาข่ารวมทั้งสิ้น 132 คน ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุของการอพยพของชาวอาข่าเกิดขึ้นจากปัจจัยที่เป็นแรงผลักดัน ได้แก่ พื้นที่ทำกินและการเพิ่มของประชากร ปัจจัยที่เป็นแรงดึงดูด ได้แก่ ต้องการประกอบอาชีพและการศึกษาของบุตรหลาน ชาวอาข่าซึ่งอพยพเข้าสู่เมืองเชียงรายเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ชาวอาข่าเหล่านี้ประสบปัญหาในการดำรงชีวิตในเขตเมืองเชียงรายที่ต้องปรับตัวเพื่อปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเองให้เข้าสู่วิถีในการดำรงชีวิตของคนในเมืองหรือในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น โดยยินยอมที่จะสูญเสียอัตลักษณ์ ความเชื่อประเพณี และวัฒนธรรมของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนกับความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว ในชุมชนที่อพยพจากมากมีปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นกับเด็ก ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ซึ่งจะกลายเป็นปัญหาที่เพิ่มความรุนแรงขึ้นในอนาคต และเป็นปัญหาที่จะต้องแก้ไขต่อไป

สรุปได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทยส่วนใหญ่ศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสังคม และผลกระทบต่าง ๆ ที่มีต่อวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ จึงทำให้เห็นถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย

2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในสังคมไทย

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย โดยกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้สืบทอดและรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของตน และยังได้นำมาสู่สังคมไทย กลุ่มชาติพันธุ์ม้งจึงกลายเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่น่าสนใจศึกษาสำหรับสังคมไทย และมีนักวิชาการได้ศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในสังคมไทยไว้หลายเรื่อง โดยสรุปไว้ดังนี้

พิไลลักษณ์ หิรัญวิริยะกุล (2555) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง เปรียบเทียบลักษณะและความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งกายของชนเผ่าม้งในอดีตกับปัจจุบัน : กรณีศึกษาตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะและความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายและการแต่งกาย และเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะและความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายและการแต่งกายในอดีตกับปัจจุบันของชุมชนม้งในตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ขอบเขตการวิจัยคือ 1) ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ ทั้ง 12 หมู่บ้านของตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ 2) ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ ศึกษาลักษณะเครื่องแต่งกายและการแต่งกายของชาวม้งในตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ รวมถึงความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายและการแต่งกายของชาวม้งจิวะและม้งเตอะ โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์ สังเกต และถ่ายภาพประกอบ ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะเครื่องแต่งกายในอดีตมีลักษณะเรียบง่าย นิยมผ้าพื้นสีดำ และลวดลายสีแดง เครื่องประดับมีความสวยงาม ทำมาจากเงิน แต่ปัจจุบันมีลักษณะหลากหลายตามความนิยม ลวดลายประณีตสวยงามมากขึ้น ส่วนความเชื่อ ส่วนใหญ่เป็นความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ภูตผีปิศาจ และกลุ่มวัยผู้ใหญ่ จะมีความเชื่อที่ไม่เปลี่ยนแปลง แต่กลุ่มวัยรุ่น มีความเชื่อบางเรื่องเปลี่ยนแปลงไป

ปัทมาพร เอี่ยมสังวาล (2554) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความเชื่อเรื่องผีกับการรักษาความเจ็บป่วยของชาวม้ง: กรณีศึกษาหมู่บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องผีม้ง ที่ก่อให้เกิดความเจ็บป่วยของคนม้ง และเพื่อศึกษาลักษณะอาการและการรักษาความเจ็บป่วยที่ถูกมองว่ามีสาเหตุจากการกระทำของผีม้ง ในชุมชนเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ขอบเขตการวิจัยคือ 1) ด้านชีวิตความเป็นอยู่และสภาพทั่วไปในหมู่บ้าน ศึกษาจากประชากรในชุมชนเข็กน้อยที่เป็นชาวม้งอยู่ประจำในหมู่บ้านในช่วงที่ทำการศึกษ โดยเฉพาะหัวหน้าครัวเรือนและผู้นำชุมชน เพื่อสัมภาษณ์ชีวิตความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและความเชื่อตามประเพณี 2) ด้านพิธีกรรมความเชื่อเรื่องผีศึกษาเฉพาะชาวม้งที่เป็นบุคคลสำคัญ โดยสัมภาษณ์ตัวบุคคลที่เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมและคนเฒ่าคนแก่ที่มีความรู้เรื่องพิธีกรรมความเชื่อเรื่องผีเป็นอย่างดี 3) ด้านการรักษา ศึกษาวิธีการรักษาความเจ็บป่วยแผนโบราณ โดยการสัมภาษณ์ร่างทรงที่ทำพิธีการรักษาความเจ็บป่วย และศึกษาการรักษาความเจ็บป่วยแผนปัจจุบัน โดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ผลการวิจัยพบว่า ชาวม้งที่เป็นคนแก่ยังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีอย่างชัดเจน ส่วนเด็กรุ่นใหม่ก็ยังมีเชื่ออยู่ แต่ไม่เข้าใจชัดเจนมาก ในความเชื่อเรื่องผีที่เกี่ยวกับการรักษาความเจ็บป่วยนั้น ชาวม้งมีเงื่อนไขในการเชื่อเรื่องผีมาทำให้เจ็บป่วยอยู่ 2 อย่าง คือ เงื่อนไขแรกคือ ชาวม้งเลี้ยงผีบรรพบุรุษไม่ดี ผีบรรพบุรุษจึงมา

เรียกร้องขอ โดยการทำให้คนในบ้านได้รับการเจ็บป่วย เจ็บไขต่อมคือ เกิดจากผีร้าย ผีป่า ผีเขา ที่ทำให้ชาวม้งเกิดการเจ็บป่วย เนื่องจากชาวม้งไปทำให้ผีเหล่านั้นไม่พอใจ ปัจจุบันชาวม้งยังมีความเชื่อเหล่านี้อยู่และทำการรักษาความเจ็บป่วยโดยการให้หมอผี หมอทรงเป็นตัวสื่อสารกับผี อย่างไรก็ตามชาวม้งไม่ได้รับการรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยเรื่องผีเพียงอย่างเดียว การแพทย์แผนใหม่ก็เป็นสิ่งที่ชาวม้งใช้รักษาด้วย ควบคู่ผสมผสานไปกับความเชื่อของพวกเขา ส่วนชาวม้งรุ่นใหม่ ๆ ไม่มีความเข้าใจในการนับถือผีอย่างมาก แต่นับถือตามบรรพบุรุษ มีการเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษและผู้อาวุโสในชุมชนก็เป็นเครื่องมือที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดและสืบทอดความเชื่อเรื่องผีให้คงอยู่ต่อไป

พัชทิชา กุลสุวรรณ (2554) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการจัดการความหลากหลายของพืชสมุนไพรเพื่อการรักษาแบบพื้นบ้านของชุมชนม้ง : กรณีศึกษาบ้านขุนช่างเคี่ยน ตำบลช้างเผือก อำเภอเมืองเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาด้านการจัดการความหลากหลายของพืชสมุนไพร เพื่อศึกษากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการจัดการความหลากหลายของพืชสมุนไพร และยังเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการจัดการความหลากหลายของพืชสมุนไพร ขอบเขตการวิจัยคือ ศึกษาชุมชนม้งบ้านขุนช่างเคี่ยน ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มพ่อหมอแม่หมอจำนวน 5 คน 2) กลุ่มชาวบ้านที่ใช้พืชสมุนไพรอยู่ปัจจุบันจำนวน 20 คน และ 3) กลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 10 คน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ รวมถึงสังเกตการณ์ การสำรวจและการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า การจัดพืชสมุนไพรถือเป็นภูมิปัญญาของชาวม้ง เนื่องจากได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเชื่อและค่านิยม และยังถือเป็นความรู้และประสบการณ์ที่พวกเขาได้ถ่ายทอดกันมาเป็นยาวนาน อีกทั้งพวกเขายังได้นำพืชสมุนไพรมาใช้เป็นผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ การนำมาใช้ในด้านประกอบอาหาร และการดำเนินพิธีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ผู้วิจัยได้พบว่า ความเจ็บป่วยของร่างกายและความต้องการในการดำรงชีวิตมีผลต่อการดำรงไว้ ซึ่งทำให้มีการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในแหล่งธรรมชาติและนำมาปลูกในบริเวณบ้าน และยังได้มีผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมด้านการจัดพืชสมุนไพรของชนเผ่าม้งอีกด้วย รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การเคารพผู้อาวุโส การอบรมสั่งสอน พิธีกรรม ความเชื่อ การส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ และวิถีปฏิบัติตามวัฒนธรรมสมัยใหม่

วิไล เล่าอย่าง (2550) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง วัฒนธรรมอาหารของชาวม้ง : อดีตและปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมอาหารของชาวม้งในอดีตและปัจจุบัน และเปรียบเทียบวัฒนธรรมอาหารของชาวม้งในอดีตและปัจจุบันว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง โดยศึกษาชุมชนม้งในหมู่บ้านแม่แจ๊ะ ตำบลแม่แจ่ม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ขอบเขตการวิจัยคือ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 70 คน จาก 70 ครัวเรือน และเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกต กล้องถ่ายภาพนิ่ง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ไม่ว่าในอดีตหรือ

ในปัจจุบัน ชาวเมืองจะปรุงอาหารกินเองทุกวัน โดยผู้หญิงคงยังเป็นผู้ที่รับผิดชอบในการเตรียม การปรุง การจัดอาหาร ในอดีตเครื่องปรุงรสมี น้ำมันหมู น้ำมันดอกฝิ่น เกลือ น้ำอ้อย และพริกไทยดำ แต่ในปัจจุบันเครื่องปรุงที่ใช้มากขึ้นกว่าสมัยก่อน ได้แก่ น้ำมันหมู น้ำมันพืช เกลือ น้ำตาล ผงชูรส น้ำมันหอย ซีอิ๊วขาว ซีอิ๊วดำ และพริกไทยดำ ส่วนวิธีการปรุงจะมีการต้มจืด ต้มยำ การผัด การทอด และการย่าง และในอดีตกับในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นอาหารประจำวันหรืออาหารในโอกาสพิเศษมักนิยมจัดเสิร์ฟอาหารขณะที่ยังร้อนอยู่ นอกจากนี้ยังสังเกตเห็นว่าถ้าเป็นครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกน้อยจะกินอาหารพร้อมกันทั้งชายและหญิง แต่ถ้ามีจำนวนสมาชิกมากและในโอกาสพิเศษยังคงให้เกียรติผู้ชายกินอาหารก่อนผู้หญิง

สันติเวช มงคลชัย (2548) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ประเพณีปีใหม่ของชาวเขาเผ่าม้ง บ้านตูป๋อ ตำบลกกสะทอน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของวิถีชีวิตและประเพณีปีใหม่ของชุมชนม้งในบ้านตูป๋อ ตำบลกกสะทอน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ขอบเขตการวิจัยคือ ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำทางพิธีกรรมจำนวน 4 คน ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ครู จำนวน 10 คน ชาวเขาเผ่าม้งที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านตูป๋อ จำนวน 20 คน และระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้าตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2547 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2548 ผลการวิจัยพบว่า ในการดำรงชีวิตประจำวันของชุมชนม้งนั้นต้องการปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม อาหาร และโภชนาการต่าง ๆ สำหรับบำรุงร่างกาย และบำบัดความหิว กระหาย ยารักษาโรคสำหรับบำบัดและบรรเทาความเจ็บปวด ป่วยไข้ ความเชื่อศาสนาที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ชุมชนม้งชอบสภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นยอดเขาและมีน้ำพอเพียง ระบบศาสนา ได้แก่ ความเชื่อเรื่องผีและเทวดา และยังมีพิธีวิญญูณ ระบบสังคมและวัฒนธรรมได้ก่อให้เกิดประเพณีที่สำคัญ เช่น ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการเกิด การตาย และประเพณีปีใหม่ ในประเพณีปีใหม่ ชุมชนม้งจะเตรียมวัสดุพิธีกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าม้ง เนื่องจากสังคมของพวกม้งเป็นสังคมเกษตร มีการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพหลัก ประเพณีปีใหม่นั้นจะเห็นได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับการเกษตร ประเพณีปีใหม่นี้มีความสัมพันธ์กับสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการปกครอง ประเพณีปีใหม่ในปัจจุบันนี้ ได้มีการพัฒนารูปแบบของกิจกรรม ได้มีความเปลี่ยนแปลงเกิดจากวัฒนธรรมและกระแสโลกาภิวัตน์ แต่จุดประสงค์หลักของการจัดงานก็ยังคงมีเหมือนเดิม

วุฒิจิตร ศรีหาเพลิน (2545) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของชาวไทยภูเขาเผ่าม้งที่มีผลต่อการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอำเภอมะแม่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ที่มีผลกระทบต่อความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ขอบเขตการวิจัยคือ เลือกศึกษาประชากรที่เป็นชาวไทยภูเขาเผ่าม้งในอำเภอมะแม่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษา

จำนวน 120 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ ใช้แบบสอบถามและการสังเกตพฤติกรรม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและสถิติเชิงอ้างอิง ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าครัวเรือนของชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ไม่เคยเรียนและอ่านเขียน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 7.35 คน และพบว่าต้องการให้บุตรหลานเรียนจบสูงสุดระดับปริญญาตรีร้อยละ 53.3 แต่มีฐานะยากจนร้อยละ 45.0 ด้านการประกอบอาชีพการเกษตรพบว่า ร้อยละ 50.8 มีที่ดินทำกิน และร้อยละ 73.3 มีที่ดินถือครอง แต่ทั้งหมดมีที่ดินเป็นของตนเอง โดยร้อยละ 75.0 ได้มาจากการรับมรดก การทำการเกษตรส่วนใหญ่ทั้งหมดจะใช้น้ำฝน และมีการปลูกไม้ผลร้อยละ 44.2 โดยส่วนใหญ่ชุมชนมีการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืช และมีความรู้ด้านประโยชน์ของหญ้าแฝก รู้ประโยชน์ของป่าไม้และรู้ว่าอาชีพการตัดไม้ไปขายเป็นอาชีพผิดกฎหมาย รู้วิธีการใช้น้ำอย่างประหยัด พฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติพบว่า ชาวเขาเผ่าม้งมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ดิน ป่าไม้ น้ำ และการใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง

สรุปได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในสังคมไทยส่วนใหญ่ได้ศึกษาอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ และเอกลักษณ์ที่สะท้อนจากวิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังเป็นการช่วยเหลือและส่งเสริมให้วิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งสามารถคงอยู่ต่อไปได้

2.5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในสังคมไทย

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นส่วนหนึ่งในสังคมไทย การเปลี่ยนแปลงของสังคม อาจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในสังคมไทย ดังนี้

สิริพร เพ็ชร์พันธ์ (2559) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง เศรษฐกิจการเมืองว่าด้วยการปรับตัวของชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่าม้งตอนนโยบายรัฐ : กรณีศึกษาพื้นที่ภูทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายรัฐและบทบาทของภาครัฐที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ภูทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์ และเพื่อศึกษารูปแบบการปรับตัวของชาวไทยภูเขาเผ่าม้งที่มีต่อนโยบายรัฐในพื้นที่ภูทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์ ขอบเขตการวิจัยคือ กลุ่มประชากรที่เป็นชาวไทยภูเขาเผ่าม้งในพื้นที่ภูทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 46 คน และเจ้าหน้าที่รัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 19 คน การเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม และการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า 1. นโยบายรัฐและบทบาทของภาครัฐที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ภูทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถแบ่งออกเป็นสามยุคคือ ยุคที่หนึ่ง ยุคปลูกพืชเสพติด การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และการส่งเสริมสุขภาพอนามัยยุคที่สอง ยุคปลูกพืชเศรษฐกิจ

การส่งเสริมให้ชาวไทยภูเขาเผ่าม้งปลูกกะหล่ำปลีทดแทนฝิ่น และมีโครงการผักปลอดสารพิษ และยุคที่สาม ยุคธุรกิจการท่องเที่ยว การส่งเสริมให้พื้นที่ภูทับเบิกเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

2. รูปแบบการปรับตัวของชาวไทยภูเขาเผ่าม้งที่มีต่อนโยบายรัฐในพื้นที่ภูทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย 1) การปรับตัวทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ชนิดของพืชที่ปลูก การใช้เทคโนโลยี การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ 2) การปรับตัวทางด้านการเมือง ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่กับภาครัฐในระดับท้องถิ่น การเรียกร้องสิทธิหรือผลประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงนโยบายรัฐ การปกครองท้องถิ่น และระบบกรรมสิทธิ์ที่ดิน

สไบทิพย์ ตั้งใจ (2558) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการอนุรักษ์และสืบสานศิลปผ้าปักของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม ศึกษาเครื่องแต่งกาย ผ้าปัก และลวดลายผ้าปักบนเครื่องแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ตลอดจนปัญหาของผ้าปักและลวดลายผ้าปักกลุ่มชาติพันธุ์ม้งของบ้านผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ขอบเขตการวิจัยคือ 1) ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาประวัติความเป็นมา ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม ศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านผานกกก รวมถึงเครื่องแต่งกาย ผ้าปัก และลวดลายผ้าปักบนเครื่องแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ตลอดจนปัญหาของผ้าปักและลวดลายผ้าปักกลุ่มชาติพันธุ์ม้งของบ้านผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ 2) ขอบเขตด้านพื้นที่คือ บ้านผานกกก หมู่ที่ 9 ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ 3) ขอบเขตด้านประชากรคือ เครื่องแต่งกาย ผ้าปัก และลวดลายผ้าปักบนเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการศึกษาทั้งภาคเอกสารและภาคสนาม ด้วยวิธีการสำรวจ สัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลของชุมชน เครื่องแต่งกาย และลวดลายผ้าปักของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันมีการแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าในการดำเนินชีวิตประจำวันน้อยลง เนื่องจากวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ผ้าปักและลวดลายผ้าปักของม้งได้เปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องจากมีการถ่ายทอดการปักผ้าแก่เยาวชนน้อยลง และลวดลายผ้าปักถูกลดคุณค่าเหลือแต่ลวดลายง่าย ๆ ขณะเดียวกันได้ปรากฏผ้าปักด้วยจักรอุตสาหกรรมเข้ามาแทนที่การปักด้วยมือมากขึ้น การศึกษารังนี้ได้อธิบายแนวทางการอนุรักษ์และสืบสานผ้าปักและลวดลายผ้าปักกลุ่มชาติพันธุ์ม้งของบ้านผานกกก ด้วยการจัดการให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในคุณค่าของผ้าปักและลวดลายผ้าปักกลุ่มชาติพันธุ์ม้งขึ้นในชุมชน ในรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้และนิทรรศการ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนทั้งภายในและภายนอกชุมชนเข้าไปสืบค้นเรียนรู้ ศึกษาได้ในการดำเนินกิจกรรม

สมพันธ์ พาโสวง (2545) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมของเกษตรกรเผ่าม้งในเขตศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเผ่าม้งในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอินทนนท์ ขอบเขตการวิจัยคือ เลือกประชากรที่เป็นเกษตรกรที่เข้าเป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโครงการรวม 55 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีอายุโดยเฉลี่ย 32.07 ปี หากพิจารณาในแง่ของการนับถือศาสนาแล้วจะเห็นได้ว่า มีเกษตรกรที่ได้หันไปนับถือศาสนาคริสต์มากขึ้น ในด้านการศึกษาเด็กในวัยเรียนมีโอกาสได้เข้ารับการศึกษานในโรงเรียนเพิ่มมากขึ้นในเรื่องของการควบคุมประชากรนั้นพบว่า เกษตรกรมีอัตราการเกิดลดลงจากร้อยละ 2.85 ในปีพ.ศ. 2544 ในขณะที่อัตราการตายเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.52 ในปี พ.ศ. 2544 ชาวบ้านมีอาชีพเกษตรกรรมส่วนใหญ่ มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และมีความเป็นอยู่ดีขึ้นใน 5 ปีที่ผ่านมา การผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรประสบกับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ อาทิ ขาดความรู้ ขาดแคลนเงินทุน ราคาผลผลิตตกต่ำ ขาดตลาดรับซื้อผลผลิต วิธีป้องกันกำจัดโรคและศัตรูพืชที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ เกษตรกรยังประสบกับปัญหาอุปสรรคด้านความขัดแย้งกับหน่วยงานอุทยานแห่งชาติ และชาวเมืองพินราบเกี่ยวกับด้านการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ

บุญทวงศ์ เจริญผลิตผล (2544) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาการปรับตัวทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชาวม้ง ภายใต้โครงการพัฒนาของรัฐในพื้นที่อำเภอพบพระ จังหวัดตากวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาการปรับตัวทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชาวม้ง ภายใต้การดำเนินโครงการพัฒนาของรัฐในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก ขอบเขตการวิจัยคือ ศึกษาเฉพาะชาวเขาเผ่าม้งจำนวน 810 ครอบครัวจาก 9 หมู่บ้าน ที่ถูกอพยพมาจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก และชาวเขาเผ่าม้งจำนวน 425 ครอบครัวจาก 8 หมู่บ้านที่ถูกอพยพออกจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผางจังหวัดตาก รวมทั้งชาวเขาเผ่าม้งที่ถูกทางราชการยึดพื้นที่ทำกินเพื่อจัดสรรให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาของรัฐ รวมจำนวน 20 หมู่บ้าน ผลการวิจัยพบว่า การอพยพชาวม้งออกจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก มาอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอพบพระ จังหวัดตาก จำนวน 17 หมู่บ้านทำให้เกิดการปรับตัวของชาวม้งทั้งผู้ที่ถูกอพยพและชาวม้งที่ถูกยึดพื้นที่ทำกิน ทางด้านเศรษฐกิจ คือ การประกอบอาชีพ การเพาะปลูกพืชเพื่อขายแทนการทำการเกษตรเพื่อยังชีพ มีการรับวัฒนธรรมจากสังคมเมืองเข้าสู่ชุมชน มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณี วัฒนธรรมที่มีอยู่ เกิดค่านิยมในสังคมเมือง มีการแข่งขันและเกิดการขัดแย้งทางการเมืองและการปกครอง มีปัญหาสังคมที่รุนแรงคือปัญหายาเสพติด ได้ส่งผลให้เกิดปัญหาเด็กกำพร้าตามมา เนื่องจากบิดา มารดา เสียชีวิต หรือถูกดำเนินคดีเกี่ยวกับยาเสพติด การปรับตัวของชาวม้งในพื้นที่การดำเนินโครงการพัฒนาของรัฐนี้ทำให้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวม้งไปจากสังคมดั้งเดิมไปสู่สังคมสมัยใหม่ ซึ่งมีทั้งสิ่งที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา และสิ่งที่มาทำลายวัฒนธรรมของชาวม้งไปในขณะเดียวกัน

ลลิตีก ฤทธิเนติกุล (2540) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การปรับตัวกับวิถีชีวิตในเมืองของชาวเขาเผ่าม้ง : กรณีศึกษาในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุที่ชาวเขาเผ่าม้งต้องเข้ามาดำรงชีวิตในเมือง ศึกษาปัญหาและการปรับตัวทางวัฒนธรรมเพื่อความอยู่รอด ผลกระทบกับวัฒนธรรมดั้งเดิมอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความผูกพันกับชุมชนดั้งเดิม และการปรับตัวกับชุมชนใหม่ ขอบเขตการวิจัยคือ ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นครอบครัวชาวเขาเผ่าม้งที่อพยพมาอยู่ในชุมชนเมืองในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จำนวน 20 ครอบครัว โดยใช้วิธีการลงภาคสนาม การเก็บข้อมูลเอกสาร และการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมการดูแลสุขภาพ มีการใช้วิธีการแบบพื้นบ้านควบคู่กับการใช้วิธีการแพทย์สมัยใหม่ วัฒนธรรมการควบคุมทางสังคมมีการใช้ทั้งกฎจารีตประเพณีและการใช้กฎหมายบ้านเมือง โดยการใช้กฎหมายบ้านเมืองนั้นมักจะมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบ้าง ในด้านศิลปะและการแสดงนั้น ชาวม้งในเมืองเชียงใหม่ยังคงรักษาศิลปะดั้งเดิมไว้ ในขณะที่คนรุ่นใหม่บางส่วนได้ปรับเปลี่ยนการเดินร่าตามยุคสมัยปัจจุบันมาใช้ด้วย ในด้านเกี่ยวกับจักรวาลวิทยา ความเชื่อ ชาวม้งในตัวเมืองเชียงใหม่ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ วิญญาณต่าง ๆ และมีจัดการเช่นไหว้เช่นเดิม โดยที่ชาวม้งถือว่าการลงมาในเมืองเชียงใหม่เป็นการลงมาทำมาหากินเท่านั้นในด้านเศรษฐกิจนั้นมีการเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิงจากการทำเกษตรกรรมเพื่อการยังชีพมาสู่การประกอบอาชีพการอุตสาหกรรมในครัวเรือน โดยเชื่อมโยงเครือข่ายทางการค้าระหว่างชาวม้งด้วยตนเอง ชาวม้งกับคนพื้นราบ และชาวม้งกับคนต่างประเทศ ในปัจจุบันการปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับคนพื้นราบเป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อย สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

สรุปได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในสังคมไทยส่วนใหญ่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสังคม เศรษฐกิจ การปกครอง การอพยพ หรือสิ่งแวดล้อม ฯลฯ เนื่องจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลง กลุ่มชาติพันธุ์ม้งจึงย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในนี้อาจไม่ได้เกิดขึ้นในด้านใดด้านเดียว แต่จะเกิดขึ้นในหลาย ๆ ด้าน เพียงแต่ได้ถูกเปลี่ยนแปลงอย่างมากหรือน้อย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจะนำแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย เรื่อง วิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง : กรณีศึกษา บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีแนวทางการวิจัยที่ชัดเจน

บทที่ 3

วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริก จังหวัดเชียงใหม่

บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริก จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ของประเทศไทย กลุ่มชาติพันธุ์ม้งกลุ่มนี้ยังคงมีการรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองไว้ได้อย่างเข้มแข็ง อีกทั้งยังสามารถดำรงชีวิตในสังคมไทยได้อย่างสงบสุข ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริก จังหวัดเชียงใหม่ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่

3.1.1 ภาษา

3.1.2 การแต่งกาย

3.1.3 ที่อยู่อาศัย

3.1.4 อาหารการกิน

3.1.5 การนับถือศาสนา

3.1.6 การประกอบอาชีพ

3.1.7 การรักษาโรค

3.1.8 การศึกษา

3.2 วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่

3.2.1 ศิลปะบนผืนผ้าเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

3.2.2 ความเชื่อและพิธีกรรม

3.2.3 ภูมิปัญญาของชาวบ้าน

3.3 ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่

3.3.1 ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต

3.3.2 ประเพณีเกี่ยวกับสังคม

3.4 การสืบทอดวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่

3.4.1 สมาชิกในครอบครัว

3.4.2 ความร่วมมือของชุมชน

3.4.3 การสนับสนุนจากภาครัฐและสมาคม

โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งแต่เดิมมีภูมิลำเนาอยู่บริเวณพื้นที่ภูเขาทางทิศใต้ของมองโกเลีย จากนั้นจึงได้เคลื่อนย้ายเข้ามาในบริเวณพื้นที่ตอนกลางของสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งตรงกับสมัยราชวงศ์หมิง (明朝) โดยเหตุการณ์ในครั้งนั้นพวกกลุ่มชาติพันธุ์ม้งต่างไม่ยอมจำนนและไม่ยอมรับวัฒนธรรมจีนตามข้อเสนอจากพระกษัตริย์จีน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดสงครามระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ม้งกับรัฐบาลจีนหลายครั้ง และก็ไม่สามารถจะเอาชนะจีนได้ ดังนั้นพวกเขาจึงได้พากันอพยพลงมาทางทิศตะวันตกเฉียงใต้และทางทิศใต้ของจีน จนได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในมณฑลกุ้ยโจว มณฑลยูนนาน มณฑลกวางสีและมณฑลยูนนานเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 500 ปี จากนั้นจึงมีการกระจายเข้าไปอยู่ในเขตทางเหนือของประเทศเวียดนาม ประเทศลาวตอนกลาง ทางเหนือรัฐฉานของประเทศพม่า และขยายเข้ามาทางภาคเหนือของประเทศไทย (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2555)

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีขนาดใหญ่ โดยมีผู้นำที่เป็นบรรพบุรุษรุ่นแรกมีชื่อ “ซีเย่ว (蚩尤)” เนื่องจากในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีหลายตระกูลผู้นำจึงแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นหลายกลุ่ม ซึ่งในปัจจุบันได้แบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ 5 กลุ่ม คือ ม้งแดง ม้งดำ ม้งขาว ม้งเขียว และม้งลาย และในกลุ่มใหญ่นี้ยังสามารถแบ่งเป็นกลุ่มย่อยอีกหลายกลุ่ม ซึ่งการแบ่งกลุ่มหรือตระกูลของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นสามารถแบ่งตามลักษณะของการแต่งกาย ดังเช่น กลุ่มม้งดำนิยมแต่งชุดสีดำ กลุ่มม้งขาวก็จะนิยมแต่งชุดสีขาว เป็นต้น (吴祚来, 陈宏仁 Wu Zhilai, Chen Hongren , 2001, p. 320)

เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีการอพยพหลายครั้ง จึงทำให้พวกเขาได้เดินทางไปอาศัยอยู่ในประเทศต่าง ๆ ดังเช่น กลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยมีอยู่ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มม้งดำ (ลาย) กลุ่มม้งขาว และกลุ่มม้งกั่วบ๊ะ ซึ่งในอดีตกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง 3 กลุ่มนี้มีภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีที่แตกต่างกันบ้างในรายละเอียดบางประการ โดยเฉพาะลักษณะการแต่งกายและภาษาก็จะมีความแตกต่างกันอย่างเด่นชัด แต่เนื่องจากยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยจึงถูกแบ่งเป็นกลุ่มม้งดำ (ลาย) และ กลุ่มม้งขาว 2 กลุ่มนี้เท่านั้น ส่วนกลุ่มม้งกั่วบ๊ะที่มีประชากรเป็นส่วนน้อยได้ถูกผสมกลมกลืนไปกับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งกลุ่มอื่น และยังคงเนื่องจากประชากรม้งในประเทศไทยได้อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ในปัจจุบันกลุ่มม้งดำ (ลาย) กับกลุ่มม้งขาวจึงไม่มีความแตกต่างกันอย่างมากในด้านวิถีชีวิตและด้านวัฒนธรรม (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2555)

ในปัจจุบันมีกลุ่มชาติพันธุ์ม้งดำ (ลาย) และกลุ่มชาติพันธุ์ม้งขาวหลายกลุ่มได้ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในประเทศไทย ซึ่งพวกเขามีประวัติความเป็นมาและวิถีการดำรงชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง ถึงแม้กาลเวลาและสังคมจะมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต แต่ในประเทศไทยก็ยังคงมีกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ได้รับการรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่สืบทอดจากบรรพบุรุษไว้เป็นอย่างดี สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่มีผู้บุกเบิกตั้งถิ่นฐานอยู่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่ม

ชาติพันธุ์ม้งดำ (ลาย) และมีส่วนน้อยที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งขาว อย่างไรก็ตามพวกเขาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ยังมีชีวิตและยังคงมีความเป็นตัวตนไว้ได้อย่างชัดเจน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1 ภาษา

ภาษา หมายถึง รหัสชนิดหนึ่งซึ่งมนุษย์ใช้สื่อความหมายระหว่างกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยผ่านสื่อที่เป็นเสียงสัญลักษณ์ตามที่ได้ตกลงยอมรับกันในสังคมของผู้ใช้รหัสเดียวกันนั้น เสียงสัญลักษณ์ดังกล่าวจะต้องมีระบบแบบแผนที่แน่นอนและมีความสัมพันธ์กันกับระบบความหมายอันเป็นความหมายที่สามารถเข้าใจตรงกันได้ในกลุ่มชนนั้น ๆ (มยุเรศ รัตนานิคม, 2542, น. 3)

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีภาษาของตนเอง โดยสามารถเรียกภาษานั้นว่าภาษาม้ง ซึ่งเป็นภาษาที่อยู่ในตระกูลแม่-เย้า หรือ ม้ง-เมี่ยน แต่เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้อพยพกระจัดกระจายไปยังหลายประเทศ ในปัจจุบันภาษาม้งที่ใช้ในแต่ละพื้นที่จึงมีความแตกต่างกันบ้าง แต่ก็ยังมีรากศัพท์และไวยากรณ์ที่เหมือนกันหรือคล้ายกัน อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยก็ยังคงสื่อสารกันด้วยการใช้ภาษาม้งกับคนในครอบครัวและหมู่บ้าน ดังที่ ปราชญ์ชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“เท่าที่ผมรู้ ตอนนี้จะมีม้งจีน เวียดนาม ลาว พม่า ไทย และอเมริกายังพูดภาษาม้งอยู่ อย่างในหมู่บ้านนี้เกือบ 95 เปอร์เซ็นต์พูดภาษาม้งได้ ส่วนใหญ่ก็ได้เรียนจากพ่อแม่ และทุกคนจะคุยกันเป็นภาษาม้งในหมู่บ้าน ที่นี้ส่วนใหญ่จะพูดภาษาม้งดำ แต่ก็มีคนอพยพเข้ามาที่หลังพูดภาษาม้งขาว ก็เหมือนภาษาเหนือกับภาษาอีสาน จะมีความแตกต่างกันบ้าง แต่เราก็ฟังออกและเข้าใจกันได้ เมื่อก่อนผมเคยไปที่จีน และได้เจอม้งที่นั่น พวกเขาก็พูดคล้าย ๆ กับเรา ผมฟังออกบางคำที่เขาพูด แต่ถ้าพูดเป็นประโยคก็ฟังไม่ออก”

(หยั่ว ถนอมรุ่งเรือง. 8 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

ถึงแม้ภาษาม้งเป็นภาษาที่ไม่มีตัวอักษร แต่ชาวบ้านแม่สาใหม่ก็ยังสามาถสืบทอดภาษาของตนเองจากบรรพบุรุษด้วยการบอกกล่าว ดังที่ปราชญ์ชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

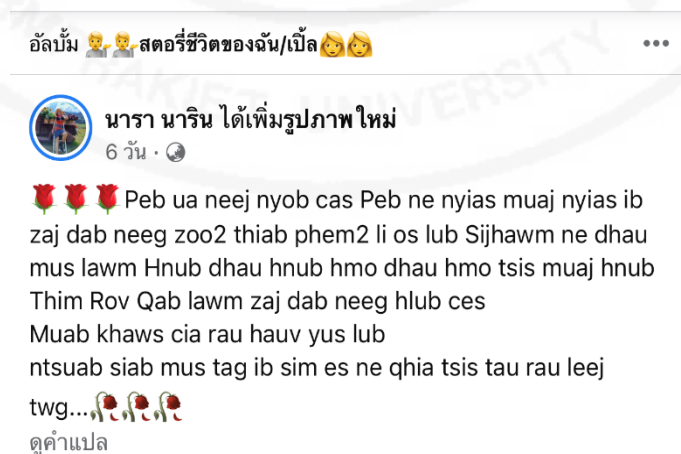
“ชาวบ้านที่นี้ส่วนใหญ่ใช้ภาษาม้งกัน เพราะเป็นภาษาที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทุกคนก็จะใช้ภาษานี้กันในบ้าน ถ้าพูดถึงภาษาม้ง จะมีพยัญชนะ วรรณยุกต์ และสระ แต่ไม่มีตัวสะกดอย่างภาษาไทย มีพยัญชนะทั้งหมด 57 ตัว และได้แบ่งเป็นพยัญชนะเดียวกับพยัญชนะควบกล้ำ ส่วนวรรณยุกต์

จะมี 7 เสียง สระมี 14 ตัว แต่ภาษาม้งไม่มีตัวอักษร ชาวบ้านจะพูดเป็นแต่เขียนไม่เป็น แต่สมัยนี้มีคนใช้อักษรลาตินมาแทนอักษรม้ง ตอนนี้อยู่โรงเรียนของหมู่บ้านเรายังมีการสอนพูดและเขียนภาษาม้ง เด็ก ๆ จะได้เรียนและใช้ภาษาของตนเองได้”

(ไหล่ ศุภพิสิฐ. 9 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้สืบทอดภาษาม้งจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน และได้ใช้ภาษาม้งเป็นภาษาหลักใช้สื่อสารกับคนในหมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านจะนิยมใช้ภาษาม้งดำในการสื่อสารกัน และมีชาวบ้านส่วนน้อยใช้ภาษาม้งขาว ซึ่งไม่一定会ใช้ภาษาม้งกลุ่มใดก็ตาม คนในหมู่บ้านก็สามารถสื่อสารกันและมีความเข้าใจกันเป็นอย่างดีจากการอพยพเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมไทยเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน และเพราะภาษาม้งเป็นภาษาที่ไม่มีตัวอักษร จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ภาษาม้งในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงบ้างจากภาษาม้งในแบบดั้งเดิม แต่อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านแม่สาใหม่ก็ยังสามารถสืบทอดและรักษาภาษาม้งของตนเองไว้ได้ด้วยการเรียนรู้จากผู้ใหญ่ และยังสามารถพูดสื่อสารภาษาม้งในชีวิตประจำวัน ในปัจจุบันชาวบ้านยังได้นำอักษรลาตินมาใช้แทนตัวอักษรของภาษาม้ง ดังภาพที่ 2 ตัวอย่างอักษรลาตินที่ชาวบ้านนำมาใช้แทนตัวอักษรภาษาม้ง ซึ่งเป็นภาพจากเพจที่ชาวบ้านโพสต์ลงในเฟซบุ๊ก (Facebook) นอกจากนี้ยังมีปราชญ์ชาวบ้านได้จัดการเรียนการสอนภาษาม้งในโรงเรียนประจำหมู่บ้าน จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการพัฒนาภาษาม้งและยังเป็นประโยชน์ต่อการสืบทอดและการรักษาภาษาม้ง เพื่อให้คนรุ่นใหม่ในหมู่บ้านสามารถเรียนรู้และสืบทอดภาษาของตนเองได้อย่างต่อไป

ภาพที่ 2 ตัวอย่างอักษรลาตินที่ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้นำมาใช้แทนตัวอักษรภาษาม้ง

ที่มา: เพจเฟซบุ๊ก (Facebook) ของชาวบ้านแม่สาใหม่ชื่อวิลาวัลย์ กรกักรติการ ค้นมาเมื่อวันที่ 24 มกราคม 2564

ถึงแม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีภาษาเป็นของตนเอง แต่ทุกคนที่อยู่ภายใต้การปกครองของประเทศไทยมีความจำเป็นที่ต้องเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อเป็นเครื่องมือในการใช้ชีวิตและการอยู่รอดในสังคมไทย ดังนั้น เพื่อดำเนินชีวิตและมีส่วนร่วมกับสังคมไทย กลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยจึงต้องเรียนรู้ภาษาไทย และจำเป็นต้องสื่อสารกับคนในสังคมไทยด้วยภาษาไทยให้ได้ ดังที่ ชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“หมู่บ้านเราส่วนใหญ่พูดภาษาไทยได้ มีแต่คนแก่อาจจะพูดไม่ค่อยได้ แต่ปกติเราจะใช้ภาษาม้งมากกว่า เพราะถ้าคุยกับคนในหมู่บ้านด้วยกันจะไม่ค่อยใช้ภาษาไทย แต่ถ้าเป็นคนไทยเราก็ต้องใช้เป็นภาษาไทยเหมือนกัน”

(ซา แซ่ซัง. 8 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

ซึ่งสัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์ของชาวบ้านอีกท่านหนึ่งในบ้านแม่สาใหม่ ได้กล่าวว่า

“ชาวบ้านที่นี่จะพูดได้ทั้งภาษาม้งและภาษาไทย โดยเฉพาะเด็กและวัยรุ่นจะต้องเรียนภาษาไทยในโรงเรียน และชาวบ้านที่นี่ก็ไม่ได้ทำไร่อย่างเดียวนะ มีหลายคนได้ค้าขายและทำงานในเมือง พวกเราก็เลยพูดภาษาไทยเป็นอยู่แล้ว แต่ถ้าคุยกับคนในหมู่บ้าน เราจะไม่ค่อยใช้ภาษาไทยเท่าไร ก็ยังจะนิยมใช้ภาษาม้งมากกว่า”

(เจ็ด ถนอมรุ่งเรือง. 9 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านแม่สาใหม่ส่วนใหญ่พูดสื่อสารภาษาไทยได้ เพราะเนื่องจากการตั้งถิ่นฐานและการใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยทำให้พวกเขากลายเป็นพลเมืองไทย คนในหมู่บ้านจึงมีความจำเป็นที่ต้องเรียนรู้และสื่อสารด้วยภาษาไทย โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่ยังต้องศึกษาในโรงเรียนไทยหรือประกอบอาชีพร่วมกับคนไทย จึงทำให้พวกเขาจำเป็นต้องสื่อสารด้วยภาษาไทยให้ได้ ทั้งนี้ก็เพื่อการทำมาหากิน การเลี้ยงชีพเลี้ยงครอบครัว เพื่อมีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถดำรงชีวิตในสังคมไทยอย่างสงบสุข และผู้วิจัยยังได้พบว่า ชุมชนบ้านแม่สาใหม่ในปัจจุบันยังคงมีการพูดภาษาม้งเป็นภาษาหลักในชุมชน แต่เมื่อจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานราชการหรือติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอก ชาวบ้านก็จะต้องปรับภาษาในการสื่อสารจากภาษาม้งเป็นภาษาไทยเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่พูดสื่อสารได้ทั้งภาษาม้งและภาษาไทย อีกทั้งยังถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอีกกลุ่มหนึ่งที่ยังได้สืบทอดและรักษาภาษาม้งดำและภาษาม้งขาวมาได้จนถึงปัจจุบัน และยังได้ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน จึงทำให้ภาษาม้งยังคงอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งพวกเขาก็ยังสามารถปรับตัวเข้ากับ

สังคมไทย และได้เรียนรู้ภาษาไทยเพื่อให้ตนเองได้อยู่รอดในสังคมไทย แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความเข้มแข็งของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านสาใหม่กลุ่มนี้จึงสามารถทำให้ลูกหลานของตนเองเกิดความสนใจเรียนรู้และสืบทอดภาษาม้งให้คงอยู่ได้ในปัจจุบัน

3.1.2 การแต่งกาย

เครื่องแต่งกายถือเป็นสิ่งที่ใช้ห่อหุ้มร่างกายและอยู่ควบคู่กับมนุษย์มาเป็นเวลาช้านาน ซึ่งถือเป็นหนึ่งในปัจจัย 4 ที่มีความจำเป็นเช่นเดียวกับปัจจัยอื่น ๆ การแต่งกายของมนุษย์แต่ละเผ่าพันธุ์สามารถค้นคว้าได้จากหลักฐานทางวรรณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นเครื่องชี้้นำให้รู้และเข้าใจถึงแนวทางการแต่งกาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมของมนุษย์ในยุคสมัยนั้น ๆ (ณัฐชนา นวลยัง, 2560, น. 1995)

การแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งถือได้ว่าเป็นความเด่นชัด เพราะกลุ่มชาติพันธุ์ม้งต่างก็มีลักษณะการแต่งกายที่แตกต่างกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ โดยเครื่องแต่งกายยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ การดำรงชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังสามารถใช้ในการช่วยแบ่งกลุ่มย่อยของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้ เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ม้งสามารถแบ่งเป็นหลายกลุ่มย่อย ดังนั้น แต่ละกลุ่มย่อยของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจึงมีลักษณะการแต่งกายที่แตกต่างกันบ้างเล็กน้อย ดังเช่น ผู้ชายกลุ่มม้งดำจะนิยมสวมเสื้อผ้าสีดำ โดยมีความยาวของเสื้อสั้นถึงระดับเอว และข้างหน้าของกางเกงจะมีผ้าปิดเป็นทรงสามเหลี่ยม ผู้หญิงกลุ่มม้งดำจะนิยมสวมเสื้อสีดำ และมีการปักลวดลายหรือเขียนลายซี้ผึ้งบนชุดแต่งกายมากกว่าของผู้ชาย ดังภาพที่ 3 คือการแต่งกายของผู้ชายและผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ม้งดำ

ภาพที่ 3 การแต่งกายของผู้ชายและผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ม้งดำ

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ส่วนผู้ชายกลุ่มม้งขาวจะสวมเสื้อสีน้ำเงินเข้มหรือสีดำ ซึ่งมีลักษณะเสื้อคล้ายกับผู้ชายกลุ่มม้งดำ และการประดับลวดลายจะน้อยกว่ากางเกง ข้างหน้าของกางเกงจะมีผ้าปิดเป็นทรงสี่เหลี่ยม สำหรับผู้หญิงม้งขาวในอดีตจะนิยมสวมกระโปรงสีขาวล้วนไม่มีลวดลายใด ๆ ทั้งสิ้น และมีผ้าผืนยาวที่เย็บปกเป็นลวดลายสวยงามปิดทับด้านหน้ากระโปรง และยังมีผ้าแถบสีแดงคาดเอว ปลอยชายเป็นหางไว้ด้านหลัง แต่ในระยะหลังกระโปรงสีขาวเปราะเปื้อนได้ง่าย ผู้หญิงม้งขาวจึงหันมานิยมสวมชุดสีน้ำเงินเข้มคล้ายกับกลุ่มม้งดำ แต่ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นกลุ่มม้งดำหรือเป็นกลุ่มม้งขาวก็ได้นิยมแต่งชุดม้งที่มีลักษณะไม่ต่างกันมาก (สมัย สุทธิธรรม, 2542, น. 25-28)

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า การแต่งกายเป็นส่วนสำคัญในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง แต่จากการลงภาคสนามผู้วิจัยได้สังเกตว่า ชาวบ้านแม่สาใหม่ส่วนใหญ่ได้นิยมแต่งชุดทั่วไปแบบคนไทย โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่จะไม่นิยมแต่งชุดม้งในชีวิตประจำวัน และมีกลุ่มผู้สูงอายุยังคงนิยมแต่งเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ดังภาพที่ 4 แต่ส่วนใหญ่พวกเขาจะนิยมแต่งแต่เสื้อคลุมม้ง และเครื่องประดับเงินชิ้นเล็ก เช่น ต่างหู แหวน และกำไลข้อมือ เป็นต้น

ภาพที่ 4 การแต่งกายของชาวบ้านแม่สาใหม่ในปัจจุบัน

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ถึงแม้ในปัจจุบันการแต่งกายของชาวม้งกลุ่มนี้มีความแตกต่างจากอดีต แต่พวกเขาก็ยังคงนิยมแต่งกายแบบม้งและแต่งชุดม้งในประเพณีหรืองานสำคัญ ดังที่เจ้าบ้านของกลุ่มทอผ้าบ้านม้งในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ทุกวันนี้พวกเรายังใช้กัญชงมาทอผ้า กัญชงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับม้ง ถ้าคนม้งเสียชีวิตไปจะต้องได้เสื้อผ้ากัญชง ใส่แล้วจะไปพบพ่อแม่ที่เสียชีวิตไป แต่ถ้าเราไม่ใส่ผ้ากัญชงจะไม่ได้ไปเจอบรรพบุรุษ ส่วนชุดม้งที่เราใส่ในวันธรรมดาส่วนใหญ่จะใช้ผ้ากำมะหยี่ ถ้าเป็นผู้หญิงจะใส่เสื้อสีดำ เสื้อแขนยาว ปลายแขนกับหน้าอกจะปักลวดลาย กระโปรงจะยาวเท่าเอว และมีลวดลายที่เขียนด้วยขี้ผึ้ง ด้านหน้ากระโปรงจะมีผ้าผืนยาวปักเป็นลวดลาย คาดปิดกระโปรงลงมาอีกชั้นหนึ่ง ส่วนของผู้ชายจะใช้ผ้าสีดำเหมือนกัน เสื้อแขนยาว สั้นเท่าเอว หน้าอกจะปักลวดลาย แต่น้อยกว่าของผู้หญิง ส่วนกางเกงจะใช้สีเดียวกัน ขาจะกว้าง แต่ปลายขาจะแคบลง แล้วจะมีผ้าสีแดงคาดเอวเอาไว้ บางคนจะคาดเข็มขัดเงินทับผ้าแดงก็ได้ แต่เดี๋ยวนี้ชาวม้งก็ไม่ค่อยใส่ชุดม้งกันแล้ว เหลือแต่คนแก่คนเฒ่าอาจยังใส่อยู่ในทุกวันนี้ แต่ถ้าในปีใหม่ ทุกคนจะใส่ชุดม้งกัน ส่วนเครื่องประดับเงินจะใส่ในวันปีใหม่ม้งมากกว่า เพราะใส่แล้วหนักและทำงานไม่สะดวก”

(เขา แซ่ซัง 8 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้สืบทอดและรักษาการแต่งกายแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมาจากบรรพบุรุษ ในปัจจุบันยังคงมีชาวบ้านที่สามารถทำเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง โดยได้สืบทอดงานฝีมือการทอผ้าด้วยใยกัญชง มีการปักลวดลายม้ง และยังมีการเขียนเทียนลายขี้ผึ้ง แต่เนื่องด้วยอิทธิพลจากสังคมภายนอกและเพื่อความสะดวกในการดำเนินชีวิตในสังคมไทย ในปัจจุบันชาวบ้านจึงได้แต่งชุดกลุ่มชาติพันธุ์ม้งลดน้อยลง และได้เปลี่ยนการแต่งกายไปเป็นแบบสมัยนิยม โดยแต่งชุดแบบคนไทยทั่วไป แต่ถึงแม้ยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงทำให้วิถีชีวิตการแต่งกายของพวกเขามีความแตกต่างจากอดีต แต่ชาวบ้านทุกคนก็ยังคงให้ความสำคัญกับการแต่งกายที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษ ดังนั้น เมื่อถึงงานประเพณีหรืองานสำคัญชาวม้งกลุ่มนี้ก็จะแต่งกายเป็นชุดกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอย่างพร้อมเพรียง ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงออกถึงการเคารพบรรพบุรุษ และยังเพื่อให้สังคมภายนอกได้เห็นถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ดังภาพที่ 5 คือลักษณะการแต่งชุดม้งของผู้หญิงและผู้ชายในบ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 5 ลักษณะการแต่งกายแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้งของชาวบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: GAO JINGJING (เร่ไร) ถ่ายจากภาพของ ชฎาพร ถนอมวรกุล เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2563
ที่บ้านแม่สาใหม่

เนื่องจากยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้ในปัจจุบันชาวม้งกลุ่มนี้นิยมแต่งเครื่องแต่งกายแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่มีลักษณะทันสมัยมากขึ้น โดยมีการปรับเปลี่ยนเครื่องแต่งกายในด้านรูปแบบ สี และลวดลายบนผ้า ดังที่ ชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“เมื่อก่อนถ้าเป็นม้งดำจะนิยมใช้ผ้าสีดำ แต่สมัยนี้หลายคนได้ชอบชุดม้งแบบแฟชั่น จะเป็นชุดสีเหลือง สีฟ้า สีชมพู หรือสีอะไรก็ได้ ส่วนใหญ่สาว ๆ จะชอบใส่ในปีใหม่ม้ง แต่ถ้าเป็นผู้ชายหรือคนแก่ยังนิยมใส่สีดำ ส่วนลวดลายของเสื้อ จะมีลายดั้งเดิมกับลายประยุกต์ ถ้าเป็นลายดั้งเดิมก็จะเป็นลายหอย ลายกากบาท หรือลายเส้นที่ต่อ ๆ กัน ส่วนลายประยุกต์จะเป็นลายของสิ่งธรรมชาติ อย่างดอกไม้ พระอาทิตย์ ปัจจุบันเราจะใช้ลายดั้งเดิมผสมกับลายประยุกต์ เสื้อจึงได้ออกมาสวย และเรายังใช้ผ้าเขียนเทียนหรือผ้าปักม้งมาทำเป็นเสื้อคลุมแฟชั่น หรือทำเป็นหมวก สไลด์อินเดียน รองเท้าลายม้งก็มี”

(แย่ง แซ่เฉ่า 11 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านนอกจากได้สืบทอดวิธีการแต่งกายจากบรรพบุรุษแล้ว ยังได้มีการพัฒนาการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอีกด้วย ในปัจจุบันพวกเขา นิยมแต่งเครื่องแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่มีรูปทรงทันสมัย ดังภาพที่ 6 และชาวบ้านยังได้คิดค้น ประยุกต์ลวดลายบนเครื่องแต่งกายต่าง ๆ ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ดังภาพที่ 7 คือผ้าปักม้งที่มีลวดลายกากบาทและลวดลายสี่เหลี่ยม ซึ่งเป็นลวดลายแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และได้ใช้ผสมกับลวดลายที่เป็นภาพดวงตะวัน ซึ่งเป็นลวดลายที่ประยุกต์ขึ้นมาใหม่

ภาพที่ 6 ชุดกลุ่มชาติพันธุ์ม้งแบบรูปทรงใหม่ที่ชาวบ้านแต่งในประเพณีปีใหม่ม้ง

ที่มา: วิลาวัลย์ กรกิตติการ (ชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่) เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2563

ภาพที่ 7 ผ้าปักม้งที่มีลวดลายดั้งเดิมผสมผสานกับลวดลายที่ประยุกต์ขึ้นมาใหม่

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2563 ที่ศูนย์ผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านแม่สา

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า ในปัจจุบันชาวบ้านแม่สาใหม่ได้มีความพยายามเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ในการทำเครื่องแต่งกายของกลุ่มตนเอง เพื่อเป็นการพัฒนาช่วยสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านเอง และเพื่อให้คนในสังคมสามารถเห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของเครื่องแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

จึงสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ได้ลดการแต่งชุดกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในชีวิตประจำวัน และได้นิยมแต่งกายแบบคนไทยทั่วไปมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านแม่สาใหม่ทุกคนยังคงให้ความสำคัญกับการแต่งกายแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จึงได้มีการรักษาและสืบทอดฝีมือการทำเครื่องแต่งกายจากบรรพบุรุษ และได้รักษาการแต่งชุดกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในงานประเพณีและงานสำคัญต่าง ๆ อีกทั้งยังได้มีส่วนช่วยในการพัฒนาการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งให้มีความทันสมัยอีกด้วย

3.1.3 ที่อยู่อาศัย

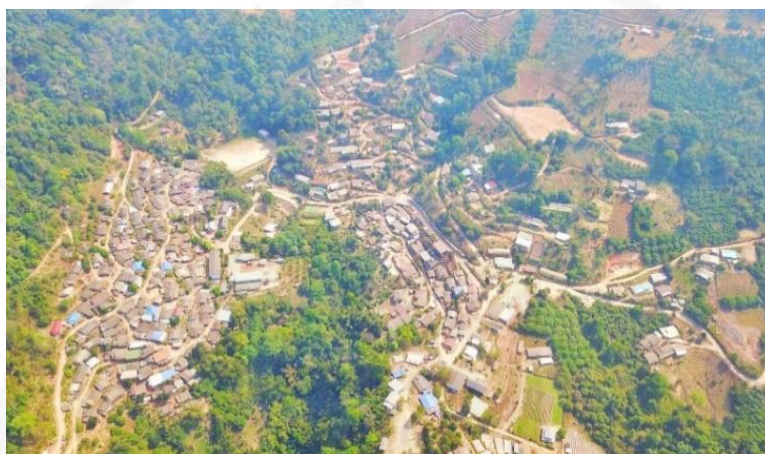
ที่อยู่อาศัยเป็นสถานที่สำคัญสำหรับมนุษย์ทุกคน เพราะเป็นสิ่งที่มีความหมายและมีความจำเป็นอย่างมากในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะที่อยู่อาศัยได้มีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่และสุขภาพของผู้ที่อาศัย และทำให้คนในครอบครัวหรือคนในหมู่บ้านสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่แตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในประเทศไทย เนื่องจากในอดีตกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้ถูกกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ กดขี่ อีกทั้งยังถูกรัฐบาลจีนในสมัยนั้นปราบปรามด้วย จึงทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบางกลุ่มได้ทยอยอพยพและจนได้มาตั้งถิ่นฐานใหม่ในเขตพื้นที่ของประเทศไทย ปัจจุบันกลุ่มที่ได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยได้กระจายอยู่ตามพื้นที่สูงใน 14 จังหวัดของภาคเหนือ ได้แก่ พะเยา เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน แพร่ น่าน ลำปาง สุโขทัย กำแพงเพชร ตาก พิชณุโลก เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ และจังหวัดเลย (สมัย สุทธิธรรม, 2542, น. 11) ซึ่งสาเหตุของการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่สูงของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นอาจสามารถเกิดจาก 3 ประการนี้ คือ 1) กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีความนิยมในการใช้ชีวิตบนพื้นที่สูง 2) เพื่อหลบหนีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นและบุคคลภายนอก จึงตั้งถิ่นฐานและสร้างบ้านเรือนในพื้นที่ที่เดินทางลำบาก 3) เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้อพยพจากประเทศจีนลงมาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยความลำบากในการอพยพพวกเขาจึงได้บุกเบิกสร้างบ้านเรือนในจังหวัดที่ติดชายแดนเป็นส่วนใหญ่

บ้านแม่สาใหม่เป็นหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 6 ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ภูเขาสูง จากการลงภาคสนามผู้วิจัยได้พบว่า บ้านแม่สาใหม่มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ และมีแหล่งน้ำที่สมบูรณ์จากการชลประทานของภาครัฐ และเป็นสถานที่ที่มีอากาศบริสุทธิ์ โดยมีอุณหภูมิอยู่ที่ประมาณ 20 ถึง 25 องศาเซลเซียส ภายในหมู่บ้านมีพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติ และชาวบ้านยังได้เพาะปลูกพืชไร่เป็นจำนวนมาก โดยมีพื้นที่ไร่สวนประมาณ 1,000 ไร่ และมีจำนวนครัวเรือนมากกว่า 150 ครัวเรือน ดังภาพที่ 8 คือภาพบรรยากาศภายใน

บ้านแม่สาใหม่ ส่วนบ้านเรือนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นบ้านเดี่ยวที่สร้างขึ้นจากคอนกรีตและปูน แต่ก็ยังคงมีบ้านเรือนที่สร้างด้วยไม้เป็นจำนวนน้อย ซึ่งจากการลงภาคสนามและการสำรวจในหมู่บ้านผู้วิจัยได้พบว่า บ้านแม่สาใหม่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างมาก และชาวบ้านสามารถจัดการพื้นที่ใช้สอยภายในหมู่บ้านโดยได้มีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติภายในหมู่บ้านเป็นอย่างดี

ภาพที่ 8 ภาพถ่ายทางอากาศของบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา: ศูนย์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2563

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่นิยมใช้ชีวิตอยู่บนภูเขาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นวิถีอาศัยที่มีลักษณะเฉพาะตน บรรพบุรุษของชุมชนได้เลือกตั้งถิ่นฐานในที่เหมาะสมกับการใช้ชีวิตของคนในหมู่บ้าน และชาวบ้านก็ได้สืบทอดวิถีชีวิตด้านที่อยู่อาศัยมาจากบรรพบุรุษ จึงได้ดำรงชีวิตในพื้นที่นี้จนถึงปัจจุบัน ดังที่ผู้ใหญ่บ้านของบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“แต่ก่อนม้งส่วนมากจะกลัวเป็นโรคที่คล้าย ๆ กับไข้มาลาเรีย ถ้ามาอยู่ที่ต่ำ ๆ จะร้อน แล้วเขาทนไม่ไหว ถ้าอากาศร้อนนิดหน่อยเขาก็จะเป็นไข้ขึ้นมาอีก เพราะฉะนั้น เขาจะชอบอยู่ที่ยอดดอยที่เย็น ๆ อีกอย่างหนึ่งคือ สมัยก่อนชาวม้งจะชอบปลูกข้าวโพด ข้าว และฝิ่น 3 อย่างนี้เพื่อทำมาหากิน แต่ต้องอยู่ในดอยที่สูง ๆ และเย็น ๆ พืชชนิดนี้จะได้เหมาะสม อย่างบรรพบุรุษของเราก็ได้อยู่บนดอยตั้งแต่สมัยที่ยังอยู่หมู่บ้านเก่าโน้น และต่อมาในประมาณ พ.ศ. 2508 ได้ย้ายมาตั้งถิ่นฐานใหม่บนที่นี่ อย่างหมู่บ้านนี้จะมีระดับความสูงอยู่ที่ประมาณ 900 – 1,400 เมตร และ

อุณหภูมิคือ 20 - 25 องศาเซลเซียส ดังนั้น อากาศที่นี่ก็จะ
เหมาะสมกับชาวเมือง”

(กิตติพงษ์ ถนอมรุ่งเรือง. 9 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

ถึงแม้บ้านแม่สาใหม่ได้ห่างไกลจากความเจริญ และได้มีความลำบากในการใช้ชีวิต แต่
ชาวบ้านแม่สาใหม่ก็ยังคงนิยมอาศัยอยู่ในบ้านเกิดของตนเองอย่างเหนียวแน่นในปัจจุบัน ดังที่
ชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษก็ชอบอยู่บนภูเขา เพราะอากาศดีไม่
ร้อน ไม่มีมลพิษ อย่างเมื่อก่อนตอนป้ายังเป็นสาว ๆ ก็ได้ไปขาย
ของในเมืองเชียงใหม่มา บรรยากาศที่นั่นสู้ที่นี่ไม่ได้เลย เพราะใน
หมู่บ้านนี้มีทั้งน้ำและป่า อยู่ได้อย่างสบาย ชาวบ้านที่นี่จะมีที่ดิน
ส่วนตัว สามารถทำอะไรทำสวนเองได้ เพียงแต่ไม่ได้สะดวกอย่างอยู่
ในเมือง เพราะเดินทางลำบาก แต่พอป้าอายุมากขึ้น ป้าก็รู้สึกอยู่ที่
บ้านดีกว่าอยู่ข้างล่าง เพราะคนแก่แล้ว รู้สึกอยู่ที่นี้สบายกว่า และ
สมัยนี้หมู่บ้านก็ได้พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ป้าก็ตัดสินใจกลับบ้านแล้วมา
เปิดร้านขายของชำในหมู่บ้าน”

(อาภาพัทธ์ ช่อเรืองสิทธิ์. 10 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชุมชนบ้าน
แม่สาใหม่ยังคงนิยมอาศัยอยู่บนพื้นที่สูง โดยมีเหตุผล 2 ประการ คือ 1) เพื่อการดูแลสุขภาพ
เนื่องจากชาวบ้านได้คุ้นเคยกับที่อยู่อาศัยที่มีอากาศเย็น หากอยู่ในพื้นที่ที่มีอุณหภูมิสูงกว่า จึง
มีผลกระทบต่อร่างกายและสุขภาพ 2) เพื่อทำมาหากิน เนื่องจากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชุมชนยังคง
นิยมประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และพืชพันธุ์ที่พวกเขานิยมปลูกตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษส่วนใหญ่
เป็นพืชพันธุ์เมืองหนาวที่เหมาะสมการเพาะปลูกในพื้นที่อุณหภูมิต่ำกว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ
ไทย ดังนั้นชาวบ้านจึงได้ใช้ชีวิตในพื้นที่สูงของภาคเหนือในประเทศไทย ถึงแม้การใช้ชีวิตอยู่ใน
แหล่งธรรมชาติมีความลำบากและความไม่สะดวกกว่าการอยู่ในพื้นที่เจริญ แต่ด้วยความเป็นบ้านเกิด
ของตนเอง และยังคงด้วยความสบายต่อทางร่างกายและทางจิตใจ กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่จึง
ได้ใช้ชีวิตในพื้นที่ของปัจจุบัน และชาวบ้านที่เคยย้ายออกจากหมู่บ้านก็ยังคงกลับมาและดำรงชีวิตต่อ
ในหมู่บ้านต่อไป

การตั้งถิ่นฐานและการสร้างบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนอกจากต้องเหมาะสมกับ
การดำเนินชีวิตแล้ว ยังต้องเป็นที่อยู่อาศัยที่ถูกต้องและเหมาะสมตามกฎหมายเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคม
ดังคำให้สัมภาษณ์จากอดีตผู้ใหญ่บ้านของบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
ได้กล่าวว่า

“หลังจากได้เข้ามาในทางเหนือของไทยแล้ว บรรพบุรุษ ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ แต่ก่อนที่จะมาบุกเบิกที่นี่ บรรพบุรุษได้อยู่อีกหมู่บ้านหนึ่ง ชื่อหมู่บ้านป่าขมุ เป็นหมู่บ้านที่ไม่ไกลจากหมู่บ้านนี้ จากนี้ไปมีประมาณ 3 กิโลเมตร พอดีที่นั่นจะมีอาณาเขต ถ้าอยู่เขตทางโน้นจะเป็นเขตทางอำเภอเมือง แต่ถ้าเราย้ายจากเขตนั้นมาถึงเขตทางนี้จะเป็นอำเภอแม่ริม แล้วที่ฝั่งแม่ริมจะมีหมู่บ้านเยอะ ทางรัฐเขาบอกว่าถ้าจะให้ถูกต้อง และทำงานให้สะดวกก็ต้องย้ายมาทางนี้ เราจึงย้ายมาอยู่ที่นี่ แต่ก่อนจะมาถึงที่นี่และได้สร้างบ้านเรือน พวกเราจะให้หมอผีมาสำรวจพื้นที่ เพื่อมาดูว่าที่นี่เหมาะสมที่จะสร้างบ้านใหม่ และยังต้องขออนุญาตจากเจ้าที่เจ้าทาง เพื่อให้ปกป้องคนในหมู่บ้าน”

(หยั่ว ถนอมรุ่งเรือง. 8 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ถือว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความพิเศษในประเทศไทย เนื่องจากพวกเขาเป็นอีกหนึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาในสังคมไทย ดังนั้น ภาครัฐของประเทศไทยจึงได้ให้ความสำคัญและให้การดูแลชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ถึงแม้ชุมชนบ้านแม่สาใหม่จะมีสิทธิในการเลือกที่ตั้งถิ่นฐานของตนเอง แต่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของภาครัฐ ชุมชนจึงต้องให้การสนับสนุน และตั้งหมู่บ้านในที่ที่เหมาะสมตามการเสนอแนะจากภาครัฐ นอกจากนี้ การสร้างที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งยังมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผีด้วย ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่า ที่อยู่อาศัยของชุมชนบ้านแม่สาใหม่เป็นสถานที่ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ทั้งนี้เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการทางจิตใจของคนในหมู่บ้าน

ถึงแม้การใช้ชีวิตอยู่บนภูเขาจะมีบรรยากาศที่ดี เหมาะสำหรับการใช้ชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง แต่ความยากจนและความยากลำบากของการใช้ชีวิตอยู่บนภูเขาจึงทำให้พวกเขาต้องผ่านชีวิตในช่วงเวลาที่ยังต้องพัฒนาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน แต่เมื่อยุคสมัยมีการเปลี่ยนแปลงจึงทำให้ที่อยู่อาศัยของชุมชนบ้านแม่สาใหม่ได้มีการพัฒนามากขึ้นกว่าในอดีต ดังที่ชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“20 ปีก่อนที่นี่ยังเป็นถนนดิน แล้วรัฐบาลได้ช่วยสร้างใหม่ เป็นถนนคอนกรีต เหลือแต่บางส่วนยังไม่สร้างเสร็จ เมื่อก่อนถ้าฝนตกหนัก ไปไหนไม่ได้เลย อยู่แต่ในบ้านอย่างเดียว ผักเน่าแล้วก็ไม่สามารถไปเก็บได้ แล้วอย่างเมื่อก่อนบ้านเรือนที่นี่ส่วนใหญ่ยังเป็นบ้านไม้ แต่หลัง ๆ มา ชาวบ้านก็ได้สร้างบ้านใหม่ที่เป็นบ้าน

คอนกรีตมาเรื่อย ๆ หมู่บ้านนี้ถือว่าเป็นหมู่บ้านที่พัฒนาแล้ว
เด็ก ๆ ได้มีโรงเรียนให้เรียน ร้านอาหาร ร้านขายของก็ได้เพิ่มมา
เรื่อย ๆ พวกเราได้สะดวกมากขึ้นจริง ๆ”

(ใหม่ แซ่ลี. 10 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

ซึ่งได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์ของชาวบ้านอีกท่านหนึ่งในบ้านแม่สาใหม่ ได้กล่าวว่า

“สมัยก่อนที่บ้านก็ยังเป็นบ้านไม้ เวลาฝนตก บ้านไม้ก็จะ
เน่า เดียวนี้ก็เลยทำเป็นบ้านปูน ใช้กระเบื้องมาทำเป็นหลังคา
บ้านก็จะทนได้นานกว่า”

(อันไซ แซ่ย่าง. 21 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า บ้านแม่สาใหม่ได้รับความช่วยเหลือ
จากทางภาครัฐ จึงทำให้ในปัจจุบันที่อยู่อาศัยของชาวบ้านกลุ่มนี้ได้มีการพัฒนา มีความสะดวกสบาย
กว่าในอดีตที่ผ่านมา เช่น การมีถนนคอนกรีต บ้านเรือนใหม่ที่แข็งแรงขึ้น และโรงเรียนประจำหมู่บ้าน
เป็นต้น เนื่องจากการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วจึงทำให้ชาวบ้านที่นี้ได้มีความต้องการทางวัตถุเป็น
อย่างมาก จนทำให้ชาวบ้านไม่สามารถพึ่งพาปัจจัยสี่เหมือนเช่นในอดีตอีกต่อไป เพราะในปัจจุบัน
ชาวบ้านส่วนใหญ่มีการอาชีพที่มีรายได้ที่ดีขึ้น จึงทำให้พวกเขามีความต้องการที่จะทำให้ตนเองและ
ครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม ดังนั้น ชาวบ้านบางคนที่สามารถหาเงินได้มากก็จะมาปรับปรุง
บ้าน สร้างบ้านเรือนใหม่ หรือสร้างสถานที่สำหรับค้าขายต่าง ๆ ในหมู่บ้านได้อย่างดี เพื่อให้ครอบครัว
และคนในหมู่บ้านได้มีชีวิตที่ดีและมีความสะดวกสบายกว่าในอดีต โดยสามารถเปรียบเทียบบ้านเรือน
รูปแบบอดีตและรูปแบบปัจจุบันของชาวบ้านแม่สาใหม่ดังภาพที่ 9 และภาพที่ 10

ภาพที่ 9 บ้านไม้แบบอดีตของชาวบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: ศูนย์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2563

ภาพที่ 10 บ้านปูนแบบปัจจุบันของชาวบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

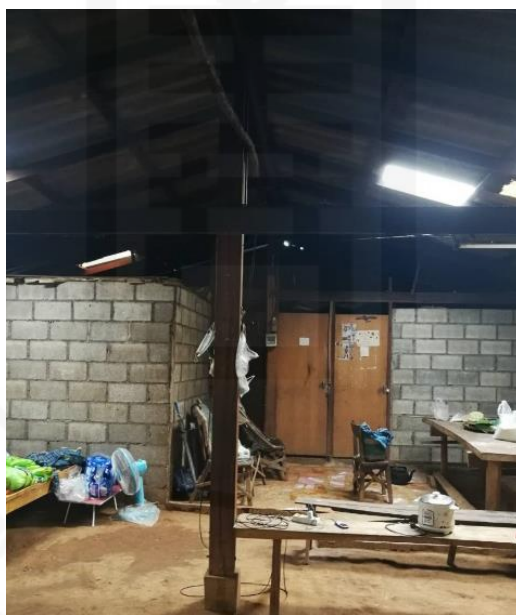
ส่วนภายในบ้านเรือนของชาวบ้านแม่สาใหม่ก็ยังคงมีเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง อยู่ จากการลงภาคสนามพบว่า ภายในบ้านเรือนของชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีตำแหน่งสำคัญ 6 ตำแหน่ง ได้แก่ ประตูใหญ่ ประตูเล็ก เสาหลัก หิ้งบูชาบรรพบุรุษ เต้าไฟใหญ่ และเต้าไฟเล็ก ซึ่งจากคำอธิบายจากปราชญ์ชาวบ้านจึงได้ทราบว่า ชาวบ้านที่นี่ส่วนใหญ่ยังคงมีการนับถือผี จึงได้มีความเชื่อว่าภายในบ้านจะต้องมีตำแหน่งของผี อีกทั้งยังเชื่อว่าการปฏิบัติสิ่งที่ดีต่อผีในบ้านจะทำให้สมาชิกครอบครัวที่อยู่ภายในบ้านมีความเจริญรุ่งเรือง ไม่มีสิ่งชั่วร้ายเข้ามาทำให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บและเรื่องทุกข์ใด ๆ ต่อคนในบ้าน ส่วนตำแหน่งอื่น ๆ ภายในบ้านจะแบ่งตามตำแหน่งสำคัญที่กล่าวมาในข้างต้น โดยเมื่อเข้าไปในประตูใหญ่ของบ้านจะเห็นเป็นตำแหน่งของเต้าไฟเล็ก ดังภาพที่ 11 และห้องนอนของเจ้าของบ้านจะนิยมตั้งที่ด้านซ้ายของเต้าไฟเล็ก ส่วนเสาหลักในบ้านจะอยู่ด้านหน้าของห้องเจ้าของบ้าน ดังภาพที่ 12 และประตูเล็กจะอยู่ด้านซ้ายของบ้าน โดยตำแหน่งของเต้าไฟใหญ่จะอยู่ติดกับประตูเล็ก ดังภาพที่ 13 และตำแหน่งที่ถัดจากเต้าไฟใหญ่จะเป็นตำแหน่งสำหรับวางหิ้งบูชาของผีบรรพบุรุษ ส่วนห้องนอนของลูกหลานจะอยู่ทางด้านขวาภายในบ้าน

ภาพที่ 11 เตาไฟเล็ก

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 12 เสาหลักของบ้าน

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 13 เต้าไฟใหญ่

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ลักษณะตำแหน่งภายในบ้านที่กล่าวมาในข้างต้นนี้เป็นลักษณะของตำแหน่งแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งในปัจจุบันชาวบ้านแม่สาใหม่ยังคงนิยมจัดวางสิ่งของต่าง ๆ ตามตำแหน่งลักษณะแบบในอดีตเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้ในปัจจุบันมีชาวบ้านบางคนได้เปลี่ยนลักษณะภายในบ้านไปจากอดีต ดังคำให้สัมภาษณ์จากปราชญ์ชาวบ้านของบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“สมัยนี้ก็มีบ้านหลายคนที่ยังมีเต้าไฟใหญ่ เต้าไฟเล็ก แต่ส่วนใหญ่จะไม่นิยมใช้เหมือนในอดีต เพราะถ้าใช้เต้าไฟในบ้านจะมีทั้งควันและกลิ่น เราก็เลยชอบทำกับข้าวนอกบ้านมากกว่า หรือบางคนจะไม่ใช้เต้าแบบนี้ เขาได้เปลี่ยนไปใช้แก๊สมาทำ ส่วนตำแหน่งอื่นในบ้านก็ยังคงเหมือนเดิม เพียงแต่ถ้าเป็นคนที่ยึดถือคริสต์จะไม่มีหิ้งบูชาผีเหมือนเรา แล้วถ้าเป็นครอบครัวที่มีคนเยอะ สมัยนี้อาจจะเพิ่มบ้านหลังสองหลังก็ได้ แล้วแต่ที่เขาชอบ”

(เศกสิทธิ์ ปกรสิทธิ์. 18 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ในปัจจุบันลักษณะภายในบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยจากอดีต โดยได้เปลี่ยนไปตามความเห็นชอบของเจ้าของบ้าน แต่เนื่องจากการมีความเชื่อ และอีกทั้งยังมีการปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จึงทำให้ชาวบ้านยังคงนิยมจัดวางสิ่งของตามตำแหน่งแบบเดิมภายในบ้าน โดยเฉพาะตำแหน่งที่มีเจ้าของเป็นผีก็ยังคงเป็นตำแหน่งที่จะต้องมียู่ภายในบ้านของชาวบ้านในปัจจุบัน ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าความเชื่อเรื่องผีที่ชาวบ้านได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษนั้นได้เกิดอิทธิพลต่อวิถีชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของชาวบ้านกลุ่มนี้เป็นอย่างมาก

จึงสรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่มีที่อยู่อาศัยที่ตั้งอยู่บนภูเขาซึ่งเป็นสถานที่ที่มีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินชีวิตของชาวม้ง และภายในบ้านของชาวบ้านยังคงมีลักษณะการตกแต่งและการจัดวางที่ไม่ต่างไปจากในอดีต แต่ด้วยการอยู่ในสังคมไทยและเพื่อความสะดวกในการใช้ชีวิต ชาวบ้านแม่สาใหม่จึงมีการปรับปรุงบ้าน ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการเพิ่มความสะดวกสบายในการอยู่อาศัยที่มากกว่าในอดีต แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ในปัจจุบันหมู่บ้านได้มีความสะดวกสบายเพิ่มขึ้น แต่ชุมชนก็ยังคงสามารถสืบทอดและรักษาวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมจากบรรพบุรุษเป็นอย่างดีและยังสามารถดำรงชีวิตในพื้นที่นี้อย่างมีความสุข

3.1.4 อาหารการกิน

อาหารการกินเป็นองค์ประกอบสำคัญในชีวิตของมนุษย์ทุกคน แต่ละสังคมหรือแต่ละชาติพันธุ์จะมีอาหารการกินที่แตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม และที่อยู่อาศัยถือว่าเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่ออาหารการกิน เพราะมนุษย์ต้องเลือกวัตถุดิบอาหารที่มีในพื้นที่ของที่อยู่อาศัย และยังต้องเลือกวิธีการทำอาหาร ลักษณะ และรสชาติของอาหารที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ แต่ถึงแม้ว่าอาหารการกินมีข้อจำกัดในด้านพื้นที่ มนุษย์ในแต่ละสังคมก็ยังคงนิยมดำเนินวิถีการกินที่ตนเองเคยชิน

สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย ถึงแม้พวกเขาได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ใหม่ แต่ด้วยความนิยมพวกเขาจึงได้นำวิถีชีวิตด้านอาหารการกินของตนเองเข้ามาในสังคมไทย ดังเช่น กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ยังคงนิยมรับประทานอาหารม้งที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ดังที่ชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ชาวบ้านที่ส่วนใหญ่จะปลูกผักเมืองหนาวมากินเอง บางคนอาจเลี้ยงหมูเลี้ยงไก่บ้าง อย่างในสวนที่ได้เลี้ยงไก่กระดูกดำ ไก่เยอะ เพราะที่โฮมสเตย์เดียวถ้าช่วงหน้าหนาวเราจะทำไก่ตุ๋นสมุนไพรมาขายด้วย จะเหมือนแบบชุดขันโตก มีน้ำพริกที่ม้งกินกัน และยังมีผักลวก ถ้าพูดถึงอาหารของม้ง ส่วนมากเราจะชอบกินอาหารที่ไม่เค็มไม่เผ็ด เพราะเราจะเน้นรสชาติจากอาหารมากกว่า อย่างผักทองต้มจืด ต้มผักขม และผัดผักต่าง ๆ ก็เป็นอาหารประจำของม้ง ถ้าเป็นเนื้อสัตว์ เราจะนิยมกินหมูและไก่สองอย่างนี้ บางทีในวันประเพณีอาจมีวัวและแกะบ้าง และปกติเราจะกินข้าวสวยเป็นหลัก”

(ภรภัทร พิสิฐกิจจานุกุล. 9 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

ซึ่งได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์ของชาวบ้านอีกท่านหนึ่งในบ้านแม่สาใหม่ ได้กล่าวว่า

“อาหารมังไม่ค้อยเหมือนอาหารไทย เราจะไม่ชอบใส่เครื่องปรุง ปกติจะใส่แต่น้ำมันแล้วก็เกลือ ถ้าพูดถึงอาหารมังที่พิเศษก็มีไก่ตุ๋นสมุนไพร ใส่สมุนไพรประมาณหกอย่างเข้าไปต้มกับไก่กระดูกดำ แล้วก็ในปีใหม่จะนำข้าวเหนียวมาตำเป็นแผ่นพอเสร็จก็เอามาปิ้ง แล้วเอาใบกล้วยมาห่อไว้ หลายคนจะชอบเอามาจิ้มกับน้ำตาลอ้อย แล้วสมัยก่อนที่บ้านไม่มีตู้เย็น และชาวบ้านอยากจะเก็บหมูที่เหลือจากปีใหม่ ก็เอาหมูซีกมาหมักเกลือไว้ แล้วเอาไปแขวนที่หน้าบ้าน เวลาจะกินก็เอามากินได้”

(พรชัย ภูสิริพัฒนานนท์. 18 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

และยังมีปราชญ์ชาวบ้านของบ้านแม่สาใหม่ท่านหนึ่งได้กล่าวถึงอาหารสูตรมังที่มีมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษว่า

“พูดถึงอาหารมังที่คนเฒ่าคนแก่ชอบ อันดับหนึ่งก็คือ ผักโขม เอาผักโขมมาต้มจืด ๆ ไม่ต้องใส่เกลือและน้ำมัน ใส่แต่น้ำอย่างเดียว รุ่นแก่ ๆ อย่างผมจะชอบที่สุด และผักโขมนี้ยังสามารถแกักร้อนในได้ จริง ๆ แล้วมังที่นี้ส่วนมากจะชอบกินผัก เพราะส่วนใหญ่เราจะปลูกผักมากินเอง ไม่ต้องซื้อจากที่อื่น แต่อย่างข้าวบางคนอาจจะยังปลูก แต่มีหลายคนที่ไม่ได้ปลูกข้าวไว้ก็ไปซื้อที่อื่น สมัยก่อนชาวบ้านไม่ค่อยมีเงินซื้อข้าว ก็เลยเอาข้าวโพดมาตำให้ละเอียด แล้วเอามาร่อน ร้อนเสร็จก็ตากไว้ สุดท้ายก็เอามาหนึ่งให้สุก ก็จะกินแทนข้าวได้ แต่จะไม่นุ่มและละเอียดอย่างข้าวสวย อันนี้ถือว่าเป็นวิธีทำข้าวแบบมังโบราณ”

(หยั่ว ถนอมรุ่งเรือง. 8 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์มังในบ้านแม่สาใหม่ยังคงนิยมรับประทานอาหารที่มีรสชาติดี โดยนิยมอาหารที่ไม่ใส่เครื่องปรุงอาหาร ซึ่งถือเป็นวิถีการกินแบบกลุ่มชาติพันธุ์มังที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษ และชาวบ้านส่วนใหญ่ได้มีพื้นที่ส่วนตัวเพื่อใช้เพาะปลูกผักผลไม้และเลี้ยงสัตว์ ดังนั้น พวกเขาจึงนิยมนำพืชผักและสัตว์เลี้ยงของตนเองมาประกอบเป็นอาหารในชีวิตประจำวัน ซึ่งสามารถสังเกตจากเมนูอาหารประจำของชาวบ้านแม่สาใหม่ เช่น ฟักทองต้มจืด ดังภาพที่ 14 ผักขมต้มจืด ไก่ตุ๋นสมุนไพรสูตรมัง ดังภาพที่ 15 ข้าวมังแบบโบราณที่ทำจากข้าวโพด ดังภาพที่ 16 ผัดหรือต้มผักพันธุ์เมืองหนาว ดังภาพที่ 17 หมูซีกรมควัน และข้าวเหนียวปิ้งสูตรมัง เป็นต้น ซึ่งเมนูอาหารที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นอาหารที่ใช้วัตถุดิบ

อาหารจากไร่สวนของชาวบ้าน โดยมีรสชาติอาหารที่ไม่จัดและได้เน้นรสชาติแบบธรรมชาติของอาหาร แต่ละเมนูเป็นอย่างมาก

ภาพที่ 14 ฟักทองต้มจืด

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2563 ที่หมู่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 15 ไก่ตุ๋นสมุนไพรสุตรมั่ง

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2563 ที่หมู่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 16 ข้าวโบราณที่ทำจากข้าวโพดของกลุ่มชาติพันธุ์มั่ง

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2563 ที่หมู่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 17 ถั่วแขกต้มจืด

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2563 ที่หมู่บ้านแม่สาใหม่

อาหารการกินของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีความแตกต่างจากอาหารไทยทั้งด้านวัตถุดิบอาหาร วิธีการทำอาหาร และรสชาติของอาหาร แต่เนื่องจากการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมไทยจึงทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้ยอมรับวิธีการกินอาหารของคนไทย ดังเช่น กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ นอกจากได้นิยมรับประทานอาหารแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้งแล้วยังได้นิยมรับประทานอาหารไทยอีกด้วย ดังที่ชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ปกติพวกเราก็ไม่มีเมนูอาหารอะไรเป็นพิเศษมาก เพราะเราได้อยู่ในเมืองไทยมานาน ก็เลยกินคล้าย ๆ คนไทย ปกติที่บ้านจะทำอาหารทั่วไปแบบไทย เพียงแต่บางคนอาจไม่ชอบอาหารที่มีรสชาติเผ็ดหรือเปรี้ยว ก็ต้องทำเป็นรสชาติที่จืดกว่าอาหารไทย แต่ก็ใช้วิธีทำแบบคนไทยเป็นส่วนใหญ่ ไม่ค่อยมีความแตกต่างอะไรมาก แต่ถ้าเป็นคนแก่ก็อาจจะไม่ชอบกินอาหารไทยเท่าไร เขาจะกินอาหารที่จืด ๆ แบบม้ง แต่สมัยนี้เด็ก ๆ ก็กินอาหารไทยได้เป็นประจำ”

(นา แซ่เผ่า. 10 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า กาลเวลาที่ผ่านไป ได้ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้อพยพมายังประเทศไทยได้เกิดการผสมกลมกลืนกับสังคมไทยในด้านอาหารการกิน เพราะชาวบ้านได้เริ่มนิยมรับประทานอาหารไทยมากกว่าในอดีต และยังสามารถประกอบอาหารไทยได้ด้วย โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ในหมู่บ้าน เนื่องจากพวกเขาได้เกิดในประเทศไทย และได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ของประเทศไทยเป็นเวลานาน พวกเขาจึงได้มีส่วนร่วมกับสังคมไทย และได้มีวิธีการกินที่คล้ายคลึงกับคนไทยอย่างมาก แต่สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุในหมู่บ้านพวกเขายังคงนิยมรับประทานอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมากกว่าอาหารไทย เนื่องจากในอดีต

หมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้งยังไม่มีการผลิตผลไม้กับสังคมไทยมากนักและชาวบ้านก็ไม่มีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมกับสังคมไทยได้มากกว่าคนในสมัยปัจจุบัน ดังนั้น กลุ่มผู้สูงอายุในหมู่บ้านจึงยังคงสามารถรักษาวิถีชีวิตด้านอาหารการกินแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้งไว้ได้

อย่างไรก็ตาม กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่มีอาหารการกินที่มีเอกลักษณ์ของตนเองอย่างเด่นชัด เนื่องจากการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมไทยจึงทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะนิยมรับประทานทั้งอาหารกลุ่มชาติพันธุ์ม้งของตนเองและอาหารไทยรวมกัน นอกจากนี้ ด้วยสภาพแวดล้อมของพื้นที่การตั้งถิ่นฐานที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกพืชพันธุ์เมืองหนาว อีกทั้งชาวบ้านส่วนใหญ่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ดังนั้น พวกเขาจึงนิยมใช้วัตถุดิบในการประกอบอาหารที่นำมาจากที่ตนเองได้เพาะปลูกเองเป็นหลัก

3.1.5 การนับถือศาสนา

ศาสนา หมายถึง ลัทธิความเชื่อถือของมนุษย์อันมีหลัก คือแสดงกำเนิดและความสิ้นสุดของโลกเป็นต้น อันเป็นการแสดงหลักธรรมเกี่ยวกับบุญบาปอันเป็นไปในฝ่ายศีลธรรมประการหนึ่ง พร้อมทั้งลัทธิพิธีที่กระทำตามความเห็นหรือตามคำสั่งสอนในความเชื่อถือนั้น ๆ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเชื่อเป็นของตนเอง แต่เนื่องจากประเทศไทยมีความหลากหลายของศาสนา จึงทำให้มีบุคคลภายนอกเข้าไปในหมู่บ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเพื่อเผยแผ่ศาสนาและให้กลุ่มชาวม้งได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนามากกว่าในอดีต ดังเช่น ในอดีตเคยมีบุคคลภายนอกเข้าไปเผยแผ่ศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ที่บ้านแม่สาใหม่ อีกทั้งยังได้สร้างศาสนสถานไว้ในหมู่บ้าน ดังนั้นในปัจจุบันภายในบ้านแม่สาใหม่จึงมีศาสนสถานจำนวน 4 แห่ง โดยมีคริสตจักรจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ 1) คริสตจักรเซเว่นธ์เดย์แอ๊ดเวนตีสแม่สาใหม่ ดังภาพที่ 18 ซึ่งเป็นคริสตจักรนิกายโปรเตสแตนต์ที่ถือในวันเสาร์ โดยได้ถูกสร้างขึ้นจากมูลนิธิคริสตจักรเซเว่นธ์เดย์แอ๊ดเวนตีสแห่งประเทศไทย และในทุกวันเสาร์จะมีอาจารย์ภายนอกจากมูลนิธิคริสตจักรเซเว่นธ์เดย์แอ๊ดเวนตีสเข้ามาสอนความรู้ทางศาสนาคริสต์ให้กับชาวบ้าน 2) วัดพระมารดาอนิจจาอนุเคราะห์ ดังภาพที่ 19 ซึ่งเป็นคริสตจักรนิกายโรมันคาทอลิกที่ถือในวันอาทิตย์ โดยได้สร้างขึ้นจากสังฆมณฑลเชียงใหม่ และในทุกวันอาทิตย์จะมีอาจารย์จากสังฆมณฑลเชียงใหม่เข้าไปสอนความรู้ทางศาสนาคริสต์อีกด้วย 3) คริสตจักรแม่सान้อย ดังภาพที่ 20 ซึ่งเป็นคริสตจักรนิกายโปรเตสแตนต์ที่ถือในวันอาทิตย์ โดยถูกสร้างขึ้นโดยชาวบ้านเอง และในทุกวันอาทิตย์ชาวบ้านที่ดูแลคริสตจักรแห่งนี้จะสอนความรู้และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทางศาสนาคริสต์ให้กับชาวบ้าน ซึ่งตามที่ชาวบ้านที่ดูแลคริสตจักรแม่सान้อยได้กล่าวว่า แต่เดิมแม่सान้อยมีชื่อว่าคริสตจักรแม่สาใหม่ ซึ่งเป็นคริสตจักรแห่งแรกของบ้านแม่สาใหม่ โดยถูกสร้างขึ้นในปีพ.ศ. 2527 จากคนจีนได้หวั่นคนหนึ่งที่เคยเข้ามา

เผยแผ่ศาสนาคริสต์ที่หมู่บ้าน จากนั้นเนื่องจากมีชาวบ้านที่นับถือศาสนาคริสต์มากขึ้นจากอดีต และชาวบ้านหลายคนก็อยากให้หมู่บ้านมีคริสตจักรแห่งใหม่ ในปีพ.ศ. 2562 ชาวบ้านหลายคนที่นับถือศาสนาคริสต์จึงได้ร่วมกันช่วยสร้างคริสตจักรแห่งใหม่ และได้ตั้งชื่อใหม่เป็นคริสตจักรแม่सान้อย นอกจากนี้ภายในหมู่บ้านยังมีอาศรมธรรมจาริกจำนวน 1 แห่ง ดังภาพที่ 21 โดยถูกสร้างขึ้นในปีพ.ศ. 2514 จากโครงการพระธรรมจาริกของวัดศรีโสดาของจังหวัดเชียงใหม่ แต่เนื่องจากบ้านแม่สาใหม่ได้ถูกภาครัฐไทยจัดเป็นพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติ ดังนั้น จึงไม่สามารถสร้างวัดภายในหมู่บ้าน

ภาพที่ 18 คริสตจักรเซเว่นธ์เดย์แอ๊ดเวนตีสมแม่สาใหม่

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 19 วัดพระมารดาอนิจจาอนุเคราะห์

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2563 ที่บ้านแม่सान้อย

ภาพที่ 20 คริสตจักรแม่सान้อย

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2563 ที่บ้านแม่सान้อย

ภาพที่ 21 อาคารธรรมจาริกในบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

จากการเผยแพร่ศาสนาและการสร้างศาสนสถานในหมู่บ้านทั้ง 4 แห่งนี้ จึงทำให้ในปัจจุบันชาวม้งกลุ่มบ้านแม่สาใหม่ได้มีการนับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ ดังคำให้สัมภาษณ์จากพระสงฆ์ของอาคารธรรมจาริกในบ้านแม่สาใหม่ ได้กล่าวว่า

“นี่เป็นสำนักสงฆ์ สร้างมาเกือบ 40 ปีแล้ว ตอนนี้จะ
มีพระสงฆ์อยู่ 2 องค์ จะมีโครงการพระธรรมจาริกจากวัดศรีโสดา
ที่เชียงใหม่ส่งพระสงฆ์มาที่นี่ ทุกวันอาทิตย์จะมาสอนธรรมะที่ศาลาวัด ศาลานี้ได้สร้างจากวัดศรีโสดาเหมือนกัน ภายใน

ศาลาจะมีพระพุทธรูป ในหมู่บ้านมีคนนับถือศาสนาพุทธ แต่ไม่
มาก ทุกวันที่ไปบิณฑบาตก็จะมีชาวบ้านใส่บาตรบ้าง”

(พระสงฆ์ประจำหมู่บ้าน. 12 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

และยังมีอาจารย์สอนศาสนาคริสต์ที่เป็นชาวบ้านแม่สาใหม่ ได้กล่าวว่า

“ที่นี่มีโบสถ์ 3 ที่ จะเป็นนิกายโปรเตสแตนต์กับ
โรมันคาทอลิก อย่างโบสถ์แม่สาใหม่นี้คือโปรเตสแตนต์ โบสถ์นี้
ชาวบ้านเป็นคน掏出เงินสร้างเอง และเพิ่งสร้างเสร็จไม่นาน ก่อน
จะมีโบสถ์นี้ชาวบ้านจะใช้บ้านข้าง ๆ นี้ ประมาณ 30 กว่าปีที่แล้ว
มีคนจีนได้หิ้วมาสร้างให้ เพื่อให้ชาวบ้านได้เรียนบทคริสต์ ตอน
นั้นทุกวันอาทิตย์พ่อแม่ก็พาผมมาที่นี่ ตอนนั้นผมก็มาเป็นครูที่สอน
คริสต์ให้ชาวบ้าน ปกติก็จะสอนเรื่องการทำความดี ที่นี่เปิดทุกวัน
อาทิตย์ ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะมาเป็นครอบครัว ถ้าคิดเป็น
เปอร์เซ็นต์ คนที่นับถือคริสต์น่าจะมีประมาณ 20 ถึง 30
เปอร์เซ็นต์ มิไม่ได้ถึงครึ่งหนึ่ง”

(พรชัย ภูสิริพัฒนานนท์. 18 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

ซึ่งได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านท่านหนึ่งในบ้านแม่สาใหม่ ได้กล่าวว่า

“ในหมู่บ้านก็มีหลายคนนับถือคริสต์ เพราะเขารู้สึกว่า
นับถือคริสต์จะทำให้เขามีความสุข พี่เคยได้เห็นมาหลายคนแล้วที่
เมื่อก่อนเชื่อผีบรรพบุรุษแล้วไปนับถือคริสต์ เพราะบางที
ผีบรรพบุรุษอาจจะบอกอะไรให้เขา ทำให้เขารู้สึกว่าไม่ยอมรับสิ่ง
นั้นไว้จากบรรพบุรุษ บางทีคนนั้นอาจจะเกิดอาการไม่สบายโดยที่
ไม่รู้สาเหตุ เขาก็เลยไปถือคริสต์ และคนที่เคยเป็นแบบนี้ก็จะ
เปลี่ยนไปถือคริสต์กัน อย่างคนที่ถือพุทธจะไม่ค่อยเยอะ”

(นา แซ่เต๋อ. 11 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ชาวมังกลุ่มนี้ได้มีการนับถือทั้งศาสนา
คริสต์และศาสนาพุทธ เนื่องจากในหมู่บ้านมีทั้งคริสตจักรและสำนักสงฆ์ และอีกประการหนึ่งคือ
ชาวบ้านกลุ่มนี้ยังคงมีการนับถือผีบรรพบุรุษอย่างมากในอดีต และหากกระทำผิดต่อความเชื่อก็จะทำ
ให้สมาชิกในครอบครัวเกิดผลกระทบต่าง ๆ ต่อร่างกายและจิตใจ ดังนั้น ผู้ที่เคยรับผลกระทบจากการ
นับถือความเชื่อแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์นี้จึงได้กลายเป็นนับถือศาสนาคริสต์หรือศาสนาพุทธ
ในเวลาต่อมา โดยในพื้นที่แห่งนี้ระหว่างศาสนาคริสต์และศาสนาพุทธนั้น ชาวบ้านแม่สาใหม่จะนิยม

นับถือศาสนาคริสต์มากกว่า และชาวบ้านที่นับถือศาสนาคริสต์ยังได้ร่วมกันช่วยสร้างคริสตจักรใหม่ให้หมู่บ้าน ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะในอดีตมีบุคคลภายนอกที่เข้ามาเผยแผ่ศาสนาคริสต์ที่บ้านแม่สาใหม่ได้มากกว่า จึงทำให้ในปัจจุบันภายในหมู่บ้านมีจำนวนศาสนสถานของศาสนาคริสต์มากกว่าของศาสนาพุทธ อีกทั้งในบ้านแม่สาใหม่ยังไม่สามารถสร้างวัดที่เป็นศาสนสถานขนาดใหญ่ ดังนั้นชาวบ้านแม่สาใหม่จึงได้รับอิทธิพลจากศาสนาคริสต์มากกว่า และจึงทำให้ในปัจจุบันมีจำนวนชาวบ้านที่นับถือศาสนาคริสต์ได้มากกว่าของศาสนาพุทธ

ถึงแม้ว่าจะมีชาวบ้านที่ได้นับถือทั้งศาสนาคริสต์และศาสนาพุทธ แต่คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ก็ยังคงนับถือความเชื่อผีบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นความเชื่อแบบดั้งเดิมของชาวม้ง ดังที่ชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“คนในหมู่บ้านเกิน 70 เปอร์เซ็นต์ได้นับถือผีบรรพบุรุษ เพราะตั้งแต่เกิดมาพ่อแม่ก็ให้นับถือความเชื่อนี้ และทุกปีที่บ้านก็ต้องเตรียมของไหว้ผีบรรพบุรุษ ความเชื่อนี้ก็เป็นความเชื่อเก่าของม้ง คนในหมู่บ้านก็เลยนับถือกันมานาน”

(เขา แซ่ไซ่ง. 8 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านแม่สาใหม่ยังคงมีการนับถือผีบรรพบุรุษมากกว่าการนับถือศาสนา ซึ่งถือเป็นความเชื่อแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง โดยมีปัจจัยที่เกิดจากอิทธิพลของสมาชิกครอบครัว จึงทำให้คนในหมู่บ้านต่างมีจิตใจที่เคารพและระลึกผีบรรพบุรุษของตนเองอยู่เสมอตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังได้สืบทอดและรักษาความเชื่อนี้ไว้ได้

จึงสรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ในปัจจุบันได้มีการนับถือทั้ง 2 ศาสนา คือศาสนาคริสต์และศาสนาพุทธ และเนื่องจากภายในหมู่บ้านมีจำนวนศาสนสถานของศาสนาคริสต์มากกว่าของศาสนาพุทธ จึงทำให้มีชาวบ้านที่นับถือศาสนาคริสต์มากกว่า แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันชาวบ้านแม่สาใหม่ที่นับถือความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษยังคงมีจำนวนที่มากกว่าชาวบ้านที่นับถือศาสนาคริสต์และศาสนาพุทธ ทั้งนี้เป็นเพราะความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษเป็นความเชื่อแบบดั้งเดิมที่ชาวบ้านได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และชาวบ้านกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ก็ได้ให้ความสำคัญกับความเชื่อนี้เป็นอย่างมาก ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า ชาวม้งกลุ่มบ้านแม่สาใหม่กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีจิตใจที่เข้มแข็ง และสามารถรักษาความเป็นม้งของตนเองไว้ได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังสามารถยึดถือความเชื่อของตนเองไว้จนถึงปัจจุบัน

3.1.6 การประกอบอาชีพ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของ อาชีพ ว่าเป็น การเลี้ยงชีวิต การทำมาหากิน และเป็นงานที่ทำเป็นประจำเพื่อเลี้ยงชีพ

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่นิยมตั้งถิ่นฐานอยู่บนภูเขา ซึ่งเป็นเหตุผลอย่างหนึ่งที่ทำให้พวกเขามีการติดต่อกับสังคมภายนอกไม่มาก และจนทำให้พวกเขาได้นิยมประกอบอาชีพเกษตรกรรมภายในหมู่บ้านเป็นส่วนใหญ่ จากการลงภาคสนามและการสัมภาษณ์กับชาวบ้านแม่สาใหม่ ผู้วิจัยได้พบว่า ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีจำนวนมากกว่าอาชีพอื่น และพวกเขาได้มีพื้นที่การเพาะปลูกของตนเอง ซึ่งเป็นพื้นที่เพาะปลูกแบบขั้นบันได ดังภาพที่ 22 และในปัจจุบันชาวบ้านได้นิยมปลูกผักสลัดแก้ว ผักกาดขาว ฟักแม้ว ดังภาพที่ 23 พริกหวาน มะเขือเทศ ดังภาพที่ 24 อะโวคาโด ดังภาพที่ 25 ลูกพลับ ดังภาพที่ 26 สตรอเบอร์รี่ และองุ่นไร้เมล็ด เป็นต้น และหลังจากได้ผลผลิตจากพืชผักผลไม้แล้วพวกเขาจะนิยมนำไปจำหน่ายที่ตลาดเมืองเก่าของเมืองเชียงใหม่หรือโครงการหลวงบ้านแม่สาใหม่ ดังภาพที่ 27 แต่ก็ยังมีชาวบ้านที่ทำมาหากินด้วยฝีมือการประกอบสินค้าต่าง ๆ เช่น กลุ่มแม่บ้านที่ผลิตเครื่องแต่งกายม้ง ดังภาพที่ 28 แม่บ้านที่ผลิตผ้าเขียนเทียนลายซี้ผี ผู้ที่ผลิตกระเป๋าผ้าปักม้ง ช่างตีมีด และช่างประกอบเครื่องเงิน เป็นต้น และภายในหมู่บ้านยังมีหลายคนได้เปิดร้านขายของชำ ดังภาพที่ 29 ร้านอาหาร และโฮมสเตย์ นอกจากนี้ในปัจจุบันยังมีชาวบ้านได้ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และพนักงานบริษัท เป็นต้น ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่

ภาพที่ 22 พื้นที่เพาะปลูกแบบขั้นบันไดในหมู่บ้าน

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 23 ฟักแม้วที่ชาวบ้านปลูกเอง

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 24 ชาวบ้านที่กำลังขายมะเขือเทศที่ปลูกเอง

ที่มา: ศูนย์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2563

ภาพที่ 25 ต้นอะโวคาโดในบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 26 ต้นลูกพลับในบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 27 ชาวบ้านที่กำลังขนผักนำไปขาย

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 28 ชาวบ้านที่กำลังเย็บเครื่องแต่งกายมั่งในบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 29 ร้านขายของชำภายในบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

สำหรับชาวเขาอย่างกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เนื่องจากพวกเขาได้ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่บนภูเขาสูงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นพื้นที่อันห่างไกลจากความเจริญ จึงทำให้ชาวบ้านและลูกหลานของพวกเขายังต้องโอกาสในการศึกษา ดังนั้น กลุ่มชาติพันธุ์ม้งจึงนิยมประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ดังเช่นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ส่วนใหญ่ได้มีอาชีพที่เป็นเกษตรกร ซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังที่เกษตรกรในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ชาวบ้านที่นี้ส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตร จะปลูกพวกผักสลัดแก้ว ผักกาด พริกหวาน อะโวคาโด ลูกพลับ และสตรอเบอร์รี่ บางเจ้ายังเลี้ยงหมูเลี้ยงไก่ อย่างบ้านพี่ได้ทำอาชีพนี้มาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย เพราะบางทีไม่รู้ว่าจะนอกจากทำอะไรทำสวนแล้วยังสามารถไปทำอะไรอีก พี่ก็ทำอาชีพนี้ต่อจากพ่อแม่ แต่เมื่อ 50 ปีก่อนชาวบ้านที่นี้ยังปลูกฝิ่นกันเยอะ เพราะจะมีคนจีนขึ้นมาซื้อ แล้วก็ยังปลูกข้าว ข้าวโพดไว้กินเองที่บ้าน ที่หลังรัชกาลที่ 9 ได้มาสั่งให้ชาวบ้านเลิกปลูกฝิ่น แนะนำให้ปลูกพวกผักผลไม้เมืองหนาว สมัยนี้พวกเราก็เลยปลูกตามที่ในหลวงแนะนำแล้วก็เอาไปขายที่ตลาด ชาวบ้านก็มีรายได้ดีกว่าเมื่อก่อน อย่างพี่ได้ขายผักและสตรอเบอร์รี่มา 20 ปี ส่วนใหญ่เอาไปขายที่ตลาดในเมือง ขายที่ออนไลน์ก็มี แต่ลูกค้าจะชอบซื้อที่ตลาดมากกว่า เพราะจะได้เลือกอันไหนดีหรือไม่ดี แต่ก็มีลูกค้าที่จองไว้เยอะ ๆ แล้วเขาจะมารับเองที่นี้ อย่างสตรอเบอร์รี่ที่พี่ขายจะต้องปลูกที่เมืองหนาว พี่ก็ปลูกไว้

ทุกปี เพราะอากาศที่นี่จะเหมาะสมปลูกผลไม้และผักเมืองหนาว และสมัยนี้คนที่ชอบผักผลไม้แบบนี้เริ่มเยอะขึ้น ก็จะขายดีกว่าสมัยก่อน”

(ไหม แซ่โซ้ง. 10 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวบ้านแม่สาใหม่ ยังคงนิยมประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีเหตุผล 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก คือ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีที่ดินของตนเอง เพื่อไม่ให้พื้นที่ไร้ประโยชน์ และยังเป็นเนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่มีความรู้ การประกอบเกษตรกรรมที่ได้สืบทอดจากพ่อแม่ ดังนั้น พวกเขาจึงได้ประกอบอาชีพนี้ต่อบรรพบุรุษ ประการที่สอง ชาวบ้านได้อยู่ห่างไกลจากความเจริญ และเดินทางเข้าเมืองยากลำบาก จึงทำให้คนในหมู่บ้านได้มีส่วนร่วมกับสังคมภายนอกไม่มากนัก อีกทั้งลูกหลานของพวกเขามีโอกาสที่ ได้รับการศึกษาที่สู่งน้อย ดังนั้น ในปัจจุบันถึงแม้พวกเขามีการพัฒนามากขึ้นจากอดีต แต่ชาวบ้านหลายคนก็ยังคงไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาที่ดี จึงทำให้กลุ่มชาวบ้านกลุ่มนี้ยังคงประกอบอาชีพแบบดั้งเดิมอย่างต่อเนื่อง ประการที่สาม การตั้งถิ่นฐานบนภูเขาสูงมีความเหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชพันธุ์ที่ปลูกได้เฉพาะพื้นที่ที่มีอากาศหนาว และในปัจจุบันคนในสังคมไทยได้เริ่มหันมาสนใจผักผลไม้เมืองหนาวมากขึ้น ซึ่งเป็นพืชชนิดที่ปลูกไว้ในพื้นที่ร้อนอย่างประเทศไทยได้ยาก เพราะฉะนั้น ด้วยเหตุผลเหล่านี้ ชาวบ้านจึงนิยมเพาะปลูกพืชพันธุ์เมืองหนาวมากขึ้น เพื่อนำไปจำหน่ายที่ร้านค้าต่าง ๆ ในประเทศไทย ในขณะที่พวกเขายังสามารถมีรายได้ที่สูงขึ้นจากการค้าขายผักผลไม้ ทั้งนี้ก็เพื่อเลี้ยงตนเองและเลี้ยงครอบครัว ชาวบ้านกลุ่มนี้ในอดีตจะนิยมปลูกฝิ่นเป็นอย่างมาก แต่ในปัจจุบันถือเป็นสิ่งผิดกฎหมาย และชาวบ้านจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศไทย จึงทำให้ชาวม้งกลุ่มนี้ได้เลิกปลูกฝิ่น และหันไปปลูกพืชผักผลไม้เมืองหนาวแทน ซึ่งมีรายได้ที่ดีอีกด้วย

ถึงแม้ว่าชาวม้งกลุ่มนี้ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่ยุคสมัยและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงจึงทำให้ความคิดของพวกเขาได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยมีชาวบ้านหลายคนได้สนใจประกอบอาชีพประเภทอื่น ๆ ในปัจจุบัน ดังที่เจ้าของเปิดร้านขายของชำในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“สมัยก่อนป่าได้เปิดร้านขายเสื้อผ้าที่เมืองเชียงใหม่ ตอนนั้นป่าน่าจะเป็นคนแรกในหมู่บ้านที่ไปเปิดร้านในเมือง เพราะสมัยนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่จะทำไร่หรือเป็นลูกจ้าง แล้วป่าได้ตัดสินใจไปขายเสื้อผ้าในเมือง แต่ต่อมารู้สึกอยากกลับมาที่บ้าน จึงได้เปิดร้านขายของชำในหมู่บ้าน จริง ๆ แล้วในหมู่บ้านนี้ก็มีร้านขายของอยู่หลายเจ้า แต่ร้านของป่าเป็นร้านที่ใหญ่กว่า

ร้านอื่น เพราะถ้าเคยคิดว่าถ้าจะเปิดร้านในหมู่บ้านก็เปิดเป็นร้านใหญ่ดีกว่า ชาวบ้านจะได้เลือกซื้อได้อย่างสะดวก เดี่ยวนี้หมู่บ้านได้มีร้านค้าและร้านอาหารเปิดมาเรื่อย ๆ อย่างคนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาที่ดีกว่ารุ่นเราก็ก็น่าไปเป็นลูกจ้าง บางคนได้ไปทำงานในเมืองเชียงใหม่หรือทำงานในกรุงเทพฯ แล้วยังมีคนไปทำงานที่เกาหลี ตอนนี้คนรุ่นใหม่เริ่มไม่ทำอะไรแล้ว บางคนทำงานในเมืองและบางคนได้กลับมาเปิดร้านค้าขายหรือเปิดโฮมสเตย์ในหมู่บ้าน”
(อภิปัทธร์ ช่อเรืองสิทธิ์. 10 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันในพื้นที่แห่งนี้ได้มีการคมนาคมที่สะดวกกว่าในอดีต จึงได้ส่งผลให้ชาวบ้านมีการติดต่อและมีส่วนร่วมกับสังคมภายนอกมากขึ้น และเนื่องจากชาวบ้านหลายคนได้มีการศึกษาที่สูงขึ้น พวกเขาจึงได้สนใจใช้ชีวิตกับสังคมภายนอกมากขึ้น และได้ประกอบอาชีพประเภทต่าง ๆ ในสถานที่นอกหมู่บ้านมากขึ้น เช่น เจ้าหน้าที่ภาครัฐ อาชีพรับจ้าง พนักงานบริษัท ค้าขาย และธุรกิจส่วนตัว เป็นต้น อย่างไรก็ตามก็ยังมีชาวบ้านที่อยากกลับไปใช้ชีวิตในหมู่บ้านเช่นในอดีต พวกเขาจึงได้ผันตนเองมาทำธุรกิจค้าขายทางออนไลน์ เปิดร้านค้าขายสินค้าทั่วไปหรือทำธุรกิจส่วนตัวในหมู่บ้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ชาวบ้านแม่สาใหม่เองต่างมีความพยายามในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น และเพื่อให้หมู่บ้านมีความเจริญ ทำให้คนในหมู่บ้านได้มีชีวิตที่สะดวก และไม่ต้องทนกับความยากลำบากเหมือนในอดีตอีกต่อไป

นอกจากนี้ ภายในหมู่บ้านยังมีชาวบ้านที่ประกอบอาชีพด้านงานฝีมือด้วย ดังเช่น กลุ่มแม่บ้านที่ผลิตเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และยังได้นำไปจำหน่ายเป็นสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน ดังที่แม่บ้านกลุ่มเย็บผ้าบ้านแม่สาใหม่ ได้กล่าวว่า

“พี่ได้ทำงานนี้มา 20 กว่าปี เพราะคิดว่าขายเสื้อผ้าก็เลี้ยงครอบครัวได้ แต่บางทีอาจจะมียายได้ไม่มากเท่าไร แต่ก็พอกินบ้าง ส่วนใหญ่เราจะรับออเดอร์จากลูกค้า ลูกค้าจะโทรหาเราว่าอยากได้สินค้าแบบไหน จำนวนเท่าไร บางทียังมีลูกค้าส่งผ้ามาให้เราทำ ถ้ามีคนมาติดต่อให้ทำ เราก็มีรายได้ ส่วนใหญ่เราจะไม่เอาไปขายเอง เพราะเราต้องใช้เวลานี้มาทำเสื้อผ้า”

(ปลี๊ยะ แซ่ซัง. 21 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ภายในหมู่บ้านแห่งนี้มีชาวบ้านที่ได้รวมกลุ่มกันทำผลิตภัณฑ์งานฝีมือด้วย เช่น การทำชุดม้งและเครื่องแต่งกายต่าง ๆ ของม้ง ซึ่งถือเป็นการสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยชาวบ้านได้นำภูมิปัญญางานฝีมือที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษนั้น

ไปใช้เป็นประโยชน์และสร้างรายได้ให้กับตนเอง ซึ่งนอกจากจะสามารถเลี้ยงชีพได้แล้ว แต่ยังเป็นอีกวิธีหนึ่งในการสืบทอดและเป็นการช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองอีกด้วย

จึงสรุปได้ว่า ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ยังคงมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักเหมือนเช่นในอดีต และก็ยังมิชวบ้านบางส่วนที่ประกอบอาชีพด้านงานฝีมือ ซึ่งการประกอบอาชีพดังกล่าวนี้ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อชีวิตในปัจจุบัน แต่ก็มีกลุ่มชาวบ้านบางคนที่มีมุ่งสู่การประกอบอาชีพที่ทำให้ตนเองและครอบครัวได้มีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น ซึ่งกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่มีการศึกษาที่สูงกว่าชาวบ้านคนอื่น หรือเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีทัศนคติใหม่กว่าคนกลุ่มรุ่นเก่าในหมู่บ้าน ดังนั้น กลุ่มคนรุ่นใหม่ ๆ จึงได้ประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่มีความหลากหลายมากขึ้นทั้งในหมู่บ้านหรือนอกหมู่บ้าน แต่อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้งกลุ่มนี้ก็ยังคงมีความจงรักภักดีต่อบ้านเกิดของตนเอง และยังได้ปฏิบัติหน้าที่การเป็นสมาชิกที่ดีของหมู่บ้านและครอบครัว เนื่องจากพวกเขาได้มีความพยายามที่จะต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว พร้อมไปกับการช่วยให้บ้านแม่สาใหม่ได้กลายเป็นหมู่บ้านที่มีความเจริญ

3.1.7 การรักษาโรค

การรักษาโรค หมายถึง การใช้วิธีต่าง ๆ เพื่อทำให้โรคร้ายไข้เจ็บหายไปจากมนุษย์ ซึ่งแต่ละสังคมมีวิธีการรักษาโรคที่แตกต่างกันไป ซึ่งการเลือกวิธีการรักษาโรคร้ายไข้เจ็บนั้นยังต้องเจาะจงตามลักษณะและระดับความรุนแรงของอาการของมนุษย์อีกด้วย

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นกลุ่มชาวเขาที่มีวิธีการรักษาโรคเป็นของตนเอง ซึ่งเป็นวิธีการรักษาโรคแบบพื้นบ้าน โดยหลังจากที่ผู้วิจัยได้ลงภาคสนามและได้สัมภาษณ์ชาวม้งกลุ่มบ้านแม่สาใหม่ได้พบว่า เนื่องจากในสมัยโบราณกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้อาศัยอยู่บนภูเขามีสภาพอากาศหนาวเย็น และไม่มีถนนหรือเส้นทางการเดินทางออกจากหมู่บ้านได้อย่างสะดวก อีกทั้งในอดีตยังไม่ได้รับการพัฒนาจากภาครัฐได้ดีพอสมควร ดังนั้น กลุ่มชาติพันธุ์ม้งจึงนิยมรักษาโรคร้ายไข้เจ็บที่เป็นแบบพื้นบ้าน ซึ่งในปัจจุบันลูกหลานของชาวม้งกลุ่มนี้ก็ยังคงรักษาโดยวิธีการรักษาแบบเดิมดังที่หมอผีของบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ผมได้เป็นหมอผีมา 40 กว่าปี สมัยตอนที่ยังไม่ใช้หมอ
 ทุกวันก็กินข้าวไม่ลง ร่างกายไม่สบายตลอด แล้วบางทีตัวจะสั่น
 ตอนนั้นตัวผอมมาก ที่บ้านก็พาไปหาหมอ ก็เป็นหมอผีในหมู่บ้านนี้
 แต่ตอนนี้เสียไปแล้ว พ่อหมอก็ช่วยดูให้ ก็บอกว่า บรรพบุรุษมาหา
 จะให้ผมเป็นหมอผี ตอนนั้นพ่อหมอก็ทำพิธีให้ แล้วอาการผมก็
 ดีขึ้น จากนั้นผมก็ได้เป็นหมอผี ตอนนี้อย่างไรจะมีชาวบ้านมาหา
 บางคนไม่สบาย ผมจะดูว่าอาการเป็นยังไง ถ้าเป็นบาดเจ็บ
 ภายนอก ผมจะทำพิธีถามผีสมุนไพร แล้วท่านจะพาผมไปเก็บ

สมุนไพรที่ต้องการ แล้วใช้วิธีตำหรือใช้ต้มก็ต้องดูอีกที ถ้าบางคน ไม่สบายไม่ได้บาดเจ็บอะไร ผมก็จะทำพิธีแล้วถามผีเข้าทรงว่า เขา เป็นอะไร ทำไมไม่สบาย พอผมรู้ว่าเขาถูกผีหลอก แล้วผมก็ใช้เสี้ยง ทายถามท่านว่าใช่หรือไม่ใช่ ถ้าใช่ท่านต้องการอะไรหมูหรือไก่ แล้วถ้าเสี้ยงทายเป็นขวางหนึ่งหงายหนึ่ง ก็หมายถึงผีกับมนุษย์ได้ตกลง กัน แล้วคนนั้นก็จะต้องเอาของไปไหว้ผีตามที่ตกลงกับท่านไว้”

(อันไซ แซ่ย่าง. 21 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

ซึ่งได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ใหญ่บ้านของบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ในหมู่บ้านนี้มีหมอผีเยอะ แต่ที่รู้จักจริง ๆ มีอยู่ 3 คน เพราะก่อนจะเป็นหมอผี วิทยุณบรรพบุรุษจะเลือกเขา ต่อมาเขา จะเกิดอาการเจ็บป่วย รักษาอย่างไรก็ไม่หาย ทีนี้หมอผีจะต้องทำ พิธีอ้วเน้ง หลังจากนั้นพอคนไข้รู้สึกได้เข้าทรงแล้วแสดงว่า วิทยุณบรรพบุรุษได้เลือกเขาเป็นหมอผี อาการเจ็บป่วยก็จะ หายไป แล้วคนนี้ก็จะได้เป็นหมอผีโดยไม่ต้องเรียน นี่เป็นอาการ แบบร้ายแรงที่สุด แต่อย่างปกติถ้ามีชาวบ้านเกิดอาการ ไม่สบายที่ ไม่รู้สาเหตุ เขาก็จะไปหาหมอผี หมอผีจะดูก่อนว่าเหตุใดจึงทำให้ เขาไม่สบาย บางทีเป็นเพราะว่าเขาไปทำผิดกับเจ้าที่เจ้าทางโดยไม่รู้ตัว แล้วกลับถึงบ้านได้เกิดอาการไม่สบาย อย่างแบบนี้หมอผีจะรู้ ที่มาที่ไป แล้วจะบอกเขาว่าต้องเตรียมรูป เตรียมหมูหรือไก่ ตามที่ หมอผีสั่งไว้ แล้วเอาไปทำพิธีขอโทษผี บางทีอาจจะทำพิธีในบ้าน หรือจะทำในที่ที่คนนั้นทำผิดกับผีไว้ ส่วนวิธีการรักษา呢 นอกจาก จะทำพิธีแล้ว ยังต้องใช้ยาสมุนไพร หมอผีจะต้มยาสมุนไพรแล้ว เป่าคาถาไล่ในสมุนไพรให้เขากิน แล้วอาการก็จะดีขึ้นเรื่อย ๆ”

(กิตติพงษ์ ถนอมรุ่งเรือง. 9 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้นิยมใช้วิธี การรักษาโรคแบบพื้นบ้านที่ได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งถือเป็นวิธีการรักษาโรคที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง โดยจะมีหมอผีประจำหมู่บ้านที่เป็นผู้รักษาโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ให้กับชาวบ้าน และจากการลงภาคสนามได้พบว่า ภายในบ้านของหมอผีจะมีหิ้งบูชาผีหลายหิ้ง ดังภาพที่ 30 ซึ่งผีแต่ละหิ้งจะมีความสำคัญและหน้าที่ที่แตกต่างกัน เช่น ผีเข้าทรงจะช่วยรักษาผู้ที่ มีอาการร้ายแรงที่มาจากสิ่งชั่วร้ายที่เข้าไปอยู่ในร่างกายของมนุษย์ และมีผีสมุนไพรที่ทำหน้าที่คอย

ช่วยบอกกล่าวหมอผีจะต้องรักษาด้วยยาสมุนไพรว่าต้องใช้ชนิดใด โดยหมอผีจะมีทักษะที่สามารถสื่อสารกับผีได้ และจะมีการประกอบพิธีกรรมและการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ในระหว่างการดำเนินพิธีกรรม ดังภาพที่ 31 ดังนั้น เมื่อชาวบ้านได้เกิดอาการไม่สบาย โดยเฉพาะอาการที่ไม่ทราบสาเหตุ พวกเขาจะนิยมนำรักษาโรคกับหมอผีของหมู่บ้าน และในระหว่างกระบวนการรักษาโรคนั้นหมอผีก็ต้องจัดพิธีกรรม และหลังจากที่หมอผีได้สื่อสารกับผีแล้ว หมอผีก็จะทราบถึงสาเหตุการป่วยของชาวบ้าน รวมถึงวิธีที่สามารถรักษาโรคให้กับคนไข้

ภาพที่ 30 หิ้งบูชาผีภายในบ้านของหมอผีที่บ้านแม่สาใหม่

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 31 อุปกรณ์ที่ใช้ในระหว่างการดำเนินพิธีกรรมด้านการรักษาโรค

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ในปัจจุบันได้มีเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว จึงทำให้วิธีการรักษาแบบพื้นบ้านนี้ได้มีข้อจำกัด คือ ไม่สามารถรักษาโรคร้ายแรงได้อย่างทั่วถึง ดังนั้น จึงทำให้ชาวม้ง

บ้านแม่สาใหม่ในปัจจุบันนอกจากได้นิยมรักษาโรคด้วยวิธีพื้นบ้านแล้ว แต่ก็ยังได้ใช้วิธีการรักษาแบบแพทย์แผนปัจจุบันด้วย ดังที่อดีตผู้ใหญ่บ้านของบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“สมัยนี้ถ้ารู้ว่าเป็นอาการทั่วไป พวกเราส่วนใหญ่จะไปหาหมอที่คลินิกหรือไปที่โรงพยาบาล แต่ถ้าเป็นอาการที่ร้ายแรงอย่างกระดูกหัก หกล้ม เราจะต้องไปหาหมอที่โรงพยาบาล แต่ต้องบอกเลยว่า ถ้าตกลง กระดูกหัก ไปหาหมอลูกกับยาสมุนไพรไม่ได้ เพราะไปหาหมอต้องใช้เวลาเป็นเดือน แต่ถ้าใช้ยาสมุนไพร แล้วจะมีคาถาเป่าชนิด ๆ หน่อย ๆ หลัง 7 วันนี่ก็ใกล้จะหายแล้ว เพราะผมมีหลานคนหนึ่งถูกรถชนแล้วขาหัก ก็ไปหาหมอที่โรงพยาบาล หมอบอกว่าต้องใส่เหล็ก แต่ผมบอกหมอว่าไม่ต้อง ผมก็ให้หมอช่วยจัดกระดูกให้ตรง แล้วกลับไปใช้ยาสมุนไพรรักษาที่บ้าน หลัง 7 วันกระดูกก็ติดแล้ว เพียงแต่ยังไม่แข็ง ดังนั้น ผมกล้าพูดเลยว่า ยาสมุนไพรนี่ดีจริง ๆ”

(หยั่ว ถนอมรุ่งเรือง. 8 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

และยังมีชาวบ้านอีกท่านหนึ่งในบ้านแม่สาใหม่ได้กล่าวถึงการรักษาโรคว่า

“ในหมู่บ้านไม่มีหมอนามัย ปกติถ้าไม่สบายพืก็ไปรักษาที่คลินิกโป่งแยง เพราะอยู่ใกล้หมู่บ้านเรา ถ้าอาการหนักจะไปที่โรงพยาบาลนครพิงค์เชียงใหม่ อยู่ที่อำเภอแม่ริม ส่วนใหญ่พืไม่ค่อยไปหาหมอพืในหมู่บ้าน เพราะพืคิดว่าบางทีหมอในโรงพยาบาลจะรักษาดีกว่า แล้วที่โรงพยาบาลยังมีเครื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้รักษาพืจะดีกว่า”

(อัมพร แซ่ย่าง. 21 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงได้ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้รู้จักวิธีการรักษาโรคแบบแพทย์แผนปัจจุบัน และไม่ได้ยึดถือวิธีการรักษาโรคแบบโบราณเช่นในอดีต โดยพวกเขาได้นิยมเดินทางไปรักษาโรคที่โรงพยาบาลหรือศูนย์บริการสาธารณสุขที่ใกล้เคียงหมู่บ้านมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีชาวบ้านเกิดโรคที่ร้ายแรง ซึ่งไม่สามารถใช้วิธีการรักษาแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้ ชาวบ้านจึงจำเป็นต้องรักษาโรคด้วยแพทย์แผนปัจจุบัน แต่บางครั้งพวกเขาก็ยังคงใช้วิธีการรักษาแบบพื้นบ้านมาควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษาโรคให้ดียิ่งขึ้น

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า เนื่องจากความเชื่อถือเป็นสิ่งที่ได้ปลูกฝังอยู่ในความคิดของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่มาเป็นระยะเวลาานาน ไม่ว่าจะในอดีตหรือในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ม้งกลุ่มนี้ก็ยังคงมีความเชื่อถือต่อวิธีการรักษาโรคแบบพื้นบ้านอย่างมาก ถึงแม้วิธีการรักษาโรคแบบแพทย์แผนปัจจุบันได้เข้ามาในสังคมชุมชนแล้วก็ตาม แต่ถือได้ว่าพวกเขาก็ยังคงสืบทอดและรักษาวิธีการรักษาโรคแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้งไว้ได้และไม่ให้สูญหายไป

3.1.8 การศึกษา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า “การศึกษา” คือ เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ในอดีตกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นกลุ่มชาวเขาที่มีฐานะยากจน จึงทำให้พวกเขาไม่สามารถได้รับโอกาสเรียนหนังสือในโรงเรียน และไม่มีความรู้อย่างเป็นทางการเป็นมาตรฐาน ดังเช่น ในอดีตกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาจากโรงเรียน เพราะพวกเขาจำเป็นต้องช่วยพ่อแม่ทำงานเลี้ยงครอบครัว ดังคำให้สัมภาษณ์จากปราชญ์ชาวบ้านของบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“เมื่อก่อนชาวบ้านส่วนใหญ่จะไม่ค่อยได้เรียน เพราะโรงเรียนไกลจากหมู่บ้าน และที่บ้านก็ไม่มีตั้งค้ส่งลูกหลานไปเรียนหนังสือ แต่สมัยนั้นจะมีพระสงฆ์เข้ามาสอนภาษาไทยและธรรมะให้ชาวบ้าน บางคนก็ได้เรียนบ้าง บางคนก็ไม่ได้เรียน เพราะต้องไปช่วยพ่อแม่ทำมาหากินทำไร่ทำสวนกัน โดยเฉพาะยังเป็นผู้หญิงพ่อแม่จะไม่ให้ไปเรียน เพราะรู้สึกว่าคุณหญิงไม่ควรมีความรู้มากกว่าผู้ชาย เขาก็เลยไม่ให้ผู้หญิงไปเรียน”

(เศกสิทธิ์ ปกรสิทธิ์ 19 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ในอดีตชาวบ้านยังมีการศึกษาไม่สูง และไม่สามารถได้รับการศึกษาที่ดี เนื่องจากสาเหตุที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน และชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่สามารถจ่ายค่าเรียนหนังสือของลูกหลานได้ โดยเฉพาะผู้หญิงจะไม่สามารถได้รับการศึกษาเลย ซึ่งถือเป็นธรรมเนียมประเพณีของชาวม้ง เนื่องจากผู้หญิงม้งจะมีหน้าที่ดูแลบ้านและครอบครัว จึงไม่สามารถมีความรู้สูงเท่ากับผู้ชาย และพวกเขาจึงต้องช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานในบ้านเพื่อเลี้ยงครอบครัว มีแต่ผู้ชายบางคนที่มีโอกาสได้เรียนรู้ภาษาไทยและธรรมะจากพระสงฆ์ที่เข้ามาเผยแผ่ศาสนาในหมู่บ้าน หรือบางครอบครัวที่มีฐานะดีกว่าจึงสามารถส่งลูกไปเรียนในโรงเรียนนอก

ชุมชนหมู่บ้านได้ ดังนั้น ในปัจจุบันโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุในหมู่บ้านจึงไม่มีระดับการศึกษาที่สูงเท่ากลุ่มคนรุ่นใหม่

แต่หลังจากภาครัฐได้มีการส่งเสริมและช่วยสร้างโรงเรียนภายในบ้านแม่สาใหม่จึงทำให้คนในหมู่บ้านได้มีการศึกษาที่สูงขึ้น ซึ่งจากการลงภาคสนามและการสัมภาษณ์กับครูในโรงเรียนและชาวบ้านหลายคน จึงได้ทราบว่า โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 เป็นโรงเรียนประจำหมู่บ้านของบ้านแม่สาใหม่ โดยลักษณะภายในโรงเรียนดังภาพที่ 32 และภาพที่ 33 โรงเรียนแห่งนี้ได้ก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ. 2513 โดยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) และยังเป็นโรงเรียนสังกัดจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ เขต 2 ถือเป็นโรงเรียนประเภทพื้นที่สูงแห่งหนึ่งที่ได้สร้างในพื้นที่ของบ้านแม่สาใหม่ โดยได้รับการสนับสนุนจากโครงการ (OBEC Channel) โครงการบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย โครงการเครือข่ายครูปลูกปัญญา และโครงการสถานศึกษาพอเพียง ซึ่งโรงเรียนแห่งนี้ได้เปิดรับการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนมีห้องเรียนจำนวนทั้งสิ้น 11 ห้อง มีนักเรียนจำนวน 204 คนที่เป็นประชากรมั่งในบ้านแม่สาใหม่ (หมู่ที่ 6) และบ้านแม่สาน้อย (หมู่ที่ 10) โดยมีครูสอนวิชาประจำที่เป็นคนไทยจำนวน 16 คน และนักเรียนทุกคนสามารถได้รับสิทธิ์ฟรีในการเรียนวิชาต่าง ๆ ตามระบบการศึกษาแบบพื้นฐานของประเทศไทย และยังได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในเรื่องหนังสือเรียน ชุดนักเรียน อาหารกลางวัน และรวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในโรงเรียน เป็นต้น โดยมีลักษณะการเรียนการสอนในโรงเรียนดังภาพที่ 34 และทุกวันศุกร์ในหนึ่งสัปดาห์โรงเรียนยังมีปราชญ์ชาวบ้านที่ภายในบ้านแม่สาใหม่มาสอนเฉพาะภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งให้นักเรียนทุกคนอีกด้วย

ภาพที่ 32 โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 ในบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: พิมพ์ปวีณ์ วงศ์อ้าย (ครูของโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7) เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 33 ลักษณะของห้องเรียนภายในโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 34 ครูประจำโรงเรียนที่กำลังสอนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

หลังจากที่ภาครัฐได้เข้ามาพัฒนาชุมชนพร้อมกับการสร้างโรงเรียนประจำหมู่บ้านขึ้นนั้น ทำให้ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้มีโอกาสด้านการศึกษามากขึ้น ดังคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 เป็นโรงเรียนประจำหมู่บ้าน เด็กในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะไปเรียนที่นี่ โรงเรียนนี้ได้สร้างมาเกือบ 50 ปีแล้ว และจะมีครูคนไทยมาสอนเด็ก อย่างสมัยก่อนชาวบ้านยังไม่ค่อยสนใจเรื่องการเรียนเท่าไร แต่สมัยนี้ได้มีโรงเรียนในหมู่บ้าน และเราก็ไม่ต้องเสียตังค์อะไร โรงเรียนนี้จะสอนตั้งแต่

อนุบาลจนถึงมัธยม ถ้าจะเรียนสูงกว่านั้น พ่อแม่ก็จะส่งลูกไปเรียน
ต่อในเมือง เพราะเราก็ออยากให้ลูกมีความรู้มีอนาคตที่ดี”

(อี แซ่ย่าง. 10 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

ซึ่งได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์ของชาวบ้านอีกท่านหนึ่งในบ้านแม่สาใหม่ ได้กล่าวว่า

“ลูกของป่าได้เรียนจบปริญญาโทที่จีน ตอนนี้ได้กลับมา
อยู่ที่ไทยแล้ว สมัยนี้คนในหมู่บ้านที่จบมหาวิทยาลัยได้เยอะขึ้น
มีหลายคนได้จบปริญญาตรีปริญญาโท ยังมีคนที่ได้จบปริญญา
เอก พวกเขาจะไม่เหมือนรุ่นเก่า ๆ อย่างเรา ไม่มีความรู้อะไร
มากมาย เพราะพ่อแม่ไม่มีตั้งค้ส่งเราไปเรียนหนังสือ แต่สมัยนี้
ไม่เรียนไม่ได้นะ ยังไงก็ต้องส่งลูกไปเรียน”

(เขา แซ่ซัง. 8 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า หลังจากในพื้นที่แห่งนี้ได้มีการสร้าง
โรงเรียนขึ้นในหมู่บ้าน อีกทั้งยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาขึ้น ทำให้ชาวบ้านได้
มีความคิดที่เปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับการพัฒนาของประเทศ ชาวบ้านจึงได้ให้ความสำคัญกับ
การศึกษามากขึ้น ดังนั้นพวกเขาจึงได้ส่งลูกหลานให้ไปเรียนที่โรงเรียนประจำหมู่บ้าน อีกทั้งยัง
สนับสนุนให้ศึกษาต่อที่โรงเรียนในเมืองไปจนถึงมหาวิทยาลัยด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อให้ลูกหลานของตนเอง
ได้รับการศึกษาที่สูง มีการงานที่มั่นคงและมีอนาคตที่ดี ดังนั้น จึงทำให้ในปัจจุบันกลุ่มคนรุ่นใหม่ใน
หมู่บ้านโดยส่วนใหญ่จะได้รับการศึกษาแบบพื้นฐานจากโรงเรียน และยังมีอีกหลายคนที่ได้มีระดับ
การศึกษาที่สูงขึ้นไปสู่ระดับอุดมศึกษา

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า เนื่องจากในอดีตด้วยอุปสรรคทางด้านฐานะและสังคม
จึงทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ไม่ได้มีการศึกษาที่สูง จากอดีตที่ผู้หญิงไม่มีโอกาสได้เข้าเรียน
ในโรงเรียน แต่จะเป็นผู้ชายที่ได้ศึกษาในโรงเรียนมากกว่า แต่ในปัจจุบันไม่ว่าเพศใดก็ตาม
ก็ได้รับการศึกษาเท่าเทียมกัน อีกทั้งกลุ่มคนรุ่นใหม่ในบ้านแม่สาใหม่ได้มีโอกาสเรียนหนังสือในระดับ
ที่สูงขึ้น และยังได้ประกอบอาชีพที่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าชาวบ้านรุ่นเก่า ๆ ในอดีต

3.2 วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่

วัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งเป็นระบบที่มนุษย์สร้างขึ้นในสังคม
โดยไม่ได้เกิดจากสัญชาตญาณของมนุษย์ และได้ปรากฏเป็นวัตถุสิ่งของที่ใช้ หรือเป็นพฤติกรรมและ
ความคิด จนถึงวิธีการหรือระบบการทำงาน (ทรงคุณ จันทจร, 2553, น. 4)

สำหรับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งถือได้ว่าเป็นเรื่องโดดเด่นอย่างมาก เนื่องจาก
มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต และกลุ่มชาติพันธุ์ม้งยังมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน อีกทั้งยังเป็นกลุ่ม

ชาติพันธุ์ที่มีภูมิปัญญาและมีนิสัยเป็นคนขยันขันแข็งมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยสามารถสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และวิถีชีวิตของความเป็นม้งได้อย่างชัดเจน ถึงแม้ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้แยกตัวกระจายไปแต่ละสังคม และพวกเขายังได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ อีกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ลูกหลานของพวกเขาก็ยังคงสืบทอดและรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ได้สืบทอดรุ่นต่อรุ่นมาไว้ได้ อีกทั้งพวกเขายังสามารถพัฒนาหรือประยุกต์วัฒนธรรมของตนเองเพื่อสอดคล้องกับสังคมยุคสมัยด้วย ดังเช่น กลุ่มชาติพันธุ์ม้งของบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีวัฒนธรรมที่หลากหลายในด้านศิลปะบนผืนผ้า เครื่องแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ความเชื่อ และพิธีกรรม และภูมิปัญญาของชาวบ้าน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1 ศิลปะบนผืนผ้าเครื่องแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

การแต่งกายเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่สามารถแสดงความเป็นม้งได้อย่างชัดเจนที่สุด และเนื่องจากพวกเขาได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการแต่งกาย จนได้ประดิษฐ์ศิลปะบนผืนผ้าเครื่องแต่งกายของตนเองขึ้นมา และลูกหลานของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งยังได้สืบทอดและรักษาวัฒนธรรมนี้มาจนถึงปัจจุบัน จากการลงภาคสนามได้พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้สืบทอดศิลปะบนผืนผ้าเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจากบรรพบุรุษในด้านการทอผ้าใยกล้วย การปักผ้าลายม้ง และการเขียนเทียนผ้าลายขี้ผึ้ง ดังต่อไปนี้

1) การทอผ้าใยกล้วย

กล้วย เป็นพืชชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และยังเป็นส่วนหนึ่งที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตชาวม้งที่ตั้งแต่เกิดจนตาย ดังภาพที่ 35 คือลักษณะของต้นกล้วยที่กลุ่มชาติพันธุ์ม้งนำมาใช้ทอผ้า ดังนั้น กล้วยหรือใยกล้วย จึงเป็นพืชที่ชาวม้งได้นำมาปลูก และพวกเขาก็ได้สั่งสมภูมิปัญญาในการใช้ประโยชน์จากกล้วยมาเป็นเวลายาวนานตั้งแต่บรรพบุรุษด้วย กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีความเชื่อว่า กล้วย เป็นเสมือนสะพานเชื่อมต่อระหว่างโลกมนุษย์ โลกของเทพเจ้า และโลกของบรรพบุรุษ ถือเป็นของมงคล เพราะพวกเขาได้ลอกเส้นใยจากเปลือกกล้วย แล้วนำมาทำเป็นสายสัญญาณใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ผูกข้อมือให้กับเด็กที่เกิดใหม่ ใช้ในพิธีอ้วเน้งหรือพิธีเข้าทรง ซึ่งถือเป็นพิธีสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง อีกทั้งยังมีการนำมาทอเป็นเสื้อผ้าใส่ในงานมงคลต่าง ๆ และวันปีใหม่ม้งด้วย แม้แต่เครื่องแต่งกายที่ชาวม้งสวมใส่ในช่วงสุดท้ายของชีวิต ก็ล้วนทำจากใยกล้วยทั้งสิ้น ด้วยความเชื่อที่ว่า เมื่อเสียชีวิตไปแล้วจะสามารถเดินทางไปสู่สวรรค์และสื่อสารกับวิญญาณบรรพชนได้ แต่หากไม่ใส่เสื้อผ้าที่ทอจากใยกล้วย ดวงวิญญาณของผู้นั้นจะต้องล่องลอยไปอย่างไร้จุดหมาย ดังนั้น กล้วยจึงถือเป็นพืชดั้งเดิมที่นำมาใช้ประโยชน์ตามวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมาอย่างยาวนาน (กัลยาณมิตร นรรัตน์พุทธิ, 2562, น.112)

ภาพที่ 35 ต้นกล้วยขงที่ชาวบ้านแม่สาใหม่นำมาตากแดด

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้มีการสืบทอดฝีมือการทอผ้าด้วยใยกล้วยขง อีกทั้งยังได้นำใยกล้วยขงมาใช้สอยเพื่อให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันด้วย ซึ่งจากการลงภาคสนามและการสัมภาษณ์กับชาวบ้าน ที่ทำงานในกลุ่มทอผ้าของบ้านแม่สาใหม่ได้พบว่า ในปัจจุบันชาวบ้านที่ยังคงมีฝีมือการทอผ้าด้วยใยกล้วยขงมีจำนวนลดน้อยลง เพราะเนื่องจากมีข้อกำหนดที่ห้ามปลูกกล้วยขงเกินจำนวนที่ภาครัฐกำหนดไว้ ดังนั้น ชุดม้งที่ทำจากใยกล้วยขงในปัจจุบันจึงมีจำนวนที่น้อยกว่าในอดีต และตามคำสัมภาษณ์จากชาวบ้านที่มีฝีมือการทอผ้าใยกล้วยขง ยังได้ทราบว่า การทอผ้าใยกล้วยขงนั้นต้องผ่านหลายขั้นตอน โดยมี 6 ขั้นตอนใหญ่ ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ตัดลำต้นกล้วยขงแล้วนำมามัดรวมกันเป็นกำ ตากแดดให้แห้ง ประมาณ 1 สัปดาห์ จากนั้นลอกเปลือกออกจากลำต้นที่แห้งแล้ว

ขั้นตอนที่ 2 นำเปลือกที่ออกแล้วนำมามัดรวมกันเป็นมัดใหญ่ แล้วนำไปตำให้ نرم ในครกจนได้เส้นใยที่ نرم

ขั้นตอนที่ 3 เอาเส้นใยที่ نرمมัดต่อกันเป็นเส้นยาว โดยการขยี้ปลายเส้นใยทั้ง 2 เส้นให้แยกออกจากกันนำเส้นใยที่แยกออกจากปลายของทั้ง 2 เส้นมาทาบติดกันแล้วใช้มือรีวให้เป็นเส้นเดียวกันโดยไม่มีปม จากนั้นเอาเส้นใยที่ต่อแล้วพันกับดินดั่ว เพื่อทำเป็นก้อน

ขั้นตอนที่ 4 นำเส้นใยที่พันไว้เป็นก้อนมาปั่นเป็นเกลียวแล้วเข้าหลอดกรอ จากนั้นนำไปวนรอบไม้กากบาทเพื่อวัดความยาวและทำเป็นใจ

ขั้นตอนที่ 5 นำไปต้มกับขี้เถ้าเพื่อฟอกให้ขาวแล้วนำไปซักในน้ำสะอาด จากนั้นนำเส้นใยที่ฟอกแล้วไปรีดอีกครั้งโดยวางเส้นใยบนท่อนไม้หรือหินที่ต้นทรงกระบอกแล้วนำเอาแผ่นไม้หรือแผ่นหินวางทับขึ้นเหยียบกดเท่าซ้ายและเท่าขวาสลับกันเพื่อให้หินหรือไม้ทรงกระบอกกลิ้ง

ขั้นตอนที่ 6 การทำเส้นยืน ใช้ไม้ไผ่พาดกับเก้าอี้เพื่อยกให้เหนือพื้นดินประมาณ 50 ซม. ใช้ผ้าพันราวไม้ไผ่ โดยทำเป็นปล้อง ๆ ให้ได้ 10 ปล้อง เตรียมเส้นใยเพื่อเดินเส้นยืนโดยแยกเส้นใยที่เรียงแล้วเป็น 10 กอง แต่ละกองพันปลายเส้นใยพอหวมประมาณ 4-5 รอบ จากนั้นเอาปลายเส้นใยแต่ละกองสอดผ่านผ้าที่พันราวไม้ไผ่ หลังจากผ่านหลาย ๆ ขั้นตอนจึงได้ผ้าใยกัญชงดังภาพที่ 36 นี้ แล้วจึงสามารถใช้ผ้าใยกัญชงที่ทอมาประกอบเป็นเสื้อผ้าแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ดังภาพที่ 37

ภาพที่ 36 ผ้าจากใยกัญชง

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 37 เสื้อที่ทำจากใยกัญชงของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

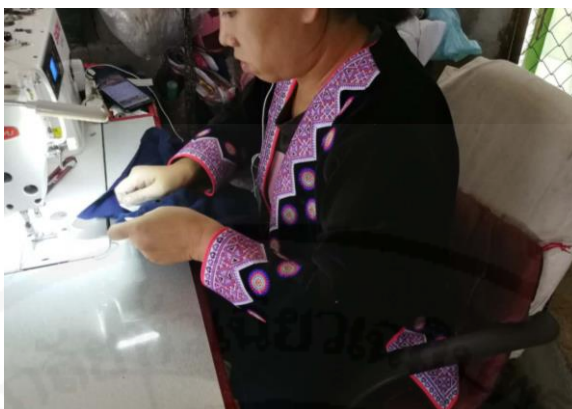
ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้มีการสืบทอดและรักษาวิธีการทอผ้าใยกัญชงอยู่ในชุมชน เพราะเสื้อผ้าที่ทำจากใยกัญชงนี้ถือเป็นเอกลักษณ์ของเครื่องแต่งกายแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ดังคำให้สัมภาษณ์จากประธานของกลุ่มทอผ้าในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ถ้าพูดถึงความเป็นมั่ง ชุดมั่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่เด่นที่สุดสำหรับมั่ง เพราะเราได้สืบทอดวัฒนธรรมนี้จากบรรพบุรุษ ทุกวันนี้พวกเราก็ยังทำชุดมั่งอยู่ และผ้าแบบดั้งเดิมที่ใช้มาทำเป็นเสื้อฝ้ามั่งก็คือผ้าใยกล้วย การทำผ้าใยกล้วยงนี้จะมียู่หลายขั้นตอน สมัยนี้ชาวบ้านที่ยังทำฝ้ามั่งได้จึงมีน้อย และปกติชุดมั่งที่ทำจากผ้าใยกล้วยจะขายเป็นพันเป็นหมื่น เพราะต้นทุนมันสูง เริ่มจากเก็บกล้วย ทอเป็นผ้า แล้วยังต้องเพิ่มพวกลายปักและเพิ่มผ้าเขียนเทียนมาเย็บเป็นชุดกัน ถ้าจะให้เสร็จชุดหนึ่งจะต้องใช้เวลาเป็นเดือน เดี่ยวนี้จึงใช้ฝ้ามั่งมาทำเป็นเสื้อคลุม หมวก และรองเท้ามามากกว่า แต่ถ้าจะทำเป็นชุดมั่งส่วนใหญ่จะใช้ฝ้ามั่งกะหมี่หรือฝ้ามี่อื่นมาทำ เพราะผ้าทั่วไปจะมีขั้นตอนการทำงานง่ายกว่า ไม่ต้องใช้เวลานาน แต่สำหรับมั่งแล้วชีวิตหนึ่งอย่างน้อยต้องได้เสื้อกล้วยมาหนึ่งตัว ฝ้ามั่งเป็นวัฒนธรรมที่เราได้สืบทอดจากบรรพบุรุษ และเราต้องรักษาวัฒนธรรมนี้ไว้ เพื่อเป็นการเคารพวิถีสืบของบรรพบุรุษ ดังนั้น ไม่ว่าเสื้อกล้วยนี้ทำยากแค่ไหน เราก็ยังอยากจะรักษาวัฒนธรรมนี้ไว้ และอยากให้รุ่นต่อมาสามารถเรียนรู้วัฒนธรรมนี้”

(สัมภาษณ์ อนุกรมวิธาน, 8 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ผ้าใยกล้วยเป็นผ้าแบบดั้งเดิมที่นำมาประกอบเป็นเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์มั่งได้อย่างมีเอกลักษณ์และความสวยงาม แต่เนื่องจากกระบวนการผลิตชุดที่ทำจากใยกล้วยของกลุ่มชาติพันธุ์มั่งนั้นมีความยุ่งยาก และต้องใช้ต้นทุนมากกว่าชุดที่ผลิตจากผ้าอื่น ดังนั้น ในปัจจุบันชาวบ้านแม่สาใหม่จึงนิยมผลิตชุดมั่งที่ทำจากฝ้ามี่แทน ดังภาพที่ 38 เพราะสามารถช่วยในการผลิตชุดมั่งได้รวดเร็วขึ้น และยังมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่า เสียเวลาน้อยกว่า แต่ในทางกลับกันก็ทำให้การทำชุดมั่งแบบดั้งเดิมจากผ้าใยกล้วยงน้อยลงด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านมั่งก็ยังนำผ้าใยกล้วยมาปรับเปลี่ยนเป็นเครื่องแต่งกายชิ้นเล็กแทน เช่น รองเท้า กระเป๋า และหมวก เป็นต้น ดังภาพที่ 39 คือหมวกที่ชาวบ้านทำจากผ้าใยกล้วย

ภาพที่ 38 เสื้อผ้าม้งที่ผลิตจากผ้ากำมะหยี่

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 39 หมวกที่ทำจากผ้าใยถั่วเหลือง

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

2) การปักผ้าลายม้ง

การปักผ้าถือเป็นศิลปะบนผืนผ้าอีกอย่างหนึ่งที่กลุ่มชาติพันธุ์ม้งนิยมใช้ประดับตกแต่งบนเครื่องแต่งกาย โดยมีวิธีการคือ นำด้ายมาปักลงบนผ้าและปักด้วยลวดลายต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น เพราะได้แสดงถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ได้สืบทอดมาอย่างช้านานจากบรรพบุรุษ โดยวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปักผ้าประกอบไปด้วย 4 อย่าง คือ 1) เข็มเบอร์ 24 2) ไหมพรม 3) ผ้าปัก 4) แบบลายที่ต้องการปัก ส่วนลวดลายที่ปักบนผ้านั้นจะมีอยู่หลายลักษณะ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นลวดลายที่มีความหมาย ดังเช่น ลวดลายหอยแปดเข็ม ดังภาพที่ 40 มีความหมายถึงความมั่งมีและลักษณะของลายเลียนแบบจากฝายหอยเปียจักจันที่มีลักษณะคว่ำฝายหอยลง ซึ่งลายหอยชนิดนี้นิยมปักประดับในชุดแต่งงานเพื่อสิริมงคล ลวดลายรอยตีนไก่ ดังภาพที่ 41 เป็นลวดลายที่เลียนแบบรอยตีนไก่ ซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงของชาวม้ง โดยได้บ่งบอกถึงธรรมชาติและวิถีชีวิตระหว่างมนุษย์กับสัตว์ และ

ลายนี้ก็เป็นลายที่ง่ายเหมาะสำหรับคนที่กำลังเริ่มเรียนปักลวดลายบนผืนผ้า ลวดลายผีเสื้อ ดังภาพที่ 42 ได้บ่งบอกถึงความงาม ซึ่งเป็นลายที่เลียนแบบจากลักษณะของผีเสื้อ และต้องปักสี่ด้าน ให้มีลักษณะคล้ายปีกของผีเสื้อ (คณะครูและนักเรียนโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 , 2562)

ภาพที่ 40 ลายหอยแปดเหลี่ยม

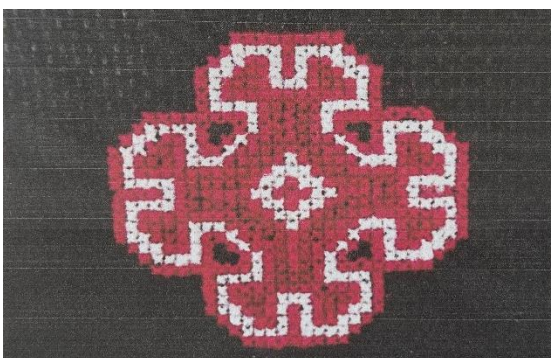
ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 41 ลายหอยสี่ด้าน

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 42 ลวดลายผีเสื้อ

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ซึ่งลวดลายที่กล่าวมาในข้างต้นนี้ส่วนใหญ่เป็นลวดลายที่เลียนแบบจากลักษณะของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่อยู่ในวิถีชีวิตของชาวม้ง โดยชาวม้งได้นิยมนำลวดลายที่มีความหมายต่าง ๆ มาปักเย็บบนชุดแต่งกายของตนเอง ทั้งนี้ก็เป็นเพราะในอดีตกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีการอพยพย้ายถิ่นฐานมาหลายครั้ง จึงทำให้ตัวอักษรของภาษาม้งได้สูญหายไปจากสังคม ดังนั้นชาวม้งจึงได้ใช้วิธีการปักลวดลายบนผืนผ้า เพื่อให้มีการถ่ายทอดกันจากรุ่นสู่รุ่น ถึงแม้ในปัจจุบันตัวอักษรภาษาม้งได้สูญหายไปแล้ว แต่เมื่อได้เห็นถึงผ้าที่มีลวดลายปักที่มีเอกลักษณ์ของม้งก็สามารถเข้าใจได้ว่าเป็นลวดลายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ในปัจจุบันชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจึงยังคงสืบทอดวิธีการปักลวดลายบนผืนผ้า โดยพวกเขาจะนิยมนำผ้าปักที่มีลวดลายสวยงามมาทำเป็นเสื่อและผืนผ้าด้านหน้ากระโปรงของชุดแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ดังภาพที่ 43 เป็นผ้าปักลวดลายม้งที่ชาวบ้านจะนำมาเย็บเป็นชุดม้ง

ภาพที่ 43 ผ้าปักลายม้งที่ชาวบ้านจะนำมาทำเป็นชุดม้ง

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ได้สืบทอดฝีมือการปักผ้าม้งจากบรรพบุรุษ และยังสามารถนำงานฝีมือนี้มาใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตด้วย ดังชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ผู้หญิงม้งมีหน้าที่ในการทำเสื่อผ้าให้กับคนในครอบครัว ทุกปีเราต้องปักผ้าม้ง พอเสร็จก็เอาไปเย็บกับเสื่อ แล้วจะได้มีเสื่อใหม่ให้สามีและลูกใส่ในวันปีใหม่ ลวดลายที่เราปักส่วนใหญ่เป็นลวดลายดั้งเดิมของม้ง ซึ่งได้มีมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายายแล้ว จนถึงทุกวันนี้ก็ยังนิยมปักลายแบบนี้กัน บางปีเรายังต้องเร่งมือทำ เพราะกลัวว่าถึงปีใหม่แล้วยังทำไม่เสร็จ แต่เดี๋ยวนี้แม่ค้าที่ขายชุดม้งก็มีเยอะ บางทีถ้าเราทำไม่ทันก็ไปซื้อที่ร้านได้ แต่ส่วนใหญ่แล้วเรา

จะทำเอง เพราะครอบครัวได้ใส่ชุดที่เราทำ เราก็คือใจ มีความสุข
เหมือนกัน นอกจากทำเสื้อแล้ว บางทีเรายังใช้ผ้าปักมาทำเป็น
รองเท้า ผ้าอ้อม สามารถทำได้หลายอย่าง”

(อี แซ่ย่าง.10 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากการลงภาคสนามและข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงชาวม้งในบ้าน
แม่สาใหม่ส่วนใหญ่มีฝีมือการปักลวดลายบนผืนผ้า ซึ่งในทุกปีผู้หญิงม้งจะนิยมเตรียมชุดปีใหม่ม้งที่
ประดับตกแต่งด้วยผ้าปักลวดลายที่สวยงาม เพื่อเป็นของขวัญปีใหม่ให้กับตนเองหรือสมาชิกใน
ครอบครัว ดังนั้น การปักผ้าลายม้งจึงเป็นงานฝีมือที่ผู้หญิงม้งได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และใน
ปัจจุบันผู้หญิงในหมู่บ้านก็ยังได้นิยมปักผ้ากันในชีวิตประจำวัน ดังภาพที่ 44 การปักผ้าม้งจึงได้
กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตสำหรับผู้หญิงม้งในบ้านแม่สาใหม่ และยังถือว่าเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง
ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

ภาพที่ 44 ผู้หญิงม้งที่กำลังปักลวดลายบนผืนผ้า

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

เนื่องจากศิลปะบนผืนผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีความโดดเด่นและความสวยงาม
ในปัจจุบันศิลปะบนผืนผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นจึงได้รับความสนใจจากสังคมภายนอก รวมถึง
“สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี” ได้ทรงฉลองพระองค์ด้วยชุดที่
ตกแต่งด้วยลวดลายผ้าปักของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้อย่างงดงาม ดังภาพที่ 45

ภาพที่ 45 สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี ทรงฉลองพระองค์ชุดที่ ตกแต่งด้วยลวดลายปักของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

ที่มา: hermajestyqueen_suthida (เพจใน Instagram) ค้นมาเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2563

และผู้วิจัยได้สนใจอีกภาพหนึ่งที่นำภาพจากอินสตาแกรม (Instagram) จากชื่อเพจว่า hermajestyqueen_suthida โดยเพจนี้ได้นำเสนอการแต่งกายชุดฉลองพระองค์ของสมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี ในวันเสด็จพระราชดำเนินไปในการพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ประจำปีการศึกษา 2562 ซึ่งในเพจนี้ยังได้ให้ความรู้เกี่ยวกับลวดลายที่เป็นภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง กล่าวไว้ว่า “ผู้หญิงเผ่าม้งได้นิยมเย็บปักเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ดังที่มีคำกล่าวถึงวิถีชีวิตชาวม้งตั้งแต่โบราณกาลว่า “ผู้หญิงปักผ้า ผู้ชายตีมีด” เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของชนเผ่าม้งจึงนิยมสร้างลวดลายประดับด้วยลายปักที่ใช้เส้นด้ายสีสันสดใส ผ้าปักม้งจึงมีความสำคัญที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและเรื่องราวทางวัฒนธรรมของหญิงชาวม้งที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่นนับหลายร้อยปี การปักผ้าม้ง เพื่อใช้ติดประดับบริเวณต่าง ๆ ของเสื้อผ้าเป็นสิ่งที่ผู้หญิงเผ่าม้งจะต้องทำเป็นทุกคน และต้องทำใส่เองและสำหรับสามี ลูกชายด้วย เพราะผู้ชายม้งจะไม่ปักผ้าหญิงชาวม้งทุกคนจึงต้องเรียนวิชาปักผ้าจากผู้เป็นมารดาของตนตั้งแต่อายุยังไม่ถึงสิบปี”

นอกจากนี้ ในวันที่ 9 ธันวาคม 2563 สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี ได้ทรงฉลองพระองค์ชุดที่ประดับด้วยลวดลายกันหอยของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในการเฝ้ารับพระราชทานปริญญาบัตรจากคุณหญิงกษิตกิติมศักดิ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์จาก

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามและปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์สาขาวิชา
สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ดังภาพที่ 46

ภาพที่ 46 สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี ทรงฉลองพระองค์ชุดที่
ประดับด้วยลวดลายกันหอยของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

ที่มา: hermajestyqueen_suthida (เพจใน Instagram) ค้นมาเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2563

และผู้วิจัยยังได้นำอีกภาพหนึ่งจากอินสตาแกรม (Instagram) จากเพจของ hermajestyqueen_suthida โดยได้นำเสนอถึงการแต่งกายชุดฉลองพระองค์ของสมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี พร้อมกับให้ความรู้เกี่ยวกับผ้าปักลวดลายกันหอยของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง กล่าวไว้ว่า “หญิงสาวเผ่าม้งต่างมีทักษะความเชี่ยวชาญในด้านการปักผ้าไม่แพ้หญิงชนเผ่าอื่น ๆ ซึ่งที่นิยมของชาวม้งคือการปักลายก้ำก้อหรือลายกันหอย เป็นลายหลักที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น และมีความชัดเจนที่สุดของชาวม้งในแทบทุกกลุ่ม เป็นลายโบราณดั้งเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษของม้งหลายชั่วอายุคน ลายก้ำก้อหรือลายกันหอยพบได้ทั้งในงานปักแบบเจียหรือเย็บปะงานปักแบบโครสติช และงานเขียนเทียนของชาวม้งลาย ลายก้ำก้อหรือลายกันหอยนั้นอาจมีตามคติความเชื่อของชาวม้งแฝงอยู่ ซึ่งเชื่อว่ามีที่มาจากหอยสังข์ ซึ่งมักถูกนำมาใช้ในการประกอบพิธีกรรมสำคัญ ๆ ทางศาสนา ลักษณะการวนของกันหอยเปรียบเสมือนการโคจรของพระอาทิตย์ พระจันทร์ และดวงดาว เอกลักษณ์ลายกันหอยนี้จึงเสมือนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะบนผืนผ้าปักที่สะท้อนชนเผ่าม้งและยังคงมีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน”

จากข้อมูลข้างต้นจึงสรุปได้ว่า การปักผ้าลายม้ง เป็นศิลปะบนผืนผ้าที่โดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และยังเป็นวัฒนธรรมที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชาวม้ง ซึ่งผู้หญิงม้งในบ้านแม่สาใหม่ถือว่าเป็นคนกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการสืบทอดศิลปะการปัก ลวดลายบนผืนผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ในปัจจุบันผู้หญิงม้งบ้านแม่สาใหม่ได้สืบทอดฝีมือการปัก ลวดลายจากบรรพบุรุษ และยังได้นิยมปักผ้าในชีวิตประจำวัน อีกทั้งพวกเขายังได้เผยแพร่และพัฒนา ศิลปะนี้ในสังคมปัจจุบัน จนทำให้ศิลปะการปักผ้าลายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อ กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มนี้และยังสามารถดึงดูดความสนใจจากคนในสังคมภายนอกอีกด้วย

3) การเขียนเทียนผ้าลายซี้ฝั้ง

การเขียนเทียนผ้าลายซี้ฝั้งถือเป็นศิลปะที่ได้สร้างเป็นลวดลายลงบนผืนผ้า ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มม้งลายเท่านั้น เนื่องจากเป็นภูมิปัญญาและศิลปะโบราณดั้งเดิมที่ ได้ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน โดยมีวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเขียนเทียน 3 อย่าง คือ 1) อุปกรณ์แท่งเล็ก ๆ ที่ทำจากไม้กับทองแดง โดยมีชื่อเรียกว่า “หลาจ้ง” โดยมีลักษณะดังภาพที่ 47 หรือใช้อุปกรณ์ที่มีรูปลวดลาย ซึ่งเป็นเครื่องวาดแบบสมัยใหม่ที่มีลักษณะดังภาพที่ 48 2) เทียนหรือ ซี้ฝั้งดังภาพที่ 49 และ 3) ผ้าใยกล้วยหรือผ้าฝ้าย ซึ่งมีขั้นตอนในการเขียนเทียนผ้าลายซี้ฝั้งคือ ผู้เขียน เทียนจะนำหลาจ้งจุ่มลงบนเทียนหรือซี้ฝั้งที่ร้อน ๆ แล้วนำมาวาดลวดลายบนผ้าที่เตรียมไว้ เมื่อวาด เสร็จแล้วนำไปย้อมเย็นด้วยสีน้ำเงินธรรมชาติจากกั้งหรือต้นหอม ดังภาพที่ 50 เมื่อย้อมผ้าเป็น สีน้ำเงิน จึงนำไปต้มด้วยความร้อน หลังจากนั้นจึงได้ผ้าเขียนเทียนแบบที่ต้องการ โดยมีลักษณะ ดังภาพที่ 51 แล้วจึงสามารถนำผ้าเขียนเทียนไปตัดเย็บเป็นเครื่องแต่งกายต่าง ๆ ซึ่งโดยส่วนใหญ่ ผู้หญิงกลุ่มม้งลายจะนิยมนำมาใช้ตัดเย็บเป็นส่วนกระโปรงของชุดม้งผู้หญิงดังภาพที่ 52

ภาพที่ 47 การเขียนผ้าลายซี้ฝั้งด้วยหลาจ้ง

ที่มา: ศูนย์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2563

ภาพที่ 48 การเขียนผ้าลายซิ่นด้วยอุปกรณ์แบบสมัยใหม่

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 49 เหย็นหรือซิ่นที่ใช้สำหรับวาดลวดลาย

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 50 ขั้นตอนการย้อมผ้าเขียนเทียน

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 51 ผ้าเขียนเทียนลายซี้ผึ้ง

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 52 ชุดกระโปรงของชาวม้งที่ทำจากผ้าเขียนเทียนลายจี๊ด

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ได้สืบทอดศิลปะการเขียนเทียนลายจี๊ดบนผืนผ้าจากบรรพบุรุษ และนอกจากพวกเขาจะนำฝีมือนี้ประกอบเป็นชุดม้งแล้ว พวกเขายังได้มีความคิดสร้างสรรค์ลวดลาย โดยได้มีการประยุกต์ลวดลายด้วย และยังได้นำผ้าเขียนเทียนไปตัดเย็บเป็นเครื่องแต่งกายต่าง ๆ ที่ทันสมัย ดังคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านกลุ่มเย็บผ้าในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“สมัยนี้ในหมู่บ้านคนที่ยังทำผ้าเขียนเทียนนี้ไม่เยอะ เพราะเป็นงานที่ละเอียดต้องใช้เวลานาน เมื่อก่อนเราจะใช้ผ้าเขียนเทียนนี้มาทำเป็นกระโปรงม้ง แต่หลัง ๆ มาเนี่ยเรายังใช้มาตัดเป็นเสื้อผ้า กระเป๋า และหมวกต่าง ๆ ที่มีรูปทรงทันสมัย เพราะคนที่สนใจสินค้าแบบนี้เริ่มเยอะขึ้น”

(ปลี๊ยะ แซ่ไซ้ง. 20 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

ซึ่งได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์จากเจ้าของร้านขายผ้าเขียนเทียนในบ้านแม่สาใหม่ ได้กล่าวว่า

“เดี๋ยวนี้เราไม่ค่อยใช้แทงเขียนเทียนแบบสมัยก่อนแล้ว เพราะถ้าวางพีจะเขียนผ้ามาขาย ถ้าใช้แทงเล็ก ๆ แบบเก่าจะวาดไม่ทัน พีส่วนใหญ่จะใช้เครื่องที่มีรูปลาย จะได้ไม่ต้องเสียเวลา และยังสามารถได้ลายที่สวยงามกว่าแบบเก่า และสมัยนี้เราไม่ได้วาดลายเก่าอย่างเดียว เช่นพวกลายกากบาท ลายสี่เหลี่ยม แต่พีได้เอาลายเก่ามาผสมผสานกับลายใหม่หรือลายไทยก็ได้ เช่น ลายดอกไม้ ลายหัวใจ ก็เป็นลายแบบใหม่ แบบนี้ผ้าจะได้

ออกมาสวย ส่วนใหญ่ที่จะทำเป็นผ้า แต่ถ้ามีเวลาว่างก็เอาผ้ามา
ทำเป็นกระเป๋า เสื้อต่าง ๆ มาขายที่ออนไลน์เอง”

(วิลาวัลย์ กรกัรติการ. 8 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ได้มีการสืบทอดและรักษางานฝีมือในการเขียนเทียนผ้าลายซี้ฝั้ง อีกทั้งยังได้มีการปรับปรุงและเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ลงไปในกระบวนการเขียนเทียนบนผืนผ้า โดยในปัจจุบันชาวบ้านได้นิยมใช้อุปกรณ์เขียนเทียนใหม่ที่จะสามารถประหยัดเวลาในการทำงาน อีกทั้งยังสามารถได้ลวดลายที่สวยงามกว่า นอกจากนี้ ชาวบ้านยังได้ประยุกต์ลวดลายขึ้นมาใหม่ และได้นำลวดลายดั้งเดิมมาผสมผสานกับลวดลายที่ประยุกต์ใหม่หรือลวดลายแบบไทย ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการสอดคล้องกับยุคสมัย และเพื่อดึงดูดความสนใจจากคนในสังคม ในปัจจุบันผู้หญิงม้งในบ้านแม่สาใหม่ที่มีฝีมือในการทำผ้าเขียนเทียนยังได้ผลิตเครื่องแต่งกายต่าง ๆ จากผ้าเขียนเทียน เพื่อนำไปเป็นสินค้าที่จำหน่ายที่ออนไลน์หรือจุดค้าขายต่าง ๆ ในสังคม การเผยแพร่ศิลปะการเขียนเทียนลายซี้ฝั้งของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ จึงมีผลต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนเอง และยังทำให้คนจากภายนอกได้รู้จักวัฒนธรรมงานฝีมือของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้อย่างมากขึ้นอีกด้วย

จากข้อมูลข้างต้นจึงสรุปได้ว่า ศิลปะบนผืนผ้าของเครื่องแต่งกายม้งถือเป็นวัฒนธรรมที่โดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ โดยผู้หญิงม้งในหมู่บ้านได้สืบทอดและรักษาศิลปะบนผืนผ้าของเครื่องแต่งกายม้งในด้านการทอผ้าใยกล้วย การปักผ้าม้ง และการเขียนเทียนผ้าลายซี้ฝั้งจากบรรพบุรุษ ซึ่งพวกเขาได้ใช้วิธีการปัก เย็บ และวาดลวดลายต่าง ๆ ที่มีความหมายบนผืนผ้าของเครื่องแต่งกาย เพื่อให้เป็นวิธีที่ได้บ่งบอกถึงเอกลักษณ์และวิถีชีวิตของตนเองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งชาวบ้านยังได้สร้างสรรค์และประยุกต์ศิลปะบนผืนผ้าเหล่านี้ตามยุคสมัยและวิถีชีวิตในปัจจุบันศิลปะบนผืนผ้าของเครื่องแต่งกายม้งจึงได้รับความสนใจจากคนในสังคมมากขึ้น อีกทั้งสมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี ยังทรงฉลองพระองค์ชุดที่ประดับตกแต่งด้วยลวดลายอันงดงามของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่า ศิลปะบนผืนผ้าของเครื่องแต่งกายม้งนอกจากเป็นภูมิปัญญาของชาวม้งแล้ว ยังถือเป็นสัญลักษณ์ที่ชัดเจนของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง อีกทั้งยังทำให้ชาวม้งได้สร้างรายได้และทำให้เกิดคุณค่าในสังคมไทยอีกด้วย

3.2.2 ความเชื่อและพิธีกรรม

ความเชื่อและพิธีกรรม หมายถึง การยอมรับและการเคารพสิ่งใดสิ่งหนึ่งของมนุษย์ โดยรวมถึงการยึดถือด้วยแนวความคิด กฎเกณฑ์ หรือข้อปฏิบัติภายใต้ความเชื่อมั่นและศรัทธา และได้มีการจัดงานหรือพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการบูชาอย่างเป็นแบบแผนที่ปฏิบัติตามความเชื่อนั้น ๆ

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งถือเป็นกลุ่มชาวเขาที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากพวกเขา มีความเป็นอยู่ที่ห่างไกลจากพื้นที่เมือง และพวกเขาได้ใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติเป็นหลัก จึงทำให้ พวกเขามีความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในวงจรชีวิต ดังเช่น กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้ มีความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ“ผี” โดยเฉพาะความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเรื่องผีบรรพบุรุษ เรื่องศาลประจำหมู่บ้าน รวมถึงเรื่องผีต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องผีบรรพบุรุษ

ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษเป็นความเชื่อแบบดั้งเดิม ที่ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้นับถือมา ตั้งแต่อดีต จากการลงภาคสนามและการสัมภาษณ์กับชาวบ้านหลายคนผู้วิจัยได้พบว่า คนในหมู่บ้าน มีจำนวนกว่าประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ ยังคงมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจาก ชาวบ้านได้มีความเคารพและความรักที่มีต่อบรรพบุรุษ และยังถือเป็นการปฏิบัติตามธรรมเนียม ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ดังนั้นในปัจจุบันชาวบ้านจึงยังคงนิยมไหว้ผีบรรพบุรุษที่บ้านในทุกปี

โดยส่วนใหญ่ในหนึ่งปีชาวบ้านจะต้องมีการจัดพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษอย่างน้อยหนึ่งครั้ง ในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 2 ของปฏิทินไทย ซึ่งเป็นเวลาที่ตรงกับช่วงประเพณีปีใหม่ม้ง และตามความเชื่อ ที่ชาวม้งได้สืบทอดต่อ ๆ กันว่า ถึงแม้บรรพบุรุษได้ล่วงลับไปแล้ว แต่วิญญาณของบรรพบุรุษยังคง สามารถกลับมาในบ้านของตนเองได้ ดังนั้นชาวบ้านจึงนิยมจัดพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษ เพื่อให้บรรพ บุรุษได้กลับมาอยู่กับครอบครัวในปีใหม่ม้ง และเพื่อให้บรรพบุรุษได้ควบคุมและปกป้องสมาชิก ครอบครัว โดยไม่ให้สิ่งชั่วร้ายมาทำร้ายชีวิตของลูกหลาน โดยพิธีกรรมของการไหว้ผีบรรพบุรุษนั้น ส่วนใหญ่จะจัดในวันที่ก่อนขึ้นปีใหม่ แต่หากสมาชิกในครอบครัวมีปัญหา หรือมีความไม่สบายใจ ที่เกิดขึ้นในชีวิตก็สามารถจัดพิธีกรรมการไหว้ผีบรรพบุรุษได้ตามที่ต้องการ โดยปกติในช่วงปีใหม่ม้ง ชาวบ้านแม่สาใหม่จะนิยมจัดพิธีการไหว้ผีบรรพบุรุษในระยะเวลา 3 วัน และผู้ที่ดำเนินพิธีจะต้อง เป็นหัวหน้าครอบครัว โดยผู้หญิงและลูกหลานในบ้านจะไม่สามารถเข้าร่วมพิธีนี้ได้ แต่พวกเขา สามารถช่วยจัดเตรียมสิ่งของต่าง ๆ ที่จะนำไปเซ่นไหว้ได้ ซึ่งส่วนใหญ่ของที่จะต้องเตรียมคือ ไก่หนึ่ง ตัว น้ำชา ขนม รูป 3 ดอก เทียน และกระดาษเงินกระดาษทอง ก่อนจะเรียกบรรพบุรุษเข้ามาในบ้าน หัวหน้าครอบครัวจำเป็นต้องเปลี่ยนหิ้งบูชาใหม่หรือกระดาษสีขาวใหม่ที่ใช้สำหรับไหว้ผี โดยมีลักษณะ ดังภาพที่ 53 และทำความสะอาดบริเวณที่ไหว้ผีบรรพบุรุษ หลังจากนั้นตั้งโต๊ะเซ่นไหว้ จุดธูปเทียน และไหว้ผีบรรพบุรุษ เพื่อบอกกล่าวบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วให้กลับมาในบ้าน หลังจากนั้นหัวหน้า ครอบครัวจะนั่งที่โต๊ะ และเชิญผีบรรพบุรุษทุกท่านมาทานอาหารด้วยกัน ซึ่งระหว่างระยะเวลา 3 วันนี้ หัวหน้าครอบครัวจะต้องนำของเซ่นไหว้ให้ผีบรรพบุรุษทุกวัน และในวันสุดท้ายก่อนเสร็จสิ้น พิธีการไหว้ยังต้องเผากระดาษเงินกระดาษทอง เพื่อให้ผีบรรพบุรุษมีข้าวของเงินทองพอใช้หลังจาก จากบ้าน

ภาพที่ 53 หิ้งบูชาผีบรรพบุรุษ

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้สืบทอดความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ และชาวบ้านที่นับถือผีบรรพบุรุษจะนิยมประกอบพิธีกรรมการไหว้ผีบรรพบุรุษในวันที่ก่อนขึ้นปีใหม่ของทุกปี ดังคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษได้ถ่ายทอดตั้งแต่เมืองจันทบุรี ถ้าบรรพบุรุษสิ้นชีวิตแล้ว เราจำเป็นต้องทำให้เขาอยู่ที่เดิม ให้เขาอยู่ที่บ้านเกิดของเขา ที่เราเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษเป็นเพราะเราเชื่อว่าวิญญาณบรรพบุรุษจะทำให้เราทำมาหากินได้ดี อยู่บ้านมีความสุข ทุกอย่างไปได้ดี ในปีหนึ่งเราต้องไหว้ผีบรรพบุรุษอย่างน้อยหนึ่งครั้ง ส่วนใหญ่จะเป็นวันปีใหม่มั้ง และคนที่ไหว้ผีจะต้องเป็นหัวหน้าครอบครัว ส่วนผู้หญิงจะต้องเตรียมอาหารที่เลี้ยงผี เวลาทำพิธีจะต้องมีไก่ น้ำชา ฐูป เทียน และกระดาษเงินกระดาษทอง หัวหน้าครอบครัวจะขอให้ผีบรรพบุรุษกลับมาในบ้าน แล้วนั่งฝั่งตรงข้ามกับที่นั่งของบรรพบุรุษ แล้วจะเรียกบรรพบุรุษมาทานข้าวที่โต๊ะ แล้ววันสุดท้ายเราจะเผากระดาษให้บรรพบุรุษเพื่อให้บรรพบุรุษปกป้องคนในครอบครัว ให้ปีนี้ได้มีความเจริญ ไม่มีสิ่งร้ายเข้ามา และลูกหลานมีร่างกายที่แข็งแรง ไม่เจ็บไม่ไข้”

(นา แซ่เฉ่า. 11 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

ซึ่งได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านอีกท่านหนึ่งในบ้านแม่สาใหม่ ได้กล่าวว่า

“คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะนับถือผีบรรพบุรุษ เราจะจัดพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษในวันปีใหม่มั้ง พิธีจะต้องจัดในบ้าน เพราะในวันนั้นผีบรรพบุรุษจะกลับมาถึงบ้าน ลูกหลานจะต้องเตรียมของ

ไหว้ ที่ต้องมีคือหมูหรือไก่ รูป เทียน และกระดาษเงินกระดาษทอง
 อย่างบางตระกูลยังมีพิธีเต่าย่าง เตาอย่างนี้หมายถึงว่ามีผู้เฒ่าผู้แก่ที่
 เขาจากลูกหลานไป ในปีหนึ่งถ้าปลูกข้าวปลูกอะไรเสร็จ เขาก็จะ
 นึกถึงลูกหลาน ลูกหลานก็จะให้เขามากินเลี้ยง ให้เขามากินหรือ
 ช่วยดูแล จนกว่าจะไม่มีแมลง ไม่มีศัตรูที่มาทำร้ายสิ่งที่เราปลูกไว้”

(หยั่ว ถนอมรุ่งเรือง. 8 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ในความคิดของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง
 บ้านแม่สาใหม่ บรรพบุรุษได้มีความสำคัญต่อชีวิตของลูกหลาน ดังนั้น ถึงแม้ยุคสมัยและสังคม
 ได้เปลี่ยนแปลง แต่ความเชื่อของชาวม้งที่มีต่อบรรพบุรุษนั้นยังคงมีการสืบทอดอย่างเข้มแข็ง
 เหมือนเดิม โดยลูกหลานยังคงมีการร่วมกันดำเนินพิธีกรรมการไหว้ผีบรรพบุรุษทุกปี และยังได้
 มีการถ่ายทอดความเชื่อนี้ให้รุ่นต่อไปอีกด้วย

2) ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องศาลประจำหมู่บ้าน

สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งก่อนตั้งถิ่นฐานสร้างหมู่บ้านจะต้องตั้งศาลประจำหมู่บ้าน
 เพื่อเป็นการปกป้องคุ้มครองชาวบ้านทุกคน ดังเช่น ในบ้านแม่สาใหม่ได้มีศาลประจำหมู่บ้านที่มีชื่อ
 เรียกว่า “ดงเซ้ง” ซึ่งเป็นต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่ตั้งอยู่ในบริเวณป่าไม้ที่ใกล้เคียงหมู่บ้านดังภาพที่ 54
 และในทุกปีหลังช่วงเวลาของปีใหม่ม้งได้ผ่านไปแล้ว ชาวบ้านทุกคนก็จะร่วมกันจัดพิธีกรรมไหว้
 ศาลประจำหมู่บ้านหรือเรียกว่า “ถือติ” โดยจะมีหมอผีหรือผู้ที่มีความรู้ในการเซ่นไหว้หนึ่งคนมา
 ดำเนินพิธีกรรม และสิ่งของที่จะใช้ในการเซ่นไหว้คือ มีหมู 1 ตัว โดยแต่ละครอบครัวจะต้องเตรียมรูป
 เทียน กระดาษเงินกระดาษทองเพื่อนำไปเซ่นไหว้ ระหว่างพิธีนั้น ผู้ที่ดำเนินพิธีจะฆ่าหมูนำไปเซ่นไหว้
 และจะปฏิบัติขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อเป็นการขอบคุณศาลประจำหมู่บ้านที่ได้ปกป้องและคุ้มครองทุกคน
 ในรอบปีที่ผ่านมา และขอพรให้ในปีต่อไปให้ชาวบ้านได้มีความเจริญและไม่มีสิ่งชั่วร้ายเข้ามาในชีวิต
 โดยมีลักษณะของพิธีกรรมดังภาพที่ 55 หลังจากนั้นชาวบ้านที่ร่วมพิธีจะต้องจุดรูปเทียนและเผา
 กระดาษเงินกระดาษทองให้ศาลประจำหมู่บ้าน

ภาพที่ 54 ปาดงเซ็ง

ที่มา: ศูนย์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2563

ภาพที่ 55 พิธีกรรมการไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน

ที่มา: ศูนย์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2563

ความเชื่อเรื่องศาลประจำหมู่บ้านเป็นความเชื่อแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านแม่สาใหม่ ในปัจจุบันชาวบ้านยังคงปฏิบัติความเชื่อนี้ และได้เข้าร่วมพิธีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในทุกปี ดึงคำให้สัมภาษณ์จากหมอผีประจำหมู่บ้านของบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ก่อนมาสร้างบ้านที่แม่สาใหม่นี้ จะมีหมอผีมาคุยพื้นที่ว่า
ควรสร้างบ้านในที่นี้ไหม เพราะเราต้องขออนุญาตจากเจ้าที่ก่อน

จึงไปสร้างบ้านได้ แล้วคนที่นี่ก็เรียกเจ้าที่ของหมู่บ้านนี้ว่า ดงเซ่ง
หลังจากปีใหม่ ผู้ใหญ่บ้านจะให้ทุกคนเตรียมตัวไปร่วมพิธีไหว้ดง
เซ่ง เพราะอันนี้เป็นผีประจำหมู่บ้าน ทุกปีจะต้องไปไหว้และไป
ขอบคุณเจ้าที่เจ้าทางให้ชีวิตเราเป็นสุข และขอให้ปีใหม่นี้จะ
คุ้มครองทุกคนเหมือนปีที่แล้ว”

(อันไซ แซ่ย่าง. 21 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้มีความเชื่อเรื่องศาล
ประจำหมู่บ้าน และด้วยชีวิตที่ผูกพันกับสิ่งธรรมชาติ ชาวบ้านจึงเชื่อว่าเมื่อมีการตั้งถิ่นฐานในที่ใดที่
หนึ่งก็จะต้องมีการขออนุญาตเจ้าที่เจ้าทางเสียก่อน ซึ่งโดยส่วนใหญ่ชาวบ้านจะนิยมตั้งสิ่งธรรมชาติที่มี
ขนาดใหญ่เป็นศาลประจำหมู่บ้าน และเชื่อว่าการไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในทุกปีจะทำให้หมู่บ้านมีแต่
ความเจริญ ดังนั้น ความเชื่อนี้จึงได้กลายเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวแม่ม้งกลุ่มนี้มาตั้งแต่อดีตจนถึง
ปัจจุบัน

3) ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องผีต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว

กลุ่มชาติพันธุ์แม่ม้งบ้านแม่สาใหม่นอกจากได้มีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษและเรื่อง
ศาลประจำหมู่บ้านแล้วยังได้เชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวล้วนมีเจ้าของที่เป็นผี ดังนั้น ชาวบ้าน
แม่สาใหม่จึงได้มีความเชื่อเรื่องผีต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว

ซึ่งจากการลงภาคสนามและการสัมภาษณ์กับชาวบ้านแม่สาใหม่หลายคนได้พบว่า
สำหรับชาวบ้านที่มีความเชื่อเรื่องผีส่วนใหญ่จะเชื่อว่าภายในบ้านจะมีผีประจำบ้านจำนวน 5 ที่ คือ
ผีที่ประตูใหญ่ ประตูเล็ก เสาหลัก เตาไฟใหญ่ และเตาไฟเล็ก และชาวบ้านยังได้เชื่อว่า ไม่ว่าจะป็นไร
สวนหรือเป็นสิ่งธรรมชาติต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวล้วนมีเจ้าของที่เป็นผี ดังนั้นถ้าเป็นสิ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
ชีวิตของตน ชาวบ้านจะมีการนับถือ และยังได้ปฏิบัติตามพิธีกรรมต่าง ๆ สำหรับการบูชาและ
เช่นไหว้ผี เพื่อให้ชีวิตครอบครัวและตนเองสามารถดำเนินต่าง ๆ ได้อย่างราบรื่น และขอให้เจ้าที่
เจ้าทางทุกท่านคุ้มครองและปกป้องสมาชิกทุกคนในครอบครัว ส่วนพิธีกรรมที่ไหว้ผีส่วนใหญ่จะใช้รูป
เทียน และกระดาษเงินกระดาษทอง ดังคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอ
แม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“พวกเราจะเชื่อว่าภายในบ้านจะมีผีประจำบ้าน อย่าง
ประตูใหญ่จะมีผีที่อยู่เป็นประจำ เพราะในวันสำคัญหรือประเพณี
ต่าง ๆ เราจะต้องเดินผ่านประตูใหญ่นี้ ผีประตูใหญ่ก็จะช่วยให้งาน
ต่าง ๆ สามารถดำเนินไปด้วยดี ส่วนประตูเล็กจะเป็นประตูที่
ทุกคนในบ้านเข้า ๆ ออก ๆ มากที่สุด ผีประตูเล็กก็จะให้ชีวิตเรา
มีความเจริญ สามคือ เตาไฟใหญ่ ส่วนใหญ่จะใช้ทำข้าวในงานใหญ่

ที่เป็นงานเลี้ยงหลายสิบคน ผีเตาไฟใหญ่ก็จะให้งานนั้นดำเนินไปด้วยดี และเตาไฟเล็ก คือ เตาที่ใช้ทำอาหารเป็นประจำ ผีประจำของเตาไฟเล็กจะมีหน้าที่ช่วยเหลือให้บ้านมีข้าวสารเข้ามาตลอด และไม่มีขาดแล้วเสาหลักในบ้าน ก็คือมีหน้าที่คุ้มครองบ้านเรือนของเรา”

(ไฟโรจน์ แซ่โซ้ง. 21 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้มีความเชื่อเรื่องผีต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว และได้เชื่อว่าสิ่งที่ใกล้ตัวหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตตนเองและครอบครัวนั้นล้วนมีเจ้าของเป็นผี ดังนั้น เพื่อให้ครอบครัวมีความสุข มีสุขภาพที่แข็งแรง และมีกิจการงานที่ดี สามารถทำมาหากินเลี้ยงสมาชิกครอบครัวในทั้งปี ชาวบ้านจึงได้นับถือผีเหล่านี้ และได้ดำเนินพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการปฏิบัติตามแบบแผนของความเชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

เนื่องจากชาวเมืองกลุ่มนี้ได้มีชีวิตที่ผูกพันกับสิ่งธรรมชาติ ดังนั้น ชาวบ้านจึงมีความเชื่อเรื่องผีที่เกี่ยวกับสิ่งธรรมชาติ และเชื่อว่าหากกระทำการสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ติดต่อกับสิ่งธรรมชาติจะต้องถูกผีนั้นลงโทษ ดังคำให้สัมภาษณ์จากปราชญ์ชาวบ้านในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ชาวเมืองจะเชื่อเรื่องเจ้าที่เจ้าทาง ถ้าเราทำสิ่งที่ไม่ดีต่อเขา เราก็จะล้มป่วย เช่น เราจะเชื่อว่าหากมีน้ำออกเป็นรู ที่นั่นก็จะมีผี และห้ามใช้ไม้เหยียด ห้ามใช้ก้อนหินไปจ้องใส่น้ำ ถ้าเราอยู่เป็นเพื่อนกับเขา เขาก็จะทำดีกับเรา แต่ถ้าเราไปทำร้ายเขา เขาก็จะเป็นศัตรูของเรา บางทีถ้าเราเป็นไข้หรือเป็นอะไรไม่สบาย ก็จะมีเชิญหมอผีมาดู หมอผีจะรู้เลยว่า เขาไปทำร้ายลำห้วย แล้วหมอผีจะบอกว่าต้องเตรียมของไปทำพิธีเพื่อขอโทษกับผีที่นั่น ส่วนของที่ต้องไปเลี้ยงผีจะแล้วแต่ผีต้องการอะไร แต่ส่วนใหญ่จะต้องใช้รูปและกระดาษ บางทียังต้องใช้หมูหรือไก่ไปเลี้ยงผี”

(หยั่ว ถนอมรุ่งเรือง. 9 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

ซึ่งได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านอีกท่านหนึ่งในบ้านแม่สาใหม่ ได้กล่าวว่า

“ในปีใหม่นอกจากจะจุดธูปไหว้บรรพบุรุษแล้วยังต้องไปไหว้ตามไร่สวนของเราด้วย เพื่อเชิญเจ้าที่ไร่สวนมาทานข้าวที่บ้าน และขอบคุณเจ้าที่และขอให้ช่วยให้ไร่สวนของเราได้มีผลที่ดีในปีถัดไป”

(บรรเจิด ถนอมรุ่งเรือง. 20 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านแม่สาใหม่ยังคงเชื่อเรื่องเจ้าที่ ที่เกี่ยวกับธรรมชาติ โดยเฉพาะที่เป็นสิ่งธรรมชาติที่มีลักษณะและรูปร่างพิเศษ ชาวบ้านจะเชื่อว่าสิ่ง นั้นเป็นเจ้าที่ และจะมีผีเฝ้าอยู่ในนี้ ซึ่งความเชื่อนี้ถือเป็นความเชื่อแบบดั้งเดิม ชาวบ้านแม่สาใหม่ยังคง ยึดถือจนถึงปัจจุบัน เพราะหากชาวบ้านได้กระทำผิดต่อผีจะมีผลกระทบต่อมนุษย์ ดังนั้น ความเชื่อนี้จึง ได้ส่งผลทำให้ชาวบ้านต่างมีความระมัดระวังและไม่ทำลายสิ่งที่เป็นธรรมชาติ อีกทั้งยังทำให้ชาวบ้าน เชื่อว่ากระทำผิดต่อผีจะทำให้ชีวิตของตนเองได้มีความเจริญยิ่งขึ้นด้วย

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้มีวัฒนธรรมด้าน ความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษ เรื่องศาลประจำหมู่บ้าน และเรื่องผีต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ถึงแม้ ยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงจะทำให้ความคิดของมนุษย์เกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย แต่ชาวบ้านแม่สาใหม่ ยังคงยึดถือความเชื่อที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ และยังสามารถสืบทอดความเชื่อนี้ไปสู่รุ่นต่อไป ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า ชาวบ้านกลุ่มนี้ได้มีความเข้มแข็งอย่างยิ่งในการรักษาวัฒนธรรมด้านความเชื่อของ ตนเอง และถึงแม้สังคมได้เปลี่ยนแปลง แต่ความเชื่อของพวกเขาไม่เคยเปลี่ยนแปลง

3.2.3 ภูมิปัญญาของชาวบ้าน

ภูมิปัญญาของชาวบ้านเป็นความรู้ที่ได้เกิดจากประสบการณ์และความเฉลียวฉลาด ของชาวบ้าน ซึ่งเป็นความรู้ที่ถ่ายทอดกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ และได้สืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่น หนึ่ง ในระหว่างการสืบทอดนั้นยังได้มีการปรับปรุงและแก้ไขตามความเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับ ยุคสมัย จึงทำให้วัฒนธรรมของชุมชนนั้นได้เกิดการพัฒนาและมีความเจริญงอกงามยิ่งขึ้น

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ถือเป็นชาวเขาที่มีความเฉลียวฉลาดและความขยัน ซื่อสัตย์ และพวกเขายังมีความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต โดยสมาชิกในครอบครัว ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งต่างต้องช่วยกันทำมาหากิน ซึ่งในช่วงเวลาว่างหลังเสร็จงานเกษตรกรรม เพาะปลูกในไร่สวน ผู้ชายชาวม้งจะนิยมทำงานเครื่องเงิน และตีเหล็ก ขณะที่ฝ่ายผู้หญิงจะนิยมเย็บปัก เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า ชาวบ้านกลุ่มนี้ได้มีภูมิปัญญาและมีฝีมือในการประกอบอุปกรณ์ และรวมถึงสิ่งของต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษ โดยภูมิปัญญามีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) การประกอบเครื่องประดับเงิน

ภายในบ้านแม่สาใหม่มีกลุ่มชาวบ้านที่มีฝีมือการผลิตเครื่องประดับเงิน ซึ่งการ มีภูมิปัญญานี้ถือว่าเป็นภาคภูมิใจอย่างมากสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เพราะการผลิตเครื่องประดับเงิน นอกจากเป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือ และใช้สมาธิขั้นสูงแล้ว และยังต้องใช้เวลาในการผลิตอีกด้วย

ซึ่งจากการลงภาคสนามและสัมภาษณ์กับช่างประกอบเครื่องประดับเงินในบ้าน แม่สาใหม่ได้พบว่า เครื่องประดับเงินเป็นเครื่องแต่งกายส่วนหนึ่งสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งใน สมัยโบราณ ชาวม้งได้นิยมใช้เงินมาประกอบเป็นเครื่องประดับ เพื่อสามารถสวมใส่ติดตัวอย่างง่าย

แต่ในปัจจุบันสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีต จึงทำให้ปัจจุบันนี้พวกเขาไม่ต้องพกเครื่องเงินในชีวิตประจำวันแล้ว ดังนั้น ในปัจจุบันชาวบ้านแม่สาใหม่จึงไม่ได้นิยมสวมใส่เครื่องประดับเงินเหมือนในอดีต แต่พวกเขาก็ยังคงนิยมสวมใส่เครื่องประดับเงินชิ้นเล็กเพื่อเป็นการเพิ่มความสวยงาม โดยการประกอบเครื่องเงินในปัจจุบันจะต้องนำเงินที่เป็นเม็ดมาละลายเป็นแผ่นเงินตามขนาดที่ต้องการ แล้วช่างประกอบเงินจะนำแผ่นเงินที่ได้มาทำเป็นรูปทรงที่ต้องการดังภาพที่ 56 จากนั้นจึงสามารถนำไปแกะสลัก และขั้นตอนสุดท้ายจึงจะได้เครื่องเงินที่มีลวดลายตามที่ต้องการ ซึ่งในปัจจุบันชาวบ้านได้นิยมผลิตเป็นเครื่องประดับที่เป็นแหวน ต่างหู สร้อยคอ กำไลข้อมือ และกำไลข้อเท้า เป็นต้น โดยมีลักษณะดังภาพที่ 57 และภาพที่ 58

ภาพที่ 56 ชาวบ้านที่กำลังประกอบเครื่องประดับเงิน

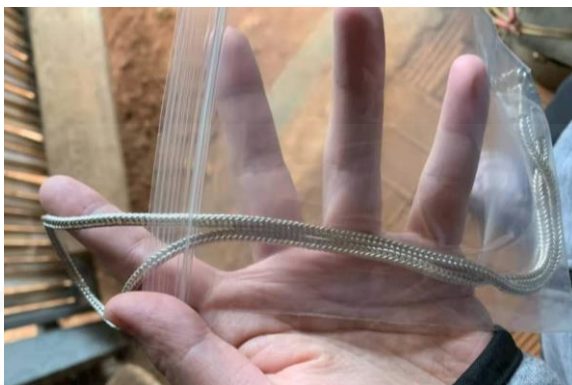
ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 57 แหวนเงินลายม้ง

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 58 สร้อยคอเงิน

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ในปัจจุบันชาวบ้านนอกจากได้นิยมผลิตเครื่องประดับเงินที่มีรูปทรงและลวดลายแบบเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งแล้ว ยังได้นิยมปรับรูปทรงและลวดลายของไทยหรือเป็นแบบทันสมัยอีกด้วย แต่เนื่องจากยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงจึงทำให้เกิดปัญหาในการสืบทอดงานฝีมือการประกอบเครื่องประดับเงินของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนี้ ดังที่ช่างประกอบเครื่องประดับเงินในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ผมได้สืบทอดงานฝีมือนี้จากปู่ ในหมู่บ้านคนที่ยังทำเครื่องเงินได้มีน้อย และคนที่ทำได้สวยยิ่งน้อยกว่า เพราะหลายคนแก่แล้ว ก็เลยไม่มีฝีมืออย่างในสมัยก่อน แล้วสมัยนี้หลายคนชอบเครื่องเงินที่เป็นลายแบบไทย แต่บางคนทำแต่ลายม้ง ก็จะไม่ค่อยมีคนซื้อ แต่ผมยังพอทำได้ แล้วผมได้เรียนรู้วิธีทำลายแบบไทยแล้วเอามาคู่กับลายแบบม้ง ทุกวันก็มีคนสั่งเครื่องเงินจากผม อย่างเมื่อก่อนวันหนึ่งอาจจะทำได้ชิ้นหนึ่ง แต่ตอนนี้อายุมากแล้วก็ต้องใช้หลายวัน ส่วนใหญ่ลูกค้าจะชอบสั่งเป็นพวกแหวน สร้อย กำไล ข้อมือ และต่างหู”

(เศกสิทธิ์ ปกรสิทธิ์. 19 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ในหมู่บ้านยังคงมีผู้ที่ผลิตเครื่องประดับเงินอยู่ และด้วยยุคสมัยและสังคมที่เปลี่ยนแปลงจึงทำให้ผู้ที่ฝีมือการประกอบเครื่องประดับเงินนั้นได้เริ่มเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น ๆ เพื่อใช้ผสมผสานกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และจนได้ค้นคิดและผลิตเครื่องประดับเงินที่มีความสวยงามและมีความทันสมัยใหม่มากยิ่งขึ้น แต่ในปัจจุบันชาวบ้านที่มีฝีมือการผลิตเครื่องประดับเงินมีจำนวนน้อยลง ซึ่งผู้ที่ยังมีฝีมือนั้นส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ และเนื่องจาก

การประกอบเครื่องประดับเงินเป็นงานที่ยุ่่งยาก ดังนั้น ในปัจจุบันคนรุ่นใหม่ที่สืบทอดภูมิปัญญานี้ จึงได้เริ่มน้อยลง

2) การตีมีด

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ยังคงรักษาวิธีการตีมีดแบบโบราณไว้ได้ ซึ่งถือว่าเป็น วัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาที่สืบทอดมาอย่างหลายชั่วอายุ ในปัจจุบันจึงยังมีชาวบ้านที่ยังประกอบ อาชีพด้วยการตีมีด

ซึ่งจากการลงภาคสนามและการสัมภาษณ์กับชาวบ้านที่มีฝีมือตีมีดได้พบว่า ในอดีต การตีมีดเป็นการแปรรูปเหล็กที่นำมาใช้ในครัวเรือน เช่น มีด จอบ เสียมที่ตั้งหม้อหุงอาหาร เตาไฟ โบราณ เป็นต้น โดยผู้ที่ตีจะรู้ถึงลักษณะของเหล็กว่าหลังจากการแปรเป็นมีดแล้วจะมีความแหลมคม และคงทนระดับไหน และยังสามารถรู้ถึงน้ำหนักของเหล็กด้วยตาเปล่า การตีมีดนั้นจะใช้เหล็กแท่ง หรือเหล็กแหนบมาแปรรูป โดยจะใช้ระยะเวลาเป็นครึ่งวันถึงได้มีดหนึ่งเล่ม โดยมีดที่ทำนั้น จะมีความยาวประมาณ 30-32 เซนติเมตร ความกว้างประมาณ 5-10 เซนติเมตร และขั้นตอนทั้งหมด ของการตีมีดจะมี 3 ขั้นตอน คือ 1) นำเหล็กจำนวน 3-5 กิโลกรัมต่อชิ้น และเตรียมเตาถ่านไฟเพื่อเผา เหล็กให้ร้อน โดยมีลักษณะดังภาพที่ 59 2) ตีเหล็กให้ขึ้นรูป โดยเริ่มตีด้ามของมีดก่อน จากนั้นนำมา ขึ้นรูปส่วนปลายของมีดตามขนาดและความยาวของมีด 3) นำมีดมาชุบน้ำเปล่าและน้ำมันเครื่อง เพื่อให้มีความคมและทนต่อการใช้งาน สุดท้ายจึงสามารถได้มีดที่ต้องการ โดยมีลักษณะดังภาพที่ 60

ภาพที่ 59 เหล็กและเตาไฟที่ใช้แปรรูปเป็นมีด

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 60 มีดที่ผลิตจากชาวบ้าน

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ในปัจจุบันยังคงมีชาวบ้านที่สามารถตีมีดด้วยวิธีแบบโบราณของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง แต่ยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงจึงทำให้คนที่สนใจและนำเหล็กให้ช่างเหล็กแปรรูปนั้นได้น้อยลง และยังทำให้คนที่สืบทอดฝีมือนี้ได้ลดน้อยลงไปด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์จากช่างตีมีดในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ผมได้ทำงานนี้มา 40 กว่าปี เมื่อก่อนคนที่มาติดต่อซื้อ มีดจะเยอะกว่า แต่เดี๋ยวนี้ใคร ๆ ก็ไปซื้อที่ข้างนอก มีแต่บางคน อาจจะมีเหล็กที่ไม่ใช่ แล้วก็เอามาให้ผมตีเป็นมีดให้ และตอนนี้ ในหมู่บ้านก็มีแค่ 2 หรือ 3 คนยังตีมีดได้ อย่างรุ่นใหม่ ๆ นี้เขาไม่ อยากทำ เพราะตีมีดต้องใช้เวลา อย่างผมตอนนี้มีอายุมากขึ้น วัน หนึ่งก็คงไม่ได้มีดอันหนึ่ง ก็เลยหาเงินยาก ลูกผมก็ไม่อยากเรียน บอกว่าทำงานอย่างอื่นได้เงินมากกว่า แต่ก็จริง เดี่ยวนี้คนที่ซื้อก็ ส่วนใหญ่เป็นคนในหมู่บ้าน วันหนึ่งอาจจะมียี่สิบคนสองคนเอา เหล็กมาให้ทำ แต่ก็น้อยมาก”

(หญิงช่อ แซ่โซ้ง. 21 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้สืบทอดฝีมือการตีมีดแบบโบราณจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวม้งที่ได้สืบทอดมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ และในปัจจุบันชาวบ้านยังคงใช้ฝีมือนี้เพื่อทำมาหากิน แต่เนื่องจากปัจจุบันชาวบ้านได้มีค่านิยมที่ต่างจากอดีต จึงมีคนจำนวนน้อยที่ยังนิยมนำเหล็กมาให้ช่างตีเป็นมีด และชาวบ้านก็ได้ลดความสนใจต่อการสืบทอดฝีมือการตีมีดแบบโบราณ ดังนั้น จึงทำให้ชาวบ้านแม่สาใหม่ที่มีฝีมือในการตีมีดนี้ได้ลดน้อยลงไป

3) เครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

เครื่องแต่งกายเปรียบเสมือนองค์ประกอบสำคัญในชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เนื่องจากการแต่งกายเป็นสิ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นชาติพันธุ์ ดังนั้น ไม่ว่าจะในอดีตหรือในปัจจุบัน ผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่แห่งนี้ก็ยังคงนิยมผลิตเครื่องแต่งกายแบบในรูปแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอยู่ และเพื่อให้สมาชิกครอบครัวสามารถแต่งกายแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในวันประเพณีปีใหม่ม้งด้วย

จากการลงภาคสนามและสัมภาษณ์กับชาวบ้านแม่สาใหม่ได้พบว่า ถึงแม้ในชีวิตประจำวันชาวบ้านไม่ได้นิยมแต่งชุดม้งเหมือนในประเพณีหรืองานสำคัญ แต่ผู้หญิงในหมู่บ้านยังคงนิยมทำชุดแต่งกายโดยใช้วิธีการทอผ้า การเย็บผ้า การปักผ้าลวดลายม้ง และการทำผ้าเขียนเทียนลายซี้ฝั้งในรูปแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง โดยเฉพาะการปักลวดลายม้งถือว่าเป็นงานประจำของผู้หญิงทุกคนในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะในกลุ่มผู้สูงอายุหรือเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ล้วนมีฝีมือและสนใจทำการปักลวดลายบนเสื้อผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งในทุกปีผู้หญิงม้งจะต้องมีการจัดเตรียมผ้าและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำเสื้อผ้าม้ง และจะปักเย็บเสื้อผ้าจนถึงวันที่ใกล้จะถึงประเพณีปีใหม่ม้งซึ่งในเวลานั้นชาวบ้านทุกคนจะสวมใส่ชุดม้งใหม่ที่ทำจากฝีมือของผู้หญิงในบ้าน นอกจากชุดแต่งกายแล้ว ชาวบ้านยังสามารถนำฝีมือนี้มาทำเป็นรองเท้าว หมอน และกระเป๋า เป็นต้น โดยมีลักษณะดังภาพที่ 61 ดังนั้น การทำเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจึงเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาของชาวบ้านแม่สาใหม่ และยังเป็นวัฒนธรรมที่ได้ถ่ายทอดอย่างเป็นต่อเนื่อง

ภาพที่ 61 รองเท้าเด็กที่ทำจากผ้าปักด้วยลวดลายแบบม้ง

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ซึ่งข้อมูลข้างต้นได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านท่านหนึ่งในบ้านแม่สาใหม่ ได้กล่าวว่า

“ผู้หญิงมีส่วนใหญ่จะชอบเย็บผ้า ปักผ้าเอง เพราะอย่าง
เมื่อก่อนถ้าให้ไปซื้อก็จะแพง เราก็ต้องทำเอง ทุกปีจะต้องทำชุดม้ง
ให้ครอบครัวใส่ในวันปีใหม่ เดี่ยวนี้ผู้หญิงรุ่นใหม่ ๆ นี้ก็ยังชอบทำ
เสื้อ บางคนยังทำพวกกระเป๋ เลือคลุม และรองเท้าไปขายด้วย”

(นา แซ่เต๋มา. 21 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ภูมิปัญญาด้านการทำเครื่องแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นวัฒนธรรมที่ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้สืบทอดและรักษาไว้ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะผู้หญิงในหมู่บ้านส่วนใหญ่ได้สืบทอดฝีมือนี้ และยังมีทำเครื่องแต่งกายม้งด้วยตนเอง จึงเห็นได้ว่าผู้หญิงม้งบ้านแม่สาใหม่ได้สืบทอดภูมิปัญญาเหล่านี้จากบรรพบุรุษ อีกทั้งยังได้สืบทอดความขยันขันแข็งจากบรรพบุรุษอีกด้วย จึงทำให้ภูมิปัญญาเหล่านี้ยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน

จากข้อมูลข้างต้นจึงสรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้สืบทอดวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ โดยได้มีฝีมืออย่างเด่นชัดในการประกอบเครื่องประดับเงิน การตีมีด และการทำเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งภูมิปัญญาเหล่านี้นอกจากได้สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะนิสัยที่มีความขยันขันแข็งของชาวม้ง อีกทั้งยังทำให้ชาวบ้านกลุ่มนี้สามารถทำมาหากินด้วยการทำงานฝีมือเหล่านี้ด้วย แต่เมื่อกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงจึงทำให้ค่านิยมของคนในสังคมนั้นได้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งโดยเฉพาะภูมิปัญญาในด้านการประกอบเครื่องประดับเงินและด้านการตีมีด กำลังมีปัญหาในเรื่องของการสืบทอด เพราะฉะนั้นหากไม่มีผู้ที่สืบทอดวัฒนธรรมภูมิปัญญาเหล่านี้ต่อไป ก็อาจทำให้เหลือไว้แต่เพียงความทรงจำของชาวม้งในวันข้างหน้าก็เป็นได้

3.3 ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของ “ประเพณี” ว่าเป็นสิ่งที่นิยมถือประพฤติปฏิบัติสืบ ๆ กันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียม หรือจารีตประเพณี ซึ่งในสังคมมนุษย์มีประเพณีที่หลากหลายตามวัฒนธรรมและความเชื่อของแต่ละชาติพันธุ์ โดยสามารถแบ่งประเพณีเป็น 2 ประเภท คือ ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตและประเพณีเกี่ยวกับสังคม สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ได้มีประเพณีที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง และถึงแม้ชาวม้งกลุ่มนี้ได้อาศัยอยู่ในสังคมไทยเป็นเวลานาน แต่พวกเขาก็ยังคงได้สืบทอดและดำเนินประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดของประเพณีดังต่อไปนี้

3.3.1 ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต

สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ ประเพณีตั้งแต่การเกิดจนกระทั่งเสียชีวิต พวกเขาจะนิยมดำเนินประเพณีเกี่ยวกับชีวิตที่สำคัญจำนวน 4 ประเพณี คือ ประเพณีการเกิด ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการไหว้ผีบรรพบุรุษ และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการตาย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ประเพณีการเกิด

ประเพณีการเกิดเป็นประเพณีแรกของชีวิต ซึ่งได้แสดงถึงการมีชีวิตใหม่ที่เกิดขึ้นในโลกใบนี้ ดังนั้น ด้วยธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง พวกเขาจึงได้นิยมจัดประเพณีการเกิดโดยจะมีพิธีเรียกขวัญเกิดขึ้นหลังจากได้มีเด็กคลอดใหม่

ซึ่งพิธีเรียกขวัญเด็กแรกเกิดนี้ได้มาจากความเชื่อของชาวม้งว่า แต่ละคนนั้นจะมีขวัญประจำตัวอยู่ โดยเมื่อแรกเกิดนั้นผู้ทำคลอดจะนำด้ายสีขาวผูกไว้ที่ข้อมือของเด็ก ดังภาพที่ 62 จากนั้นในเช้าวันที่สามพ่อแม่ของเด็กจะขอผู้ใหญ่คนหนึ่งมาทำการเรียกขวัญให้กับเด็กแรกเกิด โดยใช้ไก่หนึ่งคู่ ไช้ไก่หนึ่งฟอง รูปสามดอก กั๊กกระดาษเงิน พร้อมกับอุปกรณ์ที่ใช้ในระหว่างพิธี คือ ไม้คู่เสียด้าย กั๊กวงเหรียญเหล็ก และสิ่งที่สำคัญในพิธีเรียกขวัญนี้ นอกจากมีการตั้งชื่อให้เด็กตามที่พ่อแม่ของเด็กต้องการแล้ว ผู้ที่ดำเนินพิธีจะต้องให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบ้านได้ทราบว่าจะครบครันมีเด็กเกิดใหม่ และขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบ้านปกป้องเด็ก และให้เด็กมีร่างกายที่แข็งแรง นอกจากนี้ ผู้ดำเนินพิธียังต้องไหว้เทพที่ได้นำเด็กมาเกิดในบ้าน โดยจะต้องใช้ไก่หนึ่งคู่ กระดาษเงินกระดาษทอง ทั้งนี้เพราะชาวม้งเชื่อว่าเทพดังกล่าวได้นำขวัญของเด็กจากสรวงสวรรค์มาจุดให้กับเด็กที่เพิ่งเกิดใหม่นั้น (ประสิทธิ์ สิปรีชา และอภัย วาณิชประดิษฐ์, 2550, น. 96-97)

ภาพที่ 62 การผูกข้อมือให้กับเด็กที่เกิดใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

ที่มา: วิลาวัลย์ กรศิริติการ (ชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่)
เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2564

ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ยังคงนิยมจัดประเพณีการเกิด โดยจะทำพิธีเรียกขวัญให้เด็กที่เกิดใหม่ ตั้งคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อรม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“เพราะสมัยก่อนเวลาคลอดลูกจะไม่พาผู้หญิงไปหาหมอ คนที่ช่วยคลอดก็จะเป็นหมอต้าแยหรือเป็นคนที่ถนัดช่วยคลอดลูก หลังจากเด็กได้เกิดมาก็ต้องผูกข้อมือให้ลูก และเมื่อครบ 3 วันก็จะต้องจัดพิธีเรียกขวัญ และตั้งชื่อใหม่ให้กับลูก และยังต้องขอบคุณบรรพบุรุษได้ส่งลูกให้บ้านเรา และหัวหน้าครอบครัวจะเป็นคนบอกบรรพบุรุษว่า บ้านของเราได้มีลูกใหม่เกิดมา และขอบคุณบรรพบุรุษ ขอให้บรรพบุรุษช่วยพรให้ลูกมีสุขภาพและร่างกายที่แข็งแรง ไม่มีเจ็บไม่มีไข้”

(พรชัย ภูสิริพัฒนานนท์. 18 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

ซึ่งได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอีกท่านหนึ่งในบ้านแม่สาใหม่ ได้กล่าวว่า

“เดี๋ยวนี้ในหมู่บ้านก็ยังมีประเพณีการเกิด แต่ก็ไม่ได้เป็นงานใหญ่ ก็คือหลังจากเด็กได้คลอดมาครบ 3 วัน พ่อแม่ก็จะตั้งชื่อเรียกขวัญและตั้งชื่อให้ลูก และขอบคุณบรรพบุรุษทุกท่านได้ให้ลูกเกิดมาในโลกนี้ แต่ถ้าลูกคนนั้นตายภายใน 3 วันนี้ ก็จะต้องจัดพิธีงานศพ แล้วเอาศพไปฝัง ส่วนผู้หญิงที่เพิ่งคลอดลูกเสร็จจะต้องอยู่ไฟครบ 30 วัน และคนภายนอกจะห้ามเข้าไปในบ้าน ถ้าเป็นผู้หญิงที่มีครรภ์ยังเข้าไปในบ้านนั้นไม่ได้ เพราะเราเชื่อว่าผู้หญิงคนนั้นจะมาแย่งนมจากผู้หญิงของบ้านนี้ ถ้าเผลอเข้าไปจริง ๆ สามีของผู้หญิงบ้านนี้ก็ต้องแอบเข้าไปในบ้านผู้หญิงที่มีครรภ์ แล้วก็ไปขโมยข้าวมาต้มให้เมียกิน ก็ถือว่านมที่หายไปนั้นได้กลับมา”

(ไพโรจน์ แซ่โซ้ง. 21 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ยังคงนิยมจัดประเพณีการเกิด โดยเมื่อมีลูกได้เกิดใหม่ในครอบครัว พ่อแม่ของลูกที่เกิดใหม่นั้นจะต้องทำพิธีผูกข้อมือให้กับลูก และหลังจากลูกได้เกิดมาครบ 3 วัน พ่อแม่ยังต้องให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการประกอบพิธีมาจัดพิธีเรียกขวัญให้แก่ลูก ทั้งนี้ก็เพื่อให้ลูกที่เกิดใหม่นั้นได้มีชีวิตที่ดีและมีสุขภาพที่แข็งแรง และยิ่งเพื่อขอบคุณเทพเจ้าที่ส่งลูกเกิดใหม่ในครอบครัว จึงทำให้ตระกูลของตนเองสามารถสืบทอดได้อย่างต่อไป นอกจากนี้หลังจากผู้หญิงม้งได้คลอดลูกแล้วยังต้องอยู่ไฟในบ้าน

ให้ครบ 30 วัน และระหว่างนี้ชาวบ้านยังต้องปฏิบัติตามข้อห้ามต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอยู่ไฟของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จึงเห็นได้ว่าชาวม้งในบ้านแม่สาใหม่ยังคงมีการยึดถือความเชื่อที่เกี่ยวกับการมีลูกเกิดใหม่ ซึ่งเป็นความเชื่อที่ได้ถ่ายทอดมาตั้งแต่โบราณ และถึงแม้ยุคสมัยได้มีการเปลี่ยนแปลงแต่ชาวม้งกลุ่มนี้ก็ยังคงนับถือไว้เป็นอย่างดี

2) ประเพณีการแต่งงาน

ประเพณีการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งถือว่าเป็นประเพณีสำคัญสำหรับชาวม้งทุกคนในบ้านแม่สาใหม่ เพราะประเพณีนี้ มีความหมายถึงการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในชีวิต

ซึ่งจากการลงภาคสนามและสัมภาษณ์กับชาวบ้านแม่สาใหม่พบว่า ประเพณีการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งถือว่าเป็นประเพณีสำคัญ โดยเฉพาะผู้หญิงม้ง เพราะหลังจากได้แต่งงานกับผู้ชาย ผู้หญิงจำเป็นต้องย้ายบ้านและใช้ชีวิตอยู่กับสามี ซึ่งถือว่าไม่ใช่คนในบ้านของพ่อแม่อีกต่อไป และการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นจะมีอยู่สองกรณี คือ กรณีที่ผู้ชายได้พึงใจกับผู้หญิงที่บ้านหลังหนึ่ง แต่ผู้หญิงไม่มีใจให้กับผู้ชาย ผู้ชายจึงต้องใช้วิธีฉุดสาว เพื่อนำผู้หญิงกลับมาอยู่เป็นสามีภรรยา วันถัดไปจึงค่อยให้คนไปกล่าวถึงและสว่ขอจากพ่อแม่ฝ่ายหญิง หลังจากนั้นหากพ่อแม่ฝ่ายหญิงได้ตกลงแต่งงานให้กับผู้ชาย จึงมีการเลือกวันเวลาที่จัดพิธีแต่งงาน ซึ่งกรณีนี้ในปัจจุบันได้มีน้อยลง เพราะผู้ชายได้ให้เกียรติกับผู้หญิงและพ่อแม่ฝ่ายหญิงมากกว่าในอดีต ดังนั้น ในปัจจุบันส่วนใหญ่จะนิยมกรณีที่สอง ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้ชายและผู้หญิงได้ตกลงใจรักกัน และพ่อแม่ฝ่ายหญิงได้ทราบถึงความรักระหว่างคนสองคน ผู้ชายจึงจะสามารถสว่ขอและตกลงการแต่งงานกับพ่อแม่ฝ่ายหญิงได้โดยตรง แต่หากพ่อแม่ฝ่ายหญิงไม่ได้ทราบเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างลูกชายกับลูกสาว ผู้ชายจะสามารถพาผู้หญิงกลับไปอยู่ในบ้านของตนเองได้ และวันถัดไปจึงค่อยไปกล่าวสว่ขอจากพ่อแม่ฝ่ายหญิง แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็กรณีใด ผู้ชายกับผู้หญิงที่จะแต่งงานกันต้องห้ามเป็นคนในตระกูลเดียวกัน ซึ่งหมายถึงต้องไม่ใช่คนที่เป็นแซ่เดียวกัน มิฉะนั้นจึงถือว่าเป็นการผิดผีสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

การจัดประเพณีการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจะต้องขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ซึ่งหากฝ่ายชายยังไม่สามารถจัดประเพณีการแต่งงานกับผู้หญิงได้ ก็สามารถเลื่อนเวลาที่จะจัดการแต่งงานได้ตามข้อตกลง สำหรับพิธีแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจะนิยมจัดงานในบ้านของฝ่ายหญิง ซึ่งพ่อแม่ฝ่ายหญิงจะเป็นผู้ที่เตรียมสถานที่และข้าวของต่าง ๆ สำหรับการจัดประเพณีการแต่งงาน และตามธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ประเพณีการแต่งงานส่วนใหญ่จะจัดขึ้น 2 วัน 1 คืน ซึ่งในปัจจุบันสามารถตกลงระยะเวลาของการจัดงานได้ตามเห็นสมควร โดยส่วนใหญ่ในวันประเพณีการแต่งงานทั้งเจ้าบ่าวและเจ้าสาวจะต้องแต่งกายด้วยชุดกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ดังภาพที่ 63 และในการเริ่มประเพณี เจ้าบ่าวกับเจ้าสาวจะต้องเดินทางจากบ้านของเจ้าบ่าวไปยังบ้านของเจ้าสาว แต่ก่อนที่จะพาเจ้าสาวกลับอยู่ในบ้านผู้ชาย หัวหน้าครอบครัวของฝ่ายชายจะต้อง

กล่าวถึงเรื่องแต่งงานให้ผีบรรพบุรุษทราบเสียก่อน นอกจากนี้ ตามธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เจ้าบ่าวและเจ้าสาวยังต้องรับประทานอาหารระหว่างครึ่งทางก่อนที่จะถึงบ้านฝ่ายหญิง หลังจากนั้นจึงสามารถเดินทางไปยังบ้านเจ้าสาวได้ และระหว่างการดำเนินประเพณีการแต่งงาน แม่ของทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะไม่นิยมเข้าร่วมในงาน ดังนั้น ผู้ที่เข้าร่วมประเพณีการแต่งงานจะเป็นพ่อ ผู้ใหญ่ และญาติพี่น้องของทั้งสองฝ่าย ในการแต่งงานจะต้องมีผู้ที่มีความรู้ในการดำเนินพิธี และระหว่างพิธีนั้นเจ้าบ่าวจะต้องเป็นผู้ที่กราบไหว้ผีบรรพบุรุษและผู้ใหญ่ของฝ่ายหญิง ดังภาพที่ 64 และยังต้องตีมสุราเพื่อยืนยันกับญาติพี่น้องฝ่ายหญิงว่าจะดูแลเจ้าสาวเป็นอย่างดี หลังจากนั้น ทุกคนที่เข้าร่วมในงานจะต้องผูกข้อมือให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาว เพื่อเป็นการอวยพรและแสดงความยินดีต่อกัน จากนั้น ยังต้องเชิญแขกที่เข้ามาในงานนั่งที่โต๊ะและรับประทานอาหารม้งด้วยกัน ดังภาพที่ 65 สุดท้ายเจ้าบ่าวจะต้องตีมสุราอีกครั้งเพื่อขอบคุณญาติพี่น้องที่ให้ความสนับสนุนในการจัดประเพณีการแต่งงาน ซึ่งในระหว่างการดำเนินประเพณีการแต่งงานนั้นจะมีขั้นตอนที่พ่อแม่ฝ่ายหญิงจะต้องตั้งชื่อใหม่ให้ลูกเขย โดยเพิ่มชื่อที่เป็นหนึ่งพยางค์หลังจากชื่อเดิมของเจ้าบ่าว และหลังจัดงานประเพณีการแต่งงานในบ้านของฝ่ายหญิงแล้ว ยังมีการเชิญญาติพี่น้องของฝ่ายชายมาร่วมงานเลี้ยงในบ้านของเจ้าบ่าว เพื่อเป็นการขอบคุณญาติพี่น้องที่เคยให้ความช่วยเหลือในงานอีกด้วย

ภาพที่ 63 การแต่งกายของเจ้าบ่าวและเจ้าสาวของชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

ที่มา: วิลาวัลย์ กรกิตติการ (ชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่)
เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2564

ภาพที่ 64 เจ้าป่าวกำลังจะไหว้ผู้ใหญ่ของฝ่ายเจ้าสาว

ที่มา: วิลาวัลย์ กรกิริติการ (ชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่)
เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2564

ภาพที่ 65 การเชิญแขกที่มาในงานแต่งงานร่วมทานอาหารมังด้วยกัน

ที่มา: วิลาวัลย์ กรกิริติการ (ชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่)
เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2564

ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ยังคงนิยมจัดประเพณีการแต่งงานแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในหมู่บ้าน และพวกเขายังได้นิยมดำเนินประเพณีนี้ตามขั้นตอนที่ได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ดังคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“สมัยนี้คนที่อุดสาวไม่ค่อยมีแล้ว ส่วนใหญ่จะตกลงกันเอง แต่จะต้องไม่ใช่คนในแซ่เดียวกัน งานแต่งของมั่งจะต้องให้ญาติพี่น้องมาช่วยในงาน วันแต่งงานจะฆ่าหมูฆ่าไก่เลี้ยงแขกที่มา แต่แม่ของฝ่ายชายส่วนใหญ่จะไม่ไปทำงาน มีแต่พ่อและญาติไปด้วยเท่านั้น ในงานก็ต้องไหว้บรรพบุรุษ ไหว้ญาติพี่น้อง และทานอาหาร กินเหล้าด้วยกัน แล้วแขกที่มาจะผูกข้อมือให้เจ้าสาว เจ้าสาว พอจัดงานในบ้านผู้หญิงเสร็จจะไปจัดงานเลี้ยงอีกครั้งในบ้านผู้ชาย เพื่อขอบคุณญาติพี่น้องฝ่ายชายมาช่วยในงานแต่ง”

(ไพโรจน์ แซ่เซ็ง. 20 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ในปัจจุบันผู้ชายกลุ่มชาติพันธุ์มั่งในบ้านแม่สาใหม่ไม่ได้นิยมใช้วิธีอุดสาวเพื่อเป็นการบ่งบอกถึงความรักที่มีต่อผู้หญิงมั่งเหมือนเช่นในอดีต แต่ได้เปลี่ยนไปเป็นตกลงใจรักกันกับฝ่ายหญิงก่อน และหลังจากพ่อแม่ฝ่ายชายกับพ่อแม่ฝ่ายหญิงได้ตกลงให้ลูกชายกับลูกสาวแต่งงานกัน จึงสามารถจัดประเพณีการแต่งงาน ซึ่งในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์มั่งบ้านแม่สาใหม่ก็ยังคงนิยมจัดพิธีแต่งงานตามประเพณีการแต่งงานแบบกลุ่มชาติพันธุ์มั่ง โดยการแต่งงานจะจัดตามแบบแผนและขั้นตอนของกลุ่มชาติพันธุ์มั่ง ซึ่งพวกเขาได้สืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองได้เป็นอย่างดี

อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่า ประเพณีการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์มั่งนี้ยังได้มีการเน้นความสัมพันธ์ระหว่างญาติพี่น้องและแซ่ตระกูลของทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง อีกทั้งยังถือเป็นการตัดขาดความสัมพันธ์ระหว่างผีบรรพบุรุษของฝ่ายหญิงด้วย เนื่องจากฝ่ายเจ้าสาวจะต้องกลายเป็นสมาชิกของบ้านฝ่ายเจ้าสาวอย่างเป็นทางการ ดังนั้น ประเพณีการแต่งงานนั้นจึงถือเป็นธรรมเนียมประเพณีที่แฝงด้วยความเชื่อที่เด่นชัดของกลุ่มชาติพันธุ์มั่ง

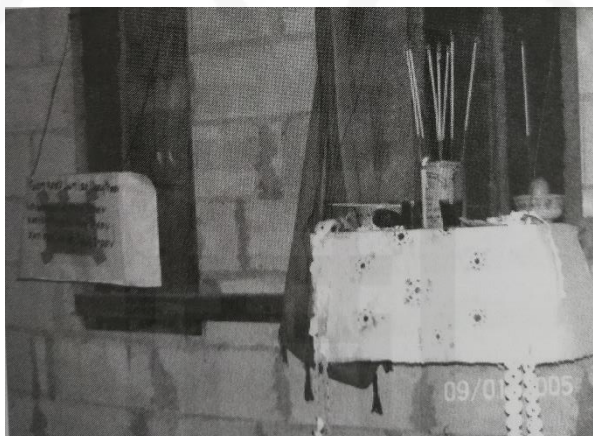
3) ประเพณีการไหว้ผีบรรพบุรุษ

บรรพบุรุษเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อชีวิตและครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์มั่ง และชาวมั่งเชื่อว่า ถึงแม้บรรพบุรุษได้ล่วงลับไปแล้ว แต่ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษแต่ละคนก็ยังคงอยู่ที่บ้าน ซึ่งได้คอยคุ้มครองและปกป้องลูกหลานทุกคนในบ้านอยู่เสมอ ดังนั้น ในปัจจุบันชาวบ้านแม่สาใหม่ก็ยังคงนิยมไหว้ผีบรรพบุรุษในทุกปี

การไหว้ผีบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์มั่งนั้นส่วนใหญ่จะนิยมเริ่มจัดขึ้นในวันสงกรานต์ปีใหม่เก่าของทุกปีจนถึงวันเสร็จฉลองปีใหม่มั่ง โดยหัวหน้าครอบครัวของทุกบ้านจะจัดรูป เทียน และพร้อมเอาไก่ต้ม ชาหรือเหล้า เพื่อเป็นการต้อนรับดวงวิญญาณของบรรพบุรุษมาร่วมฉลองปีใหม่มั่งที่บ้าน แล้วหัวหน้าครอบครัวจะทำการเปลี่ยนกระดาษใหม่ที่หิ้งบูชาผีของบ้าน ดังภาพที่ 66 พร้อมนำไก่ตัวผู้ตัวหนึ่ง รูป และกระดาษเงินกระดาษทองมาเช่นไหว้ เพื่อเป็นการขอบคุณผีในบ้าน

ที่เคยช่วยคุ้มครองครอบครัวของตนเองในปีที่ผ่านมา และยังขอให้คอยปกป้องคุ้มครองครอบครัวต่อในรอบปีถัดไป นอกจากนี้ ก่อนการรับประทานอาหารเย็นในวันส่งท้ายปีเก่า หัวหน้าครอบครัวยังต้องทำการไหว้ผีบรรพบุรุษที่ได้กลับมาในบ้านเสียก่อน และตักอาหารตั้งไว้บนโต๊ะทานข้าว ดังภาพที่ 67 และหัวหน้าครอบครัวยังต้องนั่งฝั่งตรงข้ามกับบรรพบุรุษที่โต๊ะ พร้อมกับกล่าวคำเชิญบรรพบุรุษทุกท่านมาร่วมทานอาหารกัน เพื่อเป็นการขอบคุณบรรพบุรุษทุกท่านที่คอยคุ้มครองและดูแลครอบครัวอยู่ตลอด และหลังจากวันสุดท้ายของปีใหม่ มังหัวหน้าครอบครัวจะต้องเผากระดาษเงินกระดาษทองเพื่อเป็นการบอกกล่าวให้ผีบรรพบุรุษและผีต่าง ๆ ในบ้านทราบว่าได้สิ้นสุดเวลาของการฉลองปีใหม่แล้ว และอัญเชิญให้กลับไปสถิตที่เดิม

ภาพที่ 66 หิ้งบูชาผี (ด้านซ้าย) ภายในบ้านของชาวม้งบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: องค์ความรู้ท้องถิ่นม้งชุมชนแม่สาใหม่ ค้นมาเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2563

ภาพที่ 67 ชาวม้งบ้านแม่สาใหม่กำลังจัดโต๊ะอาหารเพื่อไหว้ผีบรรพบุรุษ

ที่มา: องค์ความรู้ท้องถิ่นม้งชุมชนแม่สาใหม่ ค้นมาเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2563

ซึ่งข้อมูลข้างต้นได้สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“การไหว้ผีบรรพบุรุษนั้นมีมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายายแล้ว เพราะเราเชื่อว่าบรรพบุรุษเป็นคนที่ให้เราเกิดมา และได้ปกป้องคุ้มครองคนในบ้าน ดังนั้นเราจะต้องไหว้ผีบรรพบุรุษอย่างน้อยปีละครั้ง ส่วนใหญ่จะเป็นวันปีใหม่ ในวันนั้นเราจะเชิญบรรพบุรุษกลับมาในบ้าน และต้องเลี้ยงข้าวเลี้ยงปลาเพื่อขอบคุณท่าน และต้องเผาเงินให้บรรพบุรุษ เพื่อให้ท่านมีเงินใช้ในสวรรค์”

(บรรเจิด ถนอมรุ่งเรือง. 21 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

ซึ่งยังได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านอีกท่านหนึ่งในบ้านแม่สาใหม่ได้กล่าวว่า

“ในหมู่บ้านส่วนใหญ่ถือบรรพบุรุษ เพราะเป็นความเชื่อเก่าของม้ง ที่บ้านจะไหว้บรรพบุรุษในวันปีใหม่ม้ง แต่ถ้าในวันอื่น ๆ เราก็ไปไหว้บรรพบุรุษได้ เพื่อเป็นความสบายใจกับเราเอง เวลาไหว้บรรพบุรุษจะต้องใช้ธูป เทียน ไก่ และกระดาษ หรือเตรียมของมากกว่านี้ก็ได้ และหัวหน้าครอบครัวจะต้องเป็นคนี่วางของเช่นไหว้ และต้องทำพิธีคนเดียว เพราะผู้หญิงกับเด็กจะมาร่วมพิธีนี้ไม่ได้ แต่ถ้าอยากไหว้บรรพบุรุษจริง ๆ ก็ไปไหว้ได้เดี๋ยวนี้อีกไม่ได้เข้มงวดขนาดนั้น”

(ชฎาพร ถนอมวรกุล. 18 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ประเพณีการไหว้ผีบรรพบุรุษเป็นประเพณีแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และก็ยังถือเป็นประเพณีสำคัญสำหรับชาวม้งในบ้านแม่สาใหม่ ซึ่งในปัจจุบันชาวบ้านแม่สาใหม่ส่วนใหญ่ก็ยังคงนิยมทำการไหว้ผีบรรพบุรุษในช่วงประเพณีปีใหม่ม้ง โดยในวันสิ้นปีเก่าของทุกปีหัวหน้าครอบครัวของแต่ละบ้านจะต้องทำพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษ และจะเรียกบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วนั้นได้กลับมาทานอาหารที่บ้าน เพื่อเป็นการเชิญบรรพบุรุษได้ฉลองปีใหม่ร่วมกับลูกหลานของครอบครัว และยังเพื่อเป็นการขอบคุณผีบรรพบุรุษที่คอยดูแลคุ้มครองสมาชิกทุกคนในบ้านในปีนี้ และยังขอให้ผีบรรพบุรุษสามารถช่วยปกป้องและคุ้มครองลูกหลานทุกคนในรอบปีที่ถัดไป ซึ่งได้เห็นว่า สำหรับชาวม้งในบ้านแม่สาใหม่ ถึงแม้บรรพบุรุษได้ล่วงลับไปแล้ว แต่พวกเขาก็ยังอยากเก็บความสัมพันธ์ระหว่างบรรพบุรุษกับลูกหลานทุกคนในบ้าน พวกเขาจึงได้นับถือผีบรรพบุรุษมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และยังทำให้ความเชื่อนี้ได้มีความผูกพันกับชีวิตของตนเองเป็น

อย่างมาก ซึ่งทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการเคารพบรรพบุรุษ และยังเป็นการสืบทอดธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองอีกด้วย

4) ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการตาย

ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการตายถือว่าเป็นประเพณีสุดท้ายของชีวิตมนุษย์ และสำหรับชาวม้งบ้านแม่สาใหม่แล้วประเพณีนี้ก็ถือเป็นประเพณีที่สำคัญ และจำเป็นต้องปฏิบัติตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ดังนั้น ในปัจจุบันชาวม้งบ้านแม่สาใหม่จึงยังคงรักษาและปฏิบัติตามรูปแบบของประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการตายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งไว้ได้เป็นอย่างดี

จากการลงภาคสนามและสัมภาษณ์กับชาวม้งบ้านแม่สาใหม่ได้พบว่า หลังจากมีคนในบ้านได้เสียชีวิตลง จะต้องมีการจัดพิธีงานศพขึ้นภายในบ้านของผู้เสียชีวิต และระยะเวลาของการจัดงานศพนั้นจะขึ้นอยู่กับครอบครัวของผู้เสียชีวิต ซึ่งโดยส่วนใหญ่หากเป็นผู้ที่เสียชีวิตอย่างกะทันหัน เช่น การเสียชีวิตของทารกหรือเด็กในบ้าน การเสียชีวิตโดยเกิดอุบัติเหตุหรือโรคร้ายไข้เจ็บ ในกรณีนี้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งส่วนใหญ่จะจัดพิธีเพียงหนึ่งวัน แต่หากเป็นผู้สูงอายุที่เสียชีวิต ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะจัดเวลาสามวันหรือเจ็ดวัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของครอบครัว และในระหว่างการดำเนินพิธีงานศพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ครอบครัวของผู้เสียชีวิตจะต้องขอความช่วยเหลือจากคนนอกตระกูลหรือญาติพี่น้องที่ใกล้ชิด ซึ่งเป็นผู้ที่ไต่نبถือสืบเดียวกันกับตนเอง และจะต้องมีผู้ที่ดูแลพิธีกรรมโดยเฉพาะ

อีกทั้งจะต้องมีการแบ่งหน้าที่กันเพื่อประกอบหน้าที่ต่าง ๆ ตลอดทั้งงาน เช่น ฝ่ายสวดนำทางวิญญาณ ฝ่ายพ่อครัว ฝ่ายแม่ครัว ฝ่ายตีกลอง ฝ่ายเป่าแคน และฝ่ายประกอบพิธีฝังศพ เป็นต้น และก่อนการดำเนินพิธีงานศพนั้น ชาวม้งจะแต่งชุดที่ทำจากกัญชงให้ผู้เสียชีวิตได้สวมใส่ เพื่อเป็นการให้ผู้เสียชีวิตสามารถเดินทางไปหาวิญญาณของบรรพบุรุษได้ หลังจากนั้นจะมีผู้ที่นำทางวิญญาณ และจะมีคนตีกลองและกลุ่มเป่าแคน ดังภาพที่ 68 ระหว่างนั้นครอบครัวของผู้เสียชีวิตจะมีหน้าที่ต้อนรับแขกที่มาร่วมแสดงความเสียใจในงาน และในวันงานจะต้องมีการฆ่าหมู เพื่อเป็นการมอบวิญญาณสัตว์ให้กับผู้เสียชีวิต และยังใช้เพื่อเลี้ยงแขกที่เข้ามาในงานด้วย จากนั้นเมื่อถึงวันสุดท้ายก่อนจะฝังศพเจ้าภาพจะต้องฆ่าวัวหนึ่งตัวให้กับผู้เสียชีวิต แล้วจึงมีการจัดพิธีนำศพลงฝังตามขั้นตอนของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ดังภาพที่ 69

ภาพที่ 68 กลุ่มเป่าแคนที่เชิญในงานศพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

ที่มา: ภรภัทร พิสิษฐกิจจานุกุล (ชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริก จังหวัดเชียงใหม่)
เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2564

ภาพที่ 69 พิธีฝังศพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

ที่มา: ภรภัทร พิสิษฐกิจจานุกุล (ชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริก จังหวัดเชียงใหม่)
เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2564

ซึ่งข้อมูลข้างต้นได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริก จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“งานศพที่นี่จะจัดแบบม้ง ถ้าเป็นคนแก่ที่เสียชีวิตที่บ้านส่วนจะจัดงานหลายวัน ปกติก็จะจัดสามวันหรือเจ็ดวันก็แล้วแต่บ้านเขาชอบ แต่ถ้าเป็นเด็กในบ้านเสียชีวิต เขาจะไม่จัดงานหลายวัน ก็จะรีบ ๆ จัดงานให้เสร็จ แล้วในงานศพจะต้องให้ญาติพี่น้องมาช่วยกัน เวลาทำงานจะแยกเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่ม

พ่อครัว กลุ่มแม่ครัว กลุ่มเป่าแคน และคนตีกลอง แต่ละคนจะมีหน้าที่ต่างกัน งานศพจะจัดในบ้านคนตาย และจะมีคนที่ดูแลงาน เขาจะรู้ว่าต้องเตรียมอะไรบ้าง มีขั้นตอนยังไง ส่วนครอบครัวก็คือต้อนรับแขกที่เข้ามา แล้วก็ทุกเช้ากลางวันเย็นจะต้องไหว้ศพ วันสุดท้ายก็จะเอาศพไปฝัง และจะมีคนที่ดำเนินพิธีนี้”

(ไฟโรจน์ แซ่โซ้ง. 20 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการตายเป็นอีกหนึ่งประเพณีที่มีความสำคัญต่อกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จึงทำให้ในปัจจุบันชาวม้งที่บ้านแม่สาใหม่ยังคงจัดพิธีงานศพตามขั้นตอนแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งพวกเขาได้สืบทอดประเพณีนี้มาจากบรรพบุรุษ โดยเมื่อมีผู้เสียชีวิตลง ครอบครัวของผู้เสียชีวิตนั้นจะต้องให้ญาติพี่น้องมาคอยช่วยจัดพิธีงานศพที่บ้าน พร้อมให้ชาวบ้านที่มีความรู้ในด้านการจัดพิธีงานศพมาช่วยทำหน้าที่ดูแลงานโดยเฉพาะ ซึ่งพิธีงานศพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นยังได้มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อของชาวม้ง ดังนั้น ชาวบ้านจึงต้องปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ในงานตามธรรมเนียมประเพณีของชาวม้ง เพื่อให้ผู้เสียชีวิตนั้นสามารถขึ้นไปอยู่ในสวรรค์อย่างเป็นสุข อีกทั้งการจัดประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการตายนี้ยังได้เห็นถึงความผูกพันและความสามัคคีระหว่างญาติพี่น้อง เนื่องจากการจัดพิธีงานศพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้น จะต้องมีความช่วยเหลือจากญาติพี่น้องด้วยกัน และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการตายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง นอกจากเป็นการรับเชิญญาติพี่น้องเข้ามาร่วมแสดงความเสียใจต่อผู้เสียชีวิตแล้ว ยังเป็นโอกาสที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างญาติพี่น้องอีกด้วย

จากข้อมูลข้างต้นจึงสรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้สืบทอดประเพณี การเกิด ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการไหว้ผีบรรพบุรุษ และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการตาย ซึ่งเป็นประเพณีที่จัดขึ้นตามแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ชาวบ้านได้นิยมดำเนินประเพณีเหล่านี้ตามขั้นตอนและข้อกำหนดจากบรรพบุรุษ และยังแสดงให้เห็นว่าประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับผีบรรพบุรุษในทุก ๆ ประเพณีของชีวิต อีกทั้งยังได้เป็นการเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างญาติพี่น้องและคนในแซ่ตระกูลเดียวกัน จึงเห็นได้ว่าประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้เน้นถึงคุณค่าและความสามัคคีร่วมกันต่อการรักษาความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และยังได้รักษาระบบเครือญาติของแซ่ตระกูลไว้ได้อย่างเข้มแข็งด้วย

3.3.2 ประเพณีเกี่ยวกับสังคม

ในบ้านแม่สาใหม่มีประเพณีเกี่ยวกับสังคม ซึ่งเป็นประเพณีที่ชาวม้งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีจำนวน 2 ประเพณี คือ ประเพณีปีใหม่ม้งและประเพณีกินข้าวใหม่ ในปัจจุบันชาวบ้านแม่สาใหม่ยังคงสืบทอดและรักษาทั้งสองประเพณีนี้ภายในหมู่บ้าน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ประเพณีปีใหม่ม้ง

ประเพณีปีใหม่ม้งเป็นประเพณีใหญ่สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และยังเปรียบเสมือนเป็นประเพณีสงกรานต์ของประเทศไทย ในปัจจุบันชาวบ้านแม่สาใหม่ยังได้นิยมฉลองประเพณีปีใหม่ม้งในทุกปี และชาวบ้านทุกคนยังคงให้ความสำคัญกับประเพณีนี้เหมือนดังในอดีต

ซึ่งจากการลงภาคสนามและสัมภาษณ์ชาวบ้านหลายคน พบว่า ในอดีต ช่วงเวลาที่จัดประเพณีปีใหม่ม้งจะเป็นช่วงที่หลังจากชาวบ้านได้เก็บเกี่ยวข้าวในรอบปีเรียบร้อยแล้ว และแต่ละปีอาจจะมีเวลาในการฉลองที่ต่างกัน เพราะการฉลองปีใหม่จะต้องรอให้ชาวบ้านทุกคนเสร็จจากการเกี่ยวข้าวพร้อมกัน ประเพณีปีใหม่ม้งจึงเป็นการฉลองความสำเร็จในการเพาะปลูกของแต่ละปี แต่เนื่องจากในปัจจุบันชาวบ้านได้ลดการปลูกข้าวลง ดังนั้น บ้านแม่สาใหม่จึงนิยมจัดประเพณีปีใหม่ม้งในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 1 ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งได้ตรงกับวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 2 ของปฏิทินไทย โดยจะจัดประเพณีในระยะเวลาระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคมของทุกปี และส่วนใหญ่ระยะเวลาของการจัดงานประเพณีปีใหม่ม้งจะจัดขึ้น 3 วัน แต่เนื่องจากบ้านแม่สาใหม่มีจำนวนประชากรม้งขนาดใหญ่ และยังมีชาวบ้านหลายคนที่ได้ประกอบอาชีพที่ห่างไกลจากหมู่บ้าน แต่ในปัจจุบันบ้านแม่สาใหม่จึงเปลี่ยนเป็นจัดประเพณีปีใหม่ม้ง 7 วัน และก่อนถึงวันประเพณีปีใหม่ม้งชาวบ้านทุกคนจะเตรียมชุดแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเพื่อใช้สวมใส่ในงานประเพณี และทุกปีชาวบ้านจะต้องทำความสะอาดในบ้าน เพื่อเป็นการปิดกวาดสิ่งสกปรกและสิ่งชั่วร้ายในบ้าน หัวหน้าครอบครัวจะต้องดำเนินพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษในบ้าน สมาชิกครอบครัวจะฉลองและรับประทานอาหารในวันปีใหม่ม้งพร้อมกัน

ส่วนผู้นำหมู่บ้านและผู้ช่วยจะวางแผนและเตรียมจัดกิจกรรมในวันปีใหม่ หลังจากนั้นในวันแรกของปีใหม่ม้ง ชาวบ้านหลายคนจะเตรียมตัวเข้ากิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดในสนามของหมู่บ้าน เช่น การโยนลูกช่วงดังภาพที่ 70 การแข่งยิงหน้าไม้ดังภาพที่ 71 การแข่งรถไม้ดังภาพที่ 72 การแข่งร้องเพลงม้ง การเต้นแบบม้ง และการแข่งเป่าแคนม้ง เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้สามารถเริ่มตั้งแต่วันแรกของปีใหม่ม้ง ส่วนวันที่สองชาวบ้านจะต้องดำหัวพ่อแม่ หลังจากนั้นจะไปร่วมงานเลี้ยงกับสมาชิกในตระกูล ในทุกปีของประเพณีปีใหม่ม้งจะมีงานใหญ่ที่จัดขึ้นโดยภาครัฐและโครงการต่าง ๆ เพื่อเรียนเชิญชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่อยู่ในหมู่บ้านที่ใกล้เคียงเข้าร่วมงานประเพณีปีใหม่ม้ง ซึ่งหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ใกล้เคียงกับบ้านแม่สาใหม่มีอยู่จำนวน 12 หมู่บ้าน และแต่ละปีจะจัดงานประเพณีปีใหม่ม้งขนาดใหญ่ในหนึ่งของสิบสองหมู่บ้านนี้ โดยมีลักษณะของงานประเพณีดังภาพที่ 73 ซึ่งงานนี้ส่วนใหญ่จะจัดขึ้นในวันที่ 3 ของปีใหม่ม้ง และเป็นวันที่หลังจากชาวบ้านทุกคนได้ดำหัวพ่อแม่เสร็จเรียบร้อยแล้ว และหลังวันสุดท้ายของปีใหม่ม้ง ผู้ใหญ่บ้านจะประกาศให้ชาวบ้านทุกคนเข้าร่วมพิธีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน โดยจะเชิญหมอผีหรือผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ที่ดำเนินพิธีกรรม

ภาพที่ 70 กิจกรรมการโยนลูกช่วงในงานประเพณีปีใหม่ม้งที่บ้านแม่สาใหม่

ที่มา: ศูนย์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2563

ภาพที่ 71 กิจกรรมการแข่งขันยิงหน้าไม้ในงานประเพณีปีใหม่ม้งที่บ้านแม่สาใหม่

ที่มา: ศูนย์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2563

ภาพที่ 72 กิจกรรมการแข่งขันรถไม้ในงานประเพณีปีใหม่ม้งที่บ้านแม่สาใหม่

ที่มา: ศูนย์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2563

ภาพที่ 73 ประเพณีปีใหม่ม้งรวมเครือข่าย 12 หมู่บ้านแห่งปีพ.ศ. 2562 ที่บ้านแม่สาใหม่

ที่มา: วิลาวัลย์ กรกิตติการ (ชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่)
เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2563

ซึ่งข้อมูลข้างต้นได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ประเพณีปีใหม่ม้งจะจัดในทุกปี และจะฉลองในช่วงที่ได้เก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ ในวันปีใหม่คนในหมู่บ้านจะต้องเตรียมข้าวเตรียมอาหารเพื่อฉลองด้วยกัน ต้องเลี้ยงผีบรรพบุรุษ และกินข้าวฉลองปีใหม่กับคนในครอบครัว และทุกคนจะต้องใส่ชุดม้งใหม่ ในหมู่บ้านจะจัดกิจกรรมหลายอย่างเพื่อฉลองปีใหม่ เช่น เล่นลูกช่วง เล่นลูกช่วง แข่งรถไม้ ร้องเพลง เต็นรำ และเป่าแคน”

(จิต แซ่เผ่า. 10 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

และยังได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านอีกท่านหนึ่งในบ้านแม่สาใหม่ได้กล่าวว่า

“ปีใหม่ม้งส่วนใหญ่จะจัดในช่วงธันวาคมหรือมกราคม และจะฉลอง 3 วัน หมู่บ้านที่ใหญ่อาจจะฉลอง 7 วัน ในช่วงปีใหม่นี้ทุกคนจะไม่ต้องไปทำงาน และหมู่บ้านจะจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในวันปีใหม่ บางปีหมู่บ้านเรายังได้ไปฉลองกับหมู่บ้านอื่นด้วยกัน ก็จะมีกิจกรรมที่ใหญ่โต ทุกคนได้ใส่ชุดม้งที่สวยงาม ๆ อย่างหนุ่ม ๆ สาว ๆ จะเล่นลูกช่วงด้วยกัน ผู้ชายจะแข่งรถไม้ และยังมีการแสดงต่าง ๆ ของแต่ละหมู่บ้าน”

(จี๋ แซ่ซัง. 10 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ประเพณีปีใหม่ม้งถือเป็นประเพณีที่มีความสำคัญอย่างมากสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งประเพณีนี้นอกจากมีความหมายถึงการเคารพบรรพบุรุษของชาวม้งที่เคยสร้างกลุ่มชาติพันธุ์ม้งขึ้นมาแล้ว ยังเป็นโอกาสหนึ่งที่ชาวม้งได้บูชาและรำลึกบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปจากครอบครัว พร้อมจะขอให้ผีบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือผีต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตชาวม้ง ได้คอยปกป้องคุ้มครองครอบครัวของตนเองในปีถัดไปนี้ อีกทั้งยังเป็นการฉลองที่ชาวบ้านได้รับผลผลิตจากการเพาะปลูกในปีนี้

ดังนั้น ถึงแม้ชาวม้งบ้านแม่สาใหม่ได้ใช้ชีวิตอาศัยอยู่ในสังคมไทยเป็นเวลานาน แต่ชาวบ้านทุกคนก็ยังคงให้ความสำคัญกับประเพณีปีใหม่ม้ง และในปัจจุบันพวกเขาก็ยังคงฉลองประเพณีปีใหม่ม้งกันในทุกปี โดยในช่วงประเพณีปีใหม่ม้งชาวบ้านทุกคนจะแต่งกายด้วยชุดม้งที่สวยงาม และจะร่วมงานกิจกรรมและพิธีต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในปีใหม่ ดังเช่น การไหว้ผีบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์รอบตัว การไหว้ผู้หลักผู้ใหญ่ในครอบครัว การร่วมกิจกรรมการเล่นของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่จัดขึ้นโดยหมู่บ้าน รวมถึงการรับประทานอาหารของปีใหม่ม้งกับสมาชิกทุกคนในบ้าน จึงเห็นได้ว่าประเพณีปีใหม่ม้งเป็นประเพณีที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงความรักและความกตัญญูของลูกหลานชาวม้งที่มีต่อบรรพบุรุษ และยังได้เห็นถึงความพยายามและความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านแม่สาใหม่ที่สามารถสืบทอดและรักษาวัฒนธรรมและธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองไว้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังนับถือความเชื่อแบบดั้งเดิมของตนเองไว้จนถึงปัจจุบัน

2) ประเพณีกินข้าวใหม่

ประเพณีกินข้าวใหม่เป็นประเพณีประจำปีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งเป็นประเพณีที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษ จากการลงภาคสนามและการสัมภาษณ์กับชาวบ้านหลายคนได้พบว่า ในอดีตเนื่องจากชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก พวกเขาจึงนิยมจัดประเพณีกินข้าวใหม่ในทุกปี โดยจะจัดขึ้นในช่วงฤดูที่เก็บเกี่ยวข้าวใหม่เสร็จ ซึ่งเป็นเวลาในช่วงปลายเดือนตุลาคม-พฤศจิกายนหรือเดือนธันวาคมของทุกปี และต้องเป็นช่วงที่ก่อนจะเข้าสู่เทศกาลปีใหม่ ในวันประเพณีกินข้าวใหม่คนในครอบครัวจะต้องพร้อมหน้าพร้อมตาและต้องเลี้ยงผีปู่ตายาย เพื่อเป็นการขอบคุณในหนึ่งปีที่ผ่านมา ทุกท่านได้ดูแลครอบครัว ให้ครอบครัวมีข้าวใหม่ทานในปีถัดไป

ในปัจจุบันชาวบ้านแม่สาใหม่ส่วนใหญ่ได้ปลูกข้าวน้อยลง เนื่องจากไม่สามารถได้ผลผลิตข้าวที่ดี ชาวบ้านจึงได้นิยมปลูกพืชผักและผลไม้เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ในบ้านแม่สาใหม่ก็จะมีบางครอบครัวที่ยังได้จัดประเพณีกินข้าวใหม่ แต่บางครอบครัวได้เลิกจัดประเพณีนี้ หรือได้ฉลองพร้อมกับประเพณีปีใหม่ม้ง ดังคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“บางเจ้ายังจัดประเพณีกินข้าวใหม่อยู่ เพียงแต่บางคน

อาจจะไม่ได้ปลูกข้าวไว้ เขาจึงฉลองประเพณีกินข้าวใหม่กับ

ประเพณีปีใหม่ม้งพร้อมกัน แต่ถ้าเป็นบ้านที่ยังปลูกข้าวอยู่ เขาจะจัดก่อนปีใหม่ม้ง ก่อนจัดงานกินข้าวใหม่ เขาจะไปเก็บเกี่ยวข้าว เมื่อเกี่ยวข้าวเสร็จจะเอาข้าวเปลือกออก แล้วนำข้าวไปคั่วให้เม็ดข้าวแข็ง เสร็จก็เอาไปตำ เมื่อตำเสร็จเรียบร้อยแล้วจะต้องนำข้าวใหม่นี้มาหุง และเอาไปเลี้ยงผีบรรพบุรุษ เพื่อขอบคุณท่านได้ช่วยเรามีข้าวใหม่กินในปีถัดไป พอเลี้ยงผีเสร็จ คนในบ้านจะได้กินข้าวฉลองต่อ”

(แย่ง แซ่เผ่า. 10 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

ซึ่งได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านอีกท่านหนึ่งในบ้านแม่สาใหม่ ได้กล่าวว่า

“ที่บ้านจะจัดเลี้ยงกินข้าวใหม่ทุกปี เราจะจัดงานก่อนปีใหม่ ส่วนใหญ่จะเป็นเดือนพฤศจิกายนหรือธันวาคม ขึ้นอยู่กับว่าปีนี้ข้าวสุกเมื่อไหร่ ถ้าสุกเร็วก็จัดงานเร็ว แต่ถ้าสุกช้า บางปีอาจจะต้องฉลองพร้อมกับปีใหม่ แต่ส่วนใหญ่จะก่อนปีใหม่ หลังจากข้าวสุก ก็ไปเก็บข้าว เอาข้าวไปตำ แล้วข้าวที่ได้มาใหม่นี้ก็ต้องไปเลี้ยงผีบรรพบุรุษก่อน ให้บรรพบุรุษมาช่วยกินข้าวใหม่ และขอให้ปีหน้ามีข้าวที่ออกมาดี พอเลี้ยงผีเสร็จ ครอบครัวก็จะกินข้าวใหม่นี้ และฉลองกินข้าวใหม่ด้วยกัน”

(เจ็ด แซ่เผ่า. 9 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ประเพณีกินข้าวใหม่เป็นประเพณีที่ชาวม้งนิยมจัดขึ้นในเวลาทีหลังเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จในทุกปี โดยส่วนใหญ่ในวันประเพณีกินข้าวใหม่ ชาวม้งนอกจากจะต้องหุงข้าวใหม่มาเลี้ยงผีบรรพบุรุษ เพื่อขอบคุณผีบรรพบุรุษได้ช่วยให้ครอบครัวได้มีข้าวใหม่กินในปีถัดไป และขอให้ปีต่อมาจะได้เก็บเกี่ยวข้าวมากินเหมือนเช่นในปีนี้ แล้วสมาชิกทุกคนในครอบครัวยังต้องร่วมฉลองและกินอาหารที่บ้านอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา แต่เนื่องจากในปัจจุบันชาวม้งบ้านแม่สาใหม่ได้ลดการปลูกข้าวลง และได้นิยมซื้อข้าวจากร้านค้าขายต่าง ๆ มากขึ้น

ดังนั้น ปัจจุบันจึงมีชาวม้งบางครอบครัวในบ้านแม่สาใหม่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับประเพณีนี้มาก โดยบางครอบครัวจะไม่จัดประเพณีกินข้าวใหม่ที่บ้าน และบางครอบครัวจะฉลองประเพณีกินข้าวใหม่พร้อมกับประเพณีปีใหม่ม้ง แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงได้ส่งผลกระทบต่อการศึกษาประเพณีกินข้าวใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง แต่ชาวม้งที่บ้านแม่สาใหม่ก็ยังคงมีความพยายามที่จะรักษาประเพณีที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษมาช้านาน จึงมีชาวบ้านหลายคนยังคงปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองต่อไป

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ประเพณีที่เกี่ยวกับสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีอยู่ 2 ประเพณีใหญ่ คือ ประเพณีปีใหม่ม้ง และประเพณีกินข้าวใหม่ ซึ่งทั้งสองประเพณีนี้ก็เป็นประเพณีแบบดั้งเดิมที่ชาวบ้านได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยเฉพาะประเพณีปีใหม่ม้ง ซึ่งถือเป็นประเพณีที่ใหญ่ที่สุดของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ ทุกปีชาวบ้านทุกคนจะต้องร่วมกันฉลองปีใหม่พร้อมกับสมาชิกครอบครัว และยังต้องทำพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษในบ้าน ส่วนประเพณีกินข้าวใหม่ถึงแม้ปัจจุบันชาวบ้านบางคนได้เลิกจัดงานประเพณีปีใหม่ม้งหรือได้เปลี่ยนแปลงเวลาที่จะจัดประเพณีกินข้าวใหม่มาพร้อมกับเวลาที่จะฉลองประเพณีปีใหม่ม้ง ซึ่งทั้งนี้ได้เกิดจากการที่ชาวบ้านไม่ได้นิยมปลูกข้าวเหมือนเช่นในอดีต แต่ที่เห็นได้ชัดเจนคือ แม้ว่าประเพณีที่เกี่ยวกับสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีต แต่ชาวม้งที่บ้านแม่สาใหม่ก็ยังรักกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองและบรรพบุรุษ ดังนั้นพวกเขาก็ยังคงยึดถือความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ รวมถึงธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่ได้ถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น และพวกเขายังทำให้ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษยังคงมีคุณค่าต่อชีวิตของชาวม้ง

3.4 การสืบทอดวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่

วิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์สามารถสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการดำเนินชีวิตของกลุ่มบุคคลใดกลุ่มหนึ่ง เนื่องจากวิถีชีวิตสามารถทำให้มนุษย์เกิดความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิต มนุษย์จึงได้ถ่ายทอดวิถีชีวิตนั้น ๆ จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง จนกระทั่งได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ถึงแม้สังคมได้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา และวิถีชีวิตก็ได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปตามค่านิยมในสังคม แต่ก็ยังคงมีกลุ่มคนที่ได้สืบทอดวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมไว้ได้ และยังได้รักษาและดำเนินวิถีชีวิตนั้น ๆ จนถึงปัจจุบัน

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นกลุ่มชาวเขาที่มีแนวทางการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ซึ่งวิถีชีวิตของพวกเขาก็ถือว่าเป็นวิถีชีวิตที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของความเป็นม้ง การดำเนินชีวิตแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจึงทำให้ชาวม้งได้เกิดความพึงพอใจต่อชีวิต และเนื่องด้วยการเคารพบรรพบุรุษของตนเอง พวกเขาจึงได้สืบทอดวิถีชีวิตของตนตั้งแต่ออดีตจนถึงปัจจุบัน ดังเช่น กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้สืบทอดวิถีชีวิตแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจากบรรพบุรุษเป็นอย่างดี โดยได้ดำเนินชีวิตตามระเบียบแบบแผน ธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดการสืบทอดวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่มี 3 ประการ คือ สมาชิกครอบครัว ความร่วมมือของชุมชน และการสนับสนุนจากภาครัฐและสมาคม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.4.1 สมาชิกครอบครัว

สมาชิกครอบครัว หมายถึง บุคคลที่ได้สืบทอดเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน ได้มีความใกล้ชิด และได้ใช้ชีวิตอาศัยอยู่เป็นครอบครัวเดียวกัน ดังนั้นสมาชิกครอบครัวจึงเป็นองค์ประกอบ

สำคัญที่ทำให้เกิดการสืบทอดของวิถีชีวิต สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ พวกเขาได้สืบทอด และรักษาวิถีชีวิตแบบความเป็นม้งจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสมาชิกครอบครัวได้ทำหน้าที่ในการถ่ายทอด วิถีชีวิตให้กับลูกหลานของตนเอง โดยได้รวมถึงวิถีชีวิตในด้านภาษา การแต่งกาย อาหารการกิน การประกอบอาชีพ และความเชื่อและพิธีกรรม จนกระทั่งในเรื่องการสืบทอดประเพณีเกี่ยวกับชีวิต และประเพณีเกี่ยวกับสังคม ดังนั้น จึงทำให้วิถีชีวิตแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้ปลูกฝังไว้กับชาวบ้านตั้งแต่ เกิดจนตาย

ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างมนุษย์ในสังคม สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้าน แม่สาใหม่ ภาษาม้งเป็นภาษาหลักที่ใช้พูดสื่อสารในชีวิตประจำวัน และเป็นหนึ่งในวิถีชีวิตที่ได้เรียนรู้ จากพ่อแม่มาตั้งแต่เกิด ดังนั้น ภาษาม้งจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในชีวิตของชาวบ้านแม่สาใหม่ ดังคำ ให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ในหมู่บ้านนี้ยกเว้นที่เป็นคนไทยจะพูดภาษาม้งไม่เป็น แต่ถ้าเป็นม้งจริง ๆ จะต้องพูดภาษาม้ง เพราะพ่อแม่ได้สอนเรา พูดภาษาม้งตั้งแต่เด็ก เวลาอยู่ในบ้านเราจะไม่พูดเป็นภาษาไทย เพราะนั่นไม่ใช่ภาษาแม่ของเรา เราจะพูดภาษาม้งอย่างเดียว โดยเฉพาะคนแก่ในที่นี้จะพูดภาษาไทยไม่ค่อยชัด เพราะไม่เคย เรียนภาษาไทย เราก็ต้องพูดภาษาม้ง เขาจะได้เข้าใจ”

(เขา แซ่โซ้ง. 8 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ชาวม้งกลุ่มนี้ได้ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมไทย เป็นเวลานาน และได้เรียนรู้ภาษาไทยตามนโยบายของภาครัฐไทย แต่ด้วยการอบรมสั่งสอนด้านภาษา จากครอบครัว และอิทธิพลจากสมาชิกในครอบครัว จึงทำให้ชาวบ้านได้เห็นคุณค่า และใช้ภาษาม้ง เพื่อการสื่อสารกันอยู่ในปัจจุบัน และในขณะเดียวกันยังส่งผลต่อการสืบทอดวิถีชีวิตด้านภาษาม้ง ให้คงอยู่ได้ต่อไป

ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้สืบทอดวิถีชีวิตด้านการแต่งกายจากสมาชิกครอบครัว พวกเขา จึงได้นิยมแต่งชุดกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง โดยเฉพาะในวันประเพณีสำคัญ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะแต่งกาย ตามธรรมเนียมประเพณี นอกจากนี้ผู้หญิงในหมู่บ้านยังได้สืบทอดฝีมือการประกอบชุดแต่งกาย และศิลปะบนผืนผ้าเครื่องแต่งกายจากสมาชิกครอบครัวอีกด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้าน แม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“พี่ได้ฝีมือทำเสื้อผ้านี้จากคุณแม่ เมื่อก่อนเวลาที่แม่ เย็บเสื้อ ปักผ้า พี่ก็สนใจอยากทำ แล้วแม่ก็เลยสอนให้ ตอนนั้นก็ ได้ใช้ฝีมือนี้ทำมาหากินได้ เดียวนี้ลูกสาวก็เหมือนพี่เมื่อก่อน ชอบมา เล่น แล้วพี่ก็สอนลูกแบบนิด ๆ หน่อย ๆ เพราะอนาคตลูกก็อาจจะ

มีฝีมือไปทำมาหากิน ชุดม้งคือชุดที่จำเป็นต้องใส่ในงานสำคัญ ตั้งแต่เลิกงานโต เกือบทุกปีแม่จะทำเสื้อผ้าใหม่ให้เรา และเมื่อก่อน พี่ก็จะใส่ทุกวัน แต่สมัยนี้ส่วนใหญ่จะใส่ในงานมากกว่า”

(ชฎาพร ถนอมวรกุล. 18 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า สมาชิกครอบครัวมีอิทธิพลทำให้มีการสืบทอดเรื่องการแต่งกายและการทำเครื่องแต่งกายแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และจากการแต่งชุดแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นวิถีชีวิตที่เด่นชัด โดยมีความหมายถึงความเป็นชาติพันธุ์ และเป็นสิ่งที่สามารถสะท้อนให้คนในสังคมภายนอกได้เห็นถึงวัฒนธรรมของชาวม้ง ดังนั้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสมาชิกของแต่ละครอบครัวจึงได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเหล่านี้ให้กับลูกหลานของตนเอง ได้แต่งกายและเรียนรู้ฝีมือการทำเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ดังภาพที่ 74 คือภาพที่ระลึกของครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ที่ได้แต่งชุดกลุ่มชาติพันธุ์ม้งพร้อมกัน และภาพที่ 75 คือผู้หญิงม้งบ้านแม่สาใหม่กำลังสอนลูกสาวทำเส้นใยกัญชง ทั้งนี้จึงได้ส่งผลกระทบต่อการสืบทอดวิถีชีวิตด้านการแต่งกาย รวมถึงได้สืบทอดวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

ภาพที่ 74 ภาพที่ระลึกของครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ที่ได้แต่งชุดกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

ที่มา: ชฎาพร ถนอมวรกุล (ชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่) เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2563

ภาพที่ 75 ผู้หญิงม้งบ้านแม่สาใหม่กำลังสอนลูกสาวทำเส้นใยกัญชง

ที่มา: GAO JINGJING (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

อาหารการกินก็ถือเป็นวิถีชีวิตอย่างหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากสมาชิกในครอบครัว เนื่องจากสมาชิกทุกคนในครอบครัวนั้นได้นิยมรับประทานอาหารแบบเดียวกันมาตั้งแต่เกิดจึงทำให้ลักษณะการกินนั้นได้กลายเป็นวิถีการกินของตนเอง ดังเช่น ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้นิยมรับประทานอาหารม้งมาตั้งแต่เกิด ซึ่งเป็นอาหารที่มีรสชาติจัด โดยไม่ใส่เครื่องปรุงใดลงในอาหาร ซึ่งที่ชาวบ้านได้นิยมรับประทานอาหารม้งในชีวิตประจำวันก็เพราะได้เกิดขึ้นจากอิทธิพลจากสมาชิกในครอบครัว ดังคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ที่บ้านที่เป็นคนทำข้าวให้สามีและลูกกิน ปกติจะทำพวก ผัดผัก ต้มผัก ผัดหมูและไก่ หรือเอาหมูไก่อมาต้ม สมัยยังเป็นสาวที่ก็ช่วยแม่ทำอาหารพวกนี้ เพราะเมื่อก่อนหาเงินยาก ส่วนใหญ่กินแต่ผัก นาน ๆ ทีจะได้กินหมู อาหารที่เราทำจะไม่ชอบใส่เครื่องปรุงสมัยนี้ก็เหมือนกัน พี่ก็ใส่แค่น้ำมัน แล้วก็เกลือ บางทีอาจจะใส่พริกไทยดำนิดหน่อย แต่ถ้าให้พี่ใส่เครื่องปรุงเยอะเยอะ พี่ก็ใส่ไม่เป็น และก็ไม่นิยมกินแบบนั้นด้วย”

(อี แซ่ย่าง. 10 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ว่าอาหารแบบโบราณของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นอาหารที่เรียบง่าย ไม่มีการเติมรสชาติและเครื่องปรุงใดเป็นพิเศษ แต่ชาวเมืองบ้านแม่สาใหม่ยังคงสืบทอดวิธีการกินจากสมาชิกครอบครัว และได้ถ่ายทอดวิธีการประกอบอาหารแบบโบราณจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสมาชิกครอบครัวถือเป็นองค์ประกอบหลักที่ทำให้เกิดการสืบทอดอย่างชัดเจน อีกทั้งยังเป็นผู้ที่ส่งผลให้วิถีชีวิตด้านอาหารการกินของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้คงอยู่ต่อไปได้

ความเชื่อเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตชาวบ้านแม่สาใหม่ ซึ่งพวกเขาได้สืบทอดความเชื่อ และพิธีกรรมแบบโบราณจากสมาชิกครอบครัว โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ได้กลายเป็นความเชื่อที่มีความสัมพันธ์ต่อชีวิตชาวบ้าน โดยในทุกปีครอบครัวที่นับถือผีบรรพบุรุษจะต้องมีการจัดพิธีการเช่นไหว้ และสมาชิกของแต่ละครอบครัวจึงได้เรียนรู้และยังได้มีส่วนร่วมกับการไหว้ผีบรรพบุรุษอีกด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ทุกปีที่บ้านจะต้องไหว้ผีบรรพบุรุษในปีใหม่ เมื่อก่อนพ่อจะเป็นคนไหว้ แต่ตอนนี้จะเป็นผมไปไหว้บรรพบุรุษ เพราะเมื่อก่อนได้เห็นพ่อทำพิธีไหว้ก็เลยรู้ว่าต้องเตรียมอะไรบ้าง มีขั้นตอนอะไร เพราะนี่เป็นความเชื่อต้น ๆ ของชาวม้ง อย่างถ้าบ้านไหนมีลูกก็ต้องช่วยพ่อแม่เตรียมของเช่นไหว้บ้าง หลังจากเขากลายเป็นหัวหน้าครอบครัว เขาก็ต้องรู้ว่าต้องไหว้ยังไง”

(ไพโรจน์ แซ่ซัง. 21 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า สมาชิกครอบครัวมีอิทธิพลต่อการสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมของชาวบ้านอย่างมาก ถึงแม้ค่านิยมของมนุษย์ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย แต่คนในหมู่บ้านยังคงได้นับถือความเชื่อแบบโบราณเป็นส่วนใหญ่ และยังได้นิยามดำเนินพิธีกรรมตามขั้นตอนของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และเห็นได้ว่าคำสั่งสอนและการกระทำของสมาชิกครอบครัวได้ทำให้ความเชื่อแบบโบราณนี้ได้คงอยู่ในสังคมปัจจุบัน

นอกจากนี้ ประเพณีก็เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชาวบ้านแม่สาใหม่ โดยไม่ว่าจะเป็นประเพณีการเกิด การแต่งงาน การตาย หรือเป็นประเพณีปีใหม่ม้ง และกินข้าวใหม่ ล้วนเป็นประเพณีที่สำคัญสำหรับชาวบ้านแม่สาใหม่ และการมีส่วนร่วมในประเพณีต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จึงทำให้พวกเขาได้เกิดการสืบทอดวิถีชีวิต ซึ่งองค์ประกอบหลักที่เกิดการสืบทอดวิถีชีวิตได้เกิดจากสมาชิกในครอบครัว ดังคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“เวลามีงานเลี้ยงหรือจัดกิจกรรมอะไรในหมู่บ้านพี่ก็จะพาลูกไปร่วมด้วยอยู่แล้ว เขาก็จะรู้ว่าประเพณีอันไหนเป็นยังไง จะต้องทำอะไรบ้างในเวลาจัดงาน อย่างในพิธีแต่งงานของญาติพี่น้อง พี่ก็พาลูกไปร่วมงานด้วย เพราะพี่เห็นว่านี่เป็นวัฒนธรรมของเรา ลูกของเราก็ควรมีความรู้ที่เกี่ยวกับม้งบ้าง เช่นในปีใหม่ก็เหมือนกัน ในวันที่มีกิจกรรม ก็ต้องพาลูกไปเล่นไปดู เด็กบางคนยังไปประกวดร้องเพลงม้งบ้าง เล่นลูกข้างบ้าง นี่ก็เป็นวัฒนธรรม

ที่ลูกหลานต้องรู้ ไม่อย่างนั้นเดี๋ยวอนาคตรุ่นลูกรุ่นหลานของเรา
คงไม่รู้จักสิ่งพวกนี้ รู้แต่สิ่งใหม่ ๆ นั้น”

(ยี่ แซ่ย่าง. 20 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า สมาชิกครอบครัวเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดการสืบทอดวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ เนื่องด้วยระบบเครือญาติและความสัมพันธ์ระหว่างแซ่ตระกูลได้มีความสำคัญต่อชาวม้ง และพวกเขายังมีความตระหนักถึงเรื่องการสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ชาวบ้านจึงได้พาลูกหลานไปเข้าร่วมประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชีวิตและสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ดังนั้น จากการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้วิถีชีวิตจากประเพณีต่าง ๆ จึงทำให้กลุ่มรุ่นใหม่ในหมู่บ้านสามารถเข้าใจและสืบทอดวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งตามความปรารถนาของสมาชิกในครอบครัว

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า สมาชิกครอบครัวได้ส่งผลต่อการสืบทอดวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ โดยชาวม้งบ้านแม่สาใหม่ได้สืบทอดวิถีชีวิตด้านภาษา การแต่งกาย อาหาร การกิน ธรรมเนียมประเพณี รวมถึงความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจากสมาชิกครอบครัวอย่างชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมและสภาพสังคมเป็นสิ่งที่มอิทธิพลต่อวิถีชีวิตเป็นอย่างมาก ดังนั้นการใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวจึงย่อมได้รับอิทธิพลจากสมาชิกในครอบครัว จนกระทั่งสมาชิกทุกคนในครอบครัวใช้ชีวิตแบบเดียวกัน และได้เกิดการสืบทอดของวิถีชีวิตเหล่านี้ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในปัจจุบัน

3.4.2 ความร่วมมือของชุมชน

ผู้ที่ดำเนินชีวิตในชุมชนเดียวกันย่อมมีวิถีชีวิตแบบเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน ดังนั้นหากต้องการสืบทอดวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชุมชน ทุกคนในชุมชนจึงต้องร่วมมือเพื่อหาแนวทางการสืบทอดและรักษาวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของตน ดังเช่น ในบ้านแม่สาใหม่ชาวบ้านได้ร่วมมือสร้างกลุ่มเย็บผ้า และยังได้ร่วมมือจัดประเพณีและพิธีต่าง ๆ เพื่อสืบทอดวิถีชีวิตของตน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การแต่งกายแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เป็นวิถีชีวิตและเป็นวัฒนธรรมของชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ตามธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง โดยผู้หญิงจะมีหน้าที่ทำเครื่องแต่งกายให้กับสมาชิกในครอบครัว เพราะฉะนั้นชาวบ้านจึงได้สืบทอดวิธีการทำเครื่องแต่งกายจากบรรพบุรุษ อีกทั้งในปัจจุบัน ผู้หญิงม้งบ้านแม่สาใหม่ยังได้ตั้งกลุ่มเย็บผ้า และพวกเขายังได้ร่วมกันลงทุนเพื่อสร้างสถานที่ทำงานเย็บเครื่องแต่งกายภายในหมู่บ้าน ทั้งนี้นอกจากเพื่อสืบทอดวิถีชีวิตการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งแล้ว ยังได้ช่วยส่งเสริมให้การทำเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้น ได้กลายเป็นอาชีพเสริมของผู้หญิงม้งในหมู่บ้าน ดังคำให้สัมภาษณ์จากเจ้าบ้านของกลุ่มเย็บผ้าในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อรม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“บ้านหลังนี้เป็นบ้านที่สร้างจากเงินของพวกเขาเอง คนที่มาทำงานในนี้ก็เช่นแม่บ้านที่สนใจอยากจะร่วมเป็นกลุ่ม อย่างพวกเครื่องจักร อุปกรณ์เย็บผ้าต่าง ๆ ก็เป็นของแต่ละคน เขาจะเอาเครื่องของตนเองมาทำที่นี่ กลุ่มเย็บผ้าของเราสร้างมาคือเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม และให้แม่บ้านมีอาชีพทำ งานของเราส่วนใหญ่ก็คือทอผ้าใยกล้วยง ปักผ้า เย็บผ้า โดยเฉพาะผ้าใยกล้วยง ต้องใช้เวลาในการทอ ตอนนี้อยู่ในหมู่บ้านมีไม่กี่คนที่ยังมีฝีมือนี้ เพราะฉะนั้นหมู่บ้านจึงเชิญคนที่มีฝีมือในหมู่บ้านมารวมเป็นกลุ่ม และสร้างบ้านนี้ให้เป็นที่ทำงานของเรา ปกติพวกเราจะทำชุดมั่งจากลูกค้า และจะผลิตสินค้าต่าง ๆ ที่มีเอกลักษณ์ของมั่ง เช่น รองเท้าผ้าคลุม กระเป๋า และหมวก ถ้ามีนักท่องเที่ยวมา พวกเราจะแนะนำวิธีทอผ้า วิธีทำชุดมั่งให้เขา และพวกเขาก็ยังสามารถซื้อของที่ระลึกจากเราได้”

(เขา แซ่โซ้ง. 8 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ชุมชนบ้านแม่สาใหม่ได้ให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตในเรื่องของการทำเครื่องแต่งกายแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นภูมิปัญญาที่มีมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ แต่ยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงได้ทำให้ชาวม้งบางคนในบ้านแม่สาใหม่ได้นิยมแต่งชุดทั่วไปเหมือนเช่นกับคนไทยมากขึ้น จนทำให้ปัจจุบันชาวม้งที่ยังคงสืบทอดงานฝีมือการทำเครื่องแต่งกายม้งมีจำนวนลดน้อยลง ดังนั้น ผู้หญิงม้งในบ้านแม่สาใหม่จึงได้ร่วมมือกันจัดตั้งเป็นกลุ่มเย็บผ้าเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในหมู่บ้าน อีกทั้งพวกเขายังได้ร่วมกันลงทุนสร้างที่เย็บผ้าให้ผู้หญิงม้งในหมู่บ้าน ดังภาพที่ 76 ทั้งนี้นอกจากเป็นแนวทางที่สามารถสืบทอดและรักษาวิถีชีวิตด้านการแต่งกายและภูมิปัญญาด้านการทำเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งแล้ว ยังเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถทำให้คนภายนอกได้รู้จักลักษณะและคุณค่าของการแต่งกายแบบชาวม้ง อีกทั้งยังมีผลต่อการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับผู้หญิงม้งในกลุ่มนี้อีกด้วย

ภาพที่ 76 สถานที่เย็บผ้าสำหรับผู้หญิงมั่งในบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: Gao Jingjing (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

นอกจากการมีกลุ่มเย็บผ้าแล้ว ภายในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ยังได้มีความร่วมมือในการจัดงานประเพณีและพิธีต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ดังคำให้สัมภาษณ์จากผู้ใหญ่บ้านของบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ทุกปีที่ก่อนถึงประเพณีปีใหม่มั่ง ชาวบ้านจะให้คำแนะนำและวางแผนในการจัดประเพณีปีใหม่มั่งของปีนี้ด้วยกัน ในปีใหม่มั่งหมู่บ้านเราจะจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ชาวบ้านทุกคนสามารถร่วมกิจกรรมแบบมั่งและได้ฉลองด้วยกัน ในวันนั้นทุกคนต้องแต่งเป็นชุดมั่ง และกิจกรรมที่ต้องจัดในทุกปีจะมีร้องเพลงมั่ง เป่าแคนมั่ง โยนลูกช่วง เล่นลูกข่าง และแข่งรถไม้ หลังจากงานปีใหม่ ชาวบ้านยังต้องรวมกันไปไหว้ผีที่ป่าตงเซ่ง”

(กิตติพงษ์ ถนอมรุ่งเรือง. 9 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

ซึ่งได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านอีกท่านหนึ่งในบ้านแม่สาใหม่ได้กล่าวว่า

“ส่วนใหญ่ถ้าเป็นญาติพี่น้องหรือเป็นคนในตระกูลเดียวกัน เราจะต้องไปช่วยงานและช่วยจัดพิธีให้เขา เพราะเวลาที่บ้านมั่งงานอะไรก็จะต้องให้พวกเขาช่วยในงานของบ้านเราด้วย โดยเฉพาะหมู่บ้านเรา มีหลายครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้องกัน พอถึงเวลาต้องให้คนช่วยจัดงาน เช่น งานแต่ง งานศพ ก็จะมีพี่น้องมาช่วยกัน”

(นา แซ่เต๋อ. 20 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ชาวแม่บ้านแม่สาใหม่ได้สืบทอดวัฒนธรรมด้านธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจากบรรพบุรุษ เนื่องจากชาวบ้านทุกคนยังคงมีความเคารพต่อบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง อีกทั้งชาวบ้านแม่สาใหม่ยังเป็นชาวแม่บ้านกลุ่มหนึ่งที่มีความสามัคคี และคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังมีความสัมพันธ์กันที่เป็นคนในแซ่ตระกูลเดียวกัน ดังนั้น เมื่อมีงานประเพณีหรืองานพิธีกรรมที่ได้จัดขึ้นภายในหมู่บ้าน ชาวแม่บ้านกลุ่มนี้ก็ยังคงยินดีที่จะร่วมมือจัดงานด้วยกัน หรือช่วยดำเนินงานที่ญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านที่ได้จัดขึ้น จึงเห็นได้ว่า ความร่วมมือของชุมชนได้ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งกลุ่มนี้สามารถสืบทอดและรักษาธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองไว้ได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ได้สืบทอดวิถีชีวิตของตนเองด้วยความร่วมมือของชุมชน ซึ่งโดยเฉพาะวิถีชีวิตที่เกี่ยวกับเรื่องการแต่งกาย ธรรมเนียมประเพณี รวมถึงความเชื่อแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง โดยชาวแม่บ้านกลุ่มนี้ได้ร่วมมือตั้งกลุ่มเย็บผ้า และยังได้ร่วมมือช่วยจัดงานประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่จะจัดขึ้นในหมู่บ้าน เนื่องจากชาวแม่บ้านแม่สาใหม่ได้มีใจเดียวกันที่จะรักษาวัฒนธรรมของตนเองไว้ต่อไป และชาวบ้านกลุ่มนี้จึงได้เกิดความสามัคคีกันเพื่อไม่ให้วัฒนธรรมเหล่านี้จะต้องสูญหายไปจากสังคม

3.4.3 การสนับสนุนจากภาครัฐและสมาคม

ภาครัฐนอกจากมีหน้าที่ในการพัฒนาของชุมชนแล้ว ยังได้สนับสนุนในการช่วยวางแผนหรือจัดงานเพื่อสืบทอดวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนอีกด้วย จากการลงภาคสนามและการสัมภาษณ์กับเจ้าหน้าที่ภาครัฐและชาวบ้านแม่สาใหม่ได้ทราบว่า ในระหว่างการสืบทอดวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง และกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ดังคำให้สัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง ได้กล่าวว่า

“ในทุกปีอบต.จะเป็นเจ้าภาพที่จัดงานประเพณีปีใหม่ม้งแบบขนาดใหญ่ในหมู่บ้านม้งของตำบล โดยเราจะกำหนดว่าในปีนี้จะจัดงานที่หมู่บ้านไหน แล้วปีหน้าก็จะจัดในอีกหมู่บ้านหนึ่ง เพราะในตำบลจะมีจำนวนหมู่บ้านม้ง 5 หมู่บ้าน แต่ละปีก็จะทำตามลำดับนี้ ในงานปีใหม่ม้งทุกปีนายกอบต.จะต้องเป็นคนที่เปิดงานประเพณี และจะกล่าวคำอวยพรต่าง ๆ ให้ชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่อบต.ก็มีหน้าที่ร่วมงาน แล้วให้บริการกับชาวบ้านในระหว่างงานด้วย”

(สุรินทร์ เชื้อนขัน. 22 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

อีกทั้งชาวบ้านแม่สาใหม่ยังได้รับการสนับสนุนจากกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการในเรื่องที่เกี่ยวกับการสืบทอดและการพัฒนาวัฒนธรรมในด้านศิลปะบนผืนผ้าเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง โดยกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการได้ส่งเสริมให้ผู้หญิงม้งในหมู่บ้านได้ตั้งกลุ่มผ้าเขียนเทียนและกลุ่มปักผ้าม้งขึ้น ดังคำให้สัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ของเขตพัฒนาราชภูรบนพื้นที่สูงแม่สาโดยสังกัดของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ได้กล่าวว่า

“เขตพัฒนาราชภูรบนพื้นที่สูงแม่สาได้ส่งเสริมการสร้างกลุ่มผ้าเขียนเทียนกับกลุ่มปักผ้าม้งให้หมู่บ้านแม่สาใหม่ และเราได้เชิญปราชญ์ชาวบ้าน และยังได้ร่วมกับกลุ่มแม่บ้าน เพื่อวางแผนสร้างกลุ่มด้วยกัน เพื่อให้ชาวบ้านได้สืบทอดและพัฒนาความรู้ของเขาเอง ได้ให้ผู้หญิงในหมู่บ้านมีอาชีพและรายได้ และเราได้วางแผนว่า จะให้มีการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ได้มาตรฐาน และให้มีรูปแบบหลากหลายที่สามารถนำไปขายที่ตลาด และยังสามารถขายสินค้าเหล่านี้ผ่านออนไลน์ได้ เพราะเราเหมือนเป็นฝ่ายที่ให้ความรู้กับชาวบ้านว่าควรทำอย่างไรจึงได้เผยแพร่วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวบ้าน ส่วนชาวบ้านก็จะให้ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมกับเรา”

(ยงยุทธ เฟื่องฟูเกียรติคุณ. 21 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การสนับสนุนจากภาครัฐได้ส่งผลต่อการสืบทอดวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ โดยภาครัฐได้สนับสนุนช่วยชาวแม่สาในในเรื่องเกี่ยวกับการจัดประเพณีสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เช่น ประเพณีปีใหม่ม้ง ซึ่งในทุกปีภาครัฐจะมิงงบประมาณเพื่อที่จะจัดงานประเพณีปีใหม่ม้ง เพื่อให้ชาวแม่สาทุกคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อฉลองประเพณีปีใหม่ม้งด้วยกัน อีกทั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐยังได้ร่วมงานประเพณีปีใหม่ม้งพร้อมกับชาวบ้าน ทั้งนี้จึงเป็นโอกาสที่ทำให้ชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้ร่วมกันอย่างสนุกสนานในงานประเพณี และยังถือเป็นโอกาสที่สามารถเผยแพร่วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวแม่สาให้กับคนในสังคม

นอกจากนี้ภาครัฐยังได้สนับสนุนในเรื่องของการสืบทอดและการพัฒนาวัฒนธรรมด้านศิลปะบนผืนผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง โดยภาครัฐได้ร่วมมือกับผู้หญิงม้งในหมู่บ้าน และได้ตั้งกลุ่มผ้าเขียนเทียนและกลุ่มปักผ้าม้งขึ้นในหมู่บ้าน นอกจากนี้ ภาครัฐยังได้วางแผนและให้ข้อเสนอแนะกับชาวบ้าน เพื่อทำให้ชุมชนบ้านแม่สาใหม่ได้สนใจและให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของตนเองได้มากขึ้น อีกทั้งภาครัฐยังได้ช่วยชาวบ้านหาแนวทางที่จะสามารถเผยแพร่ศิลปะบนผืนผ้าให้กับคนในสังคม โดยได้แนะนำให้ชาวบ้านผลิตสินค้าเครื่องแต่งกายม้ง ที่จะสามารถนำไปวางจำหน่ายออนไลน์ เพื่อให้คน

ภายนอกรู้จักและเห็นถึงความโดดเด่นของศิลปะบนผืนผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จึงเห็นได้ว่าภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จึงได้สนับสนุนชุมชนบ้านแม่สาใหม่ เพื่อให้ชุมชนได้อนุรักษ์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองไว้ได้ และชาวบ้านยังสามารถใช้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาเหล่านี้มาทำให้ตนเองมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอีกด้วย

นอกจากนี้สมาคมก็เป็นองค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการสืบทอดวิถีชีวิตของชาวแม่บ้านแม่สาใหม่ ดังเช่น สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย (ศ.ว.ท.) เป็นองค์กรเอกชนพัฒนาชาวไทยภูเขาที่ได้ดำเนินงานเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นสมาคมที่มีการสนับสนุนให้ชุมชนบ้านแม่สาใหม่ได้มีการสืบทอดวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งในปัจจุบันสมาคมได้เน้นการทำงานพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมร่วมกับสมาชิกเครือข่ายชนเผ่าพื้นเมือง 10 กลุ่มชาติพันธุ์หลัก ได้แก่ กะเหรี่ยง คะฉิ่น ดาระอาง ไทใหญ่ ม้ง เมี่ยน ลีซู ละหู่ ลัวะ และอาข่า และเน้นการทำงานประสานความร่วมมือกับภาคีองค์กรทั้งภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนและเครือข่ายชนเผ่าพื้นเมืองได้คุ้มครองสิทธิและกำหนดวิถีชีวิตตามกรอบวัฒนธรรมของตนเองต่อไป (สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย, 2559)

สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทยได้ร่วมมือกับปราชญ์ชาวบ้านเพื่อตั้งค่ายเรียนรู้วิถีชีวิตม้งให้กับเด็กในบ้านแม่สาใหม่ โดยเชิญปราชญ์ชาวบ้านสอนความรู้และวิธีต่าง ๆ ที่จะสามารถใช้ชีวิตอยู่ในป่า เพื่อให้เด็กในหมู่บ้านได้เพิ่มความรู้ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวแม่บ้านแม่สาใหม่ อีกทั้งยังได้สอนวิธีการเขียนเทียนลายซี้ฝั้งบนผืนผ้าเพื่อให้เด็กในหมู่บ้านได้เรียนรู้วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองได้มากขึ้น ดังคำให้สัมภาษณ์จากอดีตผู้ใหญ่บ้านของบ้านแม่สาใหม่ ได้กล่าวว่า

“สมาคม ศ.ว.ท. ได้สนับสนุนกับชาวบ้านเพื่อจัดค่ายเรียนรู้วิถีชีวิตม้งในหมู่บ้าน พวกเราได้พาเด็ก ๆ ในหมู่บ้านไปสัมผัสกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของตัวเอง เราได้พาเด็กไปที่สวน ให้ไปรู้จักกับพวกสมุนไพร ต้นไม้ ใบหญ้า แม่น้ำ และสัตว์ต่าง ๆ เพราะสมัยนี้ เด็กในหมู่บ้านส่วนมากจะไม่ค่อยสนใจพวกนี้ เราก็ต้องสอนให้เขารู้ว่าแต่ละอย่างมีชื่อเรียกอะไร นำมาทำอะไรได้ แล้วเรายังช่วยกันหาพื้น สอนเด็กใช้ไม้ไผ่มาทุงข้าว และยังสอนเด็ก ๆ ใช้ไม้เขียนเทียนมาเขียนลวดลายบนพื้นผ้า ให้เด็กได้รู้จักวัฒนธรรมของตนเอง”

(หยั่ว ถนอมรุ่งเรือง. 8 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย ได้สนับสนุนในการสืบทอดวิถีชีวิตของชุมชนบ้านแม่สาใหม่ โดยได้ใช้

วิธีการสอนกลุ่มคนรุ่นใหม่ในหมู่บ้าน เพื่อให้กลุ่มนี้สามารถมีโอกาสเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของชาติพันธุ์ตนเอง โดยได้เชิญปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ที่ให้ความรู้กับกลุ่มคนรุ่นใหม่ ดังภาพที่ 77 และภาพที่ 78 เนื่องจากในปัจจุบันกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้เริ่มละเลยและไม่ได้ให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอย่างมาก และได้หันมามีชีวิตที่สะดวกสบายและทันสมัย ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จึงเป็นวิธีที่สามารถทำให้กลุ่มคนรุ่นใหม่ในหมู่บ้าน ได้รู้จักและสัมผัสกับวิถีชีวิตเก่าของชุมชน และสามารถให้พวกเขาได้จดจำและสืบทอดวิถีชีวิตนั้น เพื่อไม่ให้ผลกระทบใด ๆ ที่มาจากสังคมทำให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้สูญหายไปจากชุมชนบ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 77 อดีตผู้ใหญ่บ้านสอนวิถีชีวิตแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้งให้เด็กของบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: ค่ายเรียนรู้วิถีชีวิตม้งในหมู่บ้านแม่สาใหม่ ค้นมาเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2563 : ออนไลน์

ภาพที่ 78 ปราชญ์ชาวบ้านที่กำลังสอนวิธีการทำผ้าเขียนเทียนลายซี้ผึ้งให้กับเด็กในบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: ค่ายเรียนรู้วิถีชีวิตม้งในหมู่บ้านแม่สาใหม่ ค้นมาเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2563 : ออนไลน์

สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทยนอกจากได้ร่วมมือกับชุมชนของบ้านแม่สาใหม่เพื่อจัดค่ายเรียนรู้วิถีชีวิตให้เด็กในหมู่บ้านแล้ว ยังได้ร่วมมือกับโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 เพื่อจัดวิชาการเรียนการสอนภาษาและวัฒนธรรมม้งให้นักเรียนในโรงเรียนประจำหมู่บ้าน ดึงคำให้สัมภาษณ์จากปราชญ์ชาวบ้านที่ได้สอนภาษาและวัฒนธรรมม้งในโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 ของบ้านแม่สาใหม่ ได้กล่าวว่า

“ชาวบ้านได้ร่วมกับสมาคม ศ.ว.ท.ในการวางแผนของการจัดการศึกษาในหมู่บ้าน และโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 ก็ได้สนับสนุนเรามาจัดการเรียนการสอนภาษาม้งในโรงเรียนในทุกวันศุกร์ช่วงบ่ายเราจะจัดการสอนภาษาและวัฒนธรรมของม้งให้กับเด็กในโรงเรียน เช่น ทักษะการพูดและการเขียนภาษาม้งวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม และธรรมเนียมประเพณีของม้ง เราจะมีหนังสือที่ประกอบในการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กสามารถเข้าใจได้มากขึ้น”

(หยั่ว ถนอมรุ่งเรือง. 8 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย ได้เห็นถึงความจำเป็นในการสืบทอดภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ จึงได้ร่วมมือกับโรงเรียนประจำหมู่บ้านและปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งให้นักเรียนของโรงเรียนหมู่บ้าน เนื่องจากเด็กในโรงเรียนถือว่าเป็นคนรุ่นใหม่ในหมู่บ้าน และยังเป็นผู้ที่มีโอกาสช่วยพัฒนาบ้านแม่สาใหม่ ดังนั้น เด็กในหมู่บ้านจึงจำเป็นเรียนรู้สิ่งเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เพื่อสืบทอดวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของตนเอง และสามารถถ่ายทอดสู่รุ่นต่อไปได้ การจัดวิชาการเรียนการสอนความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งของสมาคมจึงมีประโยชน์ต่อการสืบทอดวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่

จากข้อมูลข้างต้นจึงสรุปได้ว่า ภาครัฐและสมาคมได้สนับสนุนในการช่วยสืบทอดวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ โดยเฉพาะได้ช่วยสืบทอดในเรื่องของภาษาม้ง ธรรมเนียมประเพณีม้ง ศิลปะบนผืนผ้าเครื่องแต่งกายม้ง รวมถึงความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตอยู่ในสถานที่ที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งภาครัฐและสมาคมได้ให้ความคิดใหม่และได้สร้างโอกาสให้กับชาวบ้าน เพื่อให้ชาวบ้านสามารถใช้นโยบายที่มีประโยชน์ต่อการสืบทอดและรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองไว้ และยังทำให้ชาวม้งกลุ่มบ้านแม่สาใหม่ได้เห็นถึงคุณค่าของตนเอง อีกทั้งยังทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้มีความสำคัญในสังคมได้อย่างมากขึ้น

บทที่ 4

การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้ตั้งถิ่นฐานและดำรงชีวิตอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลายาวนาน ถึงแม้ชาวม้งกลุ่มนี้ยังคงรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของตนไว้ได้จนถึงปัจจุบัน แต่ก็ยังคงเกิดการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยหลายประการ และได้มีการผสมกลมกลืนไปกับสังคมไทย อีกทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ม้งกลุ่มนี้ยังมีบทบาทที่ปรากฏอยู่หลายด้านในสังคมไทย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่

4.1.1 การพัฒนาจากภาครัฐ

4.1.2 การศึกษาและการประกอบอาชีพ

4.1.3 การพัฒนาของเทคโนโลยี

4.2 การผสมกลมกลืนของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ในสังคมไทย

4.2.1 นโยบายภาครัฐ

4.2.2 การศึกษา

4.2.3 การประกอบอาชีพ

4.2.4 การแต่งงานและการย้ายถิ่น

4.3 บทบาทของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ในสังคมไทย

4.3.1 ด้านเกษตรกรรม

4.3.2 ด้านหัตถกรรม

4.3.3 ด้านการท่องเที่ยวชุมชน

โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่

วิถีชีวิตเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยสามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา เนื่องจากสังคมเป็นสิ่งที่ไม่เคยอยู่นิ่ง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ในสังคมจึงย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นวิถีชีวิตของมนุษย์จึงมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และมนุษย์ยังจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคม เพื่อเป็นการอยู่รอดในสังคมนั้น ๆ

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีชีวิตของตนเอง แต่หลังจากพวกเขาได้อพยพจากสาธารณรัฐประชาชนจีนมาจนถึงประเทศไทย วิถีชีวิตของกลุ่มชาวม้งจึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงระหว่างการอพยพ ถึงแม้พวกเขาได้ตั้งถิ่นฐานใหม่ในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย และยังได้นำวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งติดตัวเข้ามาด้วย ดังนั้น จึงทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยได้ปรับตัวและเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตต่าง ๆ ให้เข้ากับสังคมไทย ดังเช่น กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่เป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ได้ดำเนินชีวิตในประเทศไทย และพวกเขาก็มีการปรับตัวไปตามยุคสมัยของสังคมไทย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดจากปัจจัยหลายประการ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 การพัฒนาจากภาครัฐ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายกลุ่ม โดยเฉพาะในทางภาคเหนือของประเทศไทยได้มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม ที่ได้อพยพเข้ามาจากต่างประเทศที่ใกล้เคียง และเพื่อการพัฒนาประเทศและสังคม ภาครัฐของประเทศไทยจึงได้วางแผนการพัฒนาชุมชนชาวบ้านหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ถือเป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่เคยอพยพมาจากต่างประเทศ และได้เข้ามาบุกเบิกตั้งถิ่นฐานในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ของประเทศไทย กลุ่มชาติพันธุ์ม้งกลุ่มนี้จึงได้รับการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนจากภาครัฐของประเทศไทย จึงทำให้ชีวิตของพวกเขาได้เกิดการเปลี่ยนแปลง และได้ถูกพัฒนาเป็นชุมชนที่มีคุณภาพชีวิตที่สูงจากเดิม

จากการลงภาคสนามผู้วิจัยได้พบว่า บ้านแม่สาใหม่ถือว่าเป็นพื้นที่สำคัญแห่งหนึ่งที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) โดยเริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 จนถึงปี พ.ศ. 2527 พระองค์ได้เสด็จมาที่บ้านแม่สาใหม่รวมจำนวนทั้งสิ้น 13 ครั้ง อีกทั้งชาวบ้านยังได้รับการส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านจากองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง ชุมชนบ้านแม่สาใหม่จึงได้มีการพัฒนาขึ้นในด้านต่าง ๆ ตามลำดับ และวิถีชีวิตของชาวม้ง กลุ่มนี้ก็ได้เริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยมีรายละเอียดสำคัญดังนี้

ในปี พ.ศ. 2512 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) และพระบรมวงศานุวงศ์ได้เสด็จเยี่ยมชาวบ้านแม่สาใหม่เป็น

ครั้งแรก ดังภาพที่ 79 และพระองค์ได้พระราชทานผ้าห่มกันหนาว เสื้อกันหนาว และอาหารแห้งให้กับชาวบ้าน หลังจากนั้นพระองค์ทรงเห็นปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้น้ำของชาวบ้าน โดยชาวบ้านไม่มีน้ำพอใช้ทำเกษตรกรรม พระองค์จึงได้มีพระราชดำริให้กรมชลประทานสร้างอ่างเก็บน้ำเพื่อนำน้ำไปใช้ประโยชน์พื้นที่การเกษตรในหมู่บ้าน อีกทั้งยังพระราชทานลูกสุกรพันธุ์ลูกผสมพันธุ์ มันสำปะหลัง พริกไทย ข้าวฟ่าง และไก่พันธุ์โรดไอแลนด์เรด และวัวให้ชาวบ้าน ดังภาพที่ 80

ภาพที่ 79 ชาวหมู่บ้านแม่สาใหม่ถวายดอกดาวเรืองแด่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9)

ที่มา: ตามรอยพระบาทयाตรา ณ บ้านมั่ง ดอยแม่สา หน้า 115 ค้นมาเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2563

ภาพที่ 80 ผู้นำหมู่บ้านแม่สาใหม่เข้ารับพระราชทานพันธุ์ลูกสุกรจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9)

ที่มา: ตามรอยพระบาทयाตรา ณ บ้านมั่ง ดอยแม่สา หน้า 43 ค้นมาเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2563

ในปี พ.ศ. 2513 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) ได้พระราชทานให้สร้างโรงเรียนภายในบ้านแม่สาใหม่ ซึ่งเป็นโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 บ้านแม่สาใหม่ในปัจจุบัน และจากนั้นได้มีทหารใช้เครื่องบินขนของไม้และอุปกรณ์ต่าง ๆ มาที่หมู่บ้านเพื่อสร้างโรงเรียน และเพื่อให้ชาวม้งบ้านแม่สาใหม่ได้มีโอกาสเรียนหนังสือ เรียนรู้ภาษาไทย และความรู้ต่าง ๆ จากโรงเรียน และเพื่อให้ชาวม้งบ้านแม่สาใหม่มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2514 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (สมเด็จย่า) ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 บ้านแม่สาใหม่ ดังภาพที่ 81 ซึ่งในช่วงแรกครูที่เข้ามาสอนเด็กในโรงเรียนจะเป็นตำรวจตระเวนชายแดน ดังภาพที่ 82 แต่ต่อมาโรงเรียนแห่งนี้ได้กลายเป็นโรงเรียนที่สังกัดจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ในปัจจุบันครูที่สอนในโรงเรียนแห่งนี้จึงได้เปลี่ยนแปลงเป็นข้าราชการครู

ภาพที่ 81 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (สมเด็จย่า) เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 บ้านแม่สาใหม่ เมื่อวันที่ 5 เดือนพฤศจิกายน พุทธศักราช 2514

ที่มา: ตามรอยพระบาทยาดตรา ณ บ้านม้ง ดอยแม่สา หน้า 44 ค้นมาเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2563

ภาพที่ 82 ตำรวจตระเวนชายแดนกับนักเรียนในโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 บ้านแม่สาใหม่

ที่มา: ตามรอยพระบาทยุทธธา ธิ บ้านม้ง ดอยแม่สา หน้า 120 ค้นมาเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2563

ในปี พ.ศ. 2516 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) และพระบรมวงศานุวงศ์ได้เสด็จเยี่ยมชาวบ้านแม่สาใหม่ ซึ่งระหว่างทางขึ้นหมู่บ้านพระองค์ทรงเห็นถึงความลำบากที่ชาวบ้านแม่สาใหม่ไม่มีถนนเดินทางที่สามารถเดินทางออกจากหมู่บ้านอย่างเป็นสะดวก ดังภาพที่ 83 และพระองค์จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างถนนเส้นใหม่จากโป่งแยงมาที่หมู่บ้านแม่สาใหม่ หลังจากนั้น พระองค์ยังทรงทอดพระเนตรพื้นที่ไร่ฝิ่นของชาวม้งบ้านแม่สาใหม่ ดังภาพที่ 84 ซึ่งเนื่องจากในอดีตภายในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นไร่ฝิ่น ชาวนบ้านได้ทำมาหากินด้วยการค้าขายฝิ่นกับคนจีนฮ่อ และชาวบ้านกลุ่มนี้จึงไม่ได้นิยมเพาะปลูกพืชพันธุ์อื่น ๆ ในไร่นาของตนเอง ที่พระองค์ทรงคำนึงถึงอนาคตของชาวบ้านทุกคน จึงพระราชทานหมู แกะ วัว กาแฟ ถั่วแดง ไม้ดอก ผัก และลื่นจี่มาให้ชาวบ้านปลูก เพื่อทดแทนการปลูกฝิ่น ก่อนจะเสด็จกลับยังได้ตรัสกับผู้นำว่า “ให้ช่วยกันรักษาป่าต้นน้ำไว้ด้วย พร้อมกับให้ทำกินอยู่ที่นี้แล้วจะหาแหล่งน้ำให้”

ภาพที่ 83 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) ทรงพระราชดำเนินขึ้นเขาไปยังบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: ตามรอยพระบาทยาตรา ณ บ้านม้ง ดอยแม่สา หน้า 14 ค้นมาเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2563

ภาพที่ 84 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) ทอดพระเนตรไร่ฝิ่นของนายแก้ว แซ่หาง ชาวบ้านแม่สาใหม่

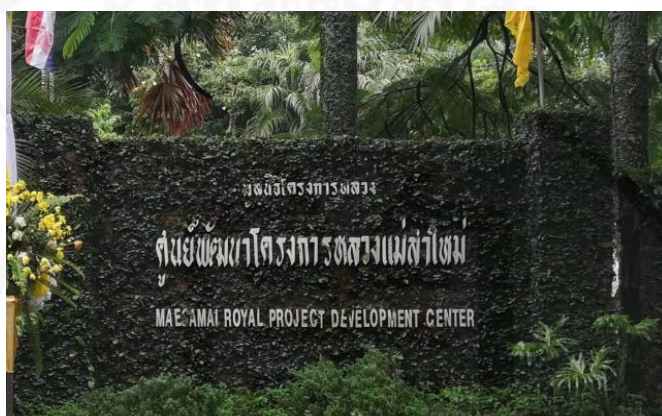

ที่มา: ตามรอยพระบาทยาตรา ณ บ้านม้ง ดอยแม่สา หน้า 122 ค้นมาเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2563

ในปี พ.ศ. 2517 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) และพระบรมวงศานุวงศ์ได้เสด็จเยี่ยมชาวบ้านแม่สาใหม่ พระองค์ทรงทอดพระเนตรยุงข้าวซึ่งเป็นธนาकरข้าว และทรงพระราชทานเงินจำนวน 50,000 บาท เพื่อก่อตั้งสถานีโครงการหลวงพัฒนาชาวเขาบ้านแม่สาใหม่ ซึ่งในปัจจุบันได้ตั้งชื่อเป็น ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่ ดังภาพที่ 85 โดยศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่นี้ได้สอนวิธีการเพาะปลูกให้ชาวบ้าน และได้ช่วยให้ชาวบ้านแม่สาใหม่มีอาชีพและรายได้ เพื่อให้พวกเขาสามารถทำมาหากินด้วยตนเองได้ หลังจากนั้นพระองค์ทรงสำรวจหัวน้ำที่มีน้ำดี เพื่อให้เจ้าหน้าที่สร้างอ่างเก็บน้ำให้ชาวบ้านใช้ทำการเพาะปลูก ดังภาพที่ 86 โดยเจ้าหน้าที่และชาวบ้านได้ไปขุดร่องดินใส่ท่อ

ซีเมนต์ยาวไปตามถนนดินแดงให้เป็นสองเส้นทางส่งน้ำ เส้นที่ขุดนี้ใช้สำหรับเดินท่อส่งน้ำไปยังไร่นาของชาวบ้านที่ทำการเกษตรกรรมใช้ปลูกข้าวและพืชผัก ต่อมาพระองค์ยังทรงพระราชทานโรงสีข้าวพลังน้ำให้กับหมู่บ้าน ดังภาพที่ 87 ซึ่งเนื่องจากชาวบ้านแม่สาใหม่ได้ปลูกข้าวกันมาก และต้องใช้ครกกระเดื่องตำ แต่ถ้าจะสีข้าวต้องเอาข้าวใส่หลังม้าแล้วนำไปสีข้าวที่โป่งแยงโน แต่ครั้งจะใช้เวลาไปกลับหนึ่งวัน ดังนั้น การสร้างโรงสีข้าวพลังน้ำจึงได้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสีข้าวของชาวบ้าน

ภาพที่ 85 ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่

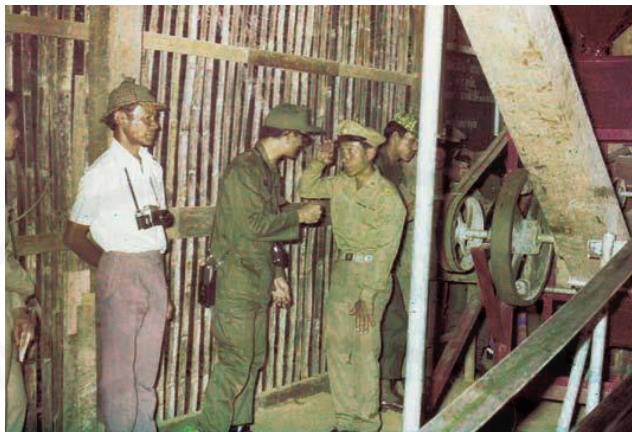
ที่มา: Gao Jingjing (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 86 อ่างเก็บน้ำที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) มีพระราชดำริให้กรมชลประทานเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้าง

ที่มา: ตามรอยพระบาทหยาดรา ณ บ้านมั่ง ดอยแม่สา หน้า 123 ค้นมาเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2563

ภาพที่ 87 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) ทอดพระเนตรระบบการทำงานของเครื่องสีข้าวที่โรงสีข้าวบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: ตามรอยพระบาทยุทธธา ธิ บำณม้ง ดอยแม่สา หน้า 54 ค้นมาเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2563

ในปี พ.ศ. 2521 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) และพระบรมวงศานุวงศ์เสด็จทอดพระเนตรโรงสีข้าวพลังน้ำ จากนั้นมีชาวบ้านได้ทูลถวายฎีกาเพื่อขอให้ให้มีไฟฟ้าเพื่อแสงสว่างจากโรงสีข้าวพลังน้ำ เพื่อใช้ 147 ครอบครัว จากนั้นจึงมีพระราชดำริให้กรมชลประทานปรับปรุงโรงสีข้าวพลังน้ำให้เป็นโรงสีข้าวไฟฟ้า ดังภาพที่ 88

ภาพที่ 88 อาคารโรงสีข้าวไฟฟ้าพลังน้ำบ้านแม่สาใหม่

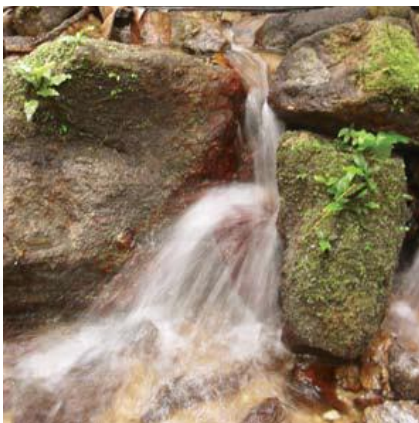

ที่มา: ตามรอยพระบาทยุทธธา ธิ บำณม้ง ดอยแม่สา หน้า 125 ค้นมาเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2563

ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) และพระบรมวงศานุวงศ์เสด็จเยี่ยมชาวบ้านแม่สาใหม่

และทรงสั่งให้กรมชลประทานร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมประมงสำรวจลำห้วยแม่सान้อย เพื่อสร้างฝายน้ำล้นขนาดเล็ก เพื่อนำน้ำไปขยายพื้นที่การเกษตรอีกประมาณ 100-400 ไร่ ดังภาพที่ 89

ภาพที่ 89 สายธารห้วยแม่सान้อยแหล่งหล่อเลี้ยงพืชผลแก่ชาวม้งบ้านแม่สา

ที่มา: ตามรอยพระบาทหยาดรา ณ บ้านม้ง ดอยแม่สา หน้า 131 ค้นมาเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2563

หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2540 โป่งแยงได้กลายเป็นหนึ่งในตำบลของอำเภอแม่ริมอย่างเป็นทางการ ดังภาพที่ 90 ในเวลาเดียวกัน องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยงก็ได้ช่วยบ้านแม่สาใหม่สร้างถนนภายในหมู่บ้าน โดยจากถนนดินกลายเป็นถนนคอนกรีต หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ยังได้ช่วยเพิ่มไฟกิ่งรวมทั้งเสาส่งสัญญาณโทรศัพท์มือถือในหมู่บ้าน

ภาพที่ 90 องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา: Gao Jingjing (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2563 ที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง

จากข้อมูลข้างต้นจึงแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาจากภาครัฐเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้มีการพัฒนาทั้งหมู่บ้านและชุมชน โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 ที่

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) ทรงเสด็จเยี่ยมชาวเขาที่อาศัยอยู่ภาคเหนือของประเทศไทย และพระองค์ทรงดูแลทุกข์ของชาวบ้านอย่างทั่วถึง โดยทรงพระกรุณาให้ดำเนินการช่วยแก้ปัญหาเรื่องถนน น้ำ ไฟฟ้าที่ชาวบ้านถวายฎีกาไว้ รวมถึงเรื่องการศึกษา และการทำมาหากินอีกด้วย ซึ่งการพัฒนาเหล่านี้จึงทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านแม่สาใหม่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากอดีต ดังคำให้สัมภาษณ์จากผู้ใหญ่บ้านของบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“หมู่บ้านเราก็คือว่าเป็นหมู่บ้านที่มีการพัฒนาแล้ว เพราะก่อนรัฐบาลได้เข้ามา ชาวบ้านที่นี่ยากจนมาก ไม่มีเงินมาพัฒนาหมู่บ้าน แต่หลังจากประมาณปี 2505 ได้มีเจ้าหน้าที่จากรัฐบาลเริ่มเข้ามาดูแลหมู่บ้าน ในหลวงก็มาช่วยชาวบ้านที่กันดารมาก และทุกปีจะมีงบให้หมู่บ้าน ใน 50 ปีนี้หมู่บ้านเราได้เปลี่ยนแปลงเยอะเลย ชาวบ้านได้มีงานทำ มีไฟฟ้า ประปา และถนนใหม่ใช้สัญญานก็มี ทุกสิ่งทุกอย่างได้ดีขึ้นเรื่อย ๆ”

(กิตติพงษ์ ถนอมรุ่งเรือง. 9 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

ซึ่งได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านอีกท่านหนึ่งจากบ้านแม่สาใหม่ได้กล่าวว่า

“สมัยก่อนที่ยังไม่มีไฟฟ้าเข้า ตอนกลางคืนบ้านทุกหลังมืดสนิท จะไม่มีใครออกมาจากบ้าน ไม่เหมือนสมัยนี้ นอกจากมีไฟฟ้าเข้ามาในบ้านแล้ว รัฐบาลยังมีงบช่วยสร้างไฟกึ่งให้หมู่บ้านอย่างสมัยก่อนประปาก็ไม่มี ต้องไปหาน้ำเอง บางทีถ้าจะปลูกผักก็ต้องรอถึงฤดูฝน เพราะไม่มีประปาให้ใช้ แต่ในหลวงได้ช่วยสร้างอ่างเก็บน้ำให้หมู่บ้าน ก็ใช้น้ำสะดวกขึ้น อบต.ยังช่วยสร้างถนนใหม่ให้เรา เมื่อก่อนยังไม่เรียกว่าเป็นถนน เดินทางลำบากมาก ถ้าเจอฝนตกออกจากบ้านไม่ได้เลย แต่ต่อมาเจ้าหน้าที่ได้ช่วยสร้างถนนคอนกรีตใหม่ให้หมู่บ้าน ก็เดินทางสะดวกขึ้นเยอะ ตอนนี้เหลือแต่บางส่วนยังไม่ได้ทำเสร็จ”

(จี แซ่โง้ง. 10 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า หลังจากภาครัฐได้เข้าไปพัฒนาบ้านแม่สาใหม่ หมู่บ้านจึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะด้านสาธารณูปโภคได้พัฒนาอย่างมาก จากเดิมที่ในหมู่บ้านไม่มีไฟฟ้า น้ำประปา และถนน ในปัจจุบันได้กลายเป็นหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าเข้า มีน้ำประปา อ่างเก็บน้ำที่ใช้ในบ้านและใช้ทำเกษตร อีกทั้งภายในหมู่บ้านและทางเข้าหมู่บ้านยังได้มีถนนคอนกรีตที่ใช้เดินทางได้อย่างสะดวก การพัฒนาของสาธารณูปโภคจึงส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง

วิถีชีวิตของชาวบ้านแม่สาใหม่ และทำให้พวกเขาได้รับความสะดวกสบายขึ้นในการดำเนินชีวิตมากกว่าในอดีต

บ้านแม่สาใหม่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งกลุ่มหนึ่งที่มีปัญหาในเรื่องการปลูกฝิ่นในอดีต เนื่องจากในสมัยนั้นการค้าขายฝิ่นกับคนจีนฮ่อถือว่าเป็นอาชีพที่มีรายได้สูง อีกทั้งชาวม้งกลุ่มบ้านแม่สาใหม่ยังเป็นชาวเขาที่ด้อยพัฒนา ไม่มีฐานะและการศึกษาที่ดี ดังนั้น พวกเขาจึงสนใจในเรื่องการปลูกฝิ่น เพื่อทำมาหากินเลี้ยงครอบครัว แต่หลังจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) ทรงได้เสด็จเยี่ยมชาวบ้านแม่สาใหม่ และทรงห้ามชาวบ้านปลูกฝิ่น อีกทั้งยังโปรดเกล้าฯ ให้สร้างศูนย์พัฒนาโครงการหลวงกับบ้านแม่สาใหม่ในปีพ.ศ. 2512 เพื่อเป็นการช่วยให้ชาวม้งกลุ่มนี้ได้เปลี่ยนการปลูกฝิ่นเป็นการปลูกพืชพันธุ์เมืองหนาว โครงการหลวงจึงได้ช่วยเหลือการพัฒนาอาชีพของชุมชนบ้านแม่สาใหม่ และยังทำให้พวกเขาสามารถสร้างรายได้ด้วยตนเอง (มูลนิธิโครงการหลวง, 2555) ดังคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“เมื่อก่อนชาวบ้านที่นี่ปลูกแต่ยาฝิ่น แล้วเก็บพวกฝิ่นไปขายให้พ่อค้าคนกลาง แต่ตอนที่ในหลวงเสด็จมาที่หมู่บ้านก็บอกว่า ยาฝิ่นนี้ไม่ดี จะทำร้ายชีวิตคน เลยให้ชาวบ้านเลิกปลูกฝิ่น แล้วยังเอาเมล็ดพันธุ์พืชผักเมืองหนาวมาให้ชาวบ้านปลูก ชาวบ้านที่นี่จึงเลิกปลูกยาฝิ่น ต่อมาได้มีเจ้าหน้าที่มาสร้างโครงการหลวงแม่สาใหม่มาช่วยเหลือชาวบ้าน ทุกปีจะมีเจ้าหน้าที่โครงการหลวงวางแผนแล้วจะเสนอให้ชาวบ้านปลูกพันธุ์ใหม่ ๆ แล้วจะสอนว่าฤดูไหนควรปลูกอะไร ชาวบ้านสามารถเข้าไปเรียนรู้วิธีการปลูกพืชพันธุ์ใหม่ บางทียังมีเจ้าหน้าที่ช่วยดูในไร่สวน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของพืชผัก พอชาวบ้านเก็บผลเสร็จ เจ้าหน้าที่ก็จะเอามาคัดเกรด ถ้าเป็นเกรดเอจะนำมาแพ็คเป็นสินค้า แล้วโครงการจะส่งไปขายที่ห้างต่าง ๆ แต่ถ้าเป็นเกรดซี ชาวบ้านก็จะเอาไปขายที่ตลาดเองแต่ราคาที่ขายให้โครงการหลวงจะสูงกว่าขายที่ตลาด ชาวบ้านเลยตั้งใจปลูก และเอาเกรดเอมาขายให้โครงการ จะได้มีรายได้ที่ดี”

(ปนัดดา อนันต์วิไล. 9 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า หลังจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) ทรงพบปัญหาและความลำบากยากจนของชาวบ้านแม่สาใหม่ จึงพระราชทานเมล็ดพันธุ์พืชผักต่าง ๆ ให้ชาวบ้านเปลี่ยนปลูกฝิ่นเป็น

ปลูกอย่างอื่นแทน อีกทั้งยังพระราชทานเงินสร้างศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่ เพื่อให้ชาวบ้านเพิ่มความรู้ที่เกี่ยวกับเกษตรกรรม และสามารถประกอบอาชีพช่วยชีวิตตนเองได้ในอนาคต ในปัจจุบัน ชาวแม่สาใหม่จึงมีความรู้ในการปลูกพืชผัก และได้นำผลผลิตไปจำหน่ายที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหรือที่ตลาด จึงทำให้ชาวบ้านมีภาระงานที่มั่นคง สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก จึงได้มีคุณภาพชีวิตที่สูงกว่าจากอดีต

บ้านแม่สาใหม่ได้ตั้งอยู่บนภูเขา และได้มีระยะทางที่ห่างไกลจากศูนย์ตำบล อีกทั้งในอดีตยังไม่มีถนนเดินทางที่สะดวกที่สามารถเดินทางจากหมู่บ้านไปยังตำบล ดังนั้นชาวบ้านจึงไม่มีโอกาสศึกษาในโรงเรียน แต่หลังจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) ทรงช่วยพัฒนาบ้านแม่สาใหม่ และพระราชทานเงินเพื่อสร้างโรงเรียนในหมู่บ้าน ชาวบ้านแม่สาใหม่จึงได้มีโอกาสรับการศึกษาในปัจจุบัน ดังคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“พระเจ้าอยู่หัวเป็นคนที่จะช่วยสร้างโรงเรียนในหมู่บ้าน ตอนนี้น่าจะมีประมาณ 50 กว่าปีแล้ว ก่อนมีโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 นี้ ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่เคยไปเรียนที่โรงเรียน ทำไรทำสวนอย่างเดียว เพราะไม่มีโอกาสไปเรียน แต่ปัจจุบันรุ่นใหม่ๆ นี้สามารถเข้าไปเรียนในโรงเรียนของรัฐ และไม่ต้องเสียค่าเรียนค่าหนังสือ ทุกวันโรงเรียนจะเตรียมอาหารกลางวันให้นักเรียน ปัจจุบันยังได้ขยายอาคารโรงเรียน และสร้างสนามใหม่ให้เด็ก ๆ”

(นาง แซ่แต้ว, 8 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ในอดีตชาวบ้านแม่สาใหม่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษามากนัก เป็นเพราะในหมู่บ้านไม่ได้ก่อตั้งสถานศึกษา และชาวบ้านในอดีตส่วนใหญ่ไม่มีปัญญาส่งลูกหลานเข้าโรงเรียนศึกษา ดังนั้น เด็กในหมู่บ้านจึงต้องช่วยพ่อแม่ทำงานเกษตรกรรมเพื่อเลี้ยงครอบครัว แต่หลังจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) พระราชทานเงินเพื่อก่อสร้างโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 บ้านแม่สาใหม่ให้หมู่บ้าน ในปัจจุบันเด็กในหมู่บ้านทุกคนจึงมีสิทธิเข้าศึกษาในโรงเรียน และสามารถเรียนรู้ความรู้ต่าง ๆ จากครูในโรงเรียนเหมือนนักเรียนทั่วไปในประเทศไทย ดังนั้น ในปัจจุบันชาวแม่สาใหม่จึงได้มีการศึกษาที่เพิ่มขึ้นจากอดีต และยังสามารถนำความรู้ไปพัฒนาชีวิตของตนเองและครอบครัวอีกต่อไปได้

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า การพัฒนาจากภาครัฐถือเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์แม่สาใหม่ โดยเนื่องจากชาวแม่สาใหม่เป็นชาวบ้านกลุ่มหนึ่งที่ได้เกิดการพัฒนาด้วยพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร

มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) ซึ่งพระองค์มีพระมหากรุณาธิคุณ เป็นอเนกประการ เพื่อทรงบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ชาวบ้านแม่สาใหม่ โดยพระองค์ทรงได้ส่งเสริม หรือสร้างเสริมสิ่งที่ชาวบ้านได้ขาดแคลน ดังเช่น ถนน นำประปา ไฟฟ้า และโรงเรียน อีกทั้งพระองค์ ยังทรงช่วยในการพัฒนาทั้งด้านอาชีพและส่งเสริมการเกษตร ทั้งนี้เพื่อให้ชาวบ้านได้เปลี่ยน การปลูกฝิ่นเป็นการทำมาหากินด้วยการเพาะปลูกพืชพันธุ์อื่น ๆ และให้ชาวบ้านสามารถดำรงชีพด้วยความมั่นคง สามารถพึ่งตนเองได้ในอนาคต นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ก็ได้ให้ความช่วยเหลือและได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับชาวบ้านแม่สาใหม่ โดยเจ้าหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยงจะสนับสนุนและส่งเสริมเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชาวบ้าน ซึ่งไม่ว่าจะเป็นเรื่องสาธารณสุข โภค การศึกษา สาธารณสุข หรือเป็นเรื่องการประกอบอาชีพของชาวบ้าน ดังนั้น จึงเห็นว่าภาครัฐเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ สามารถฟื้นสภาพที่ลำบากยากจนจากอดีต และได้มีชีวิตที่สะดวกสบาย มีการศึกษาที่สูงขึ้น และได้มีความเจริญก้าวหน้าที่รวดเร็วเหมือนเช่นในปัจจุบัน

4.1.2 การศึกษาและการประกอบอาชีพ

การศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ในสังคม และส่วนใหญ่คนเราจะมีปรารถนา รับประทานการศึกษาที่สูงขึ้น เพราะการศึกษาเป็นแนวทางที่สามารถช่วยมนุษย์พัฒนาชีวิต และจะทำให้ชีวิต เกิดความเจริญ เนื่องจากทุกสิ่งทุกอย่างในโลกใบนี้มักจะเกิดการเปลี่ยนแปลง มนุษย์จึงต้องใช้ปัญญา และนำความรู้ไปปรับปรุงแก้ไขหรือค้นคิดสิ่งใหม่ ๆ และยังสามารถใช้ในการประกอบอาชีพ เพื่อให้ มนุษย์ได้มีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นในสังคม ดังนั้น การศึกษาจึงมีอิทธิพลต่อการประกอบอาชีพของมนุษย์ และทั้งการศึกษาและการประกอบอาชีพยังเป็นปัจจัยที่ทำให้วิถีชีวิตของมนุษย์เกิดการเปลี่ยนแปลง

ในอดีตกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่เป็นกลุ่มชาวเขาที่ด้อยการศึกษา เนื่องจาก พวกเขาได้อาศัยอยู่บนภูเขา และไม่มีถนนไปยังสถานศึกษาที่ใกล้เคียงหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงไม่มีโอกาส เรียนหนังสือในโรงเรียน ดังนั้น ชาวม้งกลุ่มนี้จึงไม่ค่อยสนใจเรื่องการศึกษา และยังมีความคิดว่า ความรู้ไม่สามารถช่วยเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนเองได้ แต่หลังจากชาวบ้านได้รับความช่วยเหลือจาก ภาครัฐ กลุ่มชาติพันธุ์ม้งกลุ่มนี้จึงได้ให้ความสำคัญกับการศึกษามากขึ้น และทำให้ชาวบ้านในปัจจุบัน ได้มีโอกาสรับการศึกษาในระดับพื้นฐาน แล้วยังสามารถรับการศึกษาที่สูงขึ้น และจึงทำให้ชาวบ้าน กลุ่มนี้ได้มีโอกาสประกอบอาชีพอื่นมากขึ้น และยังทำให้วิถีชีวิตของพวกเขาได้มีการเปลี่ยนแปลงใน ทิศทางที่ดีขึ้นไปด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัด เชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“สมัยนี้เด็ก ๆ ในหมู่บ้านทุกคนได้ไปเรียนหนังสือ มีหลาย คนได้เรียนจบปริญญาตรีกับปริญญาโท และยังมีเด็กไปเรียนที่ เมืองนอก สมัยนี้ไม่มีพ่อแม่คนไหนอยากให้ลูกทำอะไรทำสวนในบ้าน

เพราะอยากให้ลูก ๆ ได้มีการศึกษาที่สูง พอเรียนจบจะได้ทำงานที่ดี สามารถไปทำงานในเมืองที่เจริญ มีอนาคตที่ดี ไม่ต้องไปทำอะไรทำสวนเหมือนพ่อแม่ อย่างในหมู่บ้านก็มีหลายคนได้ไปเรียนที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีลูกสาวคนหนึ่งยังได้ไปเรียนปริญญาโทที่เมืองจีน ตอนนี่ก็มีหลายคนที่ย้ายไปทำงานในบริษัทที่กรุงเทพฯ และมีบางคนได้กลับมาทำธุรกิจในเมือง แล้วยังมีคนได้กลับมาช่วยค้าขายหรือทำธุรกิจส่วนตัวในหมู่บ้าน”

(แย่ง แซ่เผ่า. 10 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

ซึ่งได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านอีกท่านหนึ่งในบ้านแม่สาใหม่ ได้กล่าวว่า

“ลูกสาวป่าได้เรียนจบปริญญาโทที่เมืองจีน และพูดภาษาจีนกับภาษาอังกฤษได้ บางวันลูกสาวจะไปสอนภาษาจีนให้เด็กไทย และบางทีถ้าหมู่บ้านมีคนจีนหรือฝรั่งมาเที่ยว ป่าก็ให้ลูกสาวไปช่วย ให้เขาพานักท่องเที่ยวมาเที่ยวในหมู่บ้าน เรียนรู้วัฒนธรรม เพราะถ้าไม่มีคนแปล พวกเราก็พูดไม่เป็นคุยกันไม่ได้”

(เขา แซ่ซิ่ง. 8 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การมีการศึกษาที่สูงขึ้น ได้ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านแม่สาใหม่เกิดการเปลี่ยนแปลง หลังจากหมู่บ้านได้มีการพัฒนาขึ้นจากอดีต ชุมชนจึงได้นิยมเข้าศึกษาในโรงเรียนไทย และจึงได้ให้ความสำคัญกับการศึกษามากขึ้น คนในหมู่บ้านอย่างน้อยต้องมีการศึกษาแบบพื้นฐาน บางคนยังได้มุ่งเข้าศึกษาที่มหาวิทยาลัยและสถานศึกษาที่นอกประเทศ การศึกษาที่สูงขึ้นจึงทำให้ชาวบ้านเริ่มไม่นิยมประกอบอาชีพเกษตรกรรม และได้มีโอกาสประกอบอาชีพอื่น ๆ ในสังคมที่เจริญ เช่น พนักงานบริษัท เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ครูในโรงเรียนค้าขาย และประกอบธุรกิจส่วนตัว เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันจึงทำให้ชีวิตของชาวบ้านกลุ่มนี้ได้เกิดการพัฒนา และพวกเขาสามารถนำความรู้ไปใช้เป็นประโยชน์ต่อสังคม อีกทั้งยังสามารถใช้ความรู้ช่วยพัฒนาหมู่บ้าน และทำให้บ้านแม่สาใหม่กลายเป็นหมู่บ้านที่เจริญยิ่งขึ้น

อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชาวม้งกลุ่มนี้ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามสังคมที่เปลี่ยนแปลง และการศึกษาที่สูงขึ้น จึงทำให้ชาวบ้านได้เริ่มประกอบอาชีพอื่น ๆ ดังนั้น ในปัจจุบันจึงมีชาวบ้านหลายคนประกอบอาชีพต่าง ๆ ทั้งภายในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน

ซึ่งจากการลงภาคสนามและสัมภาษณ์กับชาวบ้าน พบว่า ชุมชนบ้านแม่สาใหม่ได้สืบทอดวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมจากบรรพบุรุษ โดยเฉพาะด้านการประกอบอาชีพ ในปัจจุบันชาวบ้านก็ยังนิยมประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพราะสามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ แต่เมื่อชุมชน

เกิดการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพอื่นด้วย ในปัจจุบันชาวบ้านแม่สาใหม่จะนิยมค้าขายพืชผักผลไม้ ดังคำให้สัมภาษณ์จากแม่ค้าขายสตรอเบอร์รี่ในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“พี่ได้ช่วยพ่อแม่ปลูกข้าวปลูกผักตั้งแต่เด็ก จนถึงปัจจุบันที่บ้านก็ยังทำอาชีพนี้เหมือนเดิม เมื่อก่อนที่บ้านจะปลูกทั้งข้าวและผักต่าง ๆ แต่พ่อแม่ได้ปลูกมากินเอง ไม่ได้เอาไปขาย แต่ต่อมาเมื่อ 20 ปีที่แล้ว ที่บ้านเริ่มปลูกผักเมืองหนาวกับสตรอเบอร์รี่ไปขาย เพราะเห็นมีชาวบ้านหลายคนได้เอาไปขายที่ตลาดหรือเอาไปที่โครงการหลวง พี่ก็เลยลองไปขายที่ตลาดบ้าง ตอนนี้ได้ขายมา 20 ปีแล้ว รายได้ก็ดีเหมือนกัน เพราะคนในตลาดเห็นสินค้าเราดีก็อยากลองซื้อไปกินบ้าง ตอนนี้อยู่มีลูกค้าประจำ บางทีถ้าได้สั่งไว้เยอะ พี่ก็ขับรถไปส่งของให้ลูกค้าหรือให้ลูกค้ามารับเองที่สวน”

(ใหม่ แซ่ลี. 10 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ชุมชนบ้านแม่สาใหม่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันพวกเขาได้นิยมหันไปเพาะปลูกพืชผักผลไม้เมืองหนาวพันธุ์ใหม่มากขึ้น และยังได้นำผลผลิตไปค้าขายที่ตลาดหรือส่งออกผ่านโครงการหลวง ในปัจจุบันชาวบ้านจึงไม่ได้นิยมเพาะปลูกข้าวและผักทั่วไปไว้กินเองในบ้านอย่างเดียวเหมือนในอดีต และการประกอบอาชีพค้าขายนอกจากได้ทำให้ชาวบ้านแม่สาใหม่มีรายได้และชีวิตที่ดีขึ้น อีกทั้งยังทำให้พวกเขาได้เริ่มเรียนรู้การค้าขาย และได้มีส่วนร่วมด้วยสังคมภายนอกได้มากขึ้นจากอดีต

ชาวบ้านกลุ่มนี้นอกจากได้ค้าขายพืชผักผลไม้แล้ว ในหมู่บ้านยังมีชาวบ้านหลายคนได้เริ่มค้าขายสินค้าหัตถกรรม ซึ่งเป็นสินค้าที่ผลิตจากฝีมือที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ ดังคำให้สัมภาษณ์จากแม่ค้าที่ค้าขายสินค้าหัตถกรรมผ้าเขียนเทียนในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“พี่ได้ขายผ้าเขียนเทียนมา 10 ปี เมื่อก่อนได้เห็นคุณแม่ทำ พี่ก็ได้เรียนรู้วิธีทำจากคุณแม่ ตอนที่เริ่มทำแรก ๆ พี่ยังทำไม่เยอะ ได้ลองไปขายที่ตลาด และเห็นว่าลูกค้าที่สนใจผ้าเขียนเทียนก็มีเยอะ พี่ก็เริ่มเพิ่มจำนวนเรื่อย ๆ มีลูกค้าหลายคนสั่งไว้เยอะ ๆ แล้วเอาไปทำเป็นสินค้าอีกทีไปขาย ต่อมาพี่ก็เริ่มนำผ้าเขียนเทียนมาทำเป็นเสื้อผ้า กระเป๋า และผ้าพันคอ ส่วนใหญ่พี่จะขายในออนไลน์ และบางทีจะไปขายที่ตลาดหรือถ้ามีห้างไหนจัดกิจกรรม พี่ก็จะนำไปขายที่นั่น แล้วพี่ยังได้ออกแบบชุดผ้าเขียนเทียนมั่งด้วย

ส่วนลูกค้าประจำส่วนใหญ่จะซื้อจากออนไลน์ บางที่ยังมีลูกค้าสั่งจากเมืองนอกด้วย หลังจากพี่ได้ขายผ้าเขียนเทียน ได้รู้จักลูกค้าประจำหลายคน แล้วก็ยังมีพ่อค้าแม่ค้าที่ขายผ้าเขียนเทียนเหมือนกันด้วย ก็สามารถฟังความคิดเห็น และเรียนรู้วิถีค้าขายจากพวกเขา เพราะพี่ก็อยากขายดี และอยากให้คนที่รู้จักวัฒนธรรมนี้ มั่งมากขึ้น”

(วิลาวัลย์ กรกัรติการ. 8 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้เริ่มนิยมประกอบอาชีพค้าขายสินค้าหัตถกรรมที่มีเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และชาวบ้านได้มีความพยายามใช้ความรู้และฝีมือในการพัฒนาวัฒนธรรมของตนเอง โดยได้ออกแบบสินค้าที่มีลักษณะใหม่ ดังภาพที่ 91 และนำสินค้าไปเผยแพร่ที่สถานที่ต่าง ๆ ในสังคม เช่น ห้างสรรพสินค้า ดังภาพที่ 92 ตลาด และสถานที่ที่จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น รวมถึงการเผยแพร่สินค้าผ่านออนไลน์ เพื่อให้คนในสังคมได้รู้จักและเห็นถึงคุณค่าของความเป็นม้ง และการประกอบอาชีพนั้นนอกจากทำให้ชาวบ้านมีรายได้และคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นจากอดีตแล้ว ยังทำให้พวกเขาได้มีโอกาสเพิ่มความรู้ใหม่ ๆ จากสังคมภายนอกอีกด้วย

ภาพที่ 91 เจ้าของร้านขายผ้าเขียนเทียนลายซิ่นนำสินค้าจำหน่ายที่ห้างสรรพสินค้า

ที่มา: ภาพถ่ายจากเจ้าของร้านขายผ้าเขียนเทียน(วิลาวัลย์ กรกัรติการ) เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 92 ผลงานการออกแบบชุดผ้าเขียนเทียนลายขี้ผึ้งของชาวบ้าน

ที่มา: ภาพถ่ายจากเจ้าของร้านขายผ้าเขียนเทียน(วิลาวัลย์ กรกิริติการ) เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2563 ที่บ้านแม่สาใหม่

ในปัจจุบันอาชีพรับจ้างก็เป็นอาชีพหนึ่งที่มีจำนวนชาวบ้านแม่สาใหม่ได้นิยมประกอบเป็นอาชีพหลัก โดยเฉพาะเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ เนื่องจากอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพที่ไม่ต้องลงทุน และก็ยังสามารถมีรายได้เพื่อเลี้ยงชีวิตครอบครัว แม้กระทั่งในสมัยอดีตชาวบ้านได้ประกอบอาชีพรับจ้างในหมู่บ้าน แต่สมัยนี้ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้สนใจประกอบอาชีพรับจ้างนอกหมู่บ้าน ดังคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“สมัยนี้รุ่นใหม่ ๆ ไม่ค่อยทำอะไรแล้ว เมื่อก่อนยังมีเด็ก ๆ รับจ้างไปช่วยชาวบ้านทำอะไร แต่เดี๋ยวนี้ไปเป็นลูกจ้างในเมืองแล้ว อย่างลูกสาวข้าพพอได้เรียนจบมหาวิทยาลัย ก็ไปทำงานที่กรุงเทพฯ ตอนนี้เป็นพนักงานของบริษัท นาน ๆ ที่จะได้กลับมาถึงบ้าน ปกติลูกสาวจะพักที่หอพักของบริษัท ข้าก็เคยถามลูกสาวว่า อยากกลับมาเปิดร้านที่บ้านเราไหม แต่ลูกสาวไม่อยากจะกลับ บอกว่าอยากทำงานในเมือง เพราะที่นั่นได้เงินเยอะ และอยู่ในเมืองก็สะดวกกว่าในหมู่บ้าน อยากได้อะไรก็ไปซื้อได้เลย ไม่ต้องเดินทางไกล”

(อภาพพัชร ช่อเรืองสิทธิ์. 10 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้เริ่มออกจากหมู่บ้านและใช้ชีวิตร่วมกับคนแปลกหน้าในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ในหมู่บ้าน เนื่องจากพวกเขาได้รับ

การศึกษาที่สูงกว่า จึงไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรเหมือนชาวบ้านคนอื่น แต่พวกเขาได้สนใจและมุ่งสู่สิ่งแปลกใหม่จากสังคมภายนอก จึงตัดสินใจประกอบอาชีพรับจ้างต่าง ๆ ในจังหวัดที่เจริญในประเทศไทย รวมถึงทำงานในต่างประเทศ ดังนั้น เพื่อประกอบอาชีพนอกหมู่บ้าน ชาวบ้านหลายคนจึงจำเป็นต้องพัฒนาตัวและปรับตัวเพื่อสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนในสังคมนั้น ๆ การประกอบอาชีพประเภทนี้จึงทำให้ชาวบ้านมีรายได้ที่มั่นคง และยังสามารถเจอประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมวิถีชีวิตของชาวบ้านกลุ่มนี้จึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยไม่ได้ดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมเหมือนในหมู่บ้าน และยังได้เพิ่มความสะอาดและคุณภาพชีวิตของตนเองอีกด้วย

นอกจากการประกอบอาชีพเกษตรกร อาชีพค้าขาย และอาชีพรับจ้างแล้ว ในปัจจุบันยังมีชาวบ้านจำนวนน้อยที่ได้ประกอบธุรกิจส่วนตัว ถึงแม้การประกอบธุรกิจส่วนตัวเป็นอาชีพที่ไม่ง่ายสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ เพราะการประกอบอาชีพนี้จะต้องมีการลงทุนจำนวนมาก และยังต้องวางแผนในการดำเนินธุรกิจส่วนตัว แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาของหมู่บ้านและการมีการศึกษาที่สูงขึ้นจึงทำให้ชาวม้งกลุ่มนี้เริ่มสนใจประกอบธุรกิจส่วนตัว ดังเช่น ในบ้านแม่สาใหม่ได้มีชาวบ้านหลายคนเปิดโฮมสเตย์ส่วนตัว ดังภาพที่ 93 และ 94 เนื่องจากบ้านแม่สาใหม่ได้กลายเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงได้เปิดโฮมสเตย์ในหมู่บ้าน ดังคำให้สัมภาษณ์จากเจ้าของ NJ โฮมสเตย์หมู่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“เราได้เปิดโฮมสเตย์นี้ไม่นาน เพราะเมื่อก่อนหมู่บ้านนี้ยังไม่ได้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว คนมาเที่ยวก็น้อย แต่ช่วง 5 ปีนี้การท่องเที่ยวของหมู่บ้านเริ่มพัฒนาขึ้น ได้มีนักท่องเที่ยวเข้ามา บางทีนักท่องเที่ยวไม่ได้มาเที่ยวในหมู่บ้าน แค่มาทักที่นี้ แล้วไปเที่ยวแถว ๆ นี้ก็มี หมู่บ้านเราจึงเริ่มมีคนเปิดโฮมสเตย์ เมื่อก่อนพี่ก็ไม่ได้ทำธุรกิจส่วนตัว พี่ได้ทำงานในกรุงเทพฯกับแฟน แต่รู้สึกอยู่ที่นั่นสุขภาพไม่ค่อยดี ก็เลยกลับมาอยู่ที่บ้าน แล้วจึงได้เปิดโฮมสเตย์นี้ ตอนแรกก็กลัวว่าเปิดโฮมสเตย์อาจจะไม่รอด เพราะพี่ก็ไม่มีประสบการณ์อะไร แต่ก็ค่อย ๆ ปรับแก้ไข บางทีเห็นลูกค้าไม่ชอบไม่ถูกใจ เราก็เรียนรู้แล้วแก้ไขใหม่ เพราะอยากให้ลูกค้าที่เคยมาพักที่โฮมสเตย์ถูกใจบริการของเรา และคราวหน้าอาจมีโอกาสมาทักที่นี้อีกครั้ง”

(เจ็ด แซ่เผ่า. 8 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพที่ 93 โคมสเตย์ในบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: Gao Jingjing (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2563 ที่หมู่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 94 ลักษณะบ้านพักของภายในโคมสเตย์ของบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: Gao Jingjing (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2563 ที่หมู่บ้านแม่สาใหม่

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ในปัจจุบันได้มีชาวบ้านแม่สาใหม่เริ่มประกอบธุรกิจส่วนตัว โดยเฉพาะธุรกิจที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว จึงทำให้การท่องเที่ยวของหมู่บ้านได้พัฒนาขึ้น และชาวบ้านก็ยังได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวของหมู่บ้านเช่นเดียวกัน โดยได้มีประสบการณ์ในการประกอบธุรกิจส่วนตัว และยังมีโอกาสที่เรียนรู้วิถีชีวิตใหม่จากบุคคลภายนอกที่เข้ามาในหมู่บ้าน ดังนั้น ชีวิตของชาวบ้านแม่สาใหม่จึงได้เกิดความเจริญและทันสมัยยิ่งขึ้น

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ในอดีตกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ส่วนใหญ่ได้นิยมประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งไม่ค่อยมีโอกาสได้รับรู้สิ่งเกี่ยวกับสังคมภายนอก ในสมัยนั้น

ชาวบ้านจึงยังคงนิยมดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมแบบชาวม้ง แต่การเวลาที่เปลี่ยนแปลงได้ทำให้หมู่บ้านเกิดการพัฒนา ชุมชนได้มีการศึกษาที่สูงขึ้นจากอดีต ในปัจจุบันชาวบ้านจึงได้เริ่มนิยมประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้าง และธุรกิจส่วนตัว โดยมีชาวบ้านหลายคนได้ประกอบอาชีพนอกหมู่บ้าน และยังมีบางคนได้กลับมาพัฒนาหมู่บ้าน ดังนั้นหลังจากได้เปลี่ยนแปลงอาชีพใหม่และได้มีส่วนร่วมกับสังคมภายนอกมากขึ้น จึงทำให้ความคิดของชาวม้งกลุ่มนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย ทำให้พวกเขาได้สนใจชีวิตภายนอก และสนใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากสังคม จนกระทั่งจึงทำให้วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้มีคุณภาพสูงขึ้น ทุกคนได้ยอมปรับตัววิถีชีวิตของตนเพื่อเข้ากับสมัยและสังคมไทย ในปัจจุบัน ในขณะที่เดียวกันยังได้เพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างชาวม้งกับคนไทย อีกทั้งยังได้เพิ่มโอกาสเพื่อให้คนในสังคมรู้จักกลุ่มชาติพันธุ์ม้งและวัฒนธรรมที่โดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอีกด้วย

4.1.3 การพัฒนาของเทคโนโลยี

ศตวรรษที่ 21 นี้ถือว่าเป็นศตวรรษแห่งเทคโนโลยี ทุกอย่างในสังคมมักจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี เนื่องจากสังคมได้มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ในปัจจุบันเทคโนโลยีจึงได้มีการแพร่หลายไปยังทั่วโลก จึงทำให้ทุกคนในสังคมได้รู้จักและนำเทคโนโลยีเข้าไปมีส่วนร่วมในชีวิตประจำวันของตนเอง เพื่อเป็นแนวทางที่ใช้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ติดต่อสื่อสารกับคนในสังคม และรับข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นต้น การพัฒนาของเทคโนโลยีจึงทำให้ชีวิตของคนในสังคมได้มีความสะดวกมากขึ้น และยังได้เพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมอีกด้วย

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่เป็นกลุ่มชาวเขากลุ่มหนึ่งที่ด้อยพัฒนาในอดีต เนื่องจากชาวบ้านได้นิยมอาศัยอยู่บนภูเขา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ห่างไกลจากที่เจริญ อีกทั้งชาวบ้านกลุ่มนี้ยังเป็นชาวม้งที่ได้อพยพเข้ามาในประเทศไทย พวกเขาจึงไม่ได้มีการติดต่อกับสังคมภายนอกมากนัก ดังนั้น ในอดีตชาวม้งกลุ่มนี้จึงไม่มีโอกาสเรียนรู้และนำเทคโนโลยีใช้ในหมู่บ้าน แต่ยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงทำให้ชุมชนได้เกิดการพัฒนามีไฟฟ้าและน้ำประปาใช้ จึงทำให้ชาวบ้านได้เริ่มเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากสังคมภายนอก โดยเฉพาะเทคโนโลยี ในปัจจุบันชาวบ้านได้เริ่มให้ความสำคัญกับเทคโนโลยี และได้นำมาใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันมากขึ้น

ซึ่งจากการลงภาคสนามผู้วิจัยได้พบว่า ในปัจจุบันชาวบ้านแม่สาใหม่ส่วนใหญ่ได้มีการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน และเทคโนโลยีได้กลายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิตชาวบ้าน ซึ่งต่างจากชีวิตในอดีตของชาวบ้านอย่างมาก ดังคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“สมัยนี้ในหมู่บ้านมีทั้งไฟฟ้าและสัญญาณ หลายคนก็มีเงินไปซื้อโทรศัพท์มาใช้ อย่างใน 10 ปีก่อน อย่าวว่าแต่มือถือที่ถ่ายรูปได้แล้ว มือถือก็ไม่มีให้ใช้ แต่ตอนนี้ใคร ๆ ก็มี แต่ถ้าเป็นคนแก่อาจจะยังใช้มือถือไม่เป็น สมัยนี้สะดวกขึ้นเยอะ เวลาทำอะไร

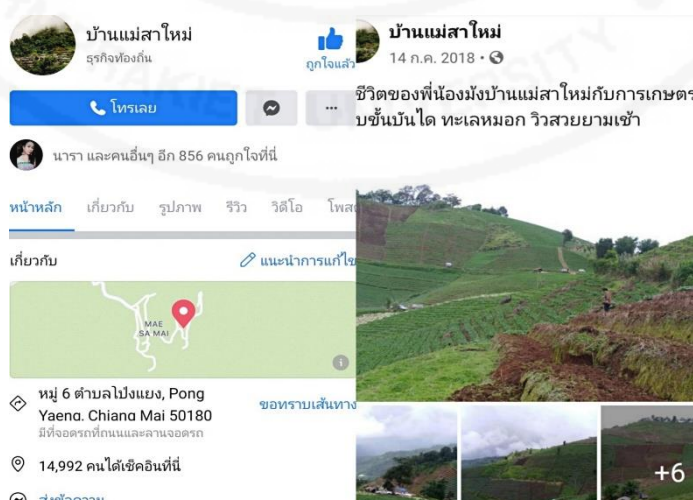
ต้องติดต่อกันก็ใช้มือถือได้ และดูข่าว ดูละคร บางทีถ้ามีอะไร
ไม่เข้าใจก็สามารถค้นหาในออนไลน์ เรียนจากออนไลน์ได้ทันที”

(จี แซ่โซ้ง. 10 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ในช่วง 10 ปีที่แล้วชาวบ้านแม่สาใหม่ยังไม่ได้
นิยมใช้เทคโนโลยี เนื่องจากหมู่บ้านในสมัยนั้นยังไม่ได้มีการพัฒนามากนัก และชาวบ้านหลายคนก็
ไม่มีโอกาสนำเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน ดังนั้น ในอดีตชาวบ้านแม่สาใหม่ส่วนใหญ่จึงขาดความรู้
และความเข้าใจต่อเทคโนโลยี แต่หลังจากการพัฒนาของเทคโนโลยี รวมทั้งมีชาวบ้านหลายคนได้เริ่ม
ออกจากหมู่บ้าน และได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากสังคมภายนอก อีกทั้งชาวบ้านยังได้พัฒนาและ
มีรายได้ที่สูงกว่าจากอดีต ชุมชนจึงได้เริ่มสัมผัสกับเทคโนโลยี และได้นำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วม
ในชีวิตของตนเอง โดยได้ใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร การค้นหาความรู้ใหม่ และการรับรู้
ข้อมูล ต่าง ๆ จากสังคมภายนอก เป็นต้น การพัฒนาของเทคโนโลยีจึงทำให้ชีวิตของชาวม้งกลุ่มนี้
ได้เพิ่มความสะดวกและทันสมัยมากขึ้น และยังทำให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมกับสังคมภายนอก ได้มีโอกาส
รับรู้สิ่งอื่นในสังคมมากขึ้น

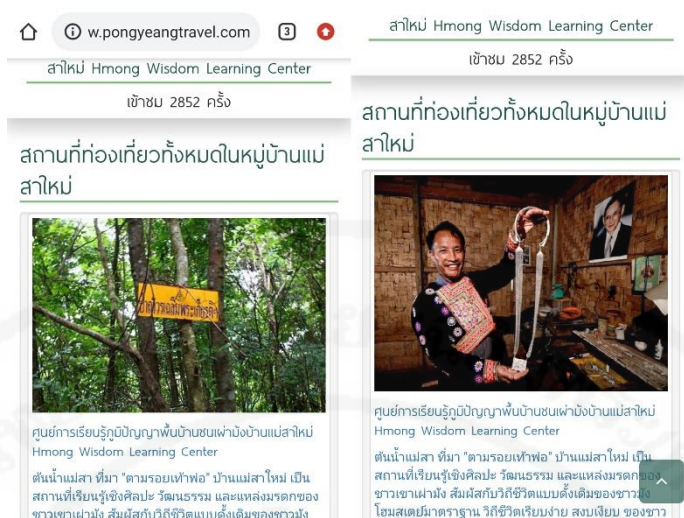
ในปัจจุบันชาวบ้านแม่สาใหม่นอกจากนิยมใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันแล้วยังได้นำ
เทคโนโลยีมาใช้เป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้านอีกด้วย เนื่องจากบ้านแม่สาใหม่ได้กลายเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว
เชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรม ดังนั้น เพื่อเพิ่มชื่อเสียงต่อหมู่บ้าน และเพื่อสะดวกในการเผยแพร่
ข้อมูลและติดต่อกับนักท่องเที่ยว ชาวบ้านแม่สาใหม่จึงได้ตั้งเฟซบุ๊ก (Facebook) และเว็บไซต์ของ
หมู่บ้าน ดังภาพที่ 95 และ 96

ภาพที่ 95 เฟซบุ๊ก (Facebook) ของบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: Gao Jingjing (เรไร) ค้นหาเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2563 ที่ออนไลน์

ภาพที่ 96 เว็บไซต์ที่แนะนำการท่องเที่ยวของบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: Gao Jingjing (เรไร) ค้นหเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2563 ที่ออนไลน์

นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านหลายคนที่ประกอบอาชีพค้าขายและธุรกิจส่วนตัวได้มีการแนะนำสินค้าและบริการ รวมทั้งการติดต่อค้าขายกับลูกค้าผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น แม่ค้าขายผ้าเขียนเทียนลายซี้ผึ้ง ช่างประกอบเครื่องประดับเงิน และเจ้าของโฮมสเตย์ในหมู่บ้าน เป็นต้น ดังภาพที่ 97 และ 98

ภาพที่ 97 เฟซบุ๊ก (Facebook) ของเจ้าของร้านขายผ้าเขียนเทียนลายซี้ผึ้ง

ที่มา: Gao Jingjing (เรไร) ค้นหเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2563 ที่ออนไลน์

ภาพที่ 98 เฟซบุ๊ก (Facebook) ของเจ้าของเปิดโฮมสเตย์ของบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: Gao Jingjing (เรไร) ค้นหาเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2563 ที่ออนไลน์

การพัฒนาของเทคโนโลยีจึงได้เพิ่มความสะดวกในการติดต่อระหว่างชาวบ้านแม่สาใหม่กับบุคคลภายนอก และยังได้เพิ่มประสิทธิภาพของการประกอบอาชีพของชาวบ้าน ดังคำให้สัมภาษณ์จากแม่ค้าขายผ้าเขียนเทียนลายซี้ผึ้งในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ปัจจุบันชาวบ้านได้เริ่มเรียนรู้โซเชียลมีเดีย เพราะมีหลายคนได้ทำอาชีพค้าขาย บางคนขายผักผลไม้ บางคนขายพวกเสื้อผ้าและกระเป๋า บางทีจะต้องโพสต์รูปของสินค้าลงในเฟซบุ๊กหรือไลน์ ลูกค้าจะได้สนใจมาซื้อสินค้าเรา เพราะอย่างพวกเสื้อผ้า ถ้าขายที่ตลาด บางวันขายดีบางวันขายไม่ดี เพราะฉะนั้นก็ต้องขายที่ออนไลน์บ้าง ถ้ามีลูกค้ายกมากก็ต้องแนะนำสินค้าให้เขา แล้วต้องจัดส่งสินค้าไปให้ลูกค้า แบบจะสะดวกกว่าเยอะ”

(วิลาวัลย์ กรกิตติการ. 8 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

ซึ่งได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์จากเจ้าของโฮมสเตย์ในบ้านแม่สาใหม่ ได้กล่าวว่า

“ปกติที่ต้องโพสต์รูปภาพโฮมสเตย์ลงในเฟซบุ๊ก เพราะหมู่บ้านเราอยู่ไกล และไม่ค่อยมีคนรู้จัก พี่ก็ต้องพิมพ์ข้อความที่แนะนำว่าแถวหมู่บ้านเรามีอะไรน่าเที่ยว โฮมสเตย์เป็นยังไง

มีอะไรที่น่าสนใจ นำมาพักผ่อน และส่วนใหญ่ลูกค้าจะพักเฟซบุ๊ก มาถามราคา และถามว่าไปเที่ยวที่ไหนต้องเดินทางไกลมั๊ย อย่าง หมู่บ้านเราเด่นที่สุดก็คือวัฒนธรรมม้ง พี่ก็ต้องแนะนำในเฟซบุ๊ก บ้าง แล้วถ้ามีลูกค้าอยากจองห้องพักก็ต้องโอนเงินเข้ามา จะถือว่า จองห้องเรียบร้อยแล้ว และปกติพี่ต้องส่งวิดีโอที่นำทางไปให้ลูกค้า เพราะบางแอปพลิเคชันจะนำทางผิด พี่ก็จะให้ลูกค้าทำตามใน วิดีโอ”

(เจ็ด แซ่เต๋อ. 8 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาของเทคโนโลยีเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านแม่สาใหม่ จากอดีตที่ชาวบ้านไม่รู้จักรักและ นำเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งพวกเขาได้ดำเนินชีวิตในแหล่งธรรมชาติด้วยการประกอบ อาชีพเกษตรกรรม แต่ในปัจจุบันการพัฒนาของสังคม ทำให้เทคโนโลยีได้กลายเป็นสิ่งสำคัญต่อชาวบ้าน หลายคนได้นำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการช่วยประกอบอาชีพ เช่น ค้าขายและธุรกิจส่วนตัว โดยชาวบ้านได้นิยมแนะนำสินค้าหรือบริการ และติดต่อค้าขายกับลูกค้าด้วยโซเชียลมีเดีย เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) และไลน์ (Line) เป็นต้น ซึ่งทำให้ชาวบ้านได้เพิ่มประสิทธิภาพและได้ ประหยัดเวลาในการประกอบอาชีพ อีกทั้งยังเป็นแนวทางที่สามารถเผยแพร่วัฒนธรรมของกลุ่ม ชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ให้คนในสังคมอีกด้วย

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า การพัฒนาของเทคโนโลยีทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้าน แม่สาใหม่ได้มีการพัฒนาของชีวิต ซึ่งในปัจจุบันชาวบ้านส่วนใหญ่ได้มีการใช้เทคโนโลยีทั้งใน การสื่อสาร ค้นหาข้อมูลข่าวสารจากสังคม การเผยแพร่การท่องเที่ยวของหมู่บ้าน และการค้าขาย กับการประกอบธุรกิจส่วนตัวผ่านออนไลน์ ถึงแม้ว่าม้งกลุ่มนี้ไม่มีการพัฒนาเหมือนคนในสังคม ที่เจริญ แต่พวกเขาก็ได้พยายามเรียนรู้และนำสิ่งที่ทันสมัยเข้าไปในสังคมของตนเอง เพื่อให้ชุมชน ไม่ด้อยพัฒนาเหมือนในอดีตและยังทำให้ชีวิตตนเองได้มีความทันสมัยและมีคุณภาพที่สูงขึ้นกว่าเดิม

4.2 การผสมกลมกลืนของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ในสังคมไทย

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่อพยพมายังบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นระยะเวลาานาน ถึงแม้พวกเขาจะคงพยายามรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจนถึงปัจจุบัน แต่การใช้ชีวิตอยู่ในสังคมไทยจึงทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งกลุ่มนี้ได้รับ อิทธิพลด้านวัฒนธรรมและการพัฒนาประเทศจากสังคมไทย และเพื่อเป็นการอยู่รอดในสังคมพวกเขา จึงต้องยอมรับและได้ปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตของตนเอง ดังนั้นวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ บ้านแม่สาใหม่จึงย่อมมีการผสมกลมกลืนกับสังคมไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1 นโยบายภาครัฐ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายกลุ่ม ซึ่งชาวต่างชาติพันธุ์ที่เข้ามาในประเทศไทยก็นำวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของตนเองเข้ามาในประเทศไทยด้วย แต่ถึงแม้คนกลุ่มนี้ได้ยินยอมดำเนินชีวิตตามวิถีของตนเอง เมื่อได้ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในสังคมไทย พวกเขา ก็ยังคงต้องปรับตัวเพื่อให้วิถีชีวิตของตนเองได้เป็นไปตามค่านิยมของสังคม ซึ่งนโยบายของภาครัฐถือเป็นหนึ่งปัจจัยที่ทำให้ชาวต่างชาติพันธุ์ที่เข้ามาในประเทศไทยนั้นเกิดการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเอง เนื่องจากภาครัฐได้มีความมุ่งหมายที่จะให้ประเทศได้มีการพัฒนาและมีความเป็นเอกภาพมากขึ้น และจึงให้คนหลากหลายกลุ่มได้ผสมกลมกลืนกับสังคมไทย

นโยบายภาครัฐที่เข้ามาเพื่อทำให้กลุ่มชาติพันธุ์เกิดการผสมกลมกลืนโดยเริ่มจากสมัยรัฐบาลของจอมพลแปลก พิบูลสงคราม (พ.ศ. 2481 - 2487) ซึ่งประเทศไทยได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ โดยในปีพ.ศ. 2482 จอมพลแปลก พิบูลสงครามได้ออกนโยบายและประกาศให้ใช้ “รัฐนิยม” และให้ประชาชนได้ปฏิบัติตามคำประกาศจำนวน 12 ฉบับ ระหว่าง ปีพ.ศ. 2482 - 2485 คือ 1) เรื่องเปลี่ยนชื่อประเทศจาก “สยาม” เป็น “ไทย” 2) เรื่องไม่ให้คนไทยประพฤติดนเป็นตัวแทนของต่างชาติ และห้ามขายที่ดินให้ต่างชาติ 3) เรื่องที่แม้ว่าเป็นต่างเชื้อสาย แต่ถ้าเป็นคนในประเทศไทยก็ต้องเรียกว่า “คนไทย” 4) เรื่องการเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมี 5) เรื่องให้ชาวไทยพยายามใช้เครื่องอุปโภคและบริโภคที่ผลิตจากประเทศไทย 6) เรื่องทำนองและเนื้อร้องเพลงชาติของไทย 7) เรื่องชักชวนให้ชาวไทยร่วมกันสร้างชาติ 8) เรื่องเพลงสรรเสริญพระบารมี 9) เรื่องให้ชาวไทยต้องอ่าน พูด เขียนเป็นภาษาไทย 10) เรื่องให้ประชาชนต้องแต่งกายให้ดูสุภาพ 11) เรื่องกิจประจำวันของคนไทย และ 12) เรื่องการช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก คนชราหรือคนทุพพลภาพ (ณรงค์ พ่วงพิศ, 2545) ซึ่งการออกนโยบาย 12 ฉบับนี้เพื่อเป็นการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของประชาชนที่หลากหลายกลุ่มในประเทศไทยให้เป็นแบบเดียวกันและยังให้เป็นแบบตะวันตกขึ้น เพื่อให้ประเทศไทยกลายเป็นประเทศที่เป็นเอกภาพ ได้มีความมั่นคงและความเจริญยิ่งขึ้น

สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ก็เป็นประชาชนกลุ่มหนึ่งที่ได้ปฏิบัติตามนโยบาย “รัฐนิยม” ที่ออกประกาศในปี พ.ศ. 2482 จึงทำให้ชาวบ้านกลุ่มนี้ที่เป็นเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้ผสมกลมกลืนเป็นราษฎรไทยยิ่งขึ้น ดังคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ตอนที่ในหลวงยังไม่ได้มาที่หมู่บ้านก็มีทหารมาสอนพวกเราพูดภาษาไทยบ่อย ๆ เขาก็บอกว่ารัฐบาลให้พวกเราต้องเรียนหนังสือไทย ทุกคนต้องพูดภาษาไทย เพราะตอนนั้นชาวบ้านที่พูดไทยชัดไม่เคยอะ ส่วนใหญ่ก็แค่ฟังออกแล้วก็บางคนพูดได้แค่คำสองคำ แล้วก็ยังมีทหารมาสอนหนังสือให้เด็กบ้าง เพราะตอนนั้นใน

หมู่บ้านก็ยังมีโรงเรียน ถ้าไม่มีคนมาสอนเราก็คงไม่เรียน แล้วผม
ยังจำได้เลยตอนนั้นยังมีคนเข้ามาบอกว่าจะมาสอนพวกเราร้อง
เพลงชาติ แล้วทุกคนได้รวมกันที่สนาม แล้วก็เรียนร้องเพลงทั้ง
หมู่บ้าน”

(อันไชย แซ่ย่าง. 21 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

ซึ่งได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านแม่สาใหม่อีกท่านหนึ่ง ได้กล่าวว่า

“จริง ๆ แล้วเมื่อก่อนพวกเราไม่มีนามสกุลไทยเลยนะ เรา
ก็ใช้เป็นแซ่แบบม้ง ที่นี้ก็จะมิแซ่ไซ้ แซ่ย่าง แซ่เฒ่า แซ่หาง แต่
ตอนนั้นรัฐบาลไม่ให้เราใช้เป็นแซ่ บอกว่าถ้าเป็นคนไทยก็ต้องมีชื่อ
และนามสกุลไทย แล้วเขาก็ให้เราตั้งชื่อใหม่ ตอนนั้นจำได้ว่าคือ
เขาให้อาวุโสในแซ่นั้นเป็นคนตั้งชื่อก่อน แล้วรุ่นหลังค่อยมาตั้งชื่อ
ตามนามสกุลนั้น แล้วต่อมาให้เราทำบัตรประชาชน ก็จะทำให้ใส่เป็น
ชื่อนามสกุลไทย แต่ถ้าเป็นเรื่องแต่งกายตอนนั้นก็ไม่ได้บอกว่าห้าม
เราใส่ชุดม้งนะ เราก็ยังใส่ได้ แต่ตอนนั้นจะให้พวกเราเรียน
ภาษาไทย ถ้าเป็นพวกเด็กวัยรุ่นก็ต้องเรียนภาษาไทย”

(ยิว ทรัพย์เกษมวัฒนา. 21 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า นโยบายของภาครัฐไทยได้มีผลต่อ
การผสมกลมกลืนของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ในสังคมไทย ซึ่งหลังจากมีการประกาศให้
ประชาชนทุกคนที่อยู่ในประเทศไทยต้องปฏิบัติตามคำสั่งของภาครัฐ ชาวบ้านแม่สาใหม่จึงต้องปฏิบัติ
ตามหน้าที่พลเมืองไทย ได้ปรับตัวและเปลี่ยนวิถีชีวิตให้กลายเป็นวิถีชีวิตแบบคนไทย โดยชาวบ้าน
ได้เริ่มเรียนพูดภาษาไทย อ่านหนังสือไทย และพยายามใช้ภาษาไทยให้มากกว่าใช้ภาษาม้งใน
ชีวิตประจำวัน และชาวบ้านยังได้เรียนการร้องเพลงชาติไทย เพื่อเป็นการตักเตือนตนเองให้เป็น
ราษฎรไทย อีกทั้งชาวบ้านกลุ่มนี้ยังได้เปลี่ยนใช้แซ่ตระกูลแบบม้งเป็นการใช้ชื่อนามสกุลไทยตาม
คำแนะนำจากภาครัฐ ซึ่งจากการดำเนินชีวิตตามนโยบายของภาครัฐจึงทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้าน
แม่สาใหม่ได้มีส่วนร่วมในสังคมไทยมากขึ้น จนทำให้ชาวบ้านกลุ่มที่เป็นเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้
เปลี่ยนเป็นราษฎรไทยเหมือนคนทั่วไปในประเทศ

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า นโยบายภาครัฐเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง
บ้านแม่สาใหม่ได้เกิดการผสมกลมกลืนในสังคมไทย โดยนโยบายที่เข้ามาทำให้ชาวม้งกลุ่มนี้ได้มีการ
ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตนั้นได้เริ่มตั้งแต่ในปี พ.ศ. 2482 ซึ่งจอมพลแปลก พิบูลสงครามได้ออกนโยบายและ
ประกาศให้ใช้ “รัฐนิยม” โดยให้คนในประเทศปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้กลายเป็นรูปแบบแบบเดียวกัน
เพื่อให้ประเทศที่มีคนหลากหลายกลุ่มอย่างประเทศไทยได้เกิดความมั่นคง และยังเป็นหนทางที่จะนำ

ประเทศชาติไปสู่ความเข้มแข็งและเจริญก้าวหน้า ดังนั้น เพื่อการใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทย ชาวเมืองบ้านแม่สาใหม่จึงได้ปรับตัวตามคำแนะนำจากภาครัฐ โดยชาวบ้านต้องเรียนการพูดและเขียนภาษาไทยในชีวิตประจำวัน เรียนร้องเพลงชาติไทย เรียนวัฒนธรรมไทย ต้องเปลี่ยนแซ่ตระกูลมั่งเป็นนามสกุลไทย รวมถึงการปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศไทย ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นพลเมืองไทย ชาวเมืองบ้านแม่สาใหม่จึงได้เปลี่ยนวิถีชีวิตแบบกลุ่มชาติพันธุ์มั่งให้เป็นไปตามวิถีชีวิตแบบคนไทยมากขึ้น

4.2.2 การศึกษา

กลุ่มชาติพันธุ์มั่งบ้านแม่สาใหม่เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีวัฒนธรรมและภาษาของตนเอง ซึ่งในปัจจุบันพวกเขาก็ยังคงนิยมสื่อสารพูดด้วยภาษามั่งในหมู่บ้าน แต่ระหว่างที่ชาวบ้านได้อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดของประเทศไทย พวกเขาจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทย เพื่อให้ตนเองเป็นพลเมืองไทย และสามารถอยู่ร่วมกับคนไทย ดังนั้น เพื่อเรียนรู้และเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างดี ชาวบ้านจึงต้องศึกษาและเพิ่มความรู้ที่เกี่ยวกับประเทศไทยในสถานศึกษา และพวกเขาจึงสามารถดำเนินชีวิตและอยู่รอดในสังคมไทยได้

ในปัจจุบันเด็กทุกคนในบ้านแม่สาใหม่สามารถเข้าศึกษาในโรงเรียนประจำหมู่บ้าน และได้มีโอกาสเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทยจากโรงเรียน ดังคำให้สัมภาษณ์จากครูในโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“โรงเรียนนี้เขาใช้ระบบการเรียนการสอนของไทย นักเรียนทุกคนก็เรียนเหมือนโรงเรียนทั่วไปในประเทศไทย ครูในที่นี้จะเป็นคนไทย เวลาสอนเด็กก็ใช้ภาษาไทย แต่เด็กบางคนอาจพูดภาษาไทยยังไม่ค่อยชัด และส่วนใหญ่ถ้าเด็กอยู่ด้วยกันเขาจะคุยเป็นภาษาของเขาเอง แล้วครูก็จะสอนเขาให้ปรับภาษาเป็นภาษาไทย และเวลาสอนเด็กอย่างป.1 แบบนี้ก็ต้องพยายามให้เขาพูดภาษาไทย และจะสอนไปเรื่อย ๆ เพราะนักเรียนที่นี่จะเป็นชาวเมือง ยังไงก็จะต้องสอนซ้ำหน่อยเพื่อให้เขาเข้าใจ ทุกวันนักเรียนจะต้องร้องเพลงชาติ ใส่ชุดนักเรียนไทย ในทุกปี เช่น วันไหว้ครู วันลอยกระทง ครูจะให้เด็กเตรียมของจัดงาน ถ้าเป็นประเพณีและเทศกาลของไทย โรงเรียนก็จะจัดงานเหมือนโรงเรียนทั่วไป เพราะเด็กก็สามารถเข้าใจว่าที่ไทยมีวัฒนธรรมแบบนี้”

(พิมพ์ปริณี วงศ์อ้าย. 20 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านแม่สาใหม่ส่วนใหญ่ได้มีโอกาสเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทยจากโรงเรียนประจำหมู่บ้าน โดยพวกเขาได้ศึกษาผ่านระบบการศึกษาของ

ประเทศไทย ถึงแม้ชาวบ้านกลุ่มนี้ยังคงนิยมใช้ภาษาม้งในชีวิตประจำวัน แต่การศึกษาจากสถานศึกษาในประเทศไทย จึงทำให้พวกเขาได้มีโอกาสเรียนรู้และได้ดำเนินชีวิตเหมือนคนไทยทั่วไปมากขึ้น ซึ่งพวกเขาสามารถเรียนรู้ทั้งภาษา การแต่งกาย อาหารการกิน ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และวัฒนธรรมต่าง ๆ ของประเทศไทยในสถานศึกษา และยังสามารถสื่อสารและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนไทยได้มากกว่าในอดีต ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่ทำให้ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้ผสมกลมกลืนในสังคมไทย

จากการศึกษาในสถานศึกษาในประเทศไทย ทำให้ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้เรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทย และสามารถนำความรู้ต่าง ๆ ที่ศึกษามาใช้ในชีวิตประจำวัน จึงทำให้ชาวบ้านหลายคนได้เริ่มประกอบอาชีพและใช้ชีวิตอยู่กับคนไทยมากขึ้น ดังคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ก่อนที่ยังไม่ได้สร้างโรงเรียนในหมู่บ้าน ชาวบ้านมักจะไม่ได้เรียนหนังสือ ถ้าจะเรียนก็ต้องไปที่โรงเรียนไกล ๆ หรือไม่ก็ไปเรียนกับหลวงพ่อที่วัด แต่หลายคนก็ไม่มีตั้งค์และไม่อยากเรียนด้วย หลายคนก็เลยพูดภาษาไทยไม่ค่อยชัด แต่หลังจากมีโรงเรียนสร้างขึ้น ชาวบ้านก็เริ่มส่งลูกไปเรียนหนังสือ หลายคนยังไปเรียนต่อที่อื่น ส่วนใหญ่ถ้าคนที่เรียนสูงเขาจะไปทำงานในเมือง บางคนไปเป็นพนักงาน เปิดร้านขายของก็มี เขาจะไม่ค่อยกลับมาอยู่ในหมู่บ้าน”

(จี แซ่ซัง.10 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า เนื่องจากในอดีตชาวบ้านแม่สาใหม่ส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือในโรงเรียนไทย หลายคนจึงไม่สามารถใช้ภาษาไทยเหมือนคนไทยทั่วไป แต่หลังจากหมู่บ้านได้สร้างโรงเรียน และชาวบ้านหลายคนก็ได้ส่งลูกหลานไปศึกษาที่โรงเรียน ในปัจจุบันโดยเฉพาะชาวบ้านที่มีอายุไม่มาก จึงสามารถใช้ภาษาไทยเป็นอย่างดี หลายคนก็ได้มีโอกาสศึกษาต่อในสถานศึกษาอื่นในประเทศไทย และได้ประกอบอาชีพต่าง ๆ นอกหมู่บ้าน ในขณะที่ชาวบ้านได้ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับคนไทย พวกเขาจึงได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากคนไทย จนกระทั่งได้ผสมกลมกลืนในสังคมไทย

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า การศึกษาเป็นปัจจัยที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่เกิดการผสมกลมกลืนในสังคมไทย จากอดีตที่ชาวบ้านไม่นิยมเรียนหนังสือและไม่สามารถศึกษาภาษาและวัฒนธรรมไทย จนถึงปัจจุบันที่ชาวบ้านทุกคนมีโอกาสเรียนภาษาและความรู้ต่าง ๆ ในสถานศึกษาของประเทศไทย และได้ประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับคนไทยมากขึ้น ในปัจจุบันชาวบ้านกลุ่มนี้จึงได้มีวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกับคนไทยมากกว่าในอดีต

4.2.3 การประกอบอาชีพ

ในอดีตกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้นิยมประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพหลัก และเนื่องจากชาวบ้านได้สร้างหมู่บ้านบนภูเขา โดยไม่มีถนนเดินทางที่ออกจากหมู่บ้านได้อย่างสะดวก ในสมัยอดีตชาวบ้านกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จึงเพาะปลูกข้าวสารไว้ใช้กินเองในบ้าน และจึงไม่ค่อยมีการติดต่อ และมีส่วนร่วมกับคนนอกหมู่บ้าน แต่หลังจากหมู่บ้านและชุมชนได้มีการพัฒนามากขึ้น โดยหมู่บ้านได้สร้างถนนเดินทางใหม่ และชาวบ้านก็สามารถรับการศึกษาในโรงเรียนประจำหมู่บ้าน ในปัจจุบันชาวบ้านกลุ่มนี้จึงมีการติดต่อกับคนนอกหมู่บ้านได้มากขึ้น และได้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมกับคนในสังคมภายนอกมากกว่าในอดีต ในขณะที่วิถีชีวิตของชาวบ้านแม่สาใหม่จึงได้เกิดการผสมกลมกลืนในสังคมไทยจากการประกอบอาชีพ

ในปัจจุบันมีชาวบ้านแม่สาใหม่หลายคนได้ประกอบอาชีพร่วมกับคนในสังคมไทย ทั้งเป็นเจ้าของที่ภาครัฐ ครูในโรงเรียน เจ้าของร้านขายของในจังหวัดแห่งท่องเที่ยว และพนักงานรับจ้างทั่วไป เป็นต้น ดังคำให้สัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ในหมู่บ้านแม่สาใหม่จะมีชาวบ้านหลายคนทำงานให้ภาครัฐ เช่น ในอบต.ก็มีสมาชิกเหมือนกัน ทั้งสองคนก็เป็นม้ง เขาจะทำหน้าที่ประสานงานระหว่างชุมชนกับอบต.โป่งแยง และจะช่วยชุมชนในหลาย ๆ เรื่อง จะเป็นตัวแทนของชุมชน นำโครงการเข้าแผนอบต. และนำงบประมาณเข้าไปพัฒนาหมู่บ้าน เป็นต้น แล้วยังมีชาวบ้านหลายคนทำงานในโครงการหลวง สหกรณ์การเกษตร และเขตพัฒนาราชภูมบ้านแม่สาใหม่ เพราะภาครัฐก็จะพยายามช่วยให้ชาวบ้านมีอาชีพ มีรายได้ ในขณะที่ภาครัฐได้ช่วยชาวบ้าน ชาวบ้านก็ให้ความรู้เรื่องวัฒนธรรมต่าง ๆ ของเขาเองให้เรารู้เหมือนกัน”

(สุรินทร์ เชื้อนขัน. 11 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

ซึ่งได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“เมื่อก่อนชาวบ้านก็ยังคงปลูกข้าวปลูกฝิ่น ไม่ค่อยจะทำงานอย่างอื่น แต่สมัยนี้หลายคนได้ปลูกผักและผลไม้เอาไปขายที่ตลาดเชียงใหม่ บางคนถ้าไม่อยากทำเกษตร เขาก็ไปทำงานอย่างอื่น อย่างลูกสาวบ้างก็ไปเป็นครูในโรงเรียน นาน ๆ ทีจะกลับมา ลูกสาวก็ไปอยู่ของเขาเอง ในหมู่บ้านก็มีหลายคนทำงานรับจ้างที่สวน

พฤกษศาสตร์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ บางคนไปเปิดร้านขายของในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ หรือไม่ก็เป็นพนักงานบริษัท หมอก็มีที่ทำงานในคลินิกโป่งแยง ตอนนี้อยู่ในหมู่บ้านเหลือแต่เด็กกับคนแก่แล้ว คนอื่นไปทำงานข้างนอกหมด ส่วนใหญ่เขาก็ไม่อยากจะกลับมาในหมู่บ้าน ก็ไปอยู่ของเขาเอง ตอนนี้อย่างคนที่ทำงานข้างนอกก็ไม่ได้ต่างกับคนข้างล่างเท่าไรนะ”

(ยิว ทรัพย์เกษมวัฒนา. 21 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า การประกอบอาชีพเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้ผสมกลมกลืนในสังคมไทย ในปัจจุบันมีชาวบ้านจำนวนมากขนาดใหญ่ได้ประกอบอาชีพร่วมกับคนไทย ซึ่งเป็นโอกาสที่สามารถเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากคนไทย และชาวบ้านแม่สาใหม่ยังต้องปรับตัว และเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบชาวม้งให้คล้ายคลึงกับวิถีชีวิตแบบคนไทย เพื่อเกิดการใกล้ชิดและได้ทำงานร่วมกับคนไทยอย่างมีความสุข โดยชาวบ้านจะต้องพูดสื่อสารด้วยภาษาไทย แต่งชุดทั่วไปเหมือนคนไทย ทานอาหารไทย และยังต้องยอมรับและเข้าใจวัฒนธรรมต่าง ๆ ของประเทศไทย

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า การประกอบอาชีพได้ทำให้วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่เกิดผสมกลมกลืนในสังคมไทย จากการประกอบอาชีพอย่างมีส่วนร่วมกับคนไทย ทำให้ชาวม้ง กลุ่มนี้ได้เรียนรู้ความคิดและวิถีชีวิตจากคนไทย และได้ปรับวิถีชีวิตของตนเองให้เหมือนคนไทยมากขึ้น เพื่อเพิ่มความสะดวกในการทำงานร่วมกับคนไทย และยังสามารถเข้าร่วมและใกล้ชิดกับสังคมไทยมากขึ้น โดยไม่ให้คนในสังคมภายนอกมองตนเองเป็นคนต่างชาติพันธุ์และสามารถดำเนินชีวิตในแผ่นดินไทยอย่างสงบสุข

4.2.4 การแต่งงานและการย้ายถิ่น

การอพยพและการตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้มีส่วนร่วมกับคนไทยและสังคมไทย และยังสามารถเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ม้งกับประเทศไทย ซึ่งสามารถเห็นได้จากการแต่งงานและการย้ายถิ่นที่เกิดขึ้นในระหว่างชาวม้งกับคนไทย และการสร้างครอบครัวด้วยกันจึงทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งเกิดการผสมกลมกลืนในสังคมไทยยิ่งขึ้น อีกทั้งยังส่งผลต่อการเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมซึ่งกันละกันอีกด้วย

แต่ละเชื้อชาติจะมีธรรมเนียมประเพณีของการแต่งงานที่ต่างกัน ซึ่งจากการลงภาคสนามและการสัมภาษณ์กับชาวบ้านแม่สาใหม่ผู้วิจัยได้พบว่า สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง การแต่งงานเป็นเรื่องที่สำคัญ โดยเฉพาะผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเพราะถ้าผู้หญิงได้แต่งงานแล้วจึงได้กลายเป็นคนของฝ่ายชาย ถ้าได้กลับบ้านอยู่กับพ่อแม่จะถือว่าเป็นการผิดผี แต่ถ้าเป็นผู้ชายกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง หลังจากแต่งงานจะต้องอยู่กับพ่อแม่ เพราะจะไม่นิยมให้ผู้ชายที่แต่งงานแล้วไปอยู่ที่บ้าน

ผู้หญิง และในความคิดของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งผู้ชายจะเป็นหัวหน้าครอบครัว จะเป็นคนที่จัดพิธีไหว้บรรพบุรุษ ผู้ชายที่แต่งงานแล้วควรอยู่กับผู้หญิงในบ้านผู้ชาย ดังนั้น ในสมัยอดีตกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจึงนิยมแต่งงานกับคนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งด้วยกัน โดยไม่ใช่คนในแซ่ตระกูลเดียวกัน แต่สังคมที่เปลี่ยนแปลงทำให้ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้เปลี่ยนทัศนคติใหม่ต่อการแต่งงาน โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ในปัจจุบันพวกเขาจึงไม่ได้ยึดติดธรรมเนียมประเพณีเก่าของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง แต่ได้เปลี่ยนความคิดเป็นการเน้นความสุขระหว่างสามีกับภรรยามากกว่า ในปัจจุบันชาวบ้านแม่สาใหม่จึงได้แต่งงานกับคนไทยและยังสามารถย้ายถิ่นไปอยู่กับคนไทยได้ตามที่เห็นสมควรระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิง

ในปัจจุบันในบ้านแม่สาใหม่ได้มีชาวบ้านหลายคนแต่งงานกับคนไทย และยังสามารถย้ายถิ่นไปอยู่กับคนไทย ดังคำให้สัมภาษณ์ของชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ว่า

“สมัยก่อนส่วนใหญ่ม้งจะต้องแต่งงานกับม้ง และยังคงแต่งงานกับคนที่ไม่ใช่ตระกูลเดียวกัน แต่สมัยนี้เราก็ก็นแต่งงานได้เป็นอิสระ ในหมู่บ้านก็มีหลายคนไปแต่งงานกับคนไทย มีทั้งผู้ชายและผู้หญิง แต่ส่วนการย้ายถิ่นจะตามที่เขาตกลงไว้ เพราะบางคนก็ไม่ได้เข้มงวดขนาดนั้น ผู้ชายก็สามารถไปอยู่ที่บ้านคนไทยได้ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วผู้หญิงม้งที่แต่งงานกับผู้ชายไทยจะเยอะกว่า เพราะถ้าผู้หญิงไทยแต่งงานกับผู้ชายม้งมักจะต้องไปอยู่ที่บ้านของผู้ชาย แต่ผู้หญิงไทยบางคนไม่อยากอยู่ก็เลยเลิกกัน แต่ถ้าให้ผู้ชายม้งไปอยู่ที่บ้านผู้หญิง พ่อแม่ฝ่ายชายส่วนมากจะไม่เห็นด้วย เพราะลูกชายจะต้องเป็นหัวหน้าครอบครัว “

(นา แซ่เผ่า. 10 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

ซึ่งได้สัมพันธ์กับชาวบ้านอีกท่านหนึ่งในบ้านแม่สาใหม่ ได้กล่าวว่า

“ตอนนี้ม้งก็แต่งงานกับไทยได้ ในหมู่บ้านก็มีผู้หญิงหลายคนไปแต่งงานกับผู้ชายไทย บางคนจะย้ายไปอยู่บ้านผู้ชาย แต่ส่วนใหญ่เขาก็ไปทำมาหากินกัน 2 คน ไม่ค่อยจะไปอยู่บ้านพ่อแม่ ถ้าให้ไปอยู่กับคนไทยก็ต้องปรับตัวกันเอง แต่ส่วนใหญ่คนที่ได้แต่งงานกับคนไทย เขาได้อยู่ข้างล่าง ทำงานในเมืองมานานแล้ว ก็ใช้ชีวิตเหมือนคนไทยแล้ว ไม่ได้ต่างกันเท่าไร”

(ไพโรจน์ แซ่โซ้ง. 20 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ในปัจจุบันชาวบ้านแม่สาใหม่ไม่ได้ยึดติดธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ที่คนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งต้องแต่งงานกับคนที่มีเชื้อสายเดียวกัน

เหมือนในอดีต และเนื่องจากชาวบ้านแม่สาใหม่ได้เริ่มประกอบอาชีพและใช้ชีวิตนอกหมู่บ้านมากขึ้น พวกเขาจึงได้รู้จักคนไทย ได้แต่งงานและย้ายถิ่นไปอยู่กับคนไทย จากการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ชาวบ้านจึงมีโอกาสเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากคนไทยมากขึ้น และเพื่อความสงบสุขของครอบครัว ชาวบ้านแม่สาใหม่ที่ได้แต่งงานกับคนไทยยังจำเป็นต้องปรับตัว และเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เหมือนคนไทยมากขึ้น ทั้งในด้านภาษา ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน การแต่งกาย รวมทั้งการเรียนรู้ความเชื่อและธรรมเนียมประเพณีของคนไทยอีกด้วย

นอกจากชาวบ้านแม่สาใหม่ได้แต่งงานและย้ายถิ่นไปอยู่กับคนไทยแล้ว ในปัจจุบันก็ยังมียุโรปจำนวนน้อยที่ได้แต่งงานและยังได้ย้ายถิ่นใช้ชีวิตอยู่ในบ้านแม่สาใหม่ ดังคำให้สัมภาษณ์ของชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“ในหมู่บ้านมีคนไทยแต่งงานเข้ามา แต่มีไม่กี่คน เพราะผู้ชายมั่งจะต้องอยู่ในบ้านของเขาเอง ไปอยู่กับผู้หญิงไม่ได้ แต่ผู้หญิงบางคนเขาทนความลำบากไม่ได้ ก็เลยให้สามีไปอยู่ข้างล่าง หรือไม่ก็คือไม่แต่งงานเลย อย่างผู้หญิงไทยที่ได้แต่งงานมาอยู่บ้านผู้ชาย เขาจะทำหน้าที่ดูแลบ้าน ทำกับข้าว เลี้ยงลูก แล้วซักผ้า ทำทุกอย่าง ทำไม่เป็นก็ต้องฝึกทำ เรียนทำอาหารมั่งจากคนอื่นบ้าง แต่ส่วนใหญ่ให้เขาพูดภาษามั่งเขาจะพูดไม่ค่อยเป็น ฟังได้แต่พูดไม่ได้”

(อันไชย แซ่ย่าง. 21 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ตามธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์มั่งที่ผู้ชายกลุ่มชาติพันธุ์มั่งไม่ควรแต่งงานเข้าบ้านผู้หญิง ดังนั้น ในปัจจุบันชาวบ้านแม่สาใหม่ที่ได้แต่งงานและย้ายถิ่นไปอยู่ในบ้านคนไทยส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง แต่ถ้าในกรณีที่ผู้ชายกลุ่มชาติพันธุ์มั่งได้แต่งงานกับผู้หญิงไทย ส่วนใหญ่พวกเขาจะใช้ชีวิตอยู่กันสองคน แต่ก็ยังมีส่วนน้อยที่เป็นผู้หญิงไทยแต่งงานเข้าบ้านของผู้ชายกลุ่มชาติพันธุ์มั่ง ซึ่งผู้หญิงไทยที่ได้แต่งงานเข้าในบ้านกลุ่มชาติพันธุ์มั่งจำเป็นต้องปรับตัว และเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มั่ง เพื่อสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับครอบครัวที่มีคนกลุ่มชาติพันธุ์มั่งได้อย่างสะดวก แต่ในขณะที่เดียวกันชาวบ้านแม่สาใหม่ก็ได้ใกล้ชิดและเรียนรู้วิถีชีวิตจากคนไทย และทั้งสองชาติพันธุ์จึงได้เกิดการผสมกลมกลืนด้วยกัน

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ถึงแม้กลุ่มชาติพันธุ์มั่งมีข้อจำกัดในเรื่องการแต่งงาน โดยไม่นิยมแต่งงานกับคนต่างเชื้อสาย แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไป ทำให้ชุมชนบ้านแม่สาใหม่ได้พัฒนาและได้ใกล้ชิดกับคนไทยมากขึ้น จนได้แต่งงานกับคนไทย และได้มีการย้ายถิ่นไปอยู่ในครอบครัวไทยหรือครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์มั่ง ซึ่งระหว่างการใช้ชีวิตอยู่เป็นครอบครัวทั้งสองฝ่ายก็ต้องปรับตัวและเปลี่ยนวิถีชีวิตเก่าเป็นวิถีชีวิตใหม่ที่สามารถดำเนินชีวิตในสังคมที่ตนเองอยู่ได้ เพื่อสร้างความสมดุลและ

ความสงบสุขให้กับครอบครัว ดังนั้น ทั้งคนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งและคนไทยจึงได้เกิดการผสมกลมกลืนด้วยกัน

4.3 บทบาทของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ในสังคมไทย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2554 ได้ให้ความหมายกับคำว่าบทบาทว่า เป็นการทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้บทบาทได้หมายถึงบทบาทของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อสังคมไทย โดยได้มีบทบาท 3 ด้าน คือ ด้านเกษตรกรรม ด้านหัตถกรรม และด้านการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.3.1 ด้านเกษตรกรรม

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่เป็นชุมชนกลุ่มหนึ่งที่ได้ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่บนภูเขาในจังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย เนื่องจากหมู่บ้านมีความอุดมสมบูรณ์ของสภาพแวดล้อม ชาวบ้านแม่สาใหม่จึงได้นิยมประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะหลังจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ทรงพระราชทานเงินสร้างศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่ จึงได้ผลักดันการพัฒนาเกษตรกรรมของหมู่บ้าน และจึงทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้เกิดบทบาทในด้านเกษตรกรรมต่อสังคมไทย

ในปัจจุบันชาวบ้านแม่สาใหม่ได้นิยมเพาะปลูกพืชผักผลไม้เมืองหนาว เช่น ผักสลัด แก้ว ผักกาดขาว ฟักแม้ว พริกหวาน มะเขือเทศ อะโวคาโด ลูกพลับ สตรอเบอร์รี่ และองุ่นไร้เมล็ด เป็นต้น โดยนำผลผลิตที่มีคุณภาพตามกฎเกณฑ์คัดเลือดของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง และจะถูกโครงการส่งไปยังแหล่งจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ ในประเทศไทย เช่น โลตัส แม็คโคร และบิ๊กซี หรือชาวบ้านจะนำผลผลิตไปจำหน่ายที่ตลาดสดต่าง ๆ เอง ดังคำให้สัมภาษณ์ของชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ว่า

“หมู่บ้านเราจะเน้นปลูกผักเมืองหนาว เพราะได้อยู่บนดอย เลยเหมาะกับการปลูกผักชนิดนี้ ตอนนี้เราส่วนใหญ่จะปลูกเป็นพวกผักกาด มะเขือเทศ พริกหวาน ฟักแม้ว มันฝรั่ง และแตงกวาญี่ปุ่น ส่วนผลไม้จะมีองุ่น ลิ้นจี่ พลับ อะโวคาโด แล้วก็สตรอเบอร์รี่ สมัยนี้คนไทยก็ชอบซื้อผักผลไม้ของเมืองหนาว เพราะเป็นพันธุ์ที่ปลูกยากในเมืองไทย มีแต่อย่างอากาศของหมู่บ้านเราจะปลูกได้ เราก็เลยปลูกพวกนี้แล้วนำไปขายที่ตลาด จะมีพ่อค้าแม่ค้ามาซื้อจากเราแล้วก็ไปขายต่อ หลายคนก็เอาผลผลิตไปขายให้โครงการหลวงแล้วโครงการหลวงก็ส่งผลผลิตของชาวบ้านไปขาย แต่โครงการจะเข้มงวดในเรื่องของคุณภาพบางคน

ก็เลยขายเอง ส่วนใหญ่พวกผักผลไม้เมืองหนาวที่ขายในตลาดหรือ
ในซูเปอร์มาร์เก็ตของไทยจะเป็นของที่รับจากชาวบ้านแถวนี้ พวก
เราก็เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งออกผักไปยังที่ต่าง ๆ ในไทย”

(ไหม แซ่ลี. 10 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

ซึ่งได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่ในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่
ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ว่า

“บ้านแม่สาใหม่เป็นหมู่บ้านหนึ่งในภาคเหนือที่ได้มีความ
ร่วมมือกับโครงการหลวง มีชาวบ้านหลายคนได้ร่วมกับโครงการ
และจะมีเจ้าหน้าที่แนะนำและสอนชาวบ้านว่าต้องปลูกอะไร ปลูก
ยังไง ผลผลิตของชาวบ้านจะต้องพ่นยาตามที่เรากำหนด และต้อง
ผ่านการคัดเกรด เลือกเกรด A แล้วมาแพ็คเป็นสินค้า แต่ละศูนย์
ของโครงการหลวงจะมีหน้าที่การผลิตที่ต่างกัน อย่างที่นี้
เจ้าหน้าที่จะต้องร่วมมือกับชุมชนแม่สาใหม่เพื่อสำรวจพื้นที่
หมู่บ้านและให้คำแนะนำในการดำเนินงานของโครงการ เพราะ
ชุมชนแม่สาใหม่ส่วนใหญ่ได้ทำอาชีพเกษตร จึงมีประสบการณ์ใน
ด้านนี้ ส่วนเจ้าหน้าที่จะให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ กับชุมชน จะ
แนะนำให้ปลูกพืชพันธุ์ใหม่ของโครงการหลวง เพื่อให้โครงการ
หลวงได้มีสินค้าที่มีคุณภาพมากขึ้นได้ส่งออกไปขาย เช่น เราจะ
ส่งไปขายที่โลตัส แม็คโคร และบิ๊กซี เพราะฉะนั้น ชุมชนในหมู่บ้าน
จึงมีความสำคัญในการช่วยเหลือการดำเนินงานของโครงการหลวง
อย่างมาก”

(กรรณิการ์ บุญสง่า. 20 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่
มีบทบาทในด้านเกษตรกรรม โดยพวกเขาได้นำพืชผักผลไม้เมืองหนาวไปวางจำหน่ายที่ตลาด
และจะมีพ่อค้าแม่ค้าคนไทยซื้อจากชาวบ้านแล้วนำไปค้าขายในแหล่งค้าขายต่าง ๆ ในประเทศไทย
ดังภาพที่ 99 คือ ชาวโศดหวานที่ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้ปลูกไว้เพื่อเอาไปขาย นอกจากนี้ชุมชน
บ้านแม่สาใหม่ยังได้ร่วมมือกับศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่ ซึ่งได้เพาะปลูกตามคำแนะนำ
จากเจ้าหน้าที่โครงการหลวง และภาพที่ 100 คือ มะเขือเทศที่ชาวบ้านปลูกไว้ในศูนย์พัฒนา
โครงการหลวงแม่สาใหม่ และเมื่อชาวบ้านได้ผลจากรั้วสวนจะต้องนำพืชผักผลไม้พันธุ์ต่าง ๆ
ที่มีคุณภาพสูงให้กับโครงการ ดังภาพที่ 101 คือ ตัวอย่างผักกาดขาวที่ชาวบ้านได้นำมาให้ศูนย์พัฒนา
โครงการหลวงแม่สาใหม่มาตรวจสอบคุณภาพ จากนั้นผลผลิตของชาวบ้านจะถูกโครงการส่งออก

ไปยังจุดค้าขายต่าง ๆ ในประเทศไทยดัง ภาพที่ 102 คือ พริกหวานที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่จะนำส่งออกไปขายที่จุดค้าขายต่าง ๆ ในประเทศไทย การส่งออกผลผลิตของชาวบ้านจึงทำให้คนไทยได้หันมาสนใจพืชผักผลไม้ชนิดใหม่แห่งประเทศไทย และจึงเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในด้านเกษตรกรรมของประเทศไทย

ภาพที่ 99 ชาวโพดหวานที่ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้ปลูกไว้เพื่อเอาไปขาย

ที่มา: Gao Jingjing (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2563 ที่หมู่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 100 มะเขือเทศที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่ได้แนะนำให้ชาวบ้านปลูก

ที่มา: Gao Jingjing (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2563 ที่หมู่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 101 ตัวอย่างผักกาดขาวที่ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้นำมาให้ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่ ตรวจสอบคุณภาพ

ที่มา: Gao Jingjing (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2563 ที่หมู่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 102 พริกหวานที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่จะนำส่งออกไปจำหน่ายที่จุดค้าขายต่าง ๆ ในประเทศไทย

ที่มา: ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2563 ที่หมู่บ้านแม่สาใหม่

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้มีการส่งออกพืชผักผลไม้ พันธุ์เมืองหนาวในประเทศไทย โดยเฉพาะผักสลัดแก้ว ผักกาดขาว ฟักแม้ว พริกหวาน มะเขือเทศ อะโวคาโด ลูกพลับ สตรอเบอร์รี่ และองุ่นไร้เมล็ด เป็นต้น การผลิตพืชพันธุ์เหล่านี้จึงทำให้ประเทศไทยได้ลดการนำเข้าสินค้าเกษตรกรรมจากต่างประเทศ และจึงได้ผลักดันเศรษฐกิจในด้านเกษตรกรรมของประเทศไทย อีกทั้งยังทำให้คนไทยในสังคมไทยสามารถหาซื้อพืชผักผลไม้พันธุ์เมืองหนาว

ในแหล่งค้าขายต่าง ๆ ของประเทศไทยได้ง่ายขึ้น ดังนั้น จึงเห็นได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้มีบทบาทด้านเกษตรกรรมต่อสังคมไทย

4.3.2 ด้านหัตถกรรม

กลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความโดดเด่นในด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงทั้งในระดับประเทศและต่างประเทศ สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ พวกเขาได้สืบทอดและรักษาวัฒนธรรมของตนเองจนถึงปัจจุบัน และยังได้พัฒนาและเผยแพร่เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับเงินของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จนทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้เกิดบทบาทในด้านหัตถกรรมต่อสังคมไทย

ในบ้านแม่สาใหม่ได้มีชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในการผลิตเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และพวกเขาได้เผยแพร่และยังนำผลผลิตไปวางจำหน่ายในประเทศไทยโดยผ่านช่องทางต่าง ๆ ดังคำให้สัมภาษณ์ของแม่ค้าขายเครื่องแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“วัฒนธรรมของม้งที่เด่นที่สุดก็คือชุดม้ง อย่างผ้าใยกล้วยก็เป็นผ้าประเภทหนึ่งที่มีม้งชอบใช้ผลิตเป็นเสื้อ แต่ทำยาก ต้องใช้เวลานาน ถ้าจะขายก็ต้องตั้งราคาสูงกว่าผ้าทั่วไป แต่ในหมู่บ้านที่ขายได้ดีคือผ้าเขียนเทียน แล้วก็ผ้าปักม้ง ทุกวันพี่ก็ได้รับออเดอร์จากลูกค้าทางออนไลน์ ส่วนใหญ่เขาจะสั่งผ้าเขียนเทียนแล้วไปตัดเป็นเสื้อขายเอง แล้วพี่ยังเอาผ้าเขียนเทียนมาทำเป็นชุด กระเป๋า รองเท้า ผ้าพันคอไปขายด้วย บางทีถ้ามีโอกาสจะมีโครงการหรืองานรับเชิญให้เราไปผลิตภัณฑจากตัวเองไปขายในงาน และเราก็ได้แนะนำสินค้า ให้คนอื่นได้รับชมสินค้าที่เราผลิตเอง ตอนนี้อยู่ที่ไทยก็เริ่มมีคนรู้จักผ้าเขียนเทียนกับผ้าปักม้งกันแล้ว อย่างที่ห้างสรรพสินค้า ตลาดนัด ร้านขายเสื้อผ้า แล้วออนไลน์ก็อาจมีชุดม้งได้วางขาย สินค้าเราก็มีลูกค้ามาอุดหนุนตลอด”

(วิลาวัลย์ กรกัรติการ. 8 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ในบ้านแม่สาใหม่ได้มีชาวบ้านที่มีฝีมือในการผลิตเครื่องแต่งกายที่มีลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และพวกเขาได้นำผลผลิตของตนเองไปขายส่งให้ลูกค้าที่ประกอบอาชีพค้าขายเครื่องแต่งกายในประเทศไทย อีกทั้งชาวบ้านยังได้นำสินค้าไปจำหน่ายที่ออนไลน์และแหล่งค้าขายต่าง ๆ ในประเทศไทย ดังภาพที่ 103 และภาพที่ 104 คือ สินค้าผ้าเขียนเทียนลายซึ่ซึ่ที่ชาวบ้านแม่สาใหม่จะนำไปขาย การผลิตเครื่องแต่งกายแบบกลุ่มชาติพันธุ์

มั่งจึงได้เพิ่มแหล่งนำเข้าสินค้าเครื่องแต่งกายให้กับผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขายในสังคมไทย จึงทำให้พวกเขาสามารถนำสินค้าเหล่านี้ไปจำหน่ายที่ท้องตลาด อีกทั้งยังช่วยให้คนในสังคมไทยสามารถนำวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มั่งไปเป็นแนวคิดใหม่ในการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ในสังคม ในขณะเดียวกัน จึงได้เกิดผลประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย

ภาพที่ 103 ผ้าเขียนเทียนลายซี้ฝั้งที่ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้นำมาขาย

ที่มา: วิลาวัลย์ กรกัรติการ (ชาวบ้านแม่สาใหม่) เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2563 ที่หมู่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 104 สินค้าที่ชาวบ้านแม่สาใหม่ผลิตจากผ้าเขียนเทียนลายซี้ฝั้ง

ที่มา: วิลาวัลย์ กรกัรติการ (ชาวบ้านแม่สาใหม่) เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2563 ที่หมู่บ้านแม่สาใหม่

เครื่องประดับเงินเป็นหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงของกลุ่มชาติพันธุ์มั่งในบ้านแม่สาใหม่ ซึ่งจากการลงภาคสนามและการสัมภาษณ์ชาวบ้านแม่สาใหม่ ผู้วิจัยได้พบว่า ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) มาเยี่ยมชาวบ้านแม่สาใหม่นั้น ได้ให้ช่างในหมู่บ้านทำเครื่องประดับเงิน ซึ่งเป็นงานฝีมือของกลุ่มชาติพันธุ์มั่ง หลังจาก

นั้นยังมีชาวบ้านหลายคนที่มีฝีมือการทำเครื่องเงินได้ไปรับใช้ในหลวงที่วังสวนจิตรลดาที่กรุงเทพฯ จนถึงปัจจุบันก็ยังมีชาวบ้านได้ทำมาหากินด้วยฝีมือการผลิตเครื่องประดับเงินของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และพวกเขายังได้นำความรู้และฝีมือนี้ไปถ่ายทอดต่อลูกหลานเพื่อให้วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เกิดคุณค่าต่อสังคมอีกต่อไป ดังคำให้สัมภาษณ์จากช่างประกอบเครื่องประดับเงินของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ในบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ว่า

“ในสมัยที่ผมยังเป็นหนุ่ม ผมได้มีโอกาสไปรับใช้ในวัง ตอนนั้นในหลวงกับราชินีได้มาถึงหมู่บ้านแล้วก็ถามถึงว่ามีใคร ทำเครื่องเงินได้บ้าง แล้วได้ 6 คนไปรับใช้ในวัง แต่ผมได้อยู่ยาวนานสุด ตอนนั้นผมก็ได้ทำงานหลายชิ้นไปถวายให้ราชินี บางชิ้นก็ได้ ร่วมกันทำกับคนอื่น ถ้าเป็นงานชิ้นเล็กก็ทำคนเดียว ตอนนั้นผม ได้กลับมาทำงานในบ้าน ก็มีลูกค้าโทรมาสั่งของหรือสั่งจาก ออนไลน์บ้าง แล้วยังมีคนที่สนใจมาเรียนทำเครื่องเงินจากผม ผมก็สอนให้ เพราะผมไม่ยอมให้ฝีมือนี้หายไป ถึงแม้ว่าคนที่สนใจ เรียนไม่เยอะ แต่ก็ยังมีคนสองคนมา ผมก็ยินดี”

(เศกสิทธิ์ ปกรสิทธิ์. 18 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า งานหัตถกรรมการผลิตเครื่องประดับเงินของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้เกิดประโยชน์ต่อสังคมไทย โดยมีช่างทำเครื่องเงินในบ้านแม่สาใหม่ ได้รับหน้าที่ในการผลิตเครื่องประดับต่าง ๆ เพื่อถวายพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง (สมเด็จพระราชินีในรัชกาลที่ 9) รวมถึงพระบรมวงศานุวงศ์ ดังภาพที่ 105 และภาพที่ 106 คือ ผลงานเครื่องประดับที่ช่างทำเครื่องเงินในบ้านแม่สาใหม่ ได้ทำมาเพื่อถวายพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) สมเด็จพระราชินีในรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์ นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้ผลิตสินค้าเครื่องประดับเงินต่าง ๆ เพื่อนำไปค้าขาย ดังภาพที่ 107 ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการเผยแพร่และการรักษา วัฒนธรรมงานฝีมือการประกอบเครื่องเงินของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง อีกทั้งยังเป็นการช่วยพัฒนางานหัตถกรรมในประเทศไทยอีกด้วย

ภาพที่ 105 เครื่องประดับที่ชาวบ้านได้ทำมาเพื่อถวายในหลวงรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระราชินีในรัชกาลที่ 9 รวมถึงพระบรมวงศานุวงศ์

ที่มา: YouTube (สไตส์ไทย) ค้นมาเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2564

ภาพที่ 106 เครื่องประดับที่ชาวบ้านได้ทำมาเพื่อถวายในหลวงรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระราชินีในรัชกาลที่ 9 รวมถึงพระบรมวงศานุวงศ์

ที่มา: YouTube (สไตส์ไทย) ค้นมาเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2564

ภาพที่ 107 สินค้าเครื่องประดับเงินที่ชาวบ้านแม่สาใหม่ผลิตขึ้นมา

ที่มา: YouTube (สไตส์ไทย) ค้นมาเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2564

จึงสรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้มีบทบาทในด้านหัตถกรรมต่อสังคมไทย โดยเฉพาะหัตถกรรมในการผลิตเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับเงินของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ภูมิปัญญาของชาวบ้านแม่สาใหม่ได้ทำให้งานหัตถกรรมเหล่านี้เกิดคุณค่าและผลประโยชน์ต่อสังคมไทย ทำให้ประเทศไทยมีความหลากหลายในทางด้านวัฒนธรรมยิ่งขึ้น อีกทั้งยังส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยอีกด้วย

4.3.3 ด้านการท่องเที่ยวชุมชน

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวได้เริ่มกลายเป็นสิ่งที่นิยมสำหรับคนในสังคม แต่ละประเทศ จึงได้พยายามพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะประเทศไทยที่เป็นประเทศแห่งการท่องเที่ยว การมีแหล่งท่องเที่ยวใหม่เกิดขึ้นในสังคมไทยจึงมีผลประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีประวัติอันยาวนาน และได้มีวัฒนธรรมอย่างหลากหลายที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของประเทศไทยและของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในสังคมไทย ดังนั้น การสร้างการท่องเที่ยวชุมชนในบ้านแม่สาใหม่จึงสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ และจึงทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่เกิดบทบาทในด้านการท่องเที่ยวชุมชนต่อสังคมไทย

บ้านแม่สาใหม่เป็นหมู่บ้านอุทยานแห่งชาติ โดยมีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยว อีกทั้งชุมชนบ้านแม่สาใหม่ยังเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ยังคงรักษาและได้ดำเนินชีวิตแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวและการพัฒนาชุมชน ชุมชนบ้านแม่สาใหม่จึงได้ร่วมมือกับภาครัฐและโครงการต่าง ๆ เพื่อให้หมู่บ้านกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งชุมชน และในปัจจุบันบ้านแม่สาใหม่จึงได้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรม

จากการลงภาคสนามผู้วิจัยได้พบว่า การท่องเที่ยวในบ้านแม่สาใหม่สามารถแบ่งเป็นสองประเภท ประเภทที่หนึ่งคือ การท่องเที่ยววิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเห็นถึงวิถีชีวิตอย่างแท้จริงของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในหมู่บ้าน และยังสามารถเรียนรู้วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจากชาวบ้าน เช่น การเรียนรู้วิธีการทำเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในศูนย์ผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ดังภาพที่ 108 และการเรียนรู้ภูมิปัญญาของชาวม้งในศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านชนเผ่าม้งบ้านแม่สาใหม่ ดังภาพที่ 109 ประเภทที่สองคือการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติและเกษตรกรรม โดยจะมีผู้เชี่ยวชาญในหมู่บ้านให้คำแนะนำที่เกี่ยวกับสิ่งธรรมชาติในหมู่บ้าน เช่น ป่าดงซ่งและดอยผากลอง ดังภาพที่ 110 และนักท่องเที่ยวยังสามารถชมดูไร่สวนในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่ ดังภาพที่ 111 นอกจากนี้ในหมู่บ้านยังมีโฮมสเตย์ให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักอาศัยในหมู่บ้าน ดังภาพที่ 112

ภาพที่ 108 ผู้วิจัยกับแม่บ้านที่ดูแลศูนย์ผลิตภัณฑชุมชนบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: Gao Jingjing (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2563 ที่หมู่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 109 ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านชนเผ่าม้งบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: ศูนย์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2563

ภาพที่ 110 ดอยผากลอง

ที่มา: ศูนย์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2563

ภาพที่ 111 ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่

ที่มา: Gao Jingjing (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2563 ที่หมู่บ้านแม่สาใหม่

ภาพที่ 112 โสมสเตย์ในบ้านแม่สาใหม่

ที่มา: Gao Jingjing (เรไร) ถ่ายเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2563 ที่หมู่บ้านแม่สาใหม่

ในปัจจุบันบ้านแม่สาใหม่ได้กลายเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวแบบชุมชน นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาสัมผัสสภาพแวดล้อมและเรียนรู้วิถีชีวิตกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง นอกจากนี้ชาวบ้านแม่สาใหม่ยังได้ร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ และได้จัดแผนการท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้านสามารถรู้จักกลุ่มชาติพันธุ์ม้งและบ้านแม่สาใหม่ได้มากขึ้น ดังคำให้สัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“เนื่องจากแม่สาใหม่เป็นหมู่บ้านม้งขนาดใหญ่มีประชากรม้งจำนวนมาก และชุมชนก็ได้รักษาวัฒนธรรมของชนเผ่าม้ง จึงเป็นประเด็นของการท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวจะสนใจ

วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวม้ง รัฐบาลจึงมีแผนการจัดให้ หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ชาวบ้านก็พยายามร่วมมือเพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้สนใจหมู่บ้าน”

(สุรินทร์ เชื้อนขัน. 11 มิถุนายน 2563 : สัมภาษณ์)

ซึ่งได้สัมพันธ์กับคำให้สัมภาษณ์จากชาวบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“พวกเราได้คิดแผนการท่องเที่ยวมาเอง แล้วก็อบต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ แล้วก็ยังมีอีกหลาย หน่วยงานได้ช่วยพวกเราวางแผนและดำเนินแผนการท่องเที่ยว เราจะรับนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่ม ล่าสุด 15 คน มากสุดมาได้ 50 คน คนละ 1450 บาท สามารถเที่ยวได้สองคืนหนึ่งวัน และจะ รวมทั้งเที่ยว อาหาร และที่พัก จะมีชาวบ้านแนะนำหมู่บ้านตาม เส้นทางที่เราวางไว้ และทุกคนที่มาจะต้องได้ความรู้กลับไป แน่นนอน เราจะพาไปเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิต แล้วก็เกษตรกรรม ของหมู่บ้าน ส่วนที่พักของเราไม่ใช่ห้องพักรูปแบบโรงแรม แต่คือให้ พวกเขาพักในบ้านของชาวบ้านเอง เวลากินข้าวก็กินอาหารม้งกับ เรา แบบนี้ก็จะให้เขารู้จักวิถีชีวิตจริงของชาวบ้านเป็นยังไง”

(เศกสิทธิ์ ปกรสิทธิ์. 18 ตุลาคม 2563 : สัมภาษณ์)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า บ้านแม่สาใหม่ได้มีการพัฒนา เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวแบบชุมชน โดยในปัจจุบันบ้านแม่สาใหม่ได้กลายเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเชิงวัฒนธรรม ซึ่งชาวบ้านได้พยายามดำเนินการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน โดยได้วางแผน การท่องเที่ยวร่วมกับภาครัฐและหน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศไทย เพื่อจัดเส้นทางท่องเที่ยว ที่สามารถให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับสภาพแวดล้อมและเรียนรู้วิถีชีวิตกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย ในหมู่บ้าน การท่องเที่ยวแบบชุมชนในบ้านแม่สาใหม่จึงได้ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ในบ้านแม่สาใหม่ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาชุมชนของหมู่บ้านอีกด้วย

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้มีบทบาทในด้าน การท่องเที่ยวชุมชนต่อสังคมไทย เนื่องจากชุมชนบ้านแม่สาใหม่เป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งกลุ่มหนึ่งที่มี วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่โดดเด่น อีกทั้งบ้านแม่สาใหม่ยังเป็นหมู่บ้านทางภาคเหนือที่มีบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยว ด้วยข้อดีต่าง ๆ ของหมู่บ้านจึงทำให้บ้านแม่สาใหม่ได้ กลายเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวแบบชุมชน ชาวบ้านก็ได้พยายามเสนอความคิดและดำเนินการท่องเที่ยว ในหมู่บ้าน เพื่อให้สังคมได้รู้จักบ้านแม่สาใหม่ และยังให้ความทรงจำที่ดีต่อนักท่องเที่ยวที่เคยเข้ามาใน

หมู่บ้าน ดังนั้น จึงได้ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว และยังทำให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของประเทศไทย จนได้ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง : กรณีศึกษาบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริก จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริก จังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริก จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) และใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sample) และแบบบังเอิญ (Accidental Sample) โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indept Interview) กับเจ้าหน้าที่ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชาชนชาวบ้าน ผู้ที่ประกอบพิธีด้านความเชื่อ พระสงฆ์ บาทหลวง ครูในโรงเรียนหมู่บ้าน และชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่จำนวน 40 คน หรือจนกว่าจะได้ข้อมูลที่อิ่มตัวต่อการวิเคราะห์ผลการวิจัย โดยนำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริก จังหวัดเชียงใหม่สรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

5.1.1 วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริก จังหวัดเชียงใหม่

วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริก จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ และการสืบทอดวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ โดยมีสาระสำคัญสรุปดังต่อไปนี้

1. วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่

1.1 ภาษา กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ส่วนใหญ่สื่อสารได้ทั้งภาษาม้งและภาษาไทย โดยชาวบ้านได้สืบทอดภาษาม้งจากบรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน และสามารถใช้ภาษาม้งเป็นภาษาหลักในการพูดสื่อสารกับคนในหมู่บ้าน แต่เนื่องจากการอพยพเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมไทยเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน และอีกประการคือ ภาษาม้งเป็นภาษาที่ไม่มีตัวอักษร จึงทำให้ภาษาม้งที่ชาวบ้านใช้ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงบ้างจากภาษาม้งแบบดั้งเดิม ซึ่งในปัจจุบันชาวบ้านได้นำอักษรลาตินมาใช้แทนตัวอักษรของภาษาม้ง โดยมีการจัดการเรียนการสอนภาษาม้งในโรงเรียน

ประจำหมู่บ้านด้วย จึงทำให้ชาวม้งกลุ่มนี้ได้สืบทอดและรักษาภาษาม้งไว้เป็นอย่างดี ชาวม้งกลุ่มนี้ได้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน จึงทำให้พวกเขาจะต้องเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อให้ตนเองได้อยู่รอดในสังคมไทย ดังนั้นในปัจจุบันชาวบ้านแม่สาใหม่ส่วนใหญ่จึงใช้ภาษาไทยสื่อสารได้อย่างดี โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีโอกาสศึกษาในโรงเรียนไทยและได้ประกอบอาชีพพร้อมกับคนไทย พวกเขาจึงยังต้องใช้ภาษาไทยเป็นภาษากลางเพื่อพูดสื่อสารกับคนไทยและให้เกิดความเข้าใจตรงกัน

1.2 การแต่งกาย ในอดีตกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่จะนิยมแต่งชุดม้งกันในหมู่บ้าน แต่ด้วยอิทธิพลจากสังคมภายนอก จึงทำให้ในปัจจุบันพวกเขาได้นิยมแต่งชุดทั่วไปแบบคนไทย ในชีวิตประจำวัน จะมีแต่คนจำนวนน้อยโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังคงนิยมแต่งเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านแม่สาใหม่ทุกคนยังคงให้ความสำคัญกับการแต่งชุดม้งอยู่ โดยเฉพาะเมื่อถึงงานประเพณีหรืองานสำคัญพวกเขาจะต้องแต่งชุดม้งเพื่อเป็นการเคารพบรรพบุรุษ และเพื่อให้สังคมภายนอกได้เห็นถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และในปัจจุบันชาวบ้านยังนิยมแต่งเครื่องแต่งกายม้งที่มีรูปทรงทันสมัยด้วย ดังนั้น จึงทำให้ชาวม้งกลุ่มนี้สามารถสืบทอดและยังมีการพัฒนาเครื่องแต่งกายแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้อย่างสวยงามและร่วมสมัย

1.3 ที่อยู่อาศัย กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ภูเขาสูง ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ ซึ่งในอดีตบ้านแม่สาใหม่เป็นหมู่บ้านที่ด้อยพัฒนา แต่หลังจากได้รับความช่วยเหลือจากทางภาครัฐจึงทำให้ในปัจจุบันที่อยู่อาศัยของชาวบ้านกลุ่มนี้ได้มีการพัฒนาและมีความสะดวกสบายมากขึ้น เช่น มีถนนคอนกรีต มีน้ำและไฟฟ้า มีบ้านเรือนใหม่ที่แข็งแรงขึ้น และยังมีโรงเรียนประจำหมู่บ้าน เป็นต้น ถึงแม้ที่อยู่อาศัยของชาวบ้านกลุ่มนี้ได้มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว แต่การใช้ชีวิตอยู่ในแหล่งธรรมชาติก็ยังคงมีความลำบากและความไม่สะดวก แต่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวบ้านแม่สาใหม่ก็ยังคงอาศัยอยู่บนพื้นที่สูง โดยมีเหตุผล 2 ประการ คือ 1) เพื่อการดูแลสุขภาพ เนื่องจากชาวบ้านได้คุ้นเคยกับที่อยู่อาศัยที่มีอากาศเย็น หากอยู่ในพื้นที่ที่มีอุณหภูมิสูงกว่าจึงมีผลกระทบต่อร่างกายและสุขภาพ 2) เพื่อทำมาหากิน เนื่องจากชาวบ้านได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และได้นิยมปลูกพืชพันธุ์เมืองหนาวที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกในพื้นที่อุณหภูมิต่ำ อย่างเช่นในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนลักษณะภายในบ้านของชาวบ้านในปัจจุบัน ก็มีการเปลี่ยนแปลงบ้างตามความเห็นชอบของเจ้าของบ้าน แต่เนื่องจากชาวบ้านได้มีความเชื่อเรื่องผี ในปัจจุบันพวกเขายังคงนิยมจัดวางสิ่งของตามตำแหน่ง 6 ตำแหน่งที่มีเจ้าของเป็นผี ได้แก่ ประตูใหญ่ ประตูเล็ก เสาหลัก หิ้งบูชาบรรพบุรุษ เตาไฟใหญ่ และเตาไฟเล็ก

1.4 อาหารการกิน ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ ส่วนใหญ่ยังคงนิยมรับประทานอาหารม้งเหมือนเช่นในอดีต ซึ่งเป็นอาหารที่มีรสชาติจัด โดยไม่นิยมใส่เครื่องปรุงอาหารใด ๆ อีกทั้งชาวบ้านยังนิยมนำพืชผักและสัตว์เลี้ยงของตนเอง มาประกอบเป็นอาหารในชีวิตประจำวัน โดยมีเมนูอาหารประจำของชาวม้งบ้านแม่สาใหม่ เช่น ฟักทองต้มจืด ผักขมต้มจืด ไก่ตุ๋นสมุนไพร

สูตรมั่ง ข้าวมั่งแบบโบราณที่ทำจากข้าวโพด ผัดหรือต้มผักพันธุ์เมืองหนาว หมูซีกรมควัน และ ข้าวเหนียวπίงสูตรมั่ง เป็นต้น แต่เนื่องจากชาวมั่งกลุ่มนี้ได้ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมไทยเป็นระยะเวลาานาน จึงทำให้ชาวบ้านบางคนเริ่มนิยมรับประทานอาหารไทยมากกว่าในอดีต โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ใน หมู่บ้าน ซึ่งเป็นกลุ่มหนึ่งที่ได้มีส่วนร่วมในสังคมไทยได้มากกว่าชาวบ้านคนอื่น ดังนั้น ในปัจจุบัน พวกเขาจึงได้นิยมรับประทานทั้งอาหารมั่งและอาหารไทยในชีวิตประจำวัน

1.5 การนับถือศาสนา ในอดีตกลุ่มชาติพันธุ์มั่งบ้านแม่สาใหม่ได้นับถือความเชื่อเรื่อง ผีบรรพบุรุษเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นความเชื่อแบบดั้งเดิมของชาวมั่ง แต่หลังจากมีคนภายนอกเข้ามา เผยแผ่ศาสนา พร้อมยังได้สร้างศาสนสถานขึ้นภายในหมู่บ้าน จึงทำให้ในปัจจุบันมีชาวบ้านบางคน ได้นิยมนับถือศาสนาคริสต์และศาสนาพุทธ อีกทั้งยังมีชาวบ้านบางคนได้เปลี่ยนการนับถือผีบรรพบุรุษ เป็นการนับถือศาสนา เนื่องจากหากชาวมั่งกระทำผิดต่อความเชื่อก็จะทำให้ตนเองเกิดผลกระทบ ต่าง ๆ ต่อร่างกายและจิตใจ ดังนั้น ชาวบ้านที่เคยรับผลกระทบจากการนับถือผีบรรพบุรุษนั้น จึงได้ กลายเป็นนับถือศาสนาคริสต์หรือศาสนาพุทธในเวลาต่อมา ซึ่งระหว่าง 2 ศาสนานี้ชาวบ้านได้นิยม นับถือศาสนาคริสต์กันมากกว่า โดยเนื่องจากในอดีตบุคคลภายนอกที่เคยเข้ามาเผยแผ่ศาสนาคริสต์ ที่บ้านแม่สาใหม่ได้มีจำนวนมาก และภายในหมู่บ้านก็มีจำนวนศาสนสถานของศาสนาคริสต์ มากกว่าของศาสนาพุทธ ดังนั้นจึงถือเป็นเหตุผลที่ทำให้ชาวบ้านได้นิยมนับถือศาสนาคริสต์ แต่อย่างไร ก็ตาม ชาวมั่งกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ก็ยังคงนับถือและให้ความสำคัญกับความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษเป็นอย่างมาก ดังนั้น พวกเขาจึงสามารถสืบทอดและรักษาความเชื่อนี้ไว้ได้จนถึงปัจจุบัน

1.6 การประกอบอาชีพ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์มั่งบ้านแม่สาใหม่ยังคง นิยมประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก โดยมีเหตุผล 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก คือ ชาวบ้าน ส่วนใหญ่มีที่ดินของตนเอง พร้อมทั้งมีความรู้ที่เกี่ยวกับการประกอบเกษตรกรรมอย่างดีพอสมควร พวกเขาจึงได้ประกอบอาชีพนี้ต่อบรรพบุรุษ ประการที่สอง เนื่องจากชาวบ้านได้อยู่ห่างไกลจาก ความเจริญ จึงทำให้พวกเขาไม่ได้มีส่วนร่วมกับสังคมภายนอกเป็นอย่างมาก อีกทั้งชาวบ้านส่วนใหญ่ ยังไม่มีการศึกษาที่สูง จึงทำให้ชาวมั่งกลุ่มนี้ยังคงประกอบอาชีพแบบดั้งเดิมอย่างต่อเนื่อง ประการที่สาม ที่ตั้งของบ้านแม่สาใหม่ได้เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชพันธุ์เมืองหนาว ปัจจุบันพืชผักผลไม้เมืองหนาว ยังได้รับความสนใจจากคนในสังคมไทยมากขึ้น ดังนั้น การเพาะปลูกพืชพันธุ์ชนิดเมืองหนาวจึงทำให้ ชาวบ้านสามารถสร้างรายได้สูงขึ้นจากการค้าขายพืชผักผลไม้ แต่ที่แตกต่างจากอดีตคือ ในปัจจุบัน ชาวมั่งกลุ่มนี้ไม่ได้นิยมปลูกฝิ่นเหมือนเช่นในอดีต เพราะการปลูกฝิ่นถือเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย และ ชาวบ้านจึงได้เลิกปลูกฝิ่นและหันไปปลูกพืชผักผลไม้เมืองหนาวแทน แต่การมีการคมนาคมที่สะดวก ขึ้น จึงได้ส่งผลให้ชาวบ้านมีการศึกษาที่สูงขึ้นและยังมีส่วนร่วมกับสังคมภายนอกมากขึ้น ในปัจจุบัน ชาวบ้านหลายคนจึงได้ประกอบอาชีพประเภทต่าง ๆ ในสถานที่นอกหมู่บ้านมากขึ้น เช่น เจ้าหน้าที่

ภาครัฐ อาชีพรับจ้าง พนักงานบริษัท ค่าขาย และธุรกิจส่วนตัว เป็นต้น การประกอบอาชีพเหล่านี้จึงทำให้ชาวบ้านได้มีรายได้สูงขึ้น และจึงได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

1.7 การรักษาโรค ในอดีตเนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ได้อาศัยอยู่บนภูเขาที่มีความลำบากยากจน โดยไม่มีถนนหรือเส้นทางการเดินทางออกจากหมู่บ้านได้อย่างสะดวก จึงทำให้ชาวบ้านกลุ่มนี้ได้นิยมรักษาโรครักษาไข้เจ็บโดยวิธีการรักษาโรคแบบพื้นบ้าน ซึ่งเป็นวิธีการรักษาโรคที่ได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ พร้อมทั้งมีส่วนเกี่ยวข้องกับความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เมื่อมีชาวบ้านเกิดอาการไม่สบาย จะมีหมอผีประจำหมู่บ้านมาเป็นผู้ที่รักษาให้กับชาวบ้าน โดยหมอผีจะประกอบพิธีเพื่อสื่อสารกับผีว่าทำไมคนไข้จึงเกิดอาการไม่สบาย พร้อมสอบถามผีว่าต้องทำอะไรจึงสามารถรักษาคนไข้ได้ ซึ่งโดยปกติหมอผีจะรักษาคนไข้ด้วยยาสมุนไพร หรือให้คนไข้ นำของไปเช่นไข่ไก่ ตามที่ผีต้องการ จากนั้นคนไข้ก็จะมีอาการดีขึ้นจนหายป่วย แต่ในปัจจุบันได้มีเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ชาวเมืองแม่สาใหม่ไม่ได้ยึดถือวิธีการรักษาโรคแบบโบราณเช่นในอดีต แต่ได้ใช้วิธีการรักษาแบบแพทย์แผนปัจจุบันมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเกิดโรครักษาไข้เจ็บที่ไม่สามารถใช้วิธีการรักษาแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้ ซึ่งโดยปกติชาวบ้านจะนิยมเดินทางไปรักษาโรคที่โรงพยาบาลหรือศูนย์บริการสาธารณสุขที่ใกล้เคียงหมู่บ้าน แต่อย่างไรก็ตาม ชาวเมืองกลุ่มนี้ก็ยังคงให้ความเชื่อถือต่อวิธีการรักษาโรคแบบพื้นบ้านเป็นอย่างมาก ดังนั้น เมื่อชาวบ้านเกิดอาการไม่สบายโดยไม่รู้สาเหตุ พวกเขาจะต้องรักษาโรคโดยวิธีพื้นบ้าน นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านบางคนได้ใช้วิธีการรักษาโรคแบบพื้นบ้านมาควบคู่ไปกับวิธีการรักษาโรคแบบแพทย์แผนปัจจุบันอีกด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษาโรคให้ดียิ่งขึ้น

1.8 การศึกษา ในอดีตบ้านแม่สาใหม่ตั้งอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน และชาวบ้านส่วนใหญ่ก็ไม่สามารถจ่ายค่าเรียนหนังสือของลูกหลานได้ จึงทำให้ชาวบ้านหลายคนไม่มีโอกาสเรียนหนังสือ และต้องไปช่วยครอบครัวทำงานเกษตรกรรม โดยเฉพาะผู้หญิงม้งจะมีหน้าที่ดูแลครอบครัวและช่วยทำงานในบ้าน จึงไม่สามารถมีความรู้สูงเท่ากับผู้ชาย แต่ก็ยังคงมีผู้ชายบางคนที่มีโอกาสเรียนหนังสือจากพระสงฆ์ที่เข้ามาเผยแพร่ศาสนาในหมู่บ้าน หรือบางครอบครัวที่มีฐานะดีกว่าจึงได้ส่งลูกไปเรียนในโรงเรียนนอกชุมชนหมู่บ้าน ดังนั้น ในปัจจุบันโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุในหมู่บ้านจึงไม่มีระดับการศึกษาที่สูง แต่หลังจากภาครัฐได้ส่งเสริมและช่วยสร้างโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 ภายในบ้านแม่สาใหม่ อีกทั้งยังส่งเสริมให้ชาวบ้านสามารถเรียนในโรงเรียน โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย จึงทำให้ในปัจจุบันชาวเมืองกลุ่มนี้ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษามากขึ้น และยังสามารถส่งลูกหลานให้ไปเรียนที่โรงเรียนประจำหมู่บ้าน อีกทั้งยังสนับสนุนให้ศึกษาต่อที่โรงเรียนในเมืองไปจนถึงมหาวิทยาลัยด้วย จึงทำให้ในปัจจุบัน โดยเฉพาะชาวบ้านกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นไปสู่ระดับอุดมศึกษา

2. วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่มี 3 ประการ ได้แก่ ศิลปะบนผืนผ้า เครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ความเชื่อ พิธีกรรม และภูมิปัญญาของชาวบ้าน

2.1 ศิลปะบนผืนผ้าเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ ได้สืบทอดศิลปะบนผืนผ้าเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจากบรรพบุรุษ โดยมี 1) การทอผ้าใยกล้วย ซึ่งเป็นวิธีการทอผ้าแบบดั้งเดิมของชาวม้ง ในอดีตผู้หญิงม้งจะนิยมนำผ้าใยกล้วยมาทำเป็นชุดแต่งกายแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง แต่เนื่องจากในปัจจุบันการทำผ้าใยกล้วยมีต้นทุนสูงกว่า จึงทำให้ชาวบ้านได้เปลี่ยนใช้ผ้าอื่นมาทำเป็นชุดแต่งกายมากขึ้น หรือจะใช้ผ้าใยกล้วยมาทำเป็นเครื่องแต่งกายชิ้นเล็ก แต่เมื่อมีชาวม้งได้เสียชีวิตไป ก็ยังคงนิยมให้ผู้เสียชีวิตใส่ชุดม้งที่ทำจากผ้าใยกล้วย เพื่อให้ผู้เสียชีวิตสามารถเดินทางไปสู่สวรรค์และสื่อสารกับวิญญาณบรรพชนได้ 2) การปักผ้าลายม้ง ซึ่งเป็นศิลปะบนผืนผ้าที่ชาวม้งบ้านแม่สาใหม่ได้นิยมใช้ประดับตกแต่งบนเครื่องแต่งกาย โดยใช้วิธีการนำด้ายมาปักลงบนผ้าและปักด้วยลวดลายต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น อีกทั้งยังเป็นลวดลายที่มีความหมาย ดังเช่น ลวดลายหอยแปดเข็ม มีความหมายถึงความมั่งมี และลวดลายผีเสื้อ มีความหมายถึงความงาม ในปัจจุบันผู้หญิงม้งบ้านแม่สาใหม่ส่วนใหญ่ยังคงนิยมปักลวดลายบนผืนผ้าเครื่องแต่งกาย และพวกเขานอกจากได้สืบทอดลวดลายการปักแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งแล้ว ยังได้คิดค้นลวดลายใหม่ที่ทันสมัยขึ้นมาอีกด้วย ผ้าปักม้งจึงได้รับความสนใจจากสังคมภายนอก รวมถึง “สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี” ก็ได้ทรงฉลองพระองค์ชุดที่ตกแต่งด้วยลวดลายปักของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้อย่างงดงาม 3) การเขียนเทียนผ้าลายซี้ผึ้ง โดยใช้วิธีการนำขี้ผึ้งมาวาดลวดลายต่าง ๆ บนผืนผ้าเครื่องแต่งกาย ซึ่งในปัจจุบันเพื่อให้ประหยัดเวลาในการเขียนลวดลาย จึงได้นิยมใช้อุปกรณ์การทำลายขี้ผึ้งแบบสมัยใหม่มากขึ้น โดยไม่ต้องใช้อุปกรณ์ขนาดเล็ก ๆ มาวาดลวดลายเหมือนในอดีต นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้ประยุกต์ลวดลายใหม่ขึ้นมา และยังนิยมนำลวดลายแบบไทยมาผสมผสานกับลวดลายแบบม้ง อย่างไรก็ตาม ศิลปะบนผืนผ้าของเครื่องแต่งกาย ม้งถือเป็นภูมิปัญญาและสัญลักษณ์ที่โดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง อีกทั้งยังได้บ่งบอกถึงเอกลักษณ์และวิถีชีวิตของชาวม้ง โดยเฉพาะผู้หญิงม้งในบ้านแม่สาใหม่ได้มีบทบาทสำคัญต่อการสืบทอดและการรักษาศิลปะบนผืนผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง โดยพวกเขาได้นำศิลปะเหล่านี้มาทำเป็นเครื่องแต่งกายเพื่อให้คนในครอบครัวได้มีชุดม้งใหม่ใส่ระหว่างปีใหม่ อีกทั้งพวกเขายังได้ทำเป็นสินค้าเครื่องแต่งกายม้งมาค้าขาย จึงทำให้คนในสังคมได้ให้ความสำคัญกับศิลปะบนผืนผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมากขึ้น

2.2. ความเชื่อและพิธีกรรม กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่ได้นับถือความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ “ผี” โดยมีความเชื่อ 3 เรื่องที่พวกเขาได้นับถือกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ คือ 1) ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ เป็นความเชื่อแบบดั้งเดิม โดยมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชาวม้ง เนื่องจากชาวม้งได้มีความเคารพและความรักที่มีต่อบรรพบุรุษ พวกเขาเชื่อว่าถึงแม้บรรพบุรุษได้ล่วงลับไปแล้ว แต่วิญญาณของบรรพบุรุษยังคงสามารถกลับมาในบ้านของตนเองได้ ดังนั้น ชาวม้งบ้านแม่สาใหม่ส่วนใหญ่จึงยังคงนิยมจัดพิธีการไหว้ผีบรรพบุรุษในช่วงประเพณีปีใหม่ม้ง โดยหัวหน้า

ครอบครัวจะเป็นผู้ดำเนิพธีเพียงผู้เดียว และจะจัดพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษตั้งแต่วันสิ้นปี พร้อมนำไก่หนึ่งตัว น้ำชา ขนม ฐูป 3 ดอก เทียน และกระดาษเงินกระดาษทองมาเป็นของเซ่นไหว้ เพื่อเชิญผีบรรพบุรุษกลับมาฉลองปีใหม่พร้อมกัน และเพื่อขอบคุณผีบรรพบุรุษได้ปกป้องคุ้มครองคนในครอบครัวในปีนี้ พร้อมขอให้ผีบรรพบุรุษได้คุ้มครองคนในครอบครัวในปีถัดมา และในวันที่ 3 หัวหน้าครอบครัวจะต้องเผากระดาษเงินกระดาษทอง เพื่อให้ผีบรรพบุรุษมีข้าวของเงินทองที่พอใช้หลังออกจากบ้าน 2) ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องศาลประจำหมู่บ้าน กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้ตั้งศาลประจำหมู่บ้านไว้ก่อนจะตั้งถิ่นฐานสร้างหมู่บ้าน ซึ่งพวกเขาเชื่อว่าการตั้งศาลประจำหมู่บ้านจะช่วยปกป้องคุ้มครองชาวบ้านทุกคน ดังนั้น ในปัจจุบันชาวบ้านแม่สาใหม่จึงยังคงมีความเชื่อนี้ และได้นิยมจัดพิธีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในวันหลังสิ้นปีใหม่ของทุกปี โดยในวันจัดพิธีไหว้ศาลประจำหมู่บ้านนั้น ชาวบ้านทุกคนจะต้องร่วมพิธีกรรมในป่าดงซ่งของหมู่บ้าน และให้หมอผีหรือผู้ที่มีความรู้ในการเซ่นไหว้หนึ่งคนมาดำเนินพิธีกรรม โดยระหว่างพิธีกรรมผู้ดำเนินพิธีจะต้องฆ่าหมูหนึ่งตัว และปฏิบัติขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อขอบคุณศาลประจำหมู่บ้านได้ปกป้องและคุ้มครองทุกคนในรอบปีที่ผ่านมา และขอพรในปีต่อไปชาวบ้านทุกคนจะได้มีความเจริญและไม่มีความชั่วร้ายเข้ามาในชีวิต จากนั้นชาวบ้านที่ร่วมพิธียังต้องจุดธูปเทียนและเผากระดาษเงินกระดาษทองเพื่อไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน 3) ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องผีต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้เชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวล้วนมีเจ้าของที่เป็นผี ดังเช่น ภายในบ้านจะมีผีประจำบ้านจำนวน 5 ที่ คือ ผีที่ประตูใหญ่ ประตูเล็ก เสาหลัก เตาไฟใหญ่ และเตาไฟเล็ก และเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นธรรมชาติจะมีผีเป็นเจ้าของ เช่น ไร่ สวน รวมถึงสิ่งธรรมชาติที่มีลักษณะและรูปร่างที่พิเศษ ดังนั้น พวกเขาจึงเชื่อว่าหากผู้ใดกระทำผิดต่อผีเหล่านี้ก็จะมีผลกระทบต่อผู้ที่ทำผิด และจึงต้องระมัดระวังและไม่ทำลายสิ่งที่เป็นธรรมชาติ แต่หากกระทำผิดต่อผีก็จะทำให้ชีวิตของมนุษย์มีความเจริญยิ่งขึ้น แต่เมื่อชาวบ้านได้เกิดผลกระทบจากการกระทำผิดต่อผีนั้น เช่น ได้รับบาดเจ็บ หรือมีอาการไม่สบาย ชาวบ้านก็จะต้องให้หมอผีประจำหมู่บ้านมาทำพิธีกรรมเพื่อสอบถามปัญหาและวิธีรักษาจากผี หลังจากนั้นผู้ที่กระทำผิดจึงต้องนำของเซ่นไหว้ตามที่ผีต้องการไปขอโทษผี และอาการของผู้นั้นก็ดีขึ้น จึงเห็นว่า ชาวบ้านแม่สาใหม่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่มีความเข้มแข็งอย่างยิ่งในการรักษาความเชื่อและพิธีกรรมของตนเอง ถึงแม้ยุคสมัยได้มีการเปลี่ยนแปลง แต่พวกเขาก็ยังคงยึดถือความเชื่อและพิธีกรรมเหล่านี้ไว้ได้เป็นอย่างดี

2.3 ภูมิปัญญาของชาวบ้าน ชาวบ้านแม่สาใหม่ถือเป็นชาวเขาที่มีความเฉลียวฉลาดและความขยันขันแข็ง ซึ่งพวกเขาได้มีภูมิปัญญาต่าง ๆ ที่สร้างด้วยความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต โดยมีภูมิปัญญาที่เด่นชัดใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) การประกอบเครื่องเงิน เนื่องจากในสมัยโบราณชาวม้งได้นำเงินมาทำเป็นเครื่องประดับเพื่อสวมใส่ติดตัวง่าย จึงทำให้การทำเครื่องประดับเงินกลายเป็นหนึ่งวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ในปัจจุบันชาวบ้านแม่สาใหม่จึงได้สืบทอดงานฝีมือนี้

มาจากบรรพบุรุษ โดยพวกเขาจะนำเม็ดเงินมาทำเป็นแผ่นเงิน และใช้แผ่นเงินทำเป็นรูปทรงที่ต้องการ แล้วนำไปแกะสลัก ซึ่งในปัจจุบันชาวบ้านนอกจากได้นิยมผลิตเครื่องเงินที่มีลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ ม้งแล้ว ยังนิยมทำเป็นเครื่องเงินที่มีลักษณะแบบไทยหรือทำให้ดูทันสมัยขึ้น และส่วนใหญ่ชาวบ้านจะ นิยมนำมาทำเป็นแหวน ต่างหู สร้อยคอ กำไลข้อมือ และกำไลข้อเท้า แล้วจึงเอาไปขายให้คนที่สนใจ

2) การตีมีดแบบโบราณ เป็นวิธีการตีมีดแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งในอดีตชาวบ้าน แม่สาใหม่จะนิยมนำเหล็กที่ใช้ในครัวเรือนมาให้ช่างตีเป็นมีดใหม่ โดยช่างตีมีดจะเผาเหล็กให้ร้อน และ ตีเหล็กให้ขึ้นรูป จากนั้นนำมีดมาชุบน้ำเปล่าและน้ำมันเครื่องเพื่อให้มีความคมและทนต่อการใช้งาน แต่ในปัจจุบันเนื่องจากชาวบ้านสามารถหาซื้อมีดได้สะดวกขึ้น จึงไม่นิยมนำเหล็กไปให้ช่างตีเป็น มีดเหมือนในอดีต แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันก็ยังคงมีชาวบ้านที่ได้สืบทอดงานฝีมือนี้ได้เป็นอย่างดี

3) เครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เครื่องแต่งกายเปรียบเสมือนองค์ประกอบสำคัญในชีวิตของ กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง โดยสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นชาติพันธุ์

ดังนั้น ผู้หญิงม้งในบ้านแม่สาใหม่จึงได้สืบทอดการทำเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ ม้งมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยพวกเขาได้นิยมทำการทอผ้าใยกล้วย การปักผ้าม้ง และการเขียน เทียนลายซึ่ม้งบนผืนผ้า อีกทั้งพวกเขายังได้ปรับปรุงและประยุกต์งานฝีมือเหล่านี้ เพื่อให้เครื่อง แต่งกายได้ออกมามีคุณภาพและสามารถดึงดูดความสนใจจากคนในสังคมมากขึ้น จึงเห็นว่า ภูมิปัญญา เหล่านี้ถือเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวม้ง ชาวม้งบ้านแม่สาใหม่จึงได้พยายามเผยแพร่ และพัฒนาภูมิปัญญาของตนเอง แต่กาลเวลาทำให้ค่านิยมของคนในสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไป ด้วย จึงทำให้ภูมิปัญญาเหล่านี้มีปัญหาในเรื่องของการสืบทอด

3. ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่มี 2 ประการ ได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต และประเพณีเกี่ยวกับสังคม

3.1 ประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต

1) ประเพณีการเกิด ในอดีตผู้หญิงม้งบ้านแม่สาใหม่ส่วนใหญ่จะให้หมอบประจำ หมู่บ้านช่วยคลอดลูก แต่ในปัจจุบันเนื่องจากชาวบ้านได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จึงได้นิยมคลอดลูก ที่โรงพยาบาล แต่ไม่ว่าในอดีตหรือในปัจจุบันเมื่อผู้หญิงได้คลอดลูกแล้ว พ่อแม่ของลูกที่เกิดใหม่นั้น จะต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญมาทำพิธีเรียกขวัญที่บ้านเด็กหลังได้คลอดมาครบ 3 วัน โดยจะใช้ไก่หนึ่งคู่ ไช้ไก่หนึ่งฟอง รูปสามดอก กับกระดาษเงิน พร้อมกับอุปกรณ์ที่ใช้ในระหว่างพิธี คือ ไม้คู่เสียด้าย กับวงเหรียญเหล็ก และในระหว่างพิธีกรรมจะต้องผูกข้อมือและตั้งชื่อให้เด็ก พร้อมทั้งต้องขอคุณ ผีบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบ้านเรือนที่ได้ส่งลูกมาเกิดในครอบครัว และขอให้ช่วยดูแลคุ้มครอง เด็กให้ปราศจากโรคภัยต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้หลังจากผู้หญิงได้คลอดลูกแล้วยังต้องอยู่ในบ้านให้ ครบ 30 วัน และระหว่างนี้ชาวบ้านยังต้องปฏิบัติตามข้อห้ามต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอยู่ไฟของกลุ่มชาติ พันธุ์ม้ง จึงเห็นว่าชาวม้งในบ้านแม่สาใหม่ยังคงมีการยึดถือความเชื่อที่เกี่ยวกับการมีลูกเกิดใหม่ ซึ่ง

เป็นความเชื่อแบบโบราณที่ได้ถ่ายทอดมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน และเพื่อความสบายใจของชาวบ้านตนเอง พวกเขาจึงยังคงสืบทอดและปฏิบัติขั้นตอนตามประเพณีการเกิดของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

2) ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการแต่งงานถือเป็นหนึ่งประเพณีที่สำคัญสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เพราะหลังจากผู้หญิงได้แต่งงานกับผู้ชาย ผู้หญิงจะต้องย้ายบ้านและใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวของสามี จึงถือว่าผู้หญิงคนนั้นไม่ใช่คนในบ้านของพ่อแม่อีกต่อไป ซึ่งในอดีตผู้ชายม้งจะนิยมใช้วิธีฉุดสาวเพื่อนำผู้หญิงที่ตนเองพึงใจกลับมาอยู่เป็นสามีภรรยา แล้วในวันถัดไปจึงค่อยไปกล่าวขอร้องจากพ่อแม่ฝ่ายหญิง แต่ในปัจจุบันชาวม้งได้เปลี่ยนความคิดว่า ต้องให้ชายหญิงรักกันแล้วจึงแต่งงานกัน แต่ไม่ว่าในอดีตหรือในปัจจุบันชาวม้งบ้านแม่สาใหม่ก็ยังคงนิยมจัดประเพณีการแต่งงานตามรูปแบบของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง โดยในวันประเพณีการแต่งงานเจ้าบ่าวและเจ้าสาวจะต้องแต่งกายด้วยชุดกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และคู่บ่าวสาวจะเดินทางจากบ้านของเจ้าบ่าวไปจัดงานประเพณีในบ้านของฝ่ายหญิง ในระหว่างประเพณีการแต่งงานนั้น เจ้าบ่าวจะมีหน้าที่กราบไหว้ผีบรรพบุรุษและผู้ใหญ่ของฝ่ายหญิง พร้อมดื่มสุราเพื่อยืนยันกับญาติพี่น้องฝ่ายหญิงว่าจะดูแลเจ้าสาวเป็นอย่างดี จากนั้นแขกในงานจะผูกข้อมือและแสดงความยินดีให้กับคู่บ่าวสาว แล้วทุกคนจะร่วมกันรับประทานอาหารม้งด้วยกันเพื่อฉลองการแต่งงานของคู่ใหม่นี้ สุดท้ายเจ้าบ่าวจะต้องดื่มสุราอีกครั้งเพื่อขอบคุณญาติพี่น้องที่ได้ช่วยเหลือในงาน จากนั้นเมื่อเสร็จงานประเพณีบ้านฝ่ายชายยังต้องจัดงานเลี้ยงเพื่อขอบคุณญาติพี่น้องฝ่ายชายที่ช่วยเหลือในงานอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านแม่สาใหม่ยังคงปฏิบัติขั้นตอนประเพณีการแต่งงานตามที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ และประเพณีนี้ยังได้ช่วยเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างญาติพี่น้องของทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่า ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้ให้ความสำคัญและความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ซึ่งก็เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ชาวม้งกลุ่มนี้สามารถรักษาประเพณีการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองไว้จนถึงปัจจุบัน

3) ประเพณีการไหว้ผีบรรพบุรุษ บรรพบุรุษเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เพราะชาวม้งเชื่อว่า บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วยังสามารถคุ้มครองและปกป้องลูกหลานทุกคนในบ้านอยู่เสมอ ดังนั้น กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่จึงยังคงจัดประเพณีการไหว้ผีบรรพบุรุษในทุกปี โดยพวกเขาจะนิยมจัดประเพณีการไหว้ผีบรรพบุรุษตั้งแต่วันส่งท้ายปีเก่าของทุกปีจนถึงวันเสร็จฉลองปีใหม่ม้ง โดยหัวหน้าครอบครัวของทุกบ้านจะจัดรูป เทียน พร้อมนำไก่ต้มและชาหรือเหล้ามาต้อนรับผีบรรพบุรุษและให้มาร่วมฉลองปีใหม่ม้งที่บ้าน และยังคงขอขอบคุณผีบรรพบุรุษที่เคยช่วยคุ้มครองครอบครัวในปีที่ผ่านมา พร้อมขอให้ผีบรรพบุรุษได้คอยปกป้องคุ้มครองครอบครัวในรอบปีถัดไป จากนั้นก่อนที่สมาชิกในบ้านจะรับประทานอาหารเพื่อฉลองปีใหม่ หัวหน้าครอบครัวจะต้องตั้งโต๊ะอาหารไว้ให้ผีบรรพบุรุษ พร้อมทั้งต้องนั่งที่โต๊ะและเชิญผีบรรพบุรุษมาร่วมรับประทานอาหาร และหลังจากวันสุดท้ายของปีใหม่ม้งหัวหน้าครอบครัวจะต้องเผากระดาษเงินกระดาษทองเพื่อเป็นการอัญเชิญให้ผีบรรพบุรุษกลับไปสถิตที่เดิม จึงได้เห็นว่า ประเพณีการไหว้ผีบรรพบุรุษเป็นประเพณี

แบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และยังเป็นประเพณีที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเชื่อของชาวม้งบ้านแม่สาใหม่ อีกทั้งยังเป็นโอกาสที่ชาวม้งได้กล่าวถึงความรักและความเคารพที่มีต่อบรรพบุรุษ ดังนั้น ในปัจจุบันชาวบ้านกลุ่มนี้จึงยังคงนิยมทำการไหว้ผีบรรพบุรุษในทุกปี

4) ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการตาย ถือเป็นประเพณีสุดท้ายของชีวิตสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และยังเป็นหนึ่งประเพณีที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเชื่อของชาวม้ง ดังนั้น ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่จึงยังคงรักษาและปฏิบัติตามรูปแบบของประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการตายของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองไว้ได้เป็นอย่างดี โดยหลังจากมีคนในบ้านได้เสียชีวิตลง ครอบครัวของผู้เสียชีวิตจะต้องจัดพิธีงานศพขึ้นภายในบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่ชาวม้งจะนิยมจัดเป็นระยะเวลาสามวันหรือเจ็ดวัน แล้วแต่ครอบครัวของผู้เสียชีวิตจะต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญในด้านดำเนินพิธีมาดูแลงาน และยังคงขอความช่วยเหลือจากคนนอกตระกูลหรือญาติพี่น้องที่ใกล้ชิดมาช่วยจัดพิธี เนื่องจากในตลอดทั้งงานจะต้องมีคนทำหน้าที่ต่าง ๆ เช่น ฝ่ายสวดนำทางวิญญาณ ฝ่ายพ่อครัว ฝ่ายแม่ครัว ฝ่ายตีกอง ฝ่ายเป่าแคน และฝ่ายประกอบพิธีฝังศพ เป็นต้น ซึ่งในระหว่างพิธีงานศพนั้นจะต้องนำชุดที่ทำจากกัญชงให้ผู้เสียชีวิตได้สวมใส่ เพื่อเป็นการให้ผู้เสียชีวิตได้เดินทางไปหาวิญญาณของบรรพบุรุษ จากนั้นจะต้องมีผู้ที่ดำเนินการนำทางวิญญาณ รวมถึงการตีกองและการเป่าแคน ในวันงานยังต้องฆ่าหมูเพื่อเป็นการมอบวิญญาณสัตว์ให้กับผู้เสียชีวิต พร้อมทั้งต้องใช้เลี้ยงแขกที่เข้ามาในงานด้วย จากนั้นเมื่อถึงวันสุดท้ายก่อนจะฝังศพเจ้าภาพจะต้องฆ่าวัวหนึ่งตัวให้กับผู้เสียชีวิต แล้วจึงมีการจัดพิธีนำศพลงฝังตามขั้นตอนของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จึงเห็นได้ว่า เนื่องจากชาวม้งบ้านแม่สาใหม่ได้มีการยึดถือความเชื่อแบบดั้งเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ จึงทำให้พวกเขา ยังคงนิยมดำเนินประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการตายตามขั้นตอนแบบกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เพื่อให้ผู้เสียชีวิตนั้นสามารถขึ้นไปอยู่ในสวรรค์อย่างเป็นสงบสุข อีกทั้งการจัดประเพณีนี้เนื่องจากต้องพึ่งความช่วยเหลือจากญาติพี่น้อง จึงถือเป็นโอกาสที่ได้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างญาติพี่น้องอีกด้วย

3.2 ประเพณีเกี่ยวกับสังคม

1) ประเพณีปีใหม่ม้ง กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้ให้ความสำคัญกับประเพณีปีใหม่ม้งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากประเพณีนี้ได้มีความหมายถึงการเคารพบรรพบุรุษของชาวม้ง และยังเป็นการฉลองที่ชาวบ้านได้รับผลผลิตจากการเพาะปลูกในปีนั้น ดังนั้น ชาวม้งบ้านแม่สาใหม่จึงยังคงฉลองประเพณีปีใหม่ม้งในทุกปี โดยพวกเขาจะนิยมฉลองประเพณีนี้ตั้งแต่วันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 1 ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งในอดีตส่วนใหญ่จะจัดประเพณีปีใหม่ม้งในระยะเวลา 3 วัน แต่ในปัจจุบันเนื่องจากบ้านแม่สาใหม่มีจำนวนชาวม้งเพิ่มขึ้น และชาวบ้านหลายคนยังต้องเดินทางกลับบ้านจากที่ประกอบอาชีพที่ห่างไกลจากหมู่บ้าน จึงทำให้บ้านแม่สาใหม่ได้เปลี่ยนเป็นจัดประเพณีปีใหม่ม้งเป็นระยะเวลา 7 วัน ซึ่งในประเพณีปีใหม่ม้งของทุกปีชาวบ้านจะต้องแต่งกายด้วยชุดกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และทุกบ้านจะทำความสะอาดเพื่อปัดกวาดสิ่งสกปรกและสิ่งชั่วร้ายในบ้าน หัวหน้า

ครอบครัวจะดำเนินพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษในวันสุดท้ายของปี เพื่อเชิญผีบรรพบุรุษร่วมฉลองและรับประทานอาหารในบ้าน และในช่วงเย็นของวันนั้นทุกครอบครัวจะรับประทานอาหารในบ้านเพื่อฉลองปีใหม่อีกกัน แล้วในวันแรกของปีใหม่ชาวบ้านจะไปไหว้ผู้ใหญ่ผู้ใหญ่ในครอบครัว จากนั้นจะไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในสนามของหมู่บ้าน เช่น มีกิจกรรมการโยนลูกช่วง การแข่งยิงหน้าไม้ และการแข่งร้องเพลงม้ง เป็นต้น และหลังวันสุดท้ายของปีใหม่ชาวบ้านทุกคนจะเข้าร่วมพิธีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน เพื่อขอบคุณศาลประจำหมู่บ้านได้คุ้มครองชาวบ้านในปีที่แล้ว พร้อมขอให้ได้ปกป้องชาวบ้านในปีนี้อีกต่อไป จึงเห็นได้ว่า เนื่องจากชาวบ้านแม่สาใหม่ได้มีความรักต่อกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง และลูกหลานชาวบ้านทุกคนก็ได้มีความเคารพต่อบรรพบุรุษ จึงทำให้ชาวบ้านทุกคนยังคงพยายามสืบทอดและรักษาประเพณีปีใหม่ม้ง พร้อมทั้งได้สืบทอดวัฒนธรรม ธรรมเนียมประเพณี รวมถึงความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองไว้เป็นอย่างดี

2) ประเพณีกินข้าวใหม่ เป็นประเพณีประจำปีที่เกิดขึ้นในช่วงฤดูที่เก็บเกี่ยวข้าวใหม่เสร็จ ซึ่งเป็นเวลาในช่วงปลายเดือนตุลาคม พฤศจิกายน หรือเดือนธันวาคมของทุกปี และต้องก่อนที่จะเข้าสู่เทศกาลปีใหม่ ในวันประเพณีกินข้าวใหม่ชาวบ้านจะนำข้าวที่เก็บเกี่ยวมาใหม่ไปหุงเป็นข้าว และฆ่าหมูฆ่าไก่เพื่อจัดงานฉลองประเพณี และเชิญผีบรรพบุรุษและเจ้าที่เจ้าทางที่เคยปกป้องคุ้มครองสมาชิกครอบครัวมาทานข้าวใหม่ที่บ้าน เพื่อขอบคุณทุกท่านที่ช่วยให้บ้านในปีถัดมา มีข้าวกินและขอให้ปีถัดมาได้ผลผลิตข้าวเหมือนในปีนี้ แต่ในปัจจุบันเนื่องจากชาวบ้านไม่ได้นิยมปลูกข้าว บางครอบครัวจึงได้เลิกจัดประเพณีนี้หรือจัดพร้อมกับประเพณีปีใหม่ม้ง อย่างไรก็ตาม ถึงแม้กาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงได้ทำให้ประเพณีกินข้าวใหม่ได้มีความสำคัญลดน้อยลงต่อชาวบ้านแม่สาใหม่ แต่ชาวบ้านก็ยังคงมีความพยายามที่จะรักษาประเพณีที่ได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ จึงทำให้ในปัจจุบันยังคงมีชาวบ้านหลายคนได้ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองต่อไป

4. การสืบทอดวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่มี 3 ประการ ได้แก่ สมาชิกในครอบครัว ความร่วมมือของชุมชน และการสนับสนุนจากภาครัฐและสมาคม

4.1 สมาชิกในครอบครัว เป็นปัจจัยหลักในการสืบทอดวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ เนื่องจากสภาพแวดล้อมและสังคมมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต การใช้ชีวิตอยู่เป็นครอบครัวจึงย่อมมีอิทธิพลจากสมาชิกครอบครัว โดยลูกหลานของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ ได้เรียนรู้ภาษาม้งจากการสั่งสอนของพ่อแม่ และด้วยการเลียนแบบจากสมาชิกครอบครัวยังทำให้ชาวบ้านได้สืบทอดการแต่งชุดม้ง อาหารการกินม้ง ความเชื่อผีบรรพบุรุษ การรักษาโรคแบบพื้นบ้าน และการประกอบอาชีพเกษตรกร รวมทั้งการมีส่วนร่วมในประเพณีต่าง ๆ ของหมู่บ้าน และการเรียนรู้ภูมิปัญญาจากสมาชิกครอบครัว เป็นต้น สมาชิกครอบครัวจึงทำให้ชาวบ้านกลุ่มนี้ได้สืบทอดและรักษาวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจนถึงปัจจุบัน

4.2 ความร่วมมือของชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องในตระกูลเดียวกัน จึงทำให้พวกเขามีความสามัคคีและได้คิดจะร่วมมือสืบทอดวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง โดยเห็นได้จากเรื่องผู้หญิงในหมู่บ้านได้ร่วมมือตั้งกลุ่มเย็บผ้าและสร้างสถานที่ทำงานในหมู่บ้านเพื่อสืบทอดศิลปะบนผืนผ้าเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง อีกทั้งในทุกปีชาวบ้านจะร่วมมือวางแผนจัดกิจกรรมหรือช่วยกันจัดประเพณีและพิธีต่าง ๆ ในหมู่บ้าน จึงเห็นได้ว่าความร่วมมือและความพยายามของชาวบ้านแม่สาใหม่ทำให้วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้สืบทอดต่อไป

4.3 การสนับสนุนจากภาครัฐและสมาคม ภาครัฐและสมาคมได้สนับสนุนในการสืบทอดวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ ดังเช่น องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยงได้ช่วยจัดประเพณีปีใหม่ม้งให้ชุมชนในทุกปี และกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการได้ช่วยตั้งกลุ่มปักผ้าม้งและกลุ่มเขียนเทียนม้งในหมู่บ้าน เพื่อให้ชุมชนมีแนวทางใหม่ในการสืบทอดวิถีชีวิต อีกทั้งสมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทยได้ช่วยจัดค่ายเรียนรู้วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ม้งให้นักเรียนในหมู่บ้าน และยังได้เพิ่มวิชาการเรียนภาษาและวัฒนธรรมม้งในโรงเรียนประจำหมู่บ้าน จึงเห็นได้ว่าการสนับสนุนจากภาครัฐและสมาคมทำให้กลุ่มชาติพันธุ์บ้านแม่สาใหม่เกิดการสืบทอดวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองมากยิ่งขึ้น

5.1.2 การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง

อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ การผสมกลมกลืนของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ในสังคมไทย และบทบาทของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ในสังคมไทย โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่

1.1 การพัฒนาจากภาครัฐ ถือเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลง และทำให้ชุมชนได้มีคุณภาพชีวิตที่สูงจากเดิม โดยเฉพาะชาวบ้านแม่สาใหม่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) โดยในระยะเวลาเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 จนถึงปี พ.ศ. 2527 นี้ พระองค์ได้เสด็จถึงบ้านแม่สาใหม่รวมจำนวนทั้งสิ้น 13 ครั้ง จึงทำให้ภายในหมู่บ้านได้มีอ่างเก็บน้ำ มีโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7 มีถนนระหว่างทางขึ้นหมู่บ้าน และชาวบ้านทุกคนได้มีน้ำประปา และไฟฟ้าใช้ในบ้าน อีกทั้งชาวบ้านยังได้เลิกปลูกฝิ่นและได้เปลี่ยนเป็นการปลูกพืชพันธุ์เมืองหนาวแทน พร้อมในหมู่บ้านยังมีศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่ที่คอยช่วยเหลือและส่งเสริมเรื่องการประกอบอาชีพเกษตรกรรมกับชาวบ้าน อีกทั้งชาวม้งกลุ่มนี้ยังได้รับการส่งเสริมและการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง ทั้งได้ช่วยในเรื่องสาธารณูปโภค การศึกษา สาธารณสุข หรือ

เป็นเรื่องการประกอบอาชีพของชาวบ้าน เป็นต้น จึงเห็นได้ว่า การพัฒนาจากภาครัฐทำให้ชุมชนที่เคยด้อยพัฒนาอย่างบ้านแม่สาใหม่แห่งนี้ได้มีโอกาสเปลี่ยนแปลงหมู่บ้านที่สามารถอยู่ได้อย่างสงบสุข และทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งกลุ่มนี้ไม่ต้องมีความลำบากยากจนเหมือนเช่นในอดีต อีกทั้งยังทำให้ชาวบ้านได้มีการศึกษาที่สูงขึ้น และสามารถประกอบอาชีพต่าง ๆ เลี้ยงชีวิตของตนเองและครอบครัว จนทำให้ชีวิตของตนเองได้มีการพัฒนาและมีความเจริญขึ้น

1.2 การศึกษาและการประกอบอาชีพ ในอดีตเนื่องจากในบ้านแม่สาใหม่ไม่มีถนนเดินทางที่สามารถออกจากหมู่บ้านได้สะดวก อีกทั้งชาวบ้านก็ไม่มีเงินทองที่จะส่งเสริมลูกหลานไปเรียนหนังสือในโรงเรียน ดังนั้น ในอดีตชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยจะปลูกฝิ่นเพื่อนำไปค้าขายกับคนจีนฮ่อ และยังมีปลูกข้าวและข้าวโพดไว้ใช้กินเอง แต่ในปัจจุบันเนื่องจากภาครัฐได้ช่วยสร้างโรงเรียนภายในหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงมีโอกาสเรียนหนังสือมากขึ้น และมีชาวบ้านหลายคนยังได้เรียนจบจากมหาวิทยาลัยทั้งของในประเทศและในต่างประเทศ จึงทำให้พวกเขาได้มีการศึกษาที่สูงขึ้นจากอดีต และการมีความรู้ที่สูงขึ้นก็ทำให้ชาวบ้านได้มีความสามารถที่ไปประกอบอาชีพต่าง ๆ ในสังคม ดังเช่น ในปัจจุบันมีชาวบ้านหลายคนได้ประกอบอาชีพการปลูกพืชผักผลไม้เมืองหนาว พร้อมทั้งได้นำผลผลิตไปค้าขายที่ตลาดหรือออนไลน์ และมีชาวบ้านหลายคนที่เคยประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้เปลี่ยนไปประกอบอาชีพค้าขาย เช่น ขายสินค้างานฝีมือ ขายอาหาร และขายของที่ระลึก เป็นต้น อีกทั้งโดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ยังได้ประกอบอาชีพเป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐครูในโรงเรียน แพทย์ และพนักงานบริษัท เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านบางคนได้ทำธุรกิจส่วนตัวในหมู่บ้าน เช่น เปิดโฮมสเตย์ เปิดร้านขายของชำ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การศึกษาที่สูงขึ้นและการประกอบอาชีพต่าง ๆ ของชาวบ้านกลุ่มนี้จึงทำให้พวกเขาได้มีการพัฒนาตนเองและได้ปรับตัวเพื่อใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนในสังคม จนทำให้ชาวบ้านกลุ่มนี้ได้มีรายได้ที่มั่นคง และยังได้เพิ่มความสะดวกและคุณภาพชีวิตของตนเองขึ้น

1.3 การพัฒนาของเทคโนโลยี การมีเทคโนโลยีที่เข้าถึงทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้มีแนวทางที่เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากสังคมภายนอก และยังสามารถใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาชุมชน ดังเช่น ในปัจจุบันบ้านแม่สาใหม่ได้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงนิเวศ ชาวบ้านได้มีการเผยแพร่และนำเสนอหมู่บ้านผ่านโซเชียลมีเดีย เพื่อให้คนในสังคมได้รู้จักและต้องการเดินทางไปท่องเที่ยวที่บ้านแม่สาใหม่ อีกทั้งชาวบ้านยังนิยมใช้เฟสบุ๊กและไลน์ในการนำเสนอและจำหน่ายสินค้า เพื่อเป็นการเพิ่มแนวทางในการค้าขาย จึงเห็นได้ว่าการพัฒนาของเทคโนโลยีทำให้ชาวเมืองกลุ่มนี้ได้มีชีวิตที่ทันสมัยขึ้น และยังได้เพิ่มการติดต่อและความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกยิ่งขึ้น

2. การผสมกลมกลืนของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ในสังคมไทย

2.1 นโยบายภาครัฐ ในปีพ.ศ. 2482 จอมพลแปลก พิบูลสงครามได้ออกนโยบายและประกาศให้ใช้ “รัฐนิยม” โดยให้ประชาชนเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เป็นแบบเดียวกันตามความมุ่งหมายของ

ภาครัฐ ดังนั้นเพื่อปฏิบัติตามหน้าที่พลเมืองไทย กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่จึงได้ปรับตัวและพยายามเปลี่ยนวิถีชีวิตให้กลายเป็นวิถีชีวิตแบบคนไทย โดยชาวบ้านต้องพยายามใช้ภาษาไทย ต้องอ่านหนังสือไทย ต้องร้องเพลงชาติไทย และยังต้องเปลี่ยนแซ่ตระกูลแบบม้งเป็นชื่อนามสกุลไทย การดำเนินชีวิตตามนโยบายของภาครัฐไทยจึงทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้กลายเป็นราษฎรไทยอย่างแท้จริง อีกทั้งยังทำให้ชาวม้งกลุ่มนี้ได้มีส่วนร่วมในสังคมไทยมากขึ้น

2.2 การศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีวัฒนธรรมและภาษาของตนเอง แต่เมื่อพวกเขาได้ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมไทยจึงต้องเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทยเพื่ออยู่ร่วมกับคนไทย โดยเฉพาะในปัจจุบันชาวบ้านได้มีโอกาสรับการศึกษาที่โรงเรียนไทยมากขึ้นในระหว่างศึกษาในโรงเรียนพวกเขาจึงได้เรียนรู้ทั้งภาษา การแต่งกาย อาหารการกิน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ และวัฒนธรรมต่าง ๆ ของประเทศไทย อีกทั้งยังได้มีโอกาสสื่อสารและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนไทยได้มากขึ้นจากอดีต ในปัจจุบันโดยเฉพาะชาวบ้านที่เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่จึงสามารถใช้ภาษาไทยเป็นอย่างดี อีกทั้งพวกเขายังได้ประกอบอาชีพหรือใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนไทย ดังนั้นจึงทำให้ชาวม้งกลุ่มนี้ได้เกิดการผสมกลมกลืนในสังคมไทย

2.3 การประกอบอาชีพ ปัจจุบันมีชาวบ้านแม่สาใหม่จำนวนมากได้ประกอบอาชีพร่วมกับคนไทย จึงทำให้ชาวบ้านได้เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากคนไทย และเพื่อเพิ่มความสะดวกในการทำงาน พวกเขาจึงต้องปรับตัวและเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบชาวม้งให้คล้ายคลึงกับวิถีชีวิตแบบคนไทย เช่น พูดสื่อสารด้วยภาษาไทย แต่งกายแบบคนไทย รับประทานอาหารไทย และยังต้องยอมรับวัฒนธรรมต่าง ๆ ของประเทศไทย จึงเห็นได้ว่าการประกอบอาชีพร่วมกับคนไทยได้ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่เกิดการผสมกลมกลืนในสังคมไทย

2.4 การแต่งงานและการย้ายถิ่น เนื่องจากกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงได้ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่มีโอกาสใกล้ชิดกับคนไทยมากขึ้น ชาวบ้านจึงไม่ได้ยึดติดธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ต้องแต่งงานกับคนที่มีเชื้อสายเดียวกันเหมือนในอดีต ในปัจจุบันชาวบ้านหลายคนจึงได้แต่งงานคนไทย โดยบางคนได้ย้ายถิ่นไปอยู่ในครอบครัวไทยหรือบางคนได้ให้คนไทยย้ายมาอยู่ในครอบครัวม้ง เพื่อใช้ชีวิตอยู่เป็นครอบครัวเดียวกัน ทั้งสองฝ่ายจึงต้องปรับตัวและเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เข้ากับสังคมที่อยู่ ดังนั้น จึงเห็นว่าการแต่งงานและการย้ายถิ่นได้ทำให้ชาวบ้านแม่สาใหม่และคนไทยเกิดการผสมกลมกลืนซึ่งกันละกัน

3. บทบาทของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ในสังคมไทย

3.1 ด้านเกษตรกรรม กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้มีการส่งออกพืชผักผลไม้พันธุ์เมืองหนาวในประเทศไทย โดยนำผลผลิตไปวางจำหน่ายที่ตลาดหรือผ่านออนไลน์ และชาวบ้านหลายคนยังได้ร่วมมือกับศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่ โดยได้ส่งออกพืชผักผลไม้พันธุ์ใหม่ที่มีคุณภาพสูงไปยังจุดค้าขายต่าง ๆ ในประเทศไทยผ่านโครงการหลวง การส่งออกผลผลิตเกษตรกรรม

ของชาวบ้านแม่สาใหม่จึงทำให้คนในสังคมไทยสามารถหาซื้อพืชผักผลไม้พันธุ์เมืองหนาวในประเทศไทยได้ง่ายขึ้น ทำให้ประเทศไทยได้ลดการนำเข้าสินค้าเกษตรกรรมจากต่างประเทศ และจึงได้ผลักดันเศรษฐกิจในด้านเกษตรกรรมของประเทศไทย

3.2 ด้านหัตถกรรม กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้มีบทบาทในด้านหัตถกรรมต่อสังคมไทย โดยมีชาวบ้านได้นำเครื่องแต่งกายม้งที่ผลิตเองไปขายส่งและวางจำหน่ายออนไลน์หรือที่แหล่งค้าขายต่าง ๆ ในประเทศไทย อีกทั้งยังมีชาวบ้านที่ผลิตเครื่องประดับเงินม้งได้รับหน้าที่ในการผลิตเครื่องประดับเงินเพื่อนำถวายแด่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง (สมเด็จพระราชินีในรัชกาลที่ 9) รวมถึงพระบรมวงศานุวงศ์ และชาวบ้านยังได้เผยแพร่และถ่ายทอดฝีมือการประกอบเครื่องเงินเพื่อเป็นการรักษาวัฒนธรรม จึงเห็นได้ว่า ภูมิปัญญาของชาวบ้านแม่สาใหม่ได้ทำให้งานหัตถกรรมเหล่านี้เกิดคุณค่าและผลประโยชน์ต่อสังคมไทย

3.3 ด้านการท่องเที่ยวชุมชน เนื่องจากบ้านแม่สาใหม่เป็นหมู่บ้านทางภาคเหนือที่มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมการท่องเที่ยว และชุมชนบ้านแม่สาใหม่เป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่โดดเด่น อีกทั้งด้วยความพยายามและความร่วมมือของชุมชนในปัจจุบันบ้านแม่สาใหม่จึงได้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรม โดยชาวบ้านได้วางแผนจัดเส้นทางท่องเที่ยวร่วมกับภาครัฐและหน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศไทย เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสสภาพแวดล้อม และได้เรียนรู้วิถีชีวิตกับวัฒนธรรมอันหลากหลายของชุมชน การท่องเที่ยวแบบชุมชนในบ้านแม่สาใหม่จึงได้ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย

5.2 อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวม้งในบ้านแม่สาใหม่อย่างมาก เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต และชาวบ้านกลุ่มนี้ได้สืบทอดและรักษาวัฒนธรรมของตนเอง จนทำให้เกิดความสุขและความสำเร็จในการดำเนินชีวิต และพวกเขายังได้มีความภาคภูมิใจต่อวัฒนธรรมของตนเอง จึงได้นำวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมาสัมพันธ์กับวิถีชีวิต เช่น การใช้ภาษาม้ง การรับประทานอาหารม้ง การผลิตและการแต่งชุดม้ง การนับถือผีบรรพบุรุษ และการรักษาโรคโดยวิธีพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เป็นต้น ดังนั้น วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจึงเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านแม่สาใหม่ และในปัจจุบันชาวบ้านกลุ่มนี้ยังคงสืบทอดไว้ได้อย่างเข้มแข็ง ซึ่งผลการวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับแนวคิดของ พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล (2542, น. 40-41)

ที่กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรมตั้งแต่เกิดจนตาย ตั้งแต่ตื่นนอนจนเข้านอน พฤติกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์กระทำล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทั้งสิ้น วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของครอบครัว เศรษฐกิจ การปกครอง การศึกษา ศาสนา เป็นต้น วัฒนธรรมจะกำหนดว่าสิ่งใดดีสิ่งใดไม่ดี สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด รวมทั้งเป้าหมายในชีวิตว่าควรเป็นอย่างไร ฉะนั้น กิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการกิน การดื่ม การพูด การอ่าน การเขียน การคิด การทำงาน การเล่น การติดต่อสัมพันธ์กัน ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทั้งสิ้น วัฒนธรรมจึงเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิชกานต์ ดวงศรี (2551) เรื่อง การทอผ้ากับวิถีชีวิตชาวบ้านวังแทน ตำบลผาน้อย อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ที่พบว่า วัฒนธรรมการทอผ้ามีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของชาวบ้านวังแทน และมีความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากวิถีชีวิตของชาวบ้านวังแทนที่ได้ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาในระดับหมู่บ้าน เป็นการแสดงออกของชาวบ้านในการถ่ายทอดศิลปะความรู้เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตจากรุ่นสู่รุ่น การทอผ้าจึงเป็นมรดกทางสังคมโดยมีผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาและมีระบบการเรียนรู้ที่ต้องสั่งสมเป็นเวลายาวนาน ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่าผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในแต่ละท้องถิ่นคือสิ่งที่สะท้อนให้วิถีการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในเชิงลึกได้เป็นอย่างดี

2. การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านแม่สาใหม่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตจากอดีตอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย รวมทั้งกระแสของโลกาภิวัตน์ จึงทำให้ชาวบ้านแม่สาใหม่ได้มีความสะดวกสบายด้วยระบบสาธารณูปโภคและเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้น นอกจากนี้ชาวม้งกลุ่มนี้ยังได้ปรับวิถีชีวิตเป็นไปตามสังคมและยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง ทั้งมีการเปลี่ยนแปลงในด้านภาษา การแต่งกาย การประกอบอาชีพ และการศึกษา เป็นต้น ผลวิจัยครั้งนี้ได้สอดคล้องกับแนวคิดของสุนันพิชชา แสนประเสริฐ (2540, น. 20) ที่กล่าวว่าวิถีชีวิตเป็นแบบแผนหรือแนวทางพฤติกรรมที่คนกลุ่มหนึ่งใช้ร่วมกันหรือยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อ ๆ กันมาเป็นแบบแผนในการดำรงชีพของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ครอบครัวใดครอบครัวหนึ่ง หรือกลุ่มคนใดคนหนึ่ง ซึ่งแสดงถึงการประกอบพฤติกรรมเพื่อการอยู่รอด การพักผ่อนและความสุขที่ตัวเองต้องการ และเห็นคุณค่า แบบแผนดังกล่าวมีปัจจัยทางสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม เป็นตัวกำหนดการจัดระเบียบทางสังคมและพฤติกรรมแต่ละคนในสังคมนั้น คนกลุ่มหนึ่ง ๆ ย่อมมีวิถีชีวิตเป็นของตนเองเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ซึ่งการปรับตัวนี้มีหลายระดับ ทั้งด้านสรีรวิทยา การปรับตัวในเชิงพฤติกรรม และการปรับจิตสำนึก อีกทั้งด้านการปรับก็มีทั้งการจัดการกับตัวเอง และการเข้าไปจัดการกับปัจจัยรอบตัว เพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะให้สามารถเผชิญกับแรงกดดันนานาจากสิ่งแวดล้อมได้อย่างราบรื่น วิถีชีวิตจึงเป็นทั้งวิถีในการดำเนินชีวิต หลักเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตและเครื่องมือเครื่องใช้วัตถุต่าง ๆ ทั้งที่เป็นธรรมชาติและคิดประดิษฐ์ขึ้น เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ชัย สมศรี (2554) เรื่องการศึกษาวิถีชีวิตและการใช้

การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาชุมชนของชาวบ้านชุมชนบ้านค่าบน ตำบลป่าซาง อำเภอ ดอกคำใต้ ที่พบว่า สภาพของชุมชนบ้านค่าบนมีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตมาก ในปัจจุบันชุมชนมีการพัฒนามากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นไฟฟ้า น้ำประปา ถนนหนทาง ซึ่งวิถีชีวิตและความเป็นอยู่นั้นเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการดำเนินชีวิตที่เร่งรีบ แข่งขันกันบริโภค อาหารการกินมีการเปลี่ยนแปลงจากการหาของป่า และปลูกกินเอง มาเป็นการซื้อหาจากตลาดมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อวิธีการคิดและประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชาวบ้านในชุมชน

5.3 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมด้านความเชื่อรวมถึงพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในสังคมไทย
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในบ้านแม่สาใหม่กับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอื่น ๆ ในประเทศไทยหรือในต่างประเทศ

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2555). *แม่่ว*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กัลยาณมิตร นรรัตน์พุทธิ. (2562). *โยกัญชง มหัศจรรย์เส้นใยแห่งสายวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าม้ง*. *วารสารวัฒนธรรม*, (48)1, 112-117.
- เกศยา โอสถานุเคราะห์. (2544). *วิถีชีวิตเด็กเร่ร่อนในกรุงเทพมหานคร : ศึกษาที่ชุมชนสถานีรถไฟ หัวลำโพง*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชนิษฐา นาคะ. (2542). *วิถีชีวิตและการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในหมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่งในภาคใต้ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2542). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดเชียงใหม่*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- คณะครูและนักเรียนโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7. (2562). *คู่มือลายผ้าปักม้งแม่สาใหม่และแม่สาน้อย*. กรุงเทพมหานคร: ร้านไอรยดา.
- โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (2540). *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนเล่ม 23: โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพมหานคร: โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2548). *หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา.
- _____. (2543). *หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทร์ศิริ วาทหงส์, สมเกียรติ วรรณศิริวิไล และ สุวิท อินทอง. (2546). *ปัจจัยการค้าและการลำเลียงยาเสพติดในกลุ่มชาวไทยภูเขาเผ่าม้งและลีซอ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- จ่านงค์ ปัญญาแก้ว. (2560). *การสร้างกระบวนการทัศนคติร่วมสมัยจากทุนวัฒนธรรมกรณีศึกษา : ชนเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. (2547). *ว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ชยุติ ผลชวนปัญญา. (2543). *การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนววัฒนธรรมชุมชน : กรณีศึกษาบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ณรงค์ พ่วงพิศ. (2545). การประกาศใช้ “รัฐนิยม” ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.ศ. 2481 - 2487). *วารสารประวัติศาสตร์*, 1(1), 20-44.
- ณัฐชานา นวลยัง. (2560). เครื่องแต่งกายที่เป็นสื่อสัญลักษณ์ในงานทัศนศิลป์ไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2557. *Veridian E-Journal*, 10(1), 1994-2007.
- ตรีญา โตตระกุล. (2546). *การเมืองของการเสนอภาพตัวแทนในการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของชุมชนม้ง : กรณีศึกษาบ้านแม่สาใหม่ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ดารณี พลอยจั่น. (2559). ทูทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งกับกลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 1(7), 6-17.
- เต็งเม้ง อย่างลือชัย. (2550). *บทบาทหญิงชายในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของชนเผ่าม้งจากมุมมองของผู้ชายม้ง: กรณีศึกษาหมู่บ้านวังเหือ เมืองทุลคม แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. เชียงใหม่: ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทบ สงวนสัตย์. (2549). *การดำรงชีวิตของชาวอาข่าที่อาศัยในเขตเมืองเชียงราย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.
- นภาพร อัคระรังสีกุล. (2562). ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย: อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ*. มหาวิทยาลัยรังสิต, ปทุมธานี.
- ทรงคุณ จันทจร. (2553). *ทฤษฎีวัฒนธรรมและสังคม*. มหาสารคาม: สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นักรบ นาคสุวรรณ. (2556). *ไทยซิกซ์ : รูปแบบการอนุรักษ์และสืบสานอัตลักษณ์เพื่อการดำรงอยู่ในสังคมไทยอย่างสันติสุข (ดุชนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- นันทพร ศรีสุทธะ. (2544) *วิถีชีวิตชุมชนกับการเกิดโรคเบาหวาน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านจิว ตำบลสมัย อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- บุญทวงศ์ เจริญผลิตผล. (2544). *การศึกษาการปรับตัวทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชาวม้ง ภายใต้โครงการพัฒนาของรัฐในพื้นที่อำเภอพบพระ จังหวัดตาก* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2551). *วัฒนธรรมเผ่าพันธุ์ม้ง*. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประสิทธิ์ ลีปรีชา. (2548). *ม้ง: หลากหลายชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์เมือง.
- _____. (2557). กระบวนการศึกษาชาติพันธุ์สัมพันธ์. *วารสารสังคมผู้นำ*. 10(3), 219-242.
- ประสิทธิ์ ลีปรีชา และอะภัย วาณิชประดิษฐ์. (2550). *องค์ความรู้ท้องถิ่นม้งชุมชนแม่สาใหม่*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์เมือง.
- ปัทมาพร เอี่ยมสังวาล. (2554). *ความเชื่อเรื่องผีกับการรักษาความเจ็บป่วยของชาวม้ง: กรณีศึกษาหมู่บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- พรชัย ตระกูลวานนท์. (2545). แนวทางการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์จีนในสังคมไทย. *วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา*. 21(1), 1-24.
- พระมงคล สุ่มังคโล. (2550). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อวิถีชีวิตชนเผ่าละว้าหมู่ที่ 11 ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 8(2), 59.
- พัชธิชา กุลสุวรรณ. (2554). *กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการจัดการความหลากหลายของพืชสมุนไพรเพื่อการรักษาแบบพื้นบ้านของชุมชนม้ง: กรณีศึกษาบ้านขุนช่างเคี่ยน ตำบลช่างเคี่ยน อำเภอเมืองเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- พิรานันท์ จันทาพูน. (2558). *ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามการรับรู้ของครัวเรือนบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- พิไลลักษณ์ หิรัญวิริยะกุล. (2555). *เปรียบเทียบลักษณะและความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งกายของชนเผ่าม้งในอดีตกับปัจจุบัน : กรณีศึกษาดำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พินสุตา วงศ์อนันต์. (2554). การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่นของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ : กรณีศึกษาตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- พิมพ์ปฏิมา นเรศศิริกุล. (2559). อารังชาติพันธุ์และการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ญัฮกุร บ้านวังกำแพง จังหวัดชัยภูมิ (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- มยุเรศ รัตนานิกม. (2542). ภาษาศาสตร์สำหรับครูสอนภาษา. สกลนคร: สถาบันราชภัฏสกลนคร.
- มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. (2542). สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ. กรุงเทพมหานคร: สยามเพรส แมเนจเม้นท์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน
- เรณู เหมือนจันทร์เชย. (2557). ทู่นวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำในจังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- ลีศึก ฤทธิ์เนติกุล. (2540). การปรับตัวกับวิถีชีวิตใหม่ในชุมชนเมืองของชาวเขาเผ่าม้ง: กรณีศึกษาเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่. เชียงใหม่: ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดเชียงใหม่ กรมประชาสงเคราะห์.
- วรเชษฐ์ รุ่งหล้า. (2560). การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและวิถีการผลิตของเกษตรกรในอำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว ภายหลังการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์, ฉะเชิงเทรา.
- วราคม ทีสุกะ. (2544). สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.
- วัลย์ลดา เหมหมาด. (2559). วิถีชีวิตและการนิยามความหมายของสาวแบงก์ในระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- วาทีณี คุ่มแสง. (2553). ประเพณีของชาวม้ง : กรณีศึกษาชุมชนในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย.ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- วิชชุพง ศวรสาศตร์กุล และณัฐกร หิรัญโท. (2561). พิธีกรรมการแต่งงานของชาวเขาเผ่าม้ง บ้านห้วยทรายเหนืออำเภอนครไทยจังหวัดพิษณุโลกวิชชุพงศวรสาศตร์กุลและณัฐกรหิรัญโท. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 2(2), 95-106.
- วินิตรา ลีละพัฒนา และคณะ. (2554). การพัฒนาชุมชนบ้านแม่สาใหม่ให้เป็นไปตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย เพื่อการให้บริการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วิลาศ โปธิสาร. (2551). การปรับตัวทางสังคมของชาวกูยในบริบทพหุวัฒนธรรมเขตอีสานใต้ (คุชฎินิพนธ์ปริญญาคุชฎินิติต). : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- วิไล เล่าหย่าง. (2550). วัฒนธรรมอาหารของชาวม้ง : อดีตและปัจจุบัน (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- วุฒิจิตร ศรีหาเพลิน. (2545). สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของชาวไทยภูเขาเผ่าม้งที่มี ผลต่อการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัด เชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สดใส สร้างโศรก. (2541). การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนอันเนื่องมาจากโครงการโรงไฟฟ้าพลัง น้ำเขื่อนปากมูล : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนริมแม่น้ำมูล อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สไบทิพย์ ตั้งใจ. (2558). การจัดการอนุรักษ์และสืบสานศิลปปะผ้าปักของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้าน ผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สรณา อนุสรณ์ทรงกูร. (2550). การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวใต้ กรณีศึกษา บ้านสูงเนิน ตำบลปากช่อง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี (วิทยานิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- สม จะเปา. (2560). การเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์คะฉิ่น บ้านใหม่สามัคคี ตำบล เมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา. 8 (2), 69-77.
- สมพันธุ์ พาโสวง. (2545). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมของเกษตรกรเผ่าม้งในเขตศูนย์ พัฒนาโครงการหลวงอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สมัย สิทธิธรรม. (2542). สารคดีชีวิตของชนกลุ่มน้อยบนดอยสูง “แม่่ว”. กรุงเทพมหานคร: บริษัท 2020 เวิลด์ มีเดีย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). เอกสารแนวทางการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นที่สูงจากประสบการณ์ไตรภาคีและระบบ ภูมิปัญญาชนเผ่า เรื่อง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทาง ชีวภาพตามระบบองค์ความรู้ภูมิปัญญาของชนเผ่าม้ง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สินธิเวช มงคลชัย (2548). *ประเพณีปีใหม่ของชาวเขาเผ่าม้ง บ้านตูปค้อ ตำบลกกสะทอน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.
- สิริพร เพ็ญจันทร์. (2559). *เศรษฐกิจการเมืองว่าด้วยการปรับตัวของชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ต่อนโยบายรัฐ : กรณีศึกษาพื้นที่ภูทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- สุขศิริ บุญเรือง. (2546) *การปลูกไม้ดอกไม้ประดับกับวิถีชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาบ้านศิลา ตำบลศิลา อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น*. เลย: สถาบันราชภัฏเลย.
- สุทิวรรณ ปัญญาดี. (2557). *วิถีชีวิตแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในชุมชนดงมณี เทศบาลเมืองศรีราชา อำเภศรีราชา จังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สุนันพิชญา แสนประเสริฐ. (2540). *คุณค่าชีวิตของสัตว์*. วารสารราชบัณฑิตยสถาน, 26(4), 20.
- สุภลักษณ์ เรือนชมพู่. (2551). *เศรษฐกิจพอเพียงกับวิถีชีวิตชนเผ่าปะหล่องบ้านนอแล อำเภฝาง จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- หลี่เฉวียน, เขมณัฏฐ์ ทรัพย์เกษมชัย. (2556). *ประวัติศาสตร์จีนฉบับย่อ*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- อเนก รักเงิน. (2553). *ชาติพันธุ์สัมพันธ์กับการปรับตัวทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ของในจังหวัดจันทบุรี* (ดุขนิพนธ์ปริญญาโทดุขบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- อัญชลี น่วมมี. (2554). *พฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวม้ง บ้านปางช้าง ตำบลพงษ์ อำเภสันติสุข จังหวัดน่าน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- อาภรณ์ อุกฤษณ์. (2554). *พลวัตการปฏิสัมพันธ์และชาติพันธุ์ธำรงของชาวเกาสันตา จังหวัดกระบี่*. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.
- LI HOUJIE. (2560). *การเปรียบเทียบวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าของประเทศไทยและชนเผ่าฮาหนีของสาธารณรัฐประชาชนจีนในด้านความเชื่อและเครื่องแต่งกาย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, สมุทรปราการ.
- ZHU WANYING. (2560). *การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมชนเผ่าลีซอ : กรณีศึกษาชนเผ่าลีซอจังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย และชนเผ่าลีซอเขตปกครองตนเองนุ่เจียง สาธารณรัฐประชาชนจีน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, สมุทรปราการ.

บรรณานุกรม (ต่อ)

WU ZHALAI และ CHEN HONGREN “吴祚来, 陈宏仁”. (2001). *中国旅游文化大辞典*. 南昌: 江西美术出版.

ฐานข้อมูลออนไลน์

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2558). การพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย. *แผนแม่บท การพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย (พ.ศ. 2558-2560)*. ค้นคืนจาก www.harvardasia.co.th

ค่ายวิถีชีวิตม้ง – สถาบันจัดการความรู้ชนเผ่าพื้นเมือง. (2559). ค้นคืนจาก <http://www.ikmi.info/event/hmong-livelihood-camp/>

ตามรอยพระบาทยุทธธา ธิ บ้านม้ง ดอยแม่สา. (ม.ป.ป.). ค้นคืนจาก <https://erp.mju.ac.th/OpenFile.aspx?id=NzcwNTc=>

เฟซบุ๊ก (Facebook) ของบ้านแม่สาใหม่. (ม.ป.ป.). ค้นคืนจาก <https://m.facebook.com/maesacity/>

เฟซบุ๊ก (Facebook) ของนารา นาริน. (ม.ป.ป.). ค้นคืนจาก <https://www.facebook.com/profile.php?id=100012720301140>

เฟซบุ๊ก (Facebook) ของ NJ โฮมสเตย์. (ม.ป.ป.). ค้นคืนจาก <https://www.facebook.com/njhomestay/>

มูลนิธิโครงการหลวง. (2555). *ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง*. ค้นคืนจาก <http://royalprojectthailand.com/maesamai>

ยูทูบ (YouTube) ของ สไตล์ไทย. (2560). ค้นคืนจาก <https://youtu.be/0HlyXKc4Hnl>

โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 7. (2552). ประวัติโรงเรียน. *ประวัติหน่วยงาน*. ค้นคืนจาก <http://www.chaopoo7.cme2.go.th/>

อินสตาแกรม (Instagram) ของ hermajestyqueen_suthida. (ม.ป.ป.) ค้นคืนจาก https://instagram.com/hermajestyqueen_suthidafanpage?igshid=1nd0znnpp2t9b

องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง. (2552) สภาพทั่วไป/ข้อมูลพื้นฐาน. *ข้อมูลทั่วไป*. ค้นคืนจาก <http://pongyeang.go.th/index.php>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เอกสารรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

เอกสารรับรอง

(Certificate of Exemption)

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วันที่ 12 ตุลาคม 2563

ชื่อเรื่อง วิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง : กรณีศึกษา บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง
อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อนักวิจัย/หัวหน้าโครงการ MISS GAO JINGJING
คณะวิชา/หลักสูตร หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ขอรับรองว่า งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นได้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบโดยสอดคล้องกับ
ประกาศเขตเชิงก จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ลงนาม

วิรัตน์

(อาจารย์ ดร.วิรัตน์ ทองรอด)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วันที่รับรอง

วันที่ 12 ตุลาคม 2563

เลขที่รับรอง

อ.1021/2563

วันที่ให้การรับรอง: 12 ตุลาคม 2563

วันหมดอายุใบรับรอง: 11 ตุลาคม 2565

ภาคผนวก ข
คำถามสัมภาษณ์

คำถามสัมภาษณ์ของบทที่ 3

1. ชื่อสกุล _____ เพศ _____ อายุ _____ อาชีพ _____
2. บรรพบุรุษของท่านที่อพยพมาไทยเป็นใคร (ปู่ ย่า ตา ยาย) แล้วท่านเป็นรุ่นที่เท่าไร
3. ท่านหรือบรรพบุรุษอพยพมาทางใด ใช้ยานพาหนะใด
4. บรรพบุรุษของท่านย้ายมาอยู่ที่นี้ตั้งแต่เมื่อใด
5. ท่านหรือบรรพบุรุษมาอยู่พื้นที่นี้ได้อย่างไร
6. บรรพบุรุษในพื้นที่นี้ใช้ชีวิตอย่างไร และประกอบอาชีพใด
7. ภาษาประจำวันของท่านคือภาษาใด
8. ภาษาที่ท่านพูดได้เรียนมาจากที่ใด
9. การแต่งกายประจำวันของท่านเป็นแบบใด
10. ในประเพณีคุณแต่งกายแบบใด
11. สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง
12. การเดินทางจากหมู่บ้านไปนอกหมู่บ้านต้องใช้เวลานานไหม เป็นทางแบบใด
13. ทำไมท่านจึงเลือกสร้างบ้านเรือนในพื้นที่นี้
14. บ้านเรือนของท่านมีรูปร่างลักษณะอย่างไร และสร้างจากวัสดุชนิดใดบ้าง
15. การจัดห้องในบ้านของท่านเป็นอย่างไร เพราะอะไร
16. อาหารประจำวันของท่านคืออะไร ท่านชอบรสชาติใด
17. โดยปกติท่านนิยมทานอาหารมังหรืออาหารไทยหรือทั้งอาหารมังกับอาหารไทย
18. วัตถุดิบอาหารในประจำวันของท่านได้มาจากไหน ปลูกเองเลี้ยงเองหรือซื้อจากที่อื่น
19. ท่านได้ประกอบอาชีพใด
20. การประกอบอาชีพนี้ส่งผลต่อชีวิตของท่านและครอบครัวอย่างไร
21. ที่บ้านมีใครประกอบอาชีพนอกหมู่บ้านไหม เป็นอาชีพอย่างไร
22. โดยปกติท่านรักษาโรคอย่างไร รักษาเองหรือรักษากับหมอผีหรือแพทย์สมัยใหม่ เพราะอะไร
23. ในหมู่บ้านมีศูนย์บริการสาธารณสุขสุขไหม
24. โดยทั่วไป ท่านใช้ยาสมุนไพรหรือยาฝรั่งมารักษาโรค เพราะอะไร
25. ในหมู่บ้านมีโรงเรียนไหม ใครเป็นคนสร้างให้ สร้างมาตั้งแต่เมื่อไหร่

คำถามสัมภาษณ์ (ต่อ)

26. ศิลปะบนพื้นผ้าเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีอะไรบ้าง มีลักษณะอย่างไร
27. วัตถุประสงค์และเครื่องมือที่ใช้ประกอบพื้นผ้าและเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีอะไรบ้าง
28. วิธีการประกอบพื้นผ้าและเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีขั้นตอนอะไรบ้าง
29. ท่านมีความเชื่อไหม อย่างไร
30. การมีความเชื่อนี้มีผลต่อชีวิตของท่าน
31. มีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อหรือไม่ อะไรบ้าง อย่างไร
32. ชาวบ้านที่นี่เคยได้ค้นคิดและประดิษฐ์สิ่งใดบ้าง
33. ท่านคิดว่าเหตุใดจึงทำให้เกิดภูมิปัญญานี้
34. ในหมู่บ้านมีประเพณีใดบ้าง
35. ในทุกปีชาวบ้านจะฉลองปีใหม่ม้งหรือไม่ จัดขึ้นวันไหน ที่ใด
36. ท่านคิดว่าในปัจจุบันประเพณีปีใหม่ม้งมีความแตกต่างจากอดีตหรือไม่ อย่างไร
37. ท่านได้ฉลองประเพณีกินข้าวใหม่ในทุกปีหรือไม่
38. ประเพณีกินข้าวใหม่ฉลองในวันใด ที่ใด อย่างไร
39. ท่านคิดว่าในปัจจุบันประเพณีกินข้าวใหม่มีความแตกต่างจากอดีตหรือไม่ อย่างไร
40. ท่านเคยร่วมประเพณีการเกิดหรือไม่ เป็นอย่างไร
41. ท่านเคยร่วมประเพณีการแต่งงานหรือไม่ เป็นอย่างไร
42. ท่านเคยร่วมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการตายหรือไม่ เป็นอย่างไร
43. ท่านได้สืบทอดวิถีชีวิตใดจากสมาชิกในครอบครัว อย่างไร
44. ท่านคิดว่าเหตุใดที่สมาชิกครอบครัวให้ท่านสืบทอดวิถีชีวิตพวกนี้
45. ชุมชนในหมู่บ้านได้ร่วมมือสืบทอดวิถีชีวิตใดบ้าง อย่างไร
46. ภาครัฐและสมาคมเคยสนับสนุนในการสืบทอดวิถีชีวิตของชุมชนหรือไม่ อะไรบ้าง อย่างไร

คำถามสัมภาษณ์ของบทที่ 4

1. ท่านคิดว่าภาครัฐได้ช่วยเหลือในการพัฒนาชีวิตของชุมชนอย่างไร
2. ก่อนได้รับการพัฒนาจากภาครัฐหมู่บ้านเป็นอย่างไร ชุมชนมีชีวิตอย่างไร
3. ท่านมีความรู้สึกอย่างไรที่ได้รับการพัฒนาจากภาครัฐ
4. ท่านคิดว่า การประกอบอาชีพของปัจจุบันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของท่านหรือไม่ อย่างไร
5. ท่านเคยเปลี่ยนอาชีพหรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใด
6. ก่อนประกอบอาชีพปัจจุบันท่านมีวิถีชีวิตอย่างไร ซึ่งแตกต่างจากวิถีชีวิตในปัจจุบันอย่างไร

คำถามสัมภาษณ์ (ต่อ)

7. ท่านคิดว่าในปัจจุบันชาวบ้านได้รับการศึกษาสูงขึ้นหรือไม่ อย่างไร
8. ท่านคิดว่าการศึกษาที่สูงขึ้นมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านหรือไม่ อย่างไร
9. ท่านได้ใช้เทคโนโลยีใดบ้างในชีวิตประจำวัน
10. ท่านคิดว่าเทคโนโลยีมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของท่านหรือไม่ อย่างไร
11. ท่านคิดว่านโยบายภาครัฐทำให้วิถีชีวิตของชุมชนเกิดการผสมกลมกลืนในสังคมไทยอย่างไร
12. ท่านคิดว่าในด้านการศึกษาวิถีชีวิตของชุมชนได้เกิดการผสมกลมกลืนในสังคมไทยหรือไม่ อย่างไร
13. ท่านคิดว่าการประกอบอาชีพทำให้ชุมชนเกิดการผสมกลมกลืนในสังคมไทยหรือไม่ อย่างไร
14. ในหมู่บ้านมีคนได้แต่งงานกับคนไทยหรือไม่ และได้ย้ายถิ่นฐานไปอาศัยกับครอบครัวไทยหรือไม่
15. ท่านคิดว่าการแต่งงานกับคนไทยมีผลต่อการผสมกลมกลืนในสังคมไทยหรือไม่ อย่างไร
16. ท่านมีความรู้สึกอย่างไรกับการแต่งงานกับคนไทยและย้ายถิ่นไปอยู่กับครอบครัวไทย
17. ท่านคิดว่าการแต่งกายของชาวบ้านได้ผสมกลมกลืนในสังคมไทยหรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใด
18. ท่านมีความรู้สึกอย่างไรที่วิถีชีวิตของชุมชนได้ผสมกลมกลืนในสังคมไทย
19. ท่านคิดว่าชุมชนมีบทบาทในด้านเกษตรกรรมต่อสังคมไทยหรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใด
20. ท่านคิดว่าชุมชนมีบทบาทในด้านหัตถกรรมต่อสังคมไทยหรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใด
21. ท่านคิดว่าชุมชนมีบทบาทในด้านการท่องเที่ยวชุมชนต่อสังคมไทยหรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใด

ภาคผนวก ข
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

กรรณิการ์ บุญสง่า. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2563.
กิตติพงษ์ ถนอมรุ่งเรือง. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2563.
จี๋ แซ่ซึ้ง. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 10 มิถุนายน 2563.
เจ็ด แซ่เต๋มา. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2563.
เจ็ด ถนอมรุ่งเรือง. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2563.
ชฎาพร ถนอมวรกุล. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2563.
ชิต แซ่เต๋มา. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 10 มิถุนายน 2563.
เซา แซ่ซึ้ง. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 8 มิถุนายน 2563.
เซียง แซ่ย่าง. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2563.
ธัญพร ถนอมวรกุล. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 8 มิถุนายน 2563.
นา แซ่เต๋มา. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 10 มิถุนายน 2563.
บรรเจ็ด ถนอมรุ่งเรือง. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2563.
บรรหาร เพ็ญจันทร์. ครูของโรงเรียน	สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2563.
ปนัดดา อนันต์วิไล. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2563.
ปลื้ม แซ่ซึ้ง. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2563.
พรชัย ภูสิริพัฒนานนท์. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2563.
พระสงค์ประจำหมู่บ้าน.	สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2563.
พิมพ์ปวีณ์ วงศ์อ้าย. ครูของโรงเรียน.	สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2563.
ไพโรจน์ แซ่ซึ้ง. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2563.
ภรภัทร พิสิฐกิจจานุกุล. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2563.
ยงยุทธ เฟื่องฟูเกียรติคุณ. เจ้าหน้าที่เขตสงเคราะห์.	สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2563.
ยั่ว ทรัพย์เกษมวัฒนา. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2563.
ยี แซ่ย่าง. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 10 มิถุนายน 2563.
แย่ง แซ่เต๋มา. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 11 มิถุนายน 2563.
วิลาวัลย์ กรกิตติการ. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 8 มิถุนายน 2563.
เศกสิทธิ์ ปกรสิทธิ์. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2563.
สุรินทร์ เชื้อนขัน. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ.	สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2563.
ไทม แซ่ซึ้ง. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 10 มิถุนายน 2563.

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ (ต่อ)

ไหม แซ่ลี. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 10 มิถุนายน 2563.
หยั่ว แซ่ซิ่ง. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2563.
หยั่ว ถนอมรุ่งเรือง. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 8 มิถุนายน 2563.
เหยงซ่อ แซ่ซิ่ง. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2563.
ไหล่ ศุทธพิสิฐ. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2563.
อันไซ แซ่ย่าง. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2563.
อัมพร แซ่ย่าง. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2563.
อาภาพัชร ซ่อเรืองสิทธิ์. ชาวบ้านแม่สาใหม่.	สัมภาษณ์, 10 มิถุนายน 2563.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - สกุล GAO JINGJING (เรไร)
วัน เดือน ปี 26 พฤศจิกายน 2540
ที่อยู่ปัจจุบัน 48/43 ชั้น 7 ไลฟ์ แอท สาทร 10 เลขที่ 48 สาทรซอย 10 สีลม เขตบางรัก
กรุงเทพมหานคร 10500

ประวัติการศึกษา
พ.ศ. 2558 - 2561 สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาและวัฒนธรรมไทย)
(เกียรตินิยมอันดับหนึ่งเหรียญทอง First Class Honors, Gold Medal)